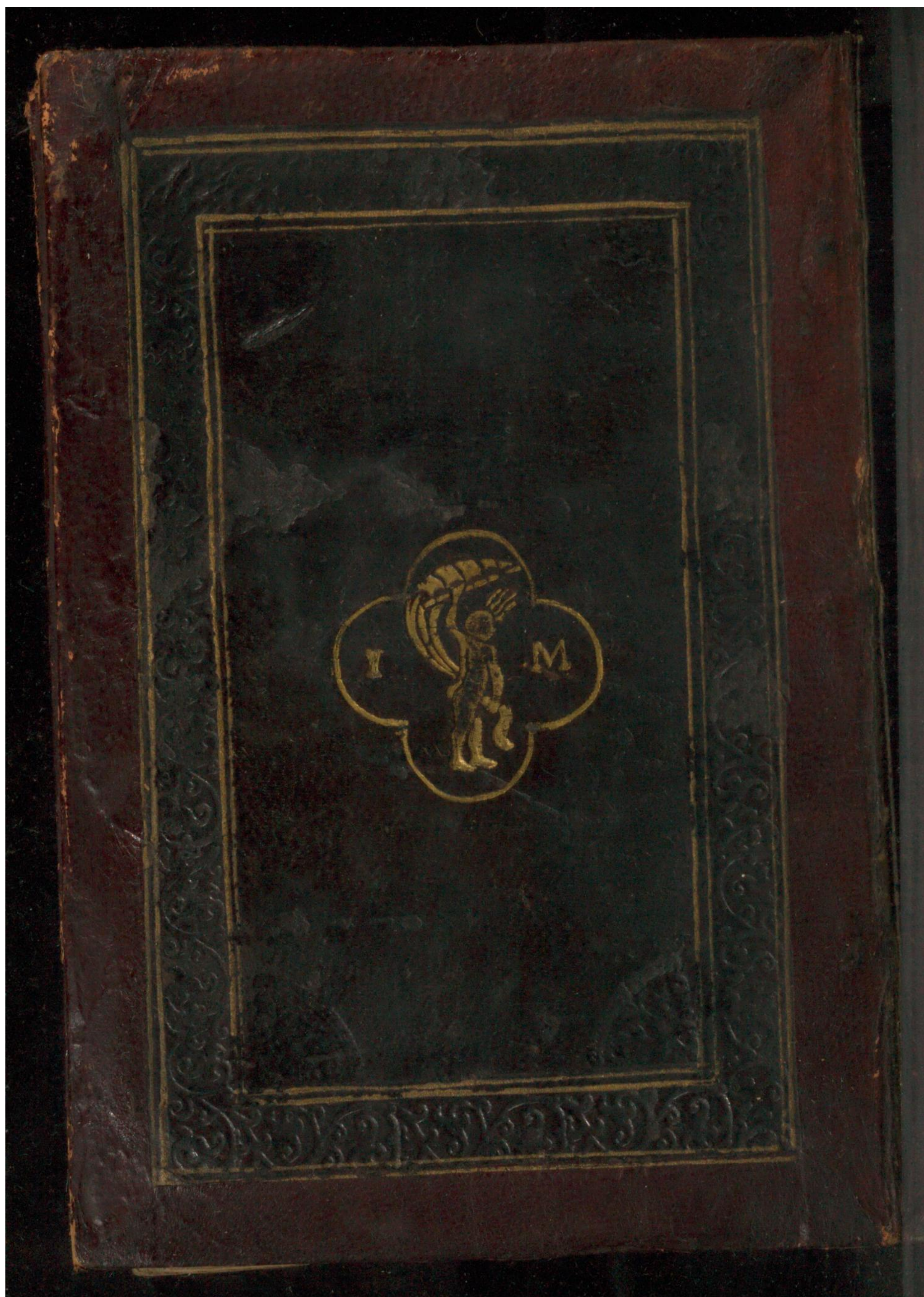

QVARTV
SEN: S:
THO

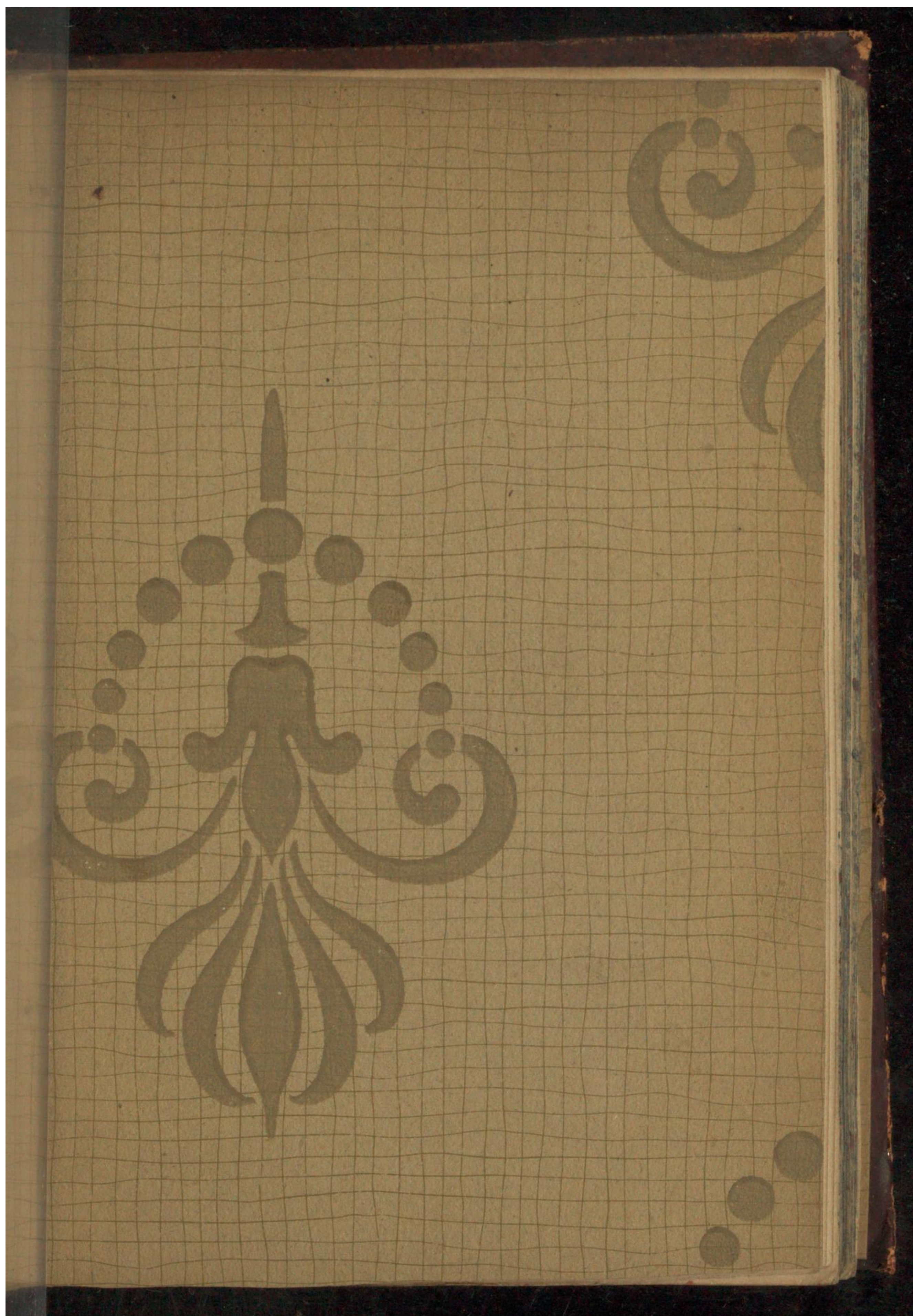

I M

ARISTOTELES

39990

Thome de generatione

et corruptione. in libros Aristotelis castiga=
tissima explanatio vna cum ipsius princi
pis philosophorũ textus subtilissima
declaratione luculentissimo atq;
angelico cõcinata ingenio arti=
ficibus expressa typis precl=
puis annotamẽtis insignita
ta oĩq; mẽdo repurga
ta adiectisq; rege=
stis tabularibus
et annotamẽ
tis deco=
rata.

¶ Eximio artium ac medicine doctori Dño meo Antonio abyosio Rauennati Hieronymus paternus salodiensis artium ⁊ medicine doc. S. D. P.

Jui Thome aquinatis lectiōe semp̱ obleciat⁹ sum: ea enim est vt nec nimia ꝓlixitate tediuȝ afferat aut mutilatiōe obscuritatē rōnum: preterea roborare: ac sententiarū grauitate: necnon oratiōis lepore ita referta est: vt diuino potius q̄ȝ humano ore locutū arbitremur. Siue eniȝ de substātijs separatis: aut de his generabilibus ⁊ corruptibilibus agat: (licet ille rōne debilitatis nostri intellect⁹: q̄ ad eas se habēt sicut oculus noctue ad lumen solis/parū intelligibiles sint:) he aūt ex parte sui cū admixta sint potētie: ⁊ vnumquodq̄ȝ intelligatur inquantum est in actu: ea tamen ita proponit vt luce lucidiora videant̄: ac que in potentia sunt actu limitat intellectus: que autem in actu sensibus similitudine subministrat. Est insuper in exponēdis sermonibus antiquorū tā planus ac fidelis vt nulli inferior sit arabū grecorū aut latinorū. Hinc factū est vt post lectos illius libros de physico auditu de celo ⁊ mundo: nuper libros de generatione ⁊ corruptione lectitarim. in quo licet nihil ex parte authoris me offenderit vitio tn̄ scriptorū plurima deprauata animaduerti: que adeo deformem faciebant libelluȝ vt Thome amplius nō videret̄. erat preterea in eo aristoteles ita inordinate intertextus vt nulla pars parti responderet: ac authoris remissiones in alia volumina ita fallaces vt proposito textu commenti nihil eorū que author declarabat inueniretur. Quare ad meam vtilitatem deprauata restitui: singule expositioni textus ordinaui: allegata fideliter annotaui. Que cum Alexander Calcedonius vir studio litterarum haud inutilis intelligeret: a me exorauit vt eius libelli exemplar sibi traderetur: quod cum aliquibus diebus tenuisset ac a me reuocaretur se vt eo ordine imprimatur curaturum respondit. ac deinde me non adeo oblitteratū ac turpem libellum habituruȝ. Renui quoniā is sum vt de me mihi minime credam nisi alicuius authoritatis viro idem videatur: ⁊ eo quidem nullatenus obsequenti: ac qui potius appetat esse amicum q̄ȝ videri. Sollicitor tamen a viro vt id opus in lucem prodeat: ac iustis rationibus conuincor quare quo ⁊ illi ⁊ mihi satisfiat: te rogatum velim suauissime Antoni: ob eam necessitudinem que me tibi indissolubili vinculo annectit labores meos reuisas: ac eos supprimas. (si abolēdos senseris.) Quod si minime fuerit/in lucem trāsmittas: ac boni viri precibus annuamus. Vale ⁊ si quippiam est q̄d possim id totuȝ apud te esse existimes ac me mutuo ama. Ex edib⁹ nostris tertio idus Sextilis. M. ccccc v.

Diui Thome

Aquinatis doctoris Angelici sacratissimi ordinis. Predicatorũ Inter latinos Aristotelicos interpretes facile principia in duorũ voluminũ de generatione & corruptiõe Expositionem amplissimam et subtilissimam ac profundissimam.

¶ Prologus.

t.c.38.

Sicut tradit philosophus in tertio de anima. Scientie secãtur quemadmodum et res. Nam et omnes habitus distinguuntur per obiecta ex quibus speciem habent.

¶ Res autem quas considerat naturalis sunt motus et mobile. dicit enim philosophus in secundo phisicorum quod quecunq; mota mouent sunt physice speculationis. quecunq; autem non: non amplius sunt physice considerationis. et ideo oportet secundum differentiam motuum et mobiliũ distinguantur et ordinentur partes sciẽtie naturalis.

t.c.71.

Cur liber de celo iit 2. in ordie nã lisũ.

¶ Primus autem motuum est ipse motus localis qui est perfectior et communior omnibus motibus naturalibus (vt probatur in octauo physicorum.)

t.c.55.

¶ Et ideo post consideratione motuum et mobilium in communi: que fuit tradita in libro physicorum. primo oportuit q tractaretur de corporib⁹ secundum quod mouentur motu locali in libro de celo: que est secunda pars scientie naturalis.

Cur liber hic sequatur librũ de celo.

¶ Restat igitur consideratio de motibus aliis consequentibus: qui non sunt communes omnibus corporibus sed inueniuntur in solis inferioribus. Inter quos principatum obtinet generatio et corruptio: alteratio enim ordinatur ad generationem: sicut ad finem: qui est perfectior naturaliter his que sunt ad finem. augmentum etiam consequenter se habet ad generationem. nam augmentum non fit sine quadam particulari generatione qua scilicet nutrimentum conuertitur in nutritum: sicut etiam philosophus dicit in secundo de anima. quod cibus nutrit inquantum est potentia caro: augmentat autem inquantum est potentia quanta caro. Et ideo necessarium est vt quia hi motus consequẽter se habent ad generationem simul cum eis de generatione et corruptione tractare.

t.c.46

Cur de augmẽto & alteratione in hoc libro tractatur

¶ Est autem considerandum quod de vnoquoq; quod in pluribus inuenitur. prius est considerandum in cõmuni quã ad species descendere: alioquin oportoret idẽ dicere multotiens: ita scilicet quod in singulis id quod est commune repeteretur

(sicut probat philosoph' in primo de partibus animalium.)et ideo prius oportuit de generatione et corruptione in cōmuni determinare q̄ ad partes ei' descendere.similiter etiam considerare oportet q̄ si in aliquo gene
capitulo.1. re aliquod primum inuenitur. quod sit causa aliorum eiusdez considerationis:est cōmune genus:et id quod est commune in genere illo:quia illud primum est cā toti' generis.Op3 ăt eū q̄ considerat genus aliquod causas totius generis considerare: et inde est q̄ philosophus in metaphysica.simul determinat de ente in communi:et de prio ente quod est a materia separatum. Sunt autem in genere generabilium et corruptibilium quedā prima:principia scilicet elementa que sunt causa generationis corruptionis et alterationis in omnibus aliīs corporibus.Et inde est quod' Aristoteles.in hoc libro:qui est tertia pars scientie naturalis:determinat non soluz de generatione et corruptione in communi:et aliīs motibus: consequentibus:sed etiam de gene
cur hic de elemētis cōsideret. ratione et corruptione elemētoꝝ ¶His ergo prelibatis ad demōstrandum intentionem Aristotelis in hoc libro accedendum est ad expositionem eius.

¶Aristotelis Stagyrite Peripateticorum Principis de Generatione et Corruptione Textus primi libri. Lect.j.

E generatiōe aūt et corruptione: et de natura generatorum et corruptorum et vniuersaliter de omnibus:et causis diuidendum et rationes eorum determinandum. t.c.1.

In hoc igitur libro philosophus primo ponit prohemiū demonstrās suā intentionem. 2° prosequitur propositum ibi (Anquorū quidem igitur.)Circa p̄mum tria facit.primo enim ponit id quod principaliter intēdit et continuatur ad finem libri de celo:vbi dictum est(De graui q̄dem igitur et leui determinatum sit hoc modo.) Et subditur(De generatione autem et corruptione et natura generatorum et corruptorum et eorum que generātur et corrumpuntur vniuersaliter de omnibus et causas diuidēdum est.)vt scilicet assignemus alias causas generationis et alias corruptionis:vel etiam vt comunes causas distinguam' applicando singulis speciebus generatorum et corruptorum naturaliter. hic liber cōtinuatur libro d̄ celo. ¶Et causas et rationes eorum determinandum est: vel generationis et corruptionis: vl' etiam eorum que naturaliter generantur et corrumpuntur. vtrū q̄ enim diffinitione scire oportet. ¶Naturalis enim nō solum considerat motum:sed etia3 mobilia.dicit autem naturam generatorum et corruptorum:quia cōsiderare generationem et corruptionem artificialium non pertinet ad naturalem. Nālis nō solū motuz

¶Secundo cū dicit

¶Amplius de augmnctatione ⁊ alteratione quidvtrū q₃ sit.

sꝫ mobilia cōsiderat Quare dixit generatorum et corruptorum

¶Promittit se dicturuꝫ de alijs motibus consequentibus. scilicet de alteratione augmentatione quid sit vtrumqꝫ.

¶Tertio ibi.

¶Et vtrum existimandum sit eandem esse naturam alterationis et generationis: aut semotam vt determinata sunt ex nominibus.

¶Promittit se dicturū de comparatione predictorum adinuicem vtrum scilicet sit existimandum vel recipiendum ꝙ eadem sit natura ⁊ ratio alterationis et generationis: aut semota distincta scilicet differant ratione et natura: sicut determinata idest distincta sunt nominibus.

¶Deinde cū dicit.

¶Antiquorū quidem igitur hi quidem vocatam generationem simplicem alterationem esse inquiunt: hi vero aliud generationem: et aliud alterationem.

¶Prosequitur suū propositum. et primo determinat de generatione ⁊ corruptione in communi: ⁊ etiam de consequentibus secundo determinat de generatione et corruptione elementoruꝫ: ⁊ hoc in secundo libro qui incipit ibi. (De mixtione quidem igitur.) Prima pars diuiditur in duas. In prima determinat de generatione ⁊ corruptione in communi: ⁊ alijs consequentibus motib⁹. In secunda determinat de quibusdam que ad hec requiruntur ibi. (Quoniam autem primum oportet de materia.) Circa primum duo facit. Primo inquirit vtrum generatio differat ab alteratione quod erat tertium propositorum: oportuit tamen pri⁹ hoc tangere: quia cum differentia constituat specieꝫ non posset sciri propria ratio generationis et corruptionis hoc ignorato secundo determinat de generatione ⁊ consequentibus motibus ibi (Uniuersaliter autem de generatione.) Circa primuꝫ tria facit. primo ponit diuersas sententias antiquorum circa differentiam generationis ⁊ alteratiōis. secundo rationem diuersitatis assignat ibi (Quicunqꝫ igitur.) tertio rationem assignatam manifestat ibi (Empedocles enim.) Dicit ergo primo ꝙ quidaꝫ antiquorum philosophorum dixerunt ꝙ illa que dicitur simpliciter generatio idest absoluta est idem ꝙ alteratio. Alij vero dixerunt esse aliud generationeꝫ simplicem ⁊ alterationem.

cur prius determinet dñiam gñationis ab alteratione.

¶Deinde cū dicit.

¶Quicunq₃ igitur vnum aliquid omne esse dicunt, ⁊ omnia ex vno generant: his quidem necesse est vtiq₃ generationem alterationem esse dicere: ⁊ quod principaliter yt alteri.

¶Assignat rationem diuersitatis predicte. Et circa hoc tria facit. primo assignat rationem: ꝙ

quidam posuerunt generationē simplicem idem esse ꝙ alterationem. fuerunt enim quidam qui posuerunt vnum esse principiuꝫ materiale omnium rerum: puta aquam vel aerem vel ignem: et etiam posuerunt ꝙ materia est tota substantia rei: ex quo sequitur ꝙ substantia rei semper maneat: ꝛ ideo generatio in re non differt ab alteratione: hoc est quod dicit quicumqꝫ dicunt omne vniuersum esse vnum idest in materiale substantiam: ꝛ omnia generat. idest causam ex vno pn̄cipio materiali his necesse eē est dicere ꝙ generatio sit idem ꝙ alteratio: ꝛ ꝙ idem sit aliquid principaliter idest simpliciter fieri ꝛ alterari.

¶ Secundo cum dicit.

¶ Quicumqꝫ autem plures materias vna ponunt vtpote Empedocles et Anaxagoras et Leucippus et Democritus his aliud.

¶ Assignat rationem quare quidam posuerunt differentem generationem et alterationeꝫ. fuerunt enim quidam philosophi ponentes plura principia materialia ex quorum congregatiōe et segregatione dicebant ea fieri et corrumpi: et secundum hoc dicebant congregationem et segregationem esse generationem et corruptionem. Alterationem autem dicebant fieri per qualitercumqꝫ partium transmutationem. hoc est ergo quod dicit ꝙ quicumqꝫ posuerūt plures materias rerum ꝙ̄ vnaꝫ sicut. Empedocles. Anaxagoras et Leucippus cum Democrito istis vi-

detur aliud generatio et aliud alteratio.

¶ Tertio ibi.

¶ Sed tamen Anaxagoras. propriam vocem ignorauit: dicit enim quod fieri et destrui idem existit qḋ alterari. Multa autem dicit elementa quemadmodum et aliȷ̄.

¶ De quo dicit quod propriaꝫ vocem ignorauit: sicut ille qui posuit aliquod inconueniens sue positioni. cum enim poneret multa elementa: sicut aliȷ̄: tamen dixit singulariter ꝙ generari ꝛ corrumpi sunt idem: quod alterari. Et huius diuersitatis ratio est: quia (sicut dicitur in primo physicorum.) Anaxagoras posuit res fieri per abstractioneꝫ a mixto: ponebat autem misceri non solum elementa sed etiam accidentia et eundem modum ponebat productionis corporum que pertinet ad generationem ꝛ corruptionem: et accidentium qui pertinet ad alterationem: vt scilicet sicut caro fit per abstractioneꝫ: ita et albedo: ꝛ secundum hoc generatio non differebat ab alteratione. t.c.33.

¶ Deinde cū dicit.

¶ Empedocles quideꝫ cū corpora quattuor: omnia autem cuꝫ mouentibus sex ait numero. Anaxagoras auteꝫ infinita ꝛ Leucippus ꝛ Democritus.

¶ Manifestat premissam rationem. ꝛ primo ostendendo quo-

modo quidam ponebant plu-ra principia. Eorum enim qui ponebant vnum principiũ erat vnus absolutus modus procedendi. secundo manifestat quare illi qui ponebant vnum principium negabant differentiam generatiõis ꝛ alteratiõis: quã assumebant ponentes plura p̃ncipia ibi (his igitur omnibus.) Circa primum ponit differentias ponentium plura principia. et primo comparat empedoclem ad omnes alios. Et dicit ꝙ ideo predictum est ꝙ predicti philosophi posuerunt plures materias. Empedocles ponebat quattuor elementa esse pricipia materialia scilicet terram aquam aerem ꝛ ignem omnia autem hec cum mouentib⁹. s. cum amicitia que congregat ꝛ cum lite que segregat: dicit eẽ sex numero: ꝛ ita ponebat principia finita. aliĳ nõ scilicet. Anaxagoras: Democritus ꝛ Leucippus ponũt principia ĩfinita.

¶ Secundo ibi.

¶ Hic quidez omiomeraelementa ponit. vtpote os carnem ꝛ medullam: ꝛ alia: quorum vniuscuiusq; synonima pars est. Democritus autez ꝛ leucippus ex corporibus indiuisibilibus hec ꝛ alia cõponi inquiant. Hec autez infinita ꝛ multitudine ꝛ morphea esse. Illa autem ab illis differunt his ex quibus sunt ꝛ positiõe ꝛ ordine hoꝝ

¶ Ponit differentiam Anaxagoras a democrito ꝛ leucippo. hic quidem enim ꝛ Anaxagoras posuit corpora omiomeras idest silium partiuz esse principia materialia: vtpote infinitas p̃tes carnis ꝛ ossis medullarum ꝛ aliorum hmõi: quoruz quelibet pars est synonima toti. idest conueniens cum toto in nomine et ratione. hec enim dicuntur omiomera idest similiũ partium: et hec positio magis manifestata fuit ab Aristotele in primo physicorum. Sed democritus ꝛ leucippus dixerunt omnia corpora sensibilia cõponi ex quibusdam indiuisibilibus corporibus que quidem ponebant infinita multitudine et forma ꝛ figura. Nam quedaz corporum indiuisibilium dicebant esse circularia: quedaz autem quadrata: quedam pyramidalia: et sic de aliĳs: ponebãt tamen esse indifferentis nature et speciei contra id quod ponẽbat Anaxagoras. ꝛ tamen cũ ista prima sit indifferentis nature et speciei: alia corpora sensibilia differunt ab aliĳs secundũ differentiam eorum ex quibus cõponuntur non quidem secundum differentiam in specie nature: sed secundum differentiaz positionis ꝛ ordinis prout scilicet diuersimode ordinantur et disponuntur in diuersis secundum prius ꝛ posterius ante et retro sursum ꝛ deorsuz dextrorsum et sinistrorsum. t.c.33. ad 40.

¶ Tertio ibi.

¶ Cõtrarie aũt videnť dicere q̃ circa anaxa. eis q̃ circa empedoclẽ. Hi quidem enim inquiũt ignẽ ꝛ aquam et aerẽ et terram q̃ttuor ele

menta et simplicia magis eē quā carnem et os et talia similium partium. Hi autem quidem hec simplicia et elementa esse: terram autem et aquam aerem et ignem composita. panspermia enim horum esse.

¶ Ponit differentias Anaxa. ab empedocle. et dicit ꝙ isti videntur contraria dicere. Empedocles. eniꝫ dixit ꝙ ignis terra aer et aqua sunt magis simplicia ꝙ̄ caro ⁊ os: et talia corpora omiomera idest similium partium: et hoc ideo quia ponebat res fieri p congregationem ex elementis. ideo ista elementa que congregabantur ad compositioneꝫ appellabat simplicia. Sed Anaxago. ponebat os et carnem et similia corpora esse magis simplicia. elementa vero esse composita: et hoc ideo quia ponebat res fieri per abstractionem a mixto. vnde cuꝫ videret ꝙ ex aere aqua terra et igne omnia alia corpora generentur credidit ꝙ in predictis elementis seu corporibꝫ esset maxima mixtio: ita ꝙ ex his omnia alia extrahi possunt: et hoc est quod subdit ꝙ dicebat ista quattuor corpora esse panspermata. idest vniuersalia semina aliaruꝫ omniū rerū: quasi predicta quattuor corpora eēnt commixta ex seminibus omniū aliorum corporum. Lec. ij.

His quidē igit ꝗ ex vno om̄ia constituunt necesse est dicere generationē et corruptionē alterationē. semper em̄ manere subiectū vnū et idem: tale autem alterari dicimus.

Supra Ari. assignauit rōnē quare quidā antiqui phi posuerunt generationem ab alteratiōe differre. quidā aut nō ex eo ꝙ quidā posuerūt vnū principiū materiale quidā aūt multa. hāc rationē supra manifestauit quātū ad radicē ostendēs ꝙ quidam phorum posuerūt multa principia. Nam ponentibꝫ vnū principium absolutior est sermo ꝙ̄ qui plura: nūc aūt intendit ipsam rationeꝫ ꝑm se manifestare. Et circa hoc duo facit. prio manifestat ipaꝫ rōnē scđo obijcit contra eā ibi (Necesse aūt.) Circa primum duo facit. primo manifestat quantū ad ponentes vnū principium. secundo quantū ad ponentes plura principia ibi. (His qui generāt multa.) Dicit ergo primo ꝙ oibus illis phis qui ex vno materiali principio ponunt omnia eē ꝓducta necesse ē dicere ꝙ generatio et corruptio idem sit alterationi illud enim principium materiale ponebant esse aliquod ens actu: puta ignem vel aerem aut aquam: et ponebant ꝙ illud eēt substantia omniū que ex eo generabātur: et sicut materia semper manet in his que ex materia fiunt: ita ponebant ꝙ illud subiectū semper manet vnuꝫ et idem hoc autem dicimꝫ alterari quando manente subštātia actu existētis fit aliqua variatio circa formas. vnde sequitur ꝙ nulla transmutatio esse possit: que dicitur generatio et corrup-

tio: sed sola alteratio. ¶ Nos autem ponimus omnium generabilium et corruptibilium esse vnum subiectum. quod tamen non est ens actu: sed in potentia et ideo ex eo ꝙ accipit formam per quam fit ens in actu dicitur simpliciter generatio: et ex hoc quod postq̃ est ens actu factuꝫ suscipit aliam quãcunq̃ formaꝫ dicitur alteratio. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ His autem qui genera multa faciunt differre generationem ab alteratione. conuenientibus enim dissolutis generatio cõtingit et corruptio. Ideo dicit hoc modo empe. quoniam natura nullius est: sed solum mixtura et segregatio mixtorum. Quoniam igitur proprius hic sermo eorum supponi. ita loqui manifestum est: et quoniam dicunt hoc modo.

¶ Manifestat predictam rationem quantũ ad ponentes plura principia: dicit ꝙ illis qui faciunt multa genera principiorum materialium de quibus est supra dictum: necesse est dicere ꝙ differat generatio ab alteratione inquantum illa conueniũt in vnum contingit secunduꝫ eos generatio: inquautum auteꝫ dissoluuntur contingit corruptio. vnde Empedocles. dicit ꝙ natura idest forma corporis compositi ex elementis nullius elementorum est: neq̃ enim est de natura ignis: neq̃ de natura aque vel aliorum elementorum: sed est solum mixtura idest solum consistit in natura quadam mixtionis: et opposita priuatio consistit in segregatione mixtorum. ¶ Et quia ex hoc dicitur aliquid generari quod acquirit propriã naturam ideo ponebant ꝙ ex cõgregatione erat generatio et ex segregatione corruptio: fieri alterationem autem ponebãt per solam transpositionem: vt infra dicetur: quia igitur iste sermo non est proprius suppositiõi eorum scilicet ꝙ ita loquantur: manifestum est ꝙ ita dicũt de differentia generationis et alterationis: sicut dictum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Necesse est autem et his alterationem esse aliud dicere preter generationeꝫ. Impossibile tamen ẜm que ab eis dicuntur: hoc aũt quomodo recte dicim⁹ facile est videre.

¶ Improbat ea que dicta sunt quantũ ad ponentes plura principia. Nam ponentes vnũ principium ex necessitate concluditur propositum: supposita sua radice. Circa hoc ergo duo facit. primo obĳcit cõmuniter contra omnes. Secundo specialiter contra Empedocleꝫ. ibi (Empe. quidem igitur.) Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit. Dicit ergo ꝙ his qui ponunt multa principia necesse est dicere ꝙ generatio sit aliud preter alteratioñe: vt dictuꝫ est: sed tamẽ hoc est impossibile subsistere ẜm ea que ab eis dicuntur hoc facile potest videri ex his que sequuntur. ¶ Secundo ibi.

¶ Quemadmodum enim videmus quiescente substantia in ea transmutationem fieri secundum magnitudinem que vocatur augmentatio et diminutio, sic et alterationem. Sed tamen ex quibus dicunt plura principia facientes vno impossibile alterari. Passiones enim secundum quas hec dicimus contingere differentie elementorum sunt. Dico autem puta calidum et frigidum: humidum et siccum: album et nigrum: durum et molle: et aliorum vnumquodque vt inquit. Empe. Solem idest ignem album videri et calidum. Imbrez idest aquam in omnibus frigidum et nigrum nebulosum. Similiter autem determinauit de reliquis. Quapropter si non possibile ex igne fieri aquam: neque ex aqua terram. neque ex albo nigrum erit aliquid: neque durum ex molli. Eadem enim ratio et de aliis: hec autem erat alteratio.

¶ Manifestat propositum duabus rationibus. Circa quarum prima proponit quandam similitudinem dicens: quod sicut videmus quod substantia quiscente idest permanente accidit in ea transmutatio secundum magnitudinem que nominatur augmentatio et diminutio: et ita necesse est de alteratione secundum qualitatem. Nam sicut quantitas fundatur in substantia ita et qualitas sed impossibile est per hunc modum fieri alterationem secundum ea que ponuntur ab his qui sunt facientes plura principia. dicunt enim quod passiones idest passibiles qualitates secundum quas dicitur hoc contingere idest alterari vt patet ex 7. phy. sunt differentie proprie elementorum scilicet calidum frigidum album et nigrum siccum et humidum molle et durum: et alia huiusmodi sicut Emp. dixit quod sol idest ignis ponebant enim solem ignee nature: videtur enim esse albus et calidus. imber vero idest aqua videtur in omnibus esse niger frigidus et nebulosus: sicut patet ex ipsa obscuratione aeris que fit per imbres. Et similiter determinabant de reliquis passionibus attribuentes eas elementis. ¶ Dicebant autem quod non erat possibile ex igne fieri aquam aut ex aqua terram vel quocunque modo vnum elementorum conuerti in aliud. Non enim ponebant huiusmodi elementa composita ex materia et forma: vt sic possit ex vno corrupto aliud generari. sed ponebant esse primas materias que non resoluerentur in aliquod primum subiectum: oportet autem omne quod in aliud conuertitur resolui in aliquod subiectum primum: impossibile est autem propria accidentia inueniri nisi in propriis subiectis. vnde si calidum est proprium accidens ignis: frigidum aque impossibile est calidum esse nisi in igne: frigidum nisi in aqua: et sic de aliis Si ergo ex aqua non potest fieri ignis: neque ex vno elementorum aliud consequens est quod nec possit aliquid ex albo fieri nigrum vel ex molli durum. et es t.c.xx.

dem ratio de hmõi alijs qualitatibus. Cum ergo alteratio nõ contingat nisi secundum variationem dictarum qualitatum. Circa idem subiectum: consequens est ꝙ nulla erit alteratio: et ita nihil est quod ponunt. dif ferentiam inter alterationẽ ꝛ generationẽ. ¶ Secundã rationẽ ponit ibi.

¶ Amplius autem ꝛ manifestum: quoniam vnam semper contrarijs supponere oportet materiam: siue transmutetur secundum locum: siue secundum augmentationem et diminutionem: siue secundũ alterationem. Amplius autem similiter necesse est esse hoc et secundum alterationem. Si enim alteratio est et subiectum vnum elementum: et vna omnium materia habentium adinuicem transmutationem. Et si subiectum vnum est et alteratio est.

¶ Et dicit ꝙ necesse est supponere vnã naturã contrarijs,: que sunt termini motus in quolibet scz siue trãsmutatur aliquid ſm locũ siue ſm augmentuz ꝛ diminutionem. Et simpliciter necesse est hoc esse in alteratiõe: vt scilicet si alteratio est: sit vnuz subiectum ꝛ vna materia omniũ habẽtium hmõi transmutationez ad inuicẽ. Et si est vnũ subiectuz eorũ ſm que attenditur alteratio: ꝛ sequitur ꝙ sit alteratio. Quia igitur predicti phi non ponunt vnũ subiectũ omniũ qualitatuz: ſm quas attenditur alteratio: sz plura non non possunt ponere alterationes ꝛ generatiões. Differt autẽ hec rõ a priori. ¶ Nam prima assignat vniuersalem causam medũ quod assumebatur in prima ratione.

¶ Deinde cũ dicit.

¶ Empedocles quidem igitur videtur contraria dicere et ad apparentiam et ad seipsum ipse. Simul autem non dicit alterum ex altero fieri elementorum vllum sed alia omnia ex his Simul autem: quoniam in vanam coniungit omne naturã preter litez. Rursum vnũ quodqz ex vno fieri. Quapropter ex vno aliquo manifestũ: quoniam differentijs quibusdam diuersorum: et passionibus factum est. hoc quidem aqua hoc autem ignis. Quemadmodum dicit solem hoc quidem album et calidum et leue. Terra autem graue et durum. Ablatis igitur his differentijs. sunt enim auferibiles genitecz. manifestum est quidem necesse fieri et aquam ex terra et terram ex aqua. Similiter autem et aliorum vnumqnodqz. Et non tunc solum: sed nunc transmutari a passionibus. Sunt autem ex quibus dicit Empedocles possibiles aduenire et separari T.c.2.

rursus & aliter aduersantib9 adinuicem lite adhuc & amicitia. Ideoq3 & tūc ex vno gñata sunt. Non em̄ vtiq3 ignis & terra & aq̄ entia vnū erāt oē.
¶Disputat cōtra empe. spāliter duabus rōnibus. Circa quarum primam dicit q Empe. videt cōtraria dicere non solum his que apparent sm sensum in quibus videmus ex aqua fieri aerem et ex aere ignem: sed etiam videtur contraria dicere sibipsi. ex vna enim parte dicit q nullum elementorum generatur ex altero: sed alia omnia elementa corpora componuntur ex eis. Et alia pto dicit q anteq3 mund9 hic gñetur: contingit omnem naturaz rerum congregari in vnū per amicitiam preter litem: et q rursus vnumquodq3 elementorum: et etiam vnumquodq3 aliorum corporum segregabitur per litez segregantem res. vnde manifestū est q per quasdam differentias & passiones diuersorum elementorum factum est per litem q ex illo vno primo hoc esset aqua. et aliud esset ignis: & exemplificat de differentijs et passionibus: sicut ipse dicit q sol idest ignis est albus & calidus et leuis. Terra autem grauis et dura. Et sic ptz q iste differentie de nouo superueniunt elementis. omne autem quod de nouo aduenit potest auferri. Quia igitur differētie sunt auferibiles: vt pote de nouo genite: manifestum q ablatis huiusmodi differentijs est necesse fieri et aquam ex terra: & terraz ex aqua: & similiter vnumquodq3 aliorum elementorum ex alio. ¶Et hoc non tunc solum, scilicz in principio. sed etiam nūc. & hoc per transmutationem passionuz et q talis. transmutatio passionum fieri possit probat dupliciter primo. ex natura ipsarum passionuz: quia ex his que dicit empedocles. sequit q possit de nouo aduenire: puta per litez segregantem: & rursus separati ab elementis: puta per amicitiam vnientem. Aliter ex causa illaruz passionum: nam quia etiaz nunc cōtrariantur lis & amicitia: sicut in principio: ergo etiam nunc elementa possunt transmutari secūdum differentias et passiones. & ideo tūc scilicet in principio mūdi ex vno generata sunt elemēta superuenientibus his differentijs: non eniz potest dici q ignis terra et aqua existentia actu essent vnum totum. ¶Scdam rationem postea ponit ibi.

¶Incertum autem et vtruz principia ei ponendū ea multa aut vnum. Dico autē ignē et terram: et systica horum. Secundum id enim quod vt materia supponitur ex quo transmutantia propter motū fiūt: ignis: et terra: & aqua vnum elementum. Secundū id autem q hoc ex compositione fit cōuenientibus illis. Illa autem ex dissolutione: magis elementa quattuor illa et prima natura. t.c.3.

¶Et dicit q incertum est vtrum empedocles debuerit vnuz principium ponere vel multa: Quis ipse multa posuerit scilicet ignez terram et aquam et alia que coexistunt eis. Id autem dicit esse

incertum quia ex quo vnum po-
nebatur: ex quo sicut ex materia
fiunt ignis terra ⁊ aqua; per ali
quam transmutationem a lite se
gregante: videtur q̄ sit vnum ele
mentum. inquantum illud vnu;
fit ex compositione elementoru;
in vnum conuenientiu; per ami
citiam. ¶ Illa aute; scilicet qua
tuor elementa inquantum fiunt
ex illo vno per quamdam disso-
lutionem per operationem litis
videtur magis qd̄ illa quattuor
sint elementa et principia ⁊ p̄us
natura: et hoc magis attende-
bat empedocles ponens res fie
ri per congregationem ⁊ segre-
gationem Aristoteles tamen in
precedenti ratione probat q̄ ne
cesse est elementa fieri nō per so
lam congregationem sed per q̄
dam transmutationem superue
niente differentiis elementorum
ex quo sequitur contrarium ei⁹
quod intēdebat empedocles sci
licet q̄ illud vnum sit magis prin
cipium. Lectio. iii.

t.c. 4

Niuersal'r ita-
q̄ de genera-
tione et corrup
tōe simplici ele
mentoru; dicē
dum. Utrū est:
aut non est. et quomodo est.
Et de aliis simplicibus mo-
tibus: puta de augmentatio
ne ⁊ alteratione.

Postquam phi-
losophus prosecutus est opinio
nem antiquorum circa differen-
tias generationis ⁊ alterationis
hic incipit determinare de gene
ratione et alteratione: ⁊ de aliis
motibus. Et circa hoc duo facit
primo dicit de quo est intentio.
secūdo incipit prosequi suam in
tentionem ibi. (Democritus au
tem et leucippus.) Circa primū
duo facit. primo ponit suam in-
tentionem. secundo assignat sue
intentionis rationem ibi. (Plato
quidem igitur.) ¶ Dicit ergo pri
mo q̄ quia antiq̄ philosophi du
bitauerunt de differentia gene-
rationis corruptionis ⁊ alteratio
nis. Dicendum est nobis in vni-
uersali de simplici generatione ⁊
corruptione idest s̄m quam ali-
quid dicitur simpliciter genera-
ri et corrumpi: vtrum scilicet ge-
neratio simpliciter est: aut non.
Nam secundum illos qui dicūt
generationem ab alteratiōe dif
ferre generatio simpliciter est nō
autem secundum eos: qui eoru;
differentiam negant: et si est sim
pliciter generatio. Dicendū quo
modo est. Et similiter est de aliis
motibus qui ordinantur quodā
modo ad generationem simpli-
cem (vt supra dictu; est) puta de
alteratione et augmentatione.
¶ Deinde cum dicit. T.c. 5

¶ Plato enim igitur solū de
generatione scrutatus est: et
corruptiōe: quomodo existit
in rebus. et de generatione
non omni: sed de ea que ele-
mentorum. Quomodo aute;
carnes fiant aut ossa aut alio
rum quid aliud talium nihil.
Amplius neq; de alteratio-
ne neq; de augmētatiōe quo
modo existit in rebus. Uni-
uersaliter aute; extra ea que
superficietenus de nullo aliq̄s

constituit preter democritū. Hic autem videtur de omnibus curam habere. Jam autem in qualiter et quomodo differunt. De augmentatione enim nullus determinauit quidem vt dicimus nisi ꝙ et quis diceret: quoniam adueniente simili augmentatur. Quomodo autez hoc fiat nō adhuc neqꝫ de mixtiōe: neqꝫ de aliorū consimili: vt ita dicam: vllo vt puta de facere: ⁊ pati: quomodo hoc quidē facit. hoc autem patitur ꝭm naturales operationes.

¶ Assignat rationem sue intentionis ex eo quod aliqui philosophi de his insufficienter tractauerunt: et dicit ꝙ plato inquisiuit de generatione et corruptione tantum quomodo sint in rebus: non tamen de omni generatione: sed solum de generatione elementorum: non autem quomodo generentur carnes ⁊ ossa: aut aliquod aliorum mixtorum corporum: neqꝫ etiam tractauit de alteratione et augmentatione: quomodo sint in reb9. ¶ Et vniuersaliter nullus aliorū philosophorum dixit determiate aliquid preter ea que superficietenus apparent nisi solus democritus qui videtur curaz habuisse de omnibus diligenter inquirere: sed iam differt quomodo inquisiuerint: nullus enim nec ipse nec alius determinauit de augmentatione: vt ita sit dicere: vt etiam non quicunqꝫ idiota dicere posset vt scilicet augmentatio fiat adueniente aliquo simili: sꝫ quomodo per aduentum similis aliquid augetur: hoc non dixerunt: neqꝫ etiam aliquid dexerit de mixtione vel de aliquo alio cō simili: vt ita dicam puta de facere et pati scilicet quomodo hoc agat et hoc patiatur secundum operationes naturales. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Democritus autem et leucippus faciētes figuras: alterationem et generationem: ex his faciunt. Segregatione quidem et congregatione generationem et corruptionem. Ordine autem et positione alterationem.

¶ Incipit prosequi suum propositum et primo determinat de generatione et alteratione: eo ꝙ eorum connexa est consideratio. secundo determinat de augmentatione ibi (De augmentatione autem.) Circa primum duo facit. primo ponit opiniones aliorum de generatione ⁊ alteratione. In secundo determinat de eis ꝭm propriam opinionem ibi. (Determinatis autem his.) Circa primuz duo facit. primo recitat opinionem democriti qui de omnibus curam habuit vt dictum est. secundo inquirit de veritate ipsius ibi. (Quoniam autē videtur omnibus.) Circa primum duo facit primo ponit opinionez democriti. secundo ponit rationem ipsi9 ibi. (Quoniam existimabāt.) Dicit ergo primo ꝙ democritus et leucippus: qui faciebant rerum corpora indiuisibilia infinitaruz figurarum ex his causabant generationem et corruptionem: dicebant enim ꝙ per congregatio

nem et segregationem dictoruꝫ corporum figuratorum causabatur generatio et corruptio. ex permutatione autem ordinis et positionis dictorum corporum causabatur alteratio.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem existimabant verum in apparendo. Contraria autem sunt ꝛ infinita que in sensu apparent. figuras infinitas faciunt: Quapropter translatione compositi idem contrarium videtur aliꝫ et aliꝫ. et transmutatur paruo aduenientꝫ: et vniuersaliter aliud apparet vno transmutato: ex eisdem enim tragedia et comedia fit litteris.

t.c.6. notandũ q̃ quidã verũ esse qđ apparet. ¶ Assignat rationem dicte positionis ad cuius euidentiaꝫ sciẽdum est ꝙ (sicut dicit philosophus in quarto metaphisice) ꝙ quidam philosophi posuerunt verum esse in apparendo ita scilicet ꝙ quicquid videtur alicui est verum: adeo ꝙ etiam ponebant contradictoria simul esse vera si diuersis ita viderentur hoc est: ergo ꝙ dicit ꝙ quia democritus et leucippus existimabant quod verum erat in apparendo et diuersis hominibus contraria apparent et infinita. vt ostendit multiplicitas opinionum que est inter homines ideo induxerunt infinitas figuras in primis rerum principiꝫs: vt ex his ratio accipi possit infinitarum oppinionum.

¶ Et inde est ꝙ per translationem aliquam eius quod venit in compositionem alicuius totius contingit ꝙ idem alio modo videtur aliꝫ et aliꝫ se habere: sicut propter diuersum situm collum columbe videtur esse alterius et alterius coloris et huiusmodi trasmutatio situum fit per aliquod modicum quod superuenit. et vt vniuersaliter sit dicere pertrãsmutato vno indiuisibilium corporum videtur aliud et aliud. Cõparatio apta.

¶ Et ponit exemplum: in sermonibus: quorum prima principia indiuisibilia sunt littere. Ex eisdem autem litteris transmutatis / secundum ordinem aut positionem fiunt: diuersi sermones, puta comedia que est sermo de rebus vrbanis. et tragedia que est sermo de bellicis rebus. igitur sic apparet ratio per variationem ordinis et positionis dicebat democritus alterationem causari.

¶ Deinde cum dicit.

Quoniam autem videtur omnibus pene esse aliud generationeꝫ et alteratio nem. t.c.6.

¶ Generari quidem enim et corrumpi congregata et disgregata. Alterari autem translatis passionibus de his scientibus cõsiderãdũ.

Questiones autem habent hec et multas ⁊ ratiōabiles.

¶ Siquidē igitur generatio est cōgregatio multa impossibilia cōtingunt. Si aūt rursus rationes alie cogētes et nō habiles solui ꝙ nō cōtingit aliter se habere. Et si nō est generatio ꝯgregatio. aut vniuersaliter nō est generatio aut si est alteratio est: aut si hoc difficile dissoluere tentandum est.

¶ Inquirit veritatem huius opinionis et primo ostēdit difficultatem circa hec existentem. Secundo incipit inquirere veritatē ibi (Principium autem.) Dicit ergo primo ꝙ quia iam pene abolitis opinionibus priorum naturalium: qui ponebant idem esse generationem et corruptionem ⁊ alterationem omnibus fere videbatur tunc temporis ꝙ aliud esset alteratio et generatio ita scilicet ꝙ generatio esset per hoc ꝙ aliqua congregantur et disgregantur. alteratio vero per hoc ꝙ per aliquorum translationes diuerse fiant positiones: necesse est considerare vt de his sciatur veritas. habent enī hec questiones multas ⁊ rationabiles quia si generatio nihil est aliud ꝗ̄ congregatio multa impossibilia contingunt (vt infra patebit.) Ex opposito autē multe inueniuntur rationes que videntur cogentes ⁊ non de facili solubiles quibus concluditur ꝙ non contingit aliter se habere. ꝗ̄ ꝙ congregatio sit generatio vel omnino non generatio. vel si est. ꝙ sit idem ꝙ alteratio. Et quāuis hoc sit difficile soluere debemus tn̄ tentare soluere hanc difficultatem.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Principium autem horum omnium vtrum sic generantur ⁊ augmentantur alterantur entia: et contraria his patiuntur primis magnitudinibus existentibus principiis omnium entium indiuisibilibus aut nulla est indiuisibilis magnitudo. Differt enim hoc multum. ¶ Et rursus si magnitudines sint vtrumqꝫ vt democritus et leucippus he corporee sunt: vel vt ī thimeo planities. t.c.

¶ Procedit ad soluendum predictam difficultatem: et primo. premittit duas questiones: que necessarie sunt ad soluendū predictam difficultatem. Secundo eas prosequitur ibi (hoc quidē igitur.) Dicit ergo primo ꝙ principium ad soluendū omnia predicta oportet accipere ad hoc ꝙ inquiratur primo vtrum entia naturalia sic generentur et alterentur et augmententur et contrariis motibus moueantur ꝙ sint alique prime magnitudines indiuisibiles vel nulla indiuisibilis. hoc enim multum cunfert ad propositum. ¶ Secundo autem oportet inquirere si sunt alique magnitudines indiuisibiles vtrū ille magnitudīes sint corpee sicut dixerūt democritus et leucippus vel

cippus: vel sicut planities id=
est supficies (sicut plato scripsit
in thimeo.) ¶ Deinde cũ dicit.
¶ Hoc quidem igitur ipũz
(vt in aliis diximꝰ) in con=
ueniẽs vsqz ad planiciẽ dis
soluere. Ideo magis ratio
nabile corpora indiuisibilia
esse. Sed hec quidem mul
tam habẽt irrationabilita=
tem. Sed tamẽ ⁊ his alte=
rationem ⁊ generationẽ cõ
tingit facere: vt dictum est:
cõuersione ⁊ cõtactu trans
mutante idolum et figura=
rum differentiis: quod fecit
democritus. ideo ⁊ colorez
hoc non inquiunt esse: con=
uersione aũt colorari. His
autez qui in planiciem for=
mas diuidũt nõ adhuc. Ni
hil enim fit preter solida ex
conpositis. Passione enim
non suscipiunt generari ali
quam ex ipsis.
¶ Prosequitur premissas que
stiones. ⁊ primo prosequitur se
cundam: quam breuiꝰ pertran
sit. secundo prosequitur primã
ibi (Habet enim questionem.)
Circa primaz duo facit primo
ostendit conuenientius posuis
se quãtum ad ea que conside
rantur in scientia naturali de=
mocritum ꝗ platonem. secun
do causam huius assignat ibi
(Causa autem ꝙ vnus. &c.) Dicit
ergo primo ꝙ (sicut in tertio de
celo dictum est (inconueniens
est hoc ipsum etiaz secundum
se consideratũ ꝙ corpora natu
t.c.29 ralia resoluãtur vsqꝫ ad super
ficies. ⁊ ideo magis est ratio=
nabile ꝙ si sint alique magni=
tudines indiuisibiles: ex qui=
bus corpora naturalia conpo
nuntur: ⁊ ꝙ huius magnitudi
nes indiuisibiles sint corpora
ꝗ ꝙ sint superficies: ꝗuis et
hoc ipsum multam irrationa=
bilitatez habeat scilicet ꝙ sint
aliqua corpora indiuisibilia:
ex quibꝰ corpora naturalia cõ
ponuntur (sicut partim osten=
sum est in libro de celo) sed tñ t. c. 29
ideo est magis irationabile po
nere corpora in diuisibilia ꝗ su
perficies: quia his qui ponũt
corpora indiuisibilia esse prin
cipia corporum naturaliũz cõ=
uenit assignare causam gene=
rationis ⁊ alteratiõis: que qui
dem alteratio sicut dictuz est
transmutat vnum ⁊ aliud per
quandam cõuersionem corpo=
rum indiuisibilium: ⁊ per aliũ
modum contactus secundum
diuersum situm et ordinem: et
etiam secundum differentiam
figurarũ: sicut ponebat demo=
critꝰ assignãs causã alteratio=
nis vnde democritꝰ põebat qđ
calor et alie huius qualitates
naturales non sit aliquid ha=
bens esse fixum in natura: sed
ꝙ videtur aliquid coloratum
per quãdam conuersionem: id
est per aliquam narrationem
corporum indiuisibilium secũ=
dum ordinem ⁊ situm. manife
stum est enim ꝙ quedam no=
bis apparent: quorum appa=
rentia causatur ex aliquo mo=
do reflexionis secundum ordi=
nem aut situz sicut forma que
apparet in speculo ⁊ sicut co=
lores yridie ⁊ huius. talia er=
go existimabat esse democritꝰ

omnes formas et qualitates rerum naturalium: et secundum hoc suppositis suis principiis ex diuersitate positionis et ordinis causabat omnem diuersitatem alterationis. sed platonici qui resoluebant corpora in superficies nõ poterant assignare causam alicuius transmutationis formalis quia ex superficiebus quando cõponuntur adinuicem nihil est rationabile fieri nisi solida. Cum enim pũcta linee: et supficies pure sint res mathematice nõ possunt causare ex seipsis aliquaz passionem naturalẽ: vnde sicut ex punctis non fit nisi linea: et ex lineis nõ fit nisi superficies ita ex superficiebus nõ potest causari nisi corp⁹. Sed nec ipsi platonici conant ad hoc ꝙ ex mixtione superficierum assignant causam alicuius passionis naturalis ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Causa autem quare non potuerunt confessa videre in experientia fuit. Ideoqꝫ quicunqꝫ magis insudauerunt naturalib⁹ magis possunt supponere talia principia quibus multa possunt complicare. Qui autem ex multis sermonibus indocti existentium entis intuẽtes et ad pauca respiciẽtes: facile enunciant.

t. c. 8. ¶ Uidebit autez aliquis ex his quantum differunt phisice et logice intendentes. Qui enim aiunt ꝙ indiuisibiles sint magnitudnes: hi quidem inquiunt: quia ãte trigonum multa erunt. Democritus autẽ videtur proprijs et phisicis sermonib⁹ persuadere. Manifestũ autem erit ꝙ dicimus procedentibus.

Assignat rationem quia circa hoc magis deficit plato ꝙ̃ democritus: ⁊ dicit ꝙ causa huius ꝙ plato minus potuit videre cõcessa idest eaque sunt omnibus manifesta fuit inexperientia: quia scilicet esse intelligibilia intentus sensibilia non intẽdebat circa que est experientia et ideo illi philosophi qui magis studuerunt circa res sensibiles ⁊ materiales magis potuerunt adinuenire talia principia quib⁹ possent multa sensibilia adaptare: sed platonici qui erant indocti existentium idest circa entia naturalia ⁊ sẽsibilia respiciẽtes ad pauca sẽsibilium que eis correspondebant ex multis sermonib⁹ vel rationibus idest ex multis que in vniuersali rationabiliter cõsiderabant de facili ãnunciant idest absqꝫ diligenti perscrutatione sententiam proferunt de rebus sensibilibus.

¶ Potest tamen considerari ex hisque pre manibus habentur: ꝙ differunt in perscrutatione veritatis illi qui considerabãt physice. i. naturalit attẽdentes rebus sensibilibus: vt democritus: et illi qui considerabant logice idest rationabiliter attendentes communibus rationibus: sicut plato

nici ad ostendendum enim q magnitudines alique sunt indiuisibiles: platonici logice procedentes dicunt q aliter sequeretur q ante trigonum idest per se triangulus: hoc est idea triãguli multa erit idest in multos triãgulos diuidetur: quod est inconueniens. Ponebat enim plato omnium sensibilium esse quasdam ideas separatas. puta hominis & equi & similium: quas vocabat per se hoiem & per se equum: quia scilicet logice loquendo homo sm q est species est preter materialia & indiuiduantia principia: ita q idea nihil habet nisi quod pertinet ad rationem speciei.

¶ Et eadem ratione hec ponebant in figuris. vnde ponebant ideam triangulorum sensibilium: que dicitur ante trigonum esse indiuisibilem alioquin sequeretur q diuideretur in multa: quod est contra rationem idee: ad quam pertinet q sit vnum preter multa: et ita non est inconueniens q sint multe superficies triangulares indiuisibiles conformes idee. ¶ Et eadem ratio est de alijs superficiebus. Sed democritus videtur suadere q sint magnitudines indiuisibiles per rationes proprias & naturales: vt manifestum erit in sequentibus.

Lectio. IIII.

Abet autem questionem si quis ponat corpus esse; et magnitudinem passim diuisibilem. et hoc quidem enim possibile erit q diuisiones effugiat. Si enim omnino diuisibile et possibile hoc passim. & simul erit hoc oino diuisum. et si nõ simul diuidatur. Et si hoc fiat nihil erit impossibile.

Ostquam philosophus ostẽdit q circa propositum opinio democriti potior erat quã opinio platonis: & ratio democriti erat magis propria: ad hoc manifestandum inducit rationem democri. Et primo ponit eam secundo soluit ibi (Sed hic tẽtandum soluere) Circa primum duo facit. Primo ponit rationem democriti ad hoc impossibile ducentem scilicet q corpus sit omnino diuisum. idest quantumlibet: diuidi potest. Secundo ostendit hoc esse impossibile ibi (Quid ergo erit reliquum.) Circa primum duo facit. Primo ponit rationem ad hoc impossibile ducentem ibi (Quia igitur est &c.) Secundo manifestat necessitatem dicte rationis ibi. (Quapropter et secundum medium.)

¶ Circa primum: considerandum: quod oportet ponere corpus vel componi ex indiuisibilibus: vel esse diuisibile omnino id est totaliter scdm quodcunq signum. Et ideo democ-

critus ad ostendenduz q corpus sit compositū ex indiuisibilibus corporib⁹ conat̃ ostendere ipossibile esse indiuisibile esse corpus sensibile: puta q lignum aut lapis sint diuisibilia omnino. i. fm quodcūqȝ signum datum in corpore: ꝛ ideo dicit q si quis ponit corpus aliquod: puta sensibile ꝛ magnitudinē quācunqȝ puta superficiem vel lineam diuisibilem omnino. i. fm quodcūqȝ signum datum: ꝛ si ponatur hoc esse possibile remanet questio quid est id quod effugit diuisionem. idest quod remanet post diuisionē. Necesse est enim q diuiso quocūqȝ diuisibili remaneant alique partes diuisibiles in quas fit diuisio. Ideo autem dicit Demo. hoc habere questionez quia si corpus sit omnino idest fm totum diuisibile: ꝛ hoc sit possibile: cōsequens erit q nihil prohibeat corpus simul diuisum quantuncūqȝ diuidi potest: ꝛ si diuisio non fiat simul sed successiue: sicut si possibile est aliquem hominem peruenire ad aliquem locum: nihil prohibet eum peruenisse illuc: licet nō simul sȝ successiue pueniat: ꝛ si hoc ponat̃ nullū ipossibile debēt sequi: quia possibili posito nō sequit̃ aliqđ ipossibile fm phm primo prioꝝ. cap 2. ꝛ. 7. physicorum. Deinde
T. c. 9. cum dicit.

Quapropter ꝛ fȝ mediū similiter. vniuersaliter autē si omnino innatum est diuisibile: ꝛ si diuidatur nullum erit imposibile nascens. Quoniam neqȝ si in mille millia diuisa fuerit magnitudo nullum impossibile: et si nullus vtiqȝ diuidat. Quoniam ergo omnino tale corpus diuidatur.

Manifestat necessitatem pdicte rationis. si enim ponatur aliquod corpus diuisibile per mediuz: ꝛ ponatur esse diuisuȝ per medium: nullum sequitur inconueniens: ꝛ hoc est quod dicit. Quapropter quia posito possibili nullum sequitur impossibile. similiter erit si aliqđ ponatur esse diuisibile ꝛ diuisum scđm medium ꝛ vniuersaliter si corpus est natum esse diuisibile omnino idest fm quodcūqȝ signum si diuidatur. i. ponatur esse diuisum nullum erit impossibile nascēs. i. ex hoc nō debet impossibile nasci. qꝛ neqȝ si aliqđ est diuisibile in mille millia partium: ꝛ ponatur esse diuisum nullum sequitur ipossibile: ꝛ si nullo modo diuidat̃ actu: ꝛ ita videtur q aliquod corpus sit diuisibile in paucas ptes: siue i mltas siue totales: ꝛ tn̄ nō vr̃ sequi aliqđ impossibile: si ponatur aliquid esse diuisum inquantum est diuisibile. Quia igitur secundum ponentes corpus naturale nō cōponi ex indiuisibilibus corporibus esse diuisibile idest secundum totum ponatur esse diuisum: sed hoc est impossibile. ergo ꝛ primum scilicet q sit diuisibile secundum totum: est ergo compositum ex indiuisibilibus. Deinde cū dicit.

Quid ergo erit reliquū. Magnitudo. Non em̄ erit

possibile: erit enim quid nõ diuisum: erat autem omnino diuisibile. Sed si nullus erit corpus: neq; magnitudo: diuisio autem erit aut ex punctis: aut sine diuisione ea erunt ex quibus compositum est: aut nihil omnino. Quapropter ⁊ generabitur ex nihilo: ⁊ erit corp⁹ compositũ: ⁊ omne vtiq; nihil: ⁊ non erit existens: sed apparẽs tm̃. Similiter autem ⁊ si erit ex punctis non erit quantum. Qñ enim tãgebant se: ⁊ vna erat magnitudo: vel simul erant: nõ faciebant maius omne. Diuisione enim in duo vel plura: neq; maius neq; minus priore. Quapropter ⁊ si omnes cõponant nullã faciẽt magnitudinem.

¶ Ostendit esse impossibile ꝙ corpus sit totaliter diuisum ex hoc ꝙ non est dare quid remaneat post diuisionẽ. primo ergo ostendit ꝙ non erit dare quid remaneat ex diuisione: que est principalis pars. scḋo ꝙ non erit dare quid remaneat quod ex incidenti sit elapsum ibi (Sz si quis.) Dicit ergo primo si corpus ponatur omnino esse diuisum querendum restat quid erit reliquum. idest quod remanet post diuisionem: sicut videmus remanere in omni diuisione ea in que diuisum resoluitur. ⁊ primo ostendit ꝙ non remaneat magnitudo. hoc em̃ est impossibile. sequeretur em̃ ꝙ ad hoc remaneret diuisibile non diuisum. ¶ Dicebatur autem vel ꝙ magnitudo esset aliquid non diuisibile quod corpus omnino erat diuisibile. et ita oportet ꝙ id quod remanet post diuisionem: nullo modo sit diuisibile: cum tamen supponatur ab aduersario ꝙ magnitudo sit omnino diuisibilis ¶ Secundo concludit ꝙ remanendo post diuisionem: neq; sit corpus: neq; magnitudo: ⁊ tamen sit facta diuisio scḋm totum: sicut dictum est. Relinquitur autem ꝙ diuisio erit ex pũctis: itaq; corpus finaliter resoluatur in puncta: ⁊ per consequens ea ex quibus componitur erunt sine magnitudine. aut sequitur ꝙ id quod est residuum post diuisionem sit omnino nihil. ¶ Tertio ostendit hoc secundum esse impossibile quia cum vnũquodq; generetur ex his in que resoluitur. si ergo resoluitur in nihil: sequetur etiam ꝙ generetur ex nihilo: quod autem componitur ex nihilo nihil est. sequeretur ergo ꝙ corpus de quo agitur sit nihil: ⁊ etiam totum vniuersum eadem ratione: sed quicquid erit in rerũ natura erit secundũ apparentiam tm̃: ⁊ non ꝑm existentiam. ¶ Quarto probatur primum premissorum scilicet ꝙ non fiat resolutio in puncta quia similiter sequeretur ꝙ sit corpus compositum ex punctis: ⁊ ita vlterius sequeretur ꝙ non sit quantum ipsum corpus: aut enim essent quantum: quia corpus divideretur: aut quia puncta tangerent se: pro-

ut duo extrema duarum linearum sunt simul. nō secūdo modo quia ex hoc erat vna magnitudo cōtinua: et sic simul erant omnia puncta et nōdum distincta erant adinuicem et nō faciebant totum maius. punctū eñ nihil est aliud ꝙ̄ quedam diuisio partiū linee: nec primo modo. quia ex hoc ꝙ aliquid diuiditur in duo vel in plura nō efficitur totum nec maius nec minus ꝙ̄ prius fuerit. Ita eñ corpus magnum sicut paruum potest diuidi in duo vel plura. et sic patet ꝙ puncta nihil sunt aliud ꝙ̄ diuisiones: et ꝙ nō faciunt aliquid maius. vnde relinquitur ꝙ si puncta cōponantur adinuicem nō faciunt aliquid maius. sic igitur videtur esse impossibile ꝙ corpus sit oino diuisum: quia nō potest assignari quid sit residuum diuisionis tanꝙ̄ principalis pars corporis diuisi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed et si qua diuisio quasi rasura serre fiet ex corpore et sic magnitudine quidē corpus egrediatur ideȝ sermo. illud autem quomodo diuisibile.

¶ Ostendit ꝙ nō potest assignari quid residuum diuisionis tanꝙ̄ aliquid quod elabitur. Et primo ostendit ꝙ tale aliquid non potest esse corpus Secundo ostendit ꝙ non potest esse quodcūꝙ̄ incorporeuȝ ibi (Si autem non est corpus.) Dicit ergo primo ꝙ si diuiso totaliter corpore diuisio corporis fiat ita ꝙ aliqua rasura secundum rem elabatur ex diuisione preter principales partes: in quas lignum diuiditur: et dicatur ꝙ ex magnitudie corporali totaliter diuisa egrediatur aliquod corpus quasi residuum: sequeretur ideȝ sensus qui et supra: quomodo. s. poterit sustineri ꝙ illud corpus sit adhuc diuisibile scđm ponentes corpus esse diuisibile compositum sit corpus nāle eē diuisuȝ oino. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Si auteȝ non est corpus sed species aliqua segregabilis aut passio quidē que secessit. Et est magnitudo puncti vel tactus hoc patiētes inconueniens et ex non magnitudinibus magnitudinem esse.

¶ Ostendit ꝙ huius residuuȝ nō potest esse aliquod incorporeum quodcūꝙ̄ sit: et hoc tribus rationibus. Circa quaruȝ primam dicit ꝙ si id quod egreditur a magnitudine totaliter diuisa nō sit corpus sed aliqua spēs. i. forma segregabil'. i. separabilis a subiecto aut ēt aliq̄ passio sicut ponit. Anaxa. passiones et habitus separari et misceri: et se habet huius passio secedens a magnitudine per modum puncti vel tactus. ¶ Illi qui hoc ponunt patiuntur. Primo quidem hoc inconueniens ꝙ magnitudo componatur ex non magnitudinibus. qđ videtur inconueniens. Nam vnumquodꝙ̄ constituitur ex rebus suigeneris. ¶ Non eniȝ colores componuntur ex figuris nec econuerso. Secundam rationem ponit ibi.

¶ Amplius autez vbi erũt
immobiles: aut mutati pun-
cti. Tactus eniz semper est
vnus duorum quorumdam
quasi ente altero preter ta-
ctum ⁊ diuisionem ⁊ pun-
ctum. Si vtiqꝫ quis predi-
ctoruz ponet quodlibet aut
quantitatem: aut corpus oĩ-
no esse diuisibile hec con-
tingunt.

¶ Circa q̄d considerandu3 est
ꝙ lineam componi ex punctis
potest exponi dupliciter. vno
modo ex punctis motis: sicut
quidam dixerunt ꝙ punctus
motus facit lineaz. ⁊ linea mo-
ta cõstituit superficiem: ⁊ sup-
ficies mota corpus. Alio mo-
do potest exponi ꝙ ex punctis
etiam non motis constituatur
magnitudo sicut ex partibus.
vtrolibet autem modo magni-
tudo componatur ex punctis
oportebit assignare vbi sint pũ-
cta idest quem situm habeant
in magnitudine. Est enim assi-
gnare de singulis partibus: ex
quibus componitur magnitu-
do. sed hoc nõ potest assignari
quia punctus non potest assi-
gnari in magnitudine nisi vt
quidam tactus partium conti-
nue: vel diuisio partium linee
iam diuise linee. tactus autem
semper vnus quorũdam duo-
rum: que scilicet sunt partes
magnitudinis habentes deter-
minatum situm in magnitudi-
ne: quasi illd̄ quod est pars ma-
gnitudinis habens determina-
tum situm inter partes eiꝰ sit
aliquid preter ipsum tactum ⁊
diuisionem: ⁊ per consequens
preter punctum. non ergo vi-
detur esse possibile: ꝙ magni-
tudo diuidatur in puncta vel
tactus aut diuisiones. si ergo
aliq̄s põat q̄d̄cūqꝫ corpus aut
quãtã cūqꝫ quãtitatē eē oĩno di-
uisibilē: ꝯtinget hoc ĩconueni-
ens quod nunc dictum est.

¶ Tertiam ponit ibi.

¶ Amplius si diuidens li-
gnum compono: aut quid
aliud equaliter et vnum.
Quapropt̄ si sic habet ma-
nifestum: quoniam et inci-
do lignum secundum quod
cunqꝫ signum omnino. igi-
tur diuisum est potestate:
quid ergo erit preter diui-
sionem? Si enim ⁊ est ali-
qua passio: sed quomodo in
hec resoluuntur ⁊ generan-
tur ex his: aut quomodo se
parabuntur hec. Quapro-
pter est impossibile ex tacti-
bus: aut ex punctis magni-
tudinez esse: necesse est cor-
pora indiuisibilia esse ma-
gnitudines. Sed ⁊ hoc po-
nentibus non minus con-
tingit impossibile. Scru-
tatum est autem de his et
in aliis.

¶ Et dicit. ⁊ postq̄ꝫ diuido li-
gnum ⁊ quodcūqꝫ corpus aliđ
⁊ iterũ ex eisdē partibus cõpo-
no illud fiet equale ⁊ vnũ cor-
pus: ꝙ. s. eadem sunt in que di-
uiditur ⁊ ex quibus componit̄.
vñ videt̄ similiter se hr̄e si diui-
do s̄m quodcūqꝫ signum. quod

supra dixit omnino vt.s.ex his in que diuiditur possit compo ni.sit ergo lignū oīno diuisum ptāte.i.omnia in que pōt diui= di.Qđ igitur erit preter diui= sionē.q: opȝ omnē diuisionem ad aliquid terminari.si em̄ di= catur ꝙ id qđ est residuum di= uisioni:sit aliqua passio seque ret ꝙ corpus diuideret in pas= siōes ⁊ ex cōsequēti gn̄abit ex eis:qđ est impossibile:quia nō substātia neqȝ quantitas gn̄at ex passionib⁹.aut etiaȝ qūo est possibile ꝙ passiōes sint sepa= te.Ulteri⁹ autē concludit prin= cipale ꝓpositū dicens ꝙ si est impossibile ꝙ magnitudo com ponat ex tactibus aut punctis sicut p̄dicte rōnes cōcludūt:ne cesse est ponere ꝙ sint quedam corpora indiuisibilia: ⁊ ꝙ sint quedam magnitudines indiui sibiles:quia si corpus sit omni no diuisibile:sequeret ꝙ com= ponat ex tactibus vel ex pun= ctis:vt ex dictis patet. Ulteri⁹ autem post rationem democri ti subiungit Aristo.ꝙ hocq po= nentibus scilicet esse corpora indiuisibilia nō minus accidit impossibile:⁊ hoc perscrutatuȝ est in aliis:s.in tertio libro de

T.c.5. celo.

¶Sed ⁊ hic tentanduȝ est soluere:ideo rursus a prin= cipio questionis dicenduȝ.

¶hic procedit ad eius solutio neȝ.Et primo ponit de quo est intentio dicens ꝙ tentandum est soluere predictam dubita= tionem:⁊ ideo vt melius solua tur oportet a principio repete re questionem. Ostenso enim breuiter in quo virt⁹ questiōis cōsistat facilius apparebit vbi debeat adhiberi solutio.Se= cundo ibi.

¶Omne quidē igit corp⁹ sensibile diuisibile esse ꝑm quodcūqȝ signum: ⁊ indiui sibile non est incōueniens: hoc em̄ ptāte:hoc aūt ende lechia existit.

¶Prosequitur intentū. Et pri mo ponit veritatē. scđo ponit obiectiones demo.ꝯtra verita tē ibi.(Esse aūt potestate simt) tertio soluit(Quoniam aūt la= tet.)Dicit ergo primo ꝙ nō est incōuenientēs dicere vtrūqȝ horū. s.ꝙ omne corpus sensibile sit diuisibile:ꝑm quodcūqȝ signū: vel ꝙ nihil sit diuisibile.alterū enim horuȝ in potentia est ve= rum scilicet ꝙ corpus sit diuisi bile ꝑm quodcunqȝ signuȝ.Al= terum vero horum est verum ꝑm endelechiam scilicet ꝑm ac tum scilicet ꝙ corpus sensibile non sit diuisibile ꝑm quodcūqȝ signum in actu. ¶Deinde cū dicit.

¶Esse aūt ptāte simul om nino diuisibile īpossibile vi det esse vtiqȝ.Si em̄ possi bile et fieret vtiqȝ. Non vt sint simul actu ambo indiui sibile ⁊ diuisum:sed diuisuȝ ꝑm qđcunqȝ signum.nulluȝ igitur erit reliquū ⁊ incor= poreum corpus corruptuȝ: ⁊ generabitur vtiqȝ quideȝ rursus aut ex punctis : aut omnino ex nihilo:⁊ hoc quo modo possibile? Sȝ qm̄ di

uiditur in semper diuisibi-lia ⁊ semper in minores magnitudines: et in semota et disgregata manifestuz. Neq itaq ẜm partem diuidẽtis erit infinita fractura.
Neq possibile est simul diuisum esse ẜm omne signuz. Non enim possibile omnino: sed vsq ad quid necesse est igiẗ indiuisibiles existere magnitudines ⁊ indiuisibilia corpora.

¶ Ponit duas rationes democriti circa veritatez. Circa quarum primam dicit ꝙ ẜm obiectionem demo. videtur impossibile ꝙ corpus sensibile sit simul diuisibile in potentia omnino. i. ẜm quodcunq signum: sicut nuper dictum est. credebat enim demo. ꝙ quicquid esset simul in potẽtia posset esse simul in actu: ⁊ argumentabatur: sicut est possibile simul in potentia corpus sensibile omnino diuidi. q̃d hoc fieret in actu: non quidẽ ita ꝙ esset simul in potentia. diuisibile ⁊ actu diuisum: sed ꝙ esset simul diuisum actum ẜm quodcunq signum: sed hoc ostendebat esse impossibile: q̄r sicut ex supradictis: patet sequeretur ꝙ nil corporeum esset residuum a diuisiõe. Et ꝙ corpus corrũperetur in rem incorporeaz. Et ex consequẽti ꝙ corpus generareẗ ex aliquo incorporeo: aut ex punctis aut omnino ex nihilo: sed hoc est impossibile. ¶ Nõ ergo est possibile ꝙ corpus sensibile sit oĩno diuisuz simul: neq ergo videtur possibile ꝙ sit oĩno diuisibile in potẽtia: s₃ q̄r videmus ad sensum ꝙ corp⁹ sensibile diuidiẗ in ptes adinuicez separabiles: vel etiã in ptes diuisibiles. ⁊ maior magnitudo sp diuiditur in minores magnitudines: ⁊ totũ cõiunctum diuiditur in aliqua segregata ⁊ separata manifestũ est hoc ita se habere. Nõ ergo est possibile neq₃ ꝙ fiat diuisio in infinitũ ẜm partẽ: ita ꝙ ps post partẽ a toto sensibili corpe separetur: neq₃ est possibile ꝙ corp⁹ sensibile diuidatur simul ẜm q̃dcũq signũ. Neutrũ eniз horũ est positũ: quia vtrobiq videẗ sequi predictũ incõueniẽs: sed videtur ꝙ diuisio corpis possit pcedere vsq ad aliquẽ terminuz. vnde sequitur ꝙ necesse sit aliquas magnitudines eẽ indiuisibiles. ⁊ aliqua corpora indiuisibilia ẜm demo. Sc̃dam rationẽ ponit ibi.

¶ Et aliter sic erit generatio et corruptio. Et hec quidem segregatione: hec autez congregatione. Cogẽs igitur sermo esse magnitudines indiuisibiles hic est.

¶ Et dicit ꝙ aliter etiam videtur esse necessarium esse corpa indiuisibilia: posito. s. ꝙ gñatio sit per cõgregationem et corruptio sit per segregationẽ. ⁊ hoc quidẽ necessariuз erat ponere Demo. quia ponebat formas ⁊ naturas rerum determinari ẜm positionem ⁊ ordinẽ. videmus autez ꝙ totum: cuius forma consistit in positione ⁊ ordine sicut domus non generatur Positio democriti.

nisi congregatione: neq corrũpitur nisi segregatione: ꝛ ideo cum non sit possibile in principiis generationis ꝛ corruptionis procedere in infinitũ ponebat ꝙ essent aliqua principia prima: ex quibus corpora congregabantur: in que segregabantur: ꝛ huiꝰ dicebat esse corpora indiuisibilia. ¶Deinde cum dicit.

¶Quoniā aũt latet paralogizans: ꝛ quomodo latet dicamꝰ. Q̃m enĩ non est punctus puncto vndiq contiguus omnino est diuisibile: est quidem qualiter existit magnitudinibus: est autem qualiter non. Uidetur autē quando hoc ponitur ꝛ vndiq et vbiq eē punctꝰ. Quapropter necesse diuidi magnitudinem in puncta. vbiq enim est punctum. quapropter aut ex tactibus aut ex punctis esse. Hoc autem est quod existit vbiq: quoniam vna vtiq et omnis et vnusquisq: plures autem vna non sunt consequenter enim non sunt quapropter non vbiq si enim ꝓm medium diuisibile: ꝛ ꝓm contiguum punctum erit diuisibile non autem possibile. Non enim est contiguuz signum signo: aut punctum puncto. hic enim est diuisio aut compositio. Quapropter est congregatio aut disgregatio. sed neq in athoma et ex athomis. Multa enim impossibilia contingit. Neq itaq vt diuisio fit atvbiq. Si autem esset cō tiguus punctus puncto hoc vtiq esset. Sed in parua ꝛ minima est ꝯgregatio et segregatio ex minimis.

¶Soluit predictas rationes. Et primo primā. scd̓o scd̓az ibi (Sed non simplex.) Circa primū ostensuz est ꝙ tota virtus rationis demo. in hoc consistit ꝙ si corpus sensibile omnino est simul diuisibile in potētia: ꝙ sit simul omnino in actu: sz hec cōsequētia nō tenet in omnibus. quedam enim sunt de quorum ratione est esse in potentia. vnde in talibus nō potest poni esse simul in actu: qd̓ est simul in potētia: qꝛ tolletur ratio et natura illius rei: quod quidem primo manifestum est in successiuis. In prima enim parte diei simul possibile est eē horas diei: non tamen potest poni ꝙ omnes hore illius diei sint simul actu. aufertur enim natura temporis: de cuius ratione est ꝙ sit numerus motꝰ ꝓm prius ꝛ posterius. si enim esset simul: quelibet pars eius iam non esset ꝓm prius ꝛ posterius. scd̓o apparet hoc in permanentibus. De substātia enĩ aeris est materia que est in potentia ad omnes formas: tamē non potest poni ꝙ ex aere sit generatum quicquid est possibile ex eo generari: quia tolleretur natura materie: que semper est in potentia ad omnes

formas. sic igitur contra rationem magnitudinis puta linee est: ꝙ sit simul omnino actu diuisa. vnde non sequitur. si est simul omnino diuisibilis in potentia: ꝙ possit poni simul omnino actu diuisa. Quod hoc sit contra rationem linee patet.

¶ Nam diuisio linee in actu nihil aliud est ꝙ̃ punctum in actu esse. si ergo eẽt simul omnino in actu diuisa oporteret ꝙ punctum esset vbiq in actu in linea: ⁊ ita oporteret ꝙ puncta essent contigua vel consequenter se habentia in linea. hoc autem non potest esse: qꝛ cũ pũcta sint indiuisibilia multorum punctorum contiguorũ vnum non excederet aliud: qꝛ vnum tangeret aliud ſm se totum. ⁊ ita omnes puncti non essent nisi vnus punctus. Non ergo põt esse ꝙ puncti sint vbiqꝫ in actu ꝑ lineã: ⁊ ita contra rationẽ linee est ꝙ sit simul toto diuisa in actu. Et ita non sequitur ꝙ sicut simul diuisibilis omnino in potentia: ꝙ possit poni omnino esse diuisa in actu. ¶ Dicit ergo primo philosophꝰ. ꝙ demo. latet paralogizans. i. facit paralogismũ latentẽ. ⁊ dicit quõ lateat eiꝰ defectus. Quia em̃ punctus puncto nõ põt esse contiguus: ⁊ ꝑ cõsequẽs nõ potest eẽ ꝙ linea sit oĩno diuisa in actu ⁊ ita esse diuisibile vbiq: lꝫ aliquo modo cõueniat magnitudinibus. s. in potentia: tñ quodãmodo nõ conuenit eis. s. in actu: quia qñ ponitur vbiqꝫ esse diuisa in actu: videtur poni ex consequẽti ꝙ vbiq sit punctus: cuꝫ punctus in actu nihil aliud est ꝙ̃ actu diuisio linee. Si aũt punctus est vbiqꝫ in linea necesse est ꝙ magnitudo diuidatur in puncta: cum nihil aliud in magnitudine inueniatur. vel etiã ſm aliam litteraꝫ ꝙ diuidatur in nihil: qꝛ nihil erit residuum preter diuisionem. si vbiq sit punctum qđ est diuisio. ¶ Et ideo sequitur ꝙ magnitudo: vt sit ex punctis vel ex tactibꝰ partium linee siue diuisionibus linee. quod in idem redit. ponit enim ſm predicta ꝙ hoc quod existit in linea sit punctus vel tactus aut diuisio: si linea sit omnino vel diuisa: sed hoc nõ potest esse: quia sequeretur ꝙ solũ vnus punctus esset vbiqꝫ i. qualibet parte linee. Et ꝙ omnes partes linee non plus continerent de situ ꝙ̃ vnusquisqꝫ eorum. immo ꝙ non essent plures ꝙ̃ vnus: vel plures diuisiones ꝙ̃ vna. Non enim possunt se habere consequenter: ita ꝙ vnum punctum sit post aliud neqꝫ ꝙ se tangant ſm vltima tantum: ⁊ ſm alia secernantur quia cũ sint indiuisibiles ſm totum coniunguntur: ⁊ oĩno oẽs puncti coniuncti non sunt nisi vnus: ⁊ ideo nõ est possibile ꝙ sit vbiq per lineã: quia si linea esset diuisibilis ſm totum sui: ⁊ punctus esset cõtiguus puncto: posset etiaꝫ diuidi ſm contiguum punctum: si esset omnino diuisibilis sꝫ hoc est impossibile: qꝛ nõ est contiguũ vel habitũ. i. cõsequẽter se habẽs pũctuꝫ puncto: vel qđcunq signũ signo. hoc autẽ punctũ in actu nihil aliud est ꝙ̃ actualis diuisio linee. aut compositio siue tactus partium linee. vnde

concedendum est quod in corporibus sensibilibus inuenitur cõgregatio et disgregatio: non tamen indiuidiuisibilium corporum: aut ex indiuisibilibus. multa enim impossibilia sequerent
t.c.7.et 8. (vt in tertio de celo dictũ est.) Neque ita quod diuisio actualis linee fiat vbique. hoc enim contingeret si pũctus esset contiguus pũcto: quod est impossibile: vt ex dictis patet: sed segregatio corporũ est in aliqua parua et minora: et congregatio vero est ex aliquibus paruis et minoribus non autem ex minimis: que oportet esse indiuisibilia. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.10. ¶ Sed non simplex et perfecta generatio congregatione et segregatione determinata est vt quidam inquiunt. In continuo vero trãsmutatio et alteratio. Sed hoc est in quo falluntur omnia. Est igitur generatio simplex et corruptio non congregatione et sepatione: sed quoniam transmutatur hoc in hoc totum. Alij autem existimant alterationem esse omnem talem transmutationem: in hoc autem differunt. In subiecto hoc quidem est secundum rationem hoc autem secundum materiam. Quando quidem igitur in his transmutatio generatio erit et corruptio quando autem in passionibus et secundum accidens alteratio.

¶ Soluit secundam rationem democriti per intentionem. Et primo interimit generationem simplicem et corruptionem esse congregationem et segregationem vt demo. existimabat: scdo ostẽdit cõsequẽter ad quod põt verificari dictũ demo. ibi (Segregata aũt) Dicit ergo primo quod nõ est ita dicẽdũ: sicut quidã dixerũt quod simpliciter et perfecta gñatio fiat per congregationem corruptio aũt per segregationẽ: et quod omnis transmutatio que fit in aliquo permanẽte. s. non cõgregato sed segregato sit alteratio credebant enim hoc accidere in rebus naturalibus sicut accidit in domo vel in naui et in omnibus huius: quorũ forma constat in positione vel ordine. Non fiũt nisi per congregationem partiũ neque corrumpuntur nisi per segregationem. quecunque autem alia transmutatio accidit preter solutionem continui alteratio est. hoc ergo est ex quo procedit tota fallacia. Est enim generatio et corruptio in rebus naturalibus: quorũ forma non est potentia et ordo. non quidem per congregationẽ et segregationẽ. sed quia fit trãsmutatio ex hoc toto idest non dissoluto in partes in hoc totũ: quasi non congregatum ex aliquibus partibus: sed antiqui philosophi omnem talem transmutationẽ que fit aliquo toto integro manente esse alterationem: quod quidem non est verũ: quandoque enim potest esse simplex generatio: et quandoque alteratio: sed in hoc differunt: quia in subie-

cto aliquid est hoc quidem ſm rationem.i.ſm formaȝ. hoc autem ſm materiã. Nam corpus naturale actu existens compositum ex materia ꝛforma: quãdo igitur est transmutatum secundum materiam ꝛ formam: ita.s.ꝙ materia accipiat aliam formã substantialẽ erit simplex generatio ꝛ corruptio: quando autem est transmutatio secundum accidentia et passionem erit alteratio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Segregata autem ꝛ congregata leuiter mutabilia sunt: si enim in paruissimas aquas aqua diuidatur: citius aer generatur: si autem congregetur tardius. Magis autẽ hoc erit manifestũ in sequentibus.

¶ Ostendit quãtuȝ ad quid verificetur dictum democriti. Manifestũ est eniȝ ꝙ aliqua ex hoc ꝙ sunt congregata vel segregata redduntur leuius vel difficilius corruptibilia vel mutabilia. si enim aqua diuidatur in paruissimas partes minus poterit resistere actioni contrarij agentis: et ita citius ex aqua generabitur aer: si vero congregabitur multum de aqua magis resistet agenti: ꝛ sic tardius corrumpetur: vt exinde possit generari aer: et hoc manifestũ erit in sequentibus.

¶ Nunc autem tantum determinatum sit quoniaȝ impossibile est generationem esse congregationeȝ qualẽ quidam inquiunt.

¶ Ultimo epilogãdo dicit nũc intãtum esse determiatũ ꝙ impossibile est gñationẽ esse congregationẽ qualẽ quidã inquiũt scȝ ex corporibus indiuisibilibus. Lectio.v.

Determinatis autem his. p̃mo videndum est vtrũ generatur aliq̃d simpliciter et corrumpitur. Aut proprie quidem nihil. Semper autem ex aliquo est aliquid. Dico autem puta ex laborante sanum: aut laborãs ex sano: aut paruuȝ ex magno: aut magnum ex puo: et alia omnia fieri hoc modo. t.c.11.

Postq̃ philosophꝰ determinauit de generatione ꝛ alteratione ſm opiniones aliorum. Hic incipit inquirere de eis ſm opinioneȝ propriam. ¶ Et primo inquirit vtrum sit aliqua simplex generatio ſm quam aliquid dicitur simpliciter generari scd̃o de differẽtia alteratiõis ad simpliceȝ generationẽ ibi.(De generatione autẽ ꝛ alteratione.) Circa p̃mum duo facit. primo dicit de quo est intentio dicens ꝙ post determinationem predictoruȝ in consideratione veritatis primo occurrit videndum vtrum aliquid generetur vel corrumpatur simpliciter vel proprie q̃dem et simpliciter siue principaliter nihil generatur vel corrumpitur: Sed semper generatur aliquid ex aliquo et in aliquid quod videtur ptinere ad

generationem vel corruptionē secundum quid: ꝛ inducit exē plum. puta cum ex laborante fit sanum: non enim fit sanum simpliciter: quia ꝛ prius erat. ❡ Sed fit aliquid idest sanum cum prius nō esset sanū: sed laborans idest infirmum. Et eadem ratio est. cuꝫ fit aliquid laborans ex sano vel paruum ex magno: aut econuerso: et sic de omnibus aliis. que hoc modo non dicuntur: huius enim generatio inueuitur in omni genere mobilium. ❡ Secundo ibi.

❡ Si enim simpliciter erit generatio simpliciter quidez quid generabitur ex nō ente.

❡ Exequitur propositum. Et primo proponit dubitationem secundo soluit eaꝫ ibi. (De his quidem.) tertio obiicit cōtra solutionem ibi scilicet (quia autē ex his determinatis. (Circa ꝑmuꝫ duo facit. primo ponit dubitationem. secundo concludit quamdam responsionem ibi. (Sed simpliciter.) Circa ꝑmū tria facit. primo proponit quādam consequentiam dicens ꝙ si sit aliqua generatio simpliciter: sequit ꝙ aliquid generabitur ex simpliciter nōente. ❡ Secundo cum dicit.

❡ Quapropter verum erit dicere ꝙ existit quibusdam non ens.

❡ Ostendit consequēs esse impossibile. illud enim ex quo aliquid generatur: potest dici illō sicut ex ligno generatur archa: potest dici ꝙ lignum est archa si ergo ex non ente simpliciter generatur ens verum erit dicere qō non ens existit idest est ens: quod est contradictoria esse simul vera. sic ergo videtur ꝛ antecedens impossibile scilicet ꝙ: aliquid generetur simpliciter ex non ente sequitur autem hoc inconueniens: si dicatur ex non ente simpliciter fieri aliqd sicut ex subiecto non permanē ti. ❡ Non auteꝫ sequitur si ponatur ex non ente fieri aliquid simpliciter ordine tantuꝫ id est post non ens sit ens. sed Aristoteles hoc disputatiue obiicit. ❡ Tertio ibi.

Notādū ꝯñtiā aristo. nō valere si ex ordie tm̄ fit ens ex non ente.

❡ Quedam enim generatio est ex non ente aliquo: puta vt ex non albo album: aut ex nō bono bonū. Simpliciter autem ex simpliciter non ente.

❡ Ostēdit necessitatē prime cō sequentie: sicut enim se habet generatio quedam ad nō ens aliquod: sic se habet generatio simpliciter ad non ens: simpliciter: sed generatio quedam id est ꝯm quam aliquid dicitur ꝯꝫ quid generari: est ex non ente quodam: puta ex non albo: cuꝫ fit aliquid album: aut ex non bono fit aliquid bonum: ergo simpliciter generatio ꝯm quaꝫ aliquid generari simpliciter dicitur erit simpliciter ex non ente. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Simpliciter autem non ens aut primum significat ꝯm vnumquodꝙ predicamentorum entis: aut vniuersale est et omnia comprehē dens.

❡ Excludit quandā solutionē

que possit dici distinguẽdo ens simpliciter. Unde primo ponit ipsam distinctionem dicens ꝙ simpliciter ens potest intelligi dupliciter: primo modo vt significat id quod est primum inter omnia predicamenta entis ꝓut simpliciter ens dr substantia. alio mõ ſm ꝙ ipʒ simpl'r dr ens vt e ꝙ oia ꝓdicamẽta cõprehẽdit. ¶Et hoc mõ simpliciter non ens põt dici vel qđ non est substantia: vel quod nullo mõ est ens. ¶Secundo ibi.

¶Siquidem primum substantie generatio erit ex nõ substantia. Cum enim non existit substantia manifestũ est: quoniam neqꝫ hoc: neqꝫ aliorum vllum predicamentorũ: puta neqꝫ quale neqꝫ quantum: neqꝫ vbi. Separate enim essent per se passiones a substantiis. Si autem non ens vniuersaliter: negatio vniuersaliter erit oim: quaꝓpter ex nullo necesse generati generatum.

¶Ostẽdit ꝙ ſm vtrũqꝫ sensuʒ sequitur inconueniens: si enim simpliciter dicatur primuʒ ens qđ est substantia. ergo ꝛ simpliciter nõ ens dicetur non substãtia. si ergo simpl'r hic gñatio requirit ꝙ sit simpl'r entis ex simpl'r nõ ente sequeref ꝙ sit substãtia ex nõ substãtia. ſʒ qñ ponit non eẽ substãtiã: neqꝫ hoc qđ est demõstratiuũ indiuisibilis substãtie manifestũ est ꝙ nullũ alioꝝ ꝓdicamẽtorũ remanebit id est neqꝫ quale neqꝫ quãtũ neqꝫ vbi qꝛ sequeref ꝙ passiões idest accidentia separenf ab his qđ est impossibile. Si autem dicaf ꝙ id ex quo aliqđ gñatur simpliciter dr ens cõe: sequeref ꝙ hoc qđ dr nõ ens intelligat vniuersaliter negatio oim entium: vñ sequeref qđ gñatur simpliciter generef penitus ex nõ ente. qđ est contra sentẽtias oim philosophorum naturalium: qui. scʒ de generatione naturali locuti sunt. ¶Deinde cum dicit.

¶De his quideʒ ꝛ in aliis dictum est: et determinatuʒ sermonibus. Amplius breuiter autem et nunc dicendum. Quoniam modo quidem aliquo ex non ente simpliciter generaf: modo autem alio ex ente simpliciter potestate autem ens: actu autem non ens: necesse est quod dicif preexistere vtroqꝫ modo.

¶Soluit predictaʒ dubitationem: ꝛ dicit ꝙ de ista materia etiam in aliis libris scilicet in libro phisicorum. Amplius id est diffusius. et dubitatiões posite sunt et determinationes: ꝛ ideo nunc breuius est dicendum ꝙ simpliciter generatur aliquid ex non ente quodammodo ꝛ ex ente: oportet eniʒ ꝙ preexistit generationi esse potẽtia eius: non autem actu ens. ¶Et ita verum est quod dicitur vtroqꝫ modo scilicet ꝙ generatio simplicitur sit ex ente: et ex non ente. ¶Deinde cum dicit.

¶Quod autem ex his determinatis habet mirabilẽ t.c.12.

questionem rursus tentandum: quomodo est substantie simplex generatio: siue ex potestate ente siue qualiter aliter.

t.c. 12.

¶Obijcit contra predictam solutionem. Et circa hoc tria facit: primo ponit obiectionē: secundo huius occasione introducit aliam questionem et soluit eam ibi. (De his igitur quā tum.) Tertio soluit dubitationem predictam ibi. (Propter quid.) Circa primum tria facit primo dicit de quo est intentio et dicit quod quia etiam post predictam determinationem insurgit adhuc mirabilis dubitatio: rursus oportet tentare quomodo simpliciter generatio sit siue ex ente in potentia siue qualiter sit alio modo. ¶Secundo ibi.

¶Queret enim quis an est substantie generatio et hoc quanti: et qualis. et vbi eodē vtiq modo et de corruptione queritur.

¶Mouet quandam questionē vtrum scilicet generatio simplex sit tantum substantie et huius id est indiuidui in genere substantie: non autem sit quanti neq qualis neq vbi et aliorum predicamentorum: que nō sunt simpliciter entia: et eadem questio potest fieri de corruptione: et hoc est supponendum pro certo quod generatio et corruptio simplex sit solius substantie. ¶Tertio ibi.

supponendū dñationem simplicis solius substantie esse.

¶Si enim quid generabitur manifestum est quod erit substantia aliqua potestate: actu autem non ex qua generatio erit: et in quam necesse est transmutari qđ corrumpitur. vtrum quidē igitur existit quid aliorum actu. dico autem puta aut erit quantum aut quale. aut vbi aut vero potestate ens et hoc ens simpliciter autē neq ens neq hoc ens. Si enim nihil: sed omnia potestate et separatum contingit quod sit non ens. Et amplius quod maxime timentes erant primi philosophātes ex nullo generari preexistē te. Si autem hoc quidem esset hoc aliquid et substantia non existit: aliorum autem predicamentorum quid erunt quemadmodum diximus separate passiones a substantijs.

¶Prosequitur dubitationem: et dicit quod si nō generat simpliciter nisi quid id est existens in genere substantie et id ex quo generatur aliquid est potentia ens sicut dictū est: et non actu sequitur quod id ex quo generatur substantia: et in quod transmutatur: quando corrumpitur sit substantia in potentia: non autem actu. ¶Restat ergo querendum vtrum sit in actu aliquod aliud predicamentorum puta quantum vel quale aut vbi vel quodcunq aliud predicamentorum. Cum tamen sit in potentia ens. hoc quod est substantia

stantia

stantia sit ens simpliciter ita tamen ꝙ non est simpliciter idest in actu, neqꝫ hoc. idest neqꝫ substantia neqꝫ ens: quecunqꝫ autem pars dubitationis detur sequitur inconueniens. ¶ Si enim nihil aliorum est in actu: sed sunt in potentia omnia genera predicamentorum sequitur primo ꝙ non ens sit separatum id est ꝙ materia que est in potentia subiecta sit priuationi que est non ens absqꝫ omni forma. Secundo sequitur idqđ maxime timuerunt primi philosophi ꝙ aliquid generetur ex nihilo preexistente: quod enim non est ens actu nihil est. si vero ponatur ꝙ id ex quo generatur substantia non sit hoc aliquid idest indiuiduum in genere substantie neqꝫ sit substantia in actu. sed sit in actu aliqđ aliorum predicamentorum sequitur inconueniens quod prius induximus: ꝙ scilicet passiones et accidentia separentur a substantijs: quod est manifeste impossibile. sic igitur videt̃ ꝙ non possit esse generatio simpliciter hoc modo ꝙ substantia generetur ex non ente actu. ente autem in potentia: vt predicta solutio dicebat. ¶ Lectio. vj.

t.c.13.

DE his autem quantum contingit tractandū: et que causa quare generatio semper sit: et que simplex: et que secundum partem.

Postquam Aristoteles contra premissam solutionem obiecit: hic introducit aliam questionem: per cuius solutionem soluitur predicta obiectio. Et circa hoc duo facit. Primo introducit questionem et soluit eam. Secundo ex eius solutione procedit ad soluenduꝫ questionem principaliter intentam ibi. (Propter quid autem.) Circa primum tria facit. Primo ꝓponit questionem. Secundo ꝓsequitur eam ibi. (Habet autem questionem.) Tertio soluit eā ibi. (Quo circa propter hoc.) Circa primum duo facit. Primo introducit questionem. dicit enim ꝙ de his scilicet dubitatione premissa tractandū est quoniam conuenit proposito: et vt melius declararetur inquirendum est que est causa ꝙ generatio sit semper ⁊ illa que est simpliciter et illa que secundū partem id est secundum quid. oportet enim ponenti munduꝫ perpetuum et motum: ponere etiam generationeꝫ perpetuā. Quod autem necessitatis habeant rationes Aristoteles circa t.c. 7. ⁊ 8.
perpetuitatem mundi manifestauimus in octauo physicorum. ¶ Secundo.

t.c.14.

¶ Existente autem causa vna quidem vnde principiū motus dicimus esse: vna autem materia: talem autem causam dicendum esse. De illa quidem enim dictuꝫ est prius in de motu sermonibus. ꝙ autem hoc quidem immobile per omne tēpus: hoc autem mouetur semper horum autem de immobili

principio quidem diuidere
alteriꝰ philosophie est opꝰ
De continue autem moue-
ri alia mouente post hec di-
cendum: quid tale singula-
t.c.15. riū dictorū causa est. ¶ Nūc
autem vt in materie specie
positam causaz dicamus ꝓ
pter quam semper genera-
tio ⁊ corruptio non deserūt
naturam: simul enim forsitā
fiet: ⁊ hoc manifestum: ⁊ de
nūc quesito quomodo opor-
teat dicere: et quomodo de
simplici generatione ⁊ cor-
ruptione.

¶ Exponit introductam que-
stionē ⁊ dicit ꝙ causa perpetui-
tatis generationis vna quidem
accipi potest que dicitur. vnde
est principium motus. idest cau
sa mouens vel efficiens. Alia
causa potest accipi que est ma-
teria. talis nunc assignanda est
scilicet materialis. de causa eīn
mouente dictuz est prius in ser
monibus de motu idest in octa
t.c.37 uo physicorum. ibi enim dictuz
est ꝙ est quoddam mouens im
mobile per omne tempus scili-
cet motore celi. aliud est mouēs
quod semper mouetur scilicet
celum. de vno autem horū .s. de
mouente primo determinare ꝑ
tinet ad aliam partem philoso-
phie que est prima inter alias.
t.c.34 vnde in duodecimo metaphisi
ce dterminauit philosophus de
causa ꝑpetuitatis motus ⁊ ge-
nerationis de alio mouente. s.
quod causat perpetuam gene-
rationē propter hoc ꝙ ipsuz cō
tinue mouetur. Postea in fine

huius libri assignanda est ꝙ ta
lis sit causa singularium dicto
ruz idest perpetuitatis genera
tionis simpliciter ⁊ ſm quid: sz
nunc oportet assignare causaz
propter quam generatio ⁊ cor
ruptio in sempiternum non de
serant naturam rerum. causam
dico positam in materie specie
idest materialem causam. et ne
videatur hoc esse preter propo
situm: subiungit ꝙ forte simul
manifestabitur quomodo opor
teat dicere circa hāc questionē
⁊ quomodo oporteat dicere de
generatione simpliciter ⁊ corru
ptione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habet autem questionē t.c.16.
sufficientem ⁊ que causa est
quod complicatur genera-
tio: si quod corrumpitur ad
non ens secedit. Nō ens au
tem nihil est. neq; enim illud
quid est: neq; quale: neq; quā
tum: neq; vbi: quod nō ens.
Si igitur semper quod ens
secedit. quare non consum-
ptum est olim ⁊ inane omne
si finitum erat ex quo fit ge-
neratorum vnumquodq;.

¶ Prosequitur questionem in-
troductaz. Et primo obijcit ad
excludendum perpetuitatez ge
nerationis. Secundo excludit
quasdaz respōsiones ibi (Neq;
enim vtiq;.) Dicit ergo primo
ꝙ videtur habere dubitationē
sufficienter mouentem que est
causa quare generatio compli
catur et resoluitur sempiterne
circa rerum naturam. ¶ Si id
quod corrumpitur simpliciter
cedit in non ens. sicut enim: quod

generatur simpliciter sit ex nõ ente simpliciter: ita q corrũpitur simpl'r videtur q in nõ ens simpliciter cadat: ita q hoc nõ ens oĩno nihil sit. Nec enim potest eẽ quid. i. substãtia: q: cum corruptio sit substãtie simpl'r: opz q corruptũ simpliciter cadat. i. nõ substãtiã: et per cõsequẽs in non ens qd terminat corruptio. opz aũt q neq sit quale neq quantũ neq vbi neq aliqd aliorũ predicamentorum eo q accidẽtia nõ possunt eẽ sine substãtia. Si ergo gñatio et corruptio sint sempiterna: videtur q semper aliqd entium cadat in nõ ens: et ita semper subtrahitur aliqd habentiũ naturam. Manifestũ est autem q omne finitum cõsumitur: si semp ab eo fiat ablatio. Si ergo totũ vniuersum est finitũ ex quo generatur vnũqdq entiũ. Si ergo generatio ab eterno fuit: olim debuit esse cõsumptũ totũ ens ita q iam non relinqueret nisi inane. i. vacuũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non enim vtiq propter infinitum esse ex quo generatur non deficit. hoc enim impossibile est non enim est actu infinitum.

¶ Excludit duas obuiationes Quarũ prima fuit antiquarũ naturaliũ: qui vt possint causare perpetuitatem generatiõis attribuerũt infinitũ principiũ. Nam omnes qui posuerũt vnũ principiũ vel ignẽ vel aerẽ vel aquam vel aliquod mediũ dixerũt id principiũ esse infinitum. Demo. aũt ponit spatiũ vacuũ infinitũ. et corpora etiam indiuisibilia infinita. similiter aũt. Anaxa. ponit infinitas partes consimiles esse pricipia. ¶ Oia ergo hec cõcludit philosoph. dicens q non põt dici q ideo generatio nõ deficit: q: infinitũ est id ex quo generant siue sit vnũ siue multa principia: hoc enim est impossibile: q: (vt pbatur in tertio physicorũ) et in primo. et nihil est actu infinitũ in natura. ¶ Secũdam obuiationem ponit et excludit ibi. t.c.37. t.c.35.

¶ Potestate autem est vt in diuisiõe. Quapropter oportet hanc esse solum causam non deficientem quoniam generatur quidem semper minus. nũc autẽ videm9 huiusmodi non.

¶ Posset enim aliquis dicere q q̃uis non sit aliquid infinitum in potentia: sicut patet in diuisione continui. Et ita posset aliquis dicere q sicut a cõtinuo: q̃uis non sit infinitum actu in infinitum aliquid per diuisionem subtrahitur: et tamen non totum consumitur: ita in corpore naturali ex quo omnia generantur. q̃uis non sit infinitum: semper abstrahitur aliquid per corruptionem: qd cedit in non ens: nunq tamen totaliter consumitur. Sed hoc excluditur: quia si a continuo finito (vt dicitur in tertio physicorum.) semper abstrahitur eadem quantitas quãtuncũq sit magnum tandem consumetur: puta si a diametro celi semper quis abstrahat palmum: sz in infinitum continuũ diui- t.c.59.

ditur: si semper fiat abstractio ſm eandem pportionē: puta si cōtinuū diuidatur per mediū et mediū per medium. et sic in infinitū: et eadē ratio est de quacūqz alia proportione. Sic aūt diuisione facta manifestū est qꝫ id quod post mediū accipit semper erit minus eo qđ prius accipiebat. nam dimidiū dimidij minus est qꝫ dimidiū toti⁹. vnde Aristoteles. cōcludit qꝫ si hac rōne generatio et corruptio in infinitū duraret rōne continuū in infinitū diuidit: oportebit qꝫ id qđ postea generat semper sit minus in quātitate vt sic semper minori existente: eo quod abstrahit a corpe. Hoc autem nō videm⁹ ita accidere qꝫ semper sit minus qđ generatur. nunqꝫ aūt totaliter ꝯsumatur: hoc ergo qꝫ generatio in infinitum duret et corruptio non potest esse simile diuisioni magnitudinis in infinitum. ¶ De inde cum dicit.

t.c.17. ¶ Quocirca ppter huiusmodi corruptionē alteri⁹ generationē esse et huiusmodi generationem alterius esse corruptionem inquietam esse necesse est transmutationem.

¶ Exclusis falsis solutionibus cōcludit verā solutionē. s. qꝫ idō necesse est eē gñationis trāsmutationē et corruptionis indeficientē vel inquietā. i. nō cessātem. qꝛ corruptio huius est generatio alterius et econuerso. ¶ Nā gñatio p se qđē est ex ente in potētia. i. ex mā que est sicut subiectū rerū nāliū. ¶ Accidit enim māe ex qua aliqđ generatur qꝫ sit subiecta alteri forme ſm quam est ens actu et priuationi forme inducende ſm quam est nō ens actu. ¶ Et idō t.c.66. Aristoteles. dicit in primo phisicorū. ex ente quidē actu per accidēs: ex ente autem in potētia p se. ¶ Et similiter corrumpetur aliquid p se qđem in ens potētia: qđ quidē subijcit alteri forme: ſm quam est ens actu et priuationi prioris forme: ſm quā est nō ens actu. et ita non dicitur qꝫ id quod corrumpit secedat a tota rerū natura: qꝛ qꝫuis fiat nō ens hoc quod est corruptum: remanebit tñ ens aliquid aliud quod est generatum. vnde nō potest materia remanere quin sit subiecta alicui forme: et inde est qꝫ vno corrupto generatur aliud: et vno genito aliud corrumpit: et sic cōsideratur quidem circulus in generatione et corruptione: ratione cuius habet aptitudinem ad perpetuitatem.

¶ De generatione quidē et corruptione simpliciter semper circa vnum quodqꝫ entium hanc existimandum esse sufficientem causam in omnibus.

¶ Ultimo autem epilogando concludit qꝫ extimandum est predictam causam esse sufficiētem. De hoc qꝫ generatio et corruptio simpliciter sit circa vnū quodqꝫ entium insempiterni quod quidem oportet dicere supposita perpetuitate mundi et motus: quod tamē fides catholica non supponit vt alibi dictum est.

Lectio. vij.

T.c.18

Ropter quid aūt nūc hec q̇dem simpliciter dicunt generari ⁊ corrūpi. hec aūt nō simplr. Rursus scrutandū. si idē est generatio quidem huiꝰ: corruptio aūt huius: ⁊ corruptio huiꝰ gñatio āt huiꝰ. q̄ret āt aliq̇s rōnē. Dicimꝰ em̄ quoniā corrūpitur nūc simpliciter ⁊ nō solum hoc. hec aūt est generatio simpliciter: hec aūt est corruptio. Hoc aūt generatur quidem simpliciter: hoc aūt generatꝛ quidē non simpliciter. Dicimus enim discentem fieri scientem generari autē simpliciter non.

Soluta dubitatione quā introduxerat de continuitate gñatiōis: hic accedit ad soluēdū q̄stionē pncipalr intētam. Et circa hoc duo facit. primo mouet questionē. scdo soluit eā ibi (Quēadmodū ergo determiauimꝰ.) ¶ Dicit ergo p̊mo ꝙ iterū est pscrutādū q̄re q̄dā dicunꝛ simpliciter generari: ⁊ quedā corrūpi: quedā aūt nō. Sicut dictū est in determinatiōe p̄cedētis q̄stionis ꝙ gñatio huiꝰ est corruptio illius ⁊ corruptio huius est gñatio alteriꝰ. vr̄ enim hoc req̇rere quādā rōnē. Nam ex quo ad iuicē gñanꝛ ⁊ corrūpunꝛ vr̄ ꝙ eadē rōne sit simplr gñatio ⁊ corruptio vnius ⁊ alterius. ¶ Dicimus enim in diuersis que nō ex inuicē gñantur: qm̄ aliq̇d corrumpitꝛ simpliciter: ⁊ nō solū sic. i. ƀm quid Et ꝙ quedā est simpliciter gñatio seu corruptio: ⁊ ꝙ quedam gñantur ƀm q̇d: ⁊ nō simplr: sicut dicimus ꝙ ille qui adiscit fit q̇dem sciens qḋ est fieri ƀm q̇d: nō tñ fit simplr: qꝛ simpliciter erat etiā anteq̄ eēt sciēs. de vtroq̄ ergo cōsiderādū est. s. q̄re in gñatis ex inuicē: quedā dicunꝛ gñari simpliciter: ⁊ quedā ƀm q̇d: ⁊ q̄re etiā hec dr̄ia ꝯtingat i his que nō ex iuicē gñantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Queādmodū em̄ determinauimꝰ multotiēs dicētes. Qm̄ hoc quidē significat hoc aliquid: hoc aūt nō ꝑpter hoc cōtingit qḋ querit. Differt ei ī qḋ trāsmutatꝛ trāsmutās. puta forte q̄ ī ignē iā generatio simpliciter: corruptio aūt alicuius est: puta terre. Terre autē generatio aliq̄ generatio: generatio autem non simplex. corruptio autem simplex. puta ignis. Quemadmodum parmenides dicit duo ipsum ens ⁊ non ens esse inquiens ignem ⁊ terram. Hec quidem aut talia alia supponere nihil differt Modum enim querimus: sed non subiectum. In non ens igitur simpliciter via ē corruptio simplr. In simpliciter autem ens est generatio simpliciter. Quibus

igit determinatuz est siue
igni siue terre siue aliquib⁹
alijs erit hoc q̇dē ens: hoc
aūt nō ens. Uno quidē igit
mō dr̄t in b̄ gn̄ari simpl'r ⁊
corrumpi a nō simpliciter.
¶ Soluit p̄missam q̄stionē. et
primo in his que generant̄ ad-
inuicē. scd̄o i his q̄ nō gn̄antur
adinuicē: ibi (Dicūtur aūt hec
quidē.) Circa p̄mū duo facit. p̄
mo soluit questionē. scd̄o epilo
gat ibi (Esse quidē igitur.) Cir
ca primum ponit modos scd̄m
quos contingit adinuicem ge-
nerari: quomodo. s. vnius gene
ratio: quomodo. s. corruptio sit
simpliciter ⁊ alterius s̄m quid
Circa quorum primum dicit ꝙ
sicut multotiens determinatū
est quedam que affirmatiue di
cuntur significant hoc aliquid
idest quoddam ens. Quedam
vero significant non ens: et ex
hoc contingit id de quo dicitur
scilicet ꝙ quedam dicuntur ge
nerari vel corrumpi simpliciter
quedam s̄m quid. Differūt em̄
quantum ad hoc quid sit illud
in quod aliquid transmutatur
per generationem et corruptio
nem: puta si dicamus secundū
opinionē Parmenidis ꝙ ignis
sit ens: ⁊ terra non ens trāsmu
tatio que est via in ignez: puta
si ex terra generet̄ ignis: dicere
tur generatio simpliciter: q̄ est
via in ens. Corruptio non sim-
pliciter s; alicuius. s. terre que
non est ens. econtra autem ge
neratio terre erit generatio ali
qua: non autem generatio sim
plex: quia est generatio nō en-
tis. sed est corruptio simplex:
quia est corruptio entis. s. ignis
sicut Parmenides dixit duo eē
principia rerū. s. ens ⁊ nō ens. — Notā-
appellans ens ignē: q̄ non ens — dū ens
terram. forte ꝓpter hoc ꝙ ig- — ⁊ nō ēs
nis inter alia elemēta h;ꝫ plus — eē duo
de forma: terra autem minus — p̄n^a s̄z
hoc aūt exemplum non proce — Par.
dit scd̄m sententiam Aristote-
lis. qui existimauit vtrūq; ens.
⁊ ideo subiūgit ꝙ nihil differt
ad propositum talia exempla
vel alia supponere. Querim⁹
enim inducendo exempla mo-
dum: sed non subiectum: nō cu-
rantes vtrum. s. sic se habeat
in his terminis vel quibuscun
q; alijs. Et propter hoc etiā in
libris logice vtitur exemplis s̄z
opiniones aliorum phoꝝ que
non sunt inducenda: quasi sint
verba Aristotelis. Hoc igitur
ex premissis est accipienduz ꝙ
corruptio simplex est que est
via in simpliciter non ens. ge-
neratio simpliciter que est via
in simpliciter ens. Determine
tur ergo quod dictuz est de ge
neratione ⁊ corruptione sim-
pliciter. vel s̄m q̄d siue in igne
⁊ terra: siue in quibuslibet alijs
terminis dummodo ita se ha-
beant ꝙ vnum sit ens ⁊ aliud
non ens: sicut dicamus viuum
⁊ mortuum vel aliquid aliud
huiusmodi. Concludit igit ꝙ
vnomodo differt simpliciter ge
nerari ⁊ corrumpi ⁊ non simpli
citer: sicut dictum est.
¶ Sed videtur ꝙ hec differē- — Ques-
tia non sit conueniens. via em̄ — stio.
que est in simpliciter non ens
quam dicit esse corruptionem
simpliciter non potest intelligi
in id quod est omnino nihil: q̄
omnis naturalis corruptio fit
per resolutionem in aliquā ma

teriam. Similiter etiam nõ potest intelligi non ens simpliciter φ sit ꝑuatio, pura sine forma: quia materia nunq̃ denudatur ab oĩ forma: ita φ sit sola sub priuatiõe. ergo opꝫ φ, p nõ ens intelligat̃ id in qđ tẽdit corruptio simplex intelligatur priuatio que est adiuncta alicui forme: cuilibet ãt forme nãli in gñabilibus τ corruptibilibus adiũgitur priuatio. Non ergo dicetur magis. vnum generari τ corrũpi simpliciter in his que adinuicem generant̃ τ corrumpuntur q̃ aliud.

Rñsio. ¶ Dõm est ergo φ nõ ens simpliciter itelligitur hic materia cũ priuatiõe adiũcta alicui forme: Sed duplex est forma. vna quidẽ ꝑfecta que cõplet speciẽ alicuius rei nãlis sicut forma ignis vel aq̃ aut hoĩs aut plante: alia est forma incompleta: que neq̃ perficit aliquam speciem nãlem: neq̃ est finis intẽtionis nature: sed se hꝫ in via generationis vel corruptionis manifestum est enim in generationem cõpositorũ: puta aĩalis φ inter primum principium generationis qđ est in semine τ vltimã formã aĩalis completã sunt multe gñatiões medie (vt Auicẽ. dicit) in sua sufficientia quas necesse terminant̃ ad aliquas formas quarũ nulla facit ens cõpletũ ꝯm speciem: ſꝫ ens incompletum qđ est via ad speciem aliquã. Similiter aũt ẽt ex parte corruptionis sunt multe forme medie que sunt forme medie incomplete: non eñ separata aĩa corpus aĩalis statim resoluitur in elementa: sed hoc fit per multas corruptiones medias succedentibus sibi in mã multis formis imperfectis sicut est forma corporis mortui τ postmodum putrefacti: τ sic tãdẽ fit vltimũ ꝯplemẽtũ successiue. ¶ Qñ igit̃ per corruptionẽ ꝑuenit̃ in ꝑuationẽ cui adiungitur talis forma in materia est corruptio simpliciter. ¶ Quãdo aũt ex ꝑuatione cui adiũgit̃ forma imperfecta: que erit via generationis: ꝑuenitur ad formã ꝯpletã: est generatio simplex. ¶ Deinde cum dicit.

pª ꝯclõ

2ª ꝯclõ

¶ Alio aũt modo qualitercunq̃ materia quedam vtiq̃. Cuius eniꝫ magis differentie hoc aliquid significant magis substantia. Cuius autem priuationem nõ ens. Puta si calidum predicamentum aliquod et species: frigiditas autem priuatio. Differunt eniꝫ ignis τ terra his differentiis.

¶ Ponit secundũ modum: τ dicit φ alio modo erit quedam generatio τ non simpliciter q̃lisciunq̃ materia erit. i. si habeant aliquã nãm id in qđ ẽ corruptio dummodo hẽat aliquẽ defectũ. Illud enim cuius differentie magis significant hoc aliquid magis est substantia. Illud autem cuius differentie magis significant priuationeꝫ magis est non ens. Sicut calidum est quoddam predicamentum idest quoddam affirmatum sine ꝑuatione τ est species. i. forma: frigiditas autem est priuatio: his autem differentiis differunt terra τ ignis.

Si aūt terra est naturalr frigida ignis nāliter calidus: et iō ignis est magis substātia. terra aūt magis accedit adnō ens

Qō. ¶ Primo aūt opz considerare quō hic dicat: q frigiditas sit puatio: cū frigidū & calidū ɔtrarie opponātur: ɔtrariorū autez vtrūqꝫ est nā aliq: aliodn nō eēnt in eodē gñe nā priuatio & nō ens non est in genere.

Rnsio t. c. 15. ¶ Dicēdū aūt est q (sicut ostēsuz est in. 10. metaphisice.) Oppositio priuatiōis & habit⁹ est principiū oppositiōis ɔtrariorum & ideo semp aliud cōtrariorū est cū defectu & priuatiōe quadā respectu alteri⁹. Dicit ergo frigidū priuatio: nō qr sit priuatio pura: sicut cecū & nudū: sed qr

in quo prim⁹ mod⁹ gñationis differt a scdo. est qualitas deficiēs respectu calidi. ¶ Vñ in hoc differt iste modus secundus a prio. Nam primus modus accipiebatur fm differentiā entis: et non entis simplr. Hic autē accipit fz differentiam eius perfecti et imperfecti.

Qō ¶ Secūdo oportet considerare quō hic dicatur q terra et ignis differāt hiis differētiis. s. calido & frigido. Oportet enim hoc intelligi de differētiis substantialibus: alioquin non pertinerent ad generationez & corruptionem: sed magis ad alterationē: principia differentiarum substātialiuz que sunt cōstitutiue specierū opz eē formas substātiales: que sunt specifice: fz hoc ergo sequitur q calor & frigus sint forme substantiales ignis: & terre: qd est omnino impossibile. primo quidem: quia nō est possibile q idem sit in vno accidens: & in alio forma substantialis nisi equiuoce diceretur. Calidum aūt & frigidū in aliis corporib⁹ sunt accidentia de quib⁹ tñ vniuoce dicuntur cū elementis: ex quorum mixtiōe in eisdmōi qualitates inueniūtur Nō ergo pōt eē q calidum et frigidum in elementis sint forme subbstātiales. scdo quia nulla forma substātialis ē sensu pceptibilis: sz solū itellectu: cui⁹ obiectū est qd qd est (vt dr in tertio de aia.) forme autez q sunt seu pceptibiles sunt qualitates speciei: que ob id dicuntur passibiles: qr sensibus inferūt passiones: vt dr in predicamentis. Cū igitur calidū ignis & frigidum terre vel aque sint sensu perceptibilia no possunt esse forme substātiales. T. c. 5.

¶ Dicendum est ergo q (sicut habet ex octauo metaphisice) differentie. qr substātiales: qr sunt ignote p differētias accidētales manifestātur. & iō multotiens vtimur differentiis accidētalibus loco substantialiū & hoc mō philosoph⁹ hic dicit calidū & frigidum esse formas substantiales ignis & terre. calidum enim & frigidum cū sint ppie passiones horum corporū sunt proprii effectus formaruz substantialium eorundem. Et ideo sicut alie cause intelligibiles innotescunt per effect⁹ sensibiles & perfectione calidi & imperfectione frigidi perpendimus q forma substantialis ignis ē perfectior q forma substantialis terre. Omnes eñi forme substantiales differunt fm magis & minus perfectum. vnde in octauo metaphisice dicitur q species rerum sunt sicut nu Rnsio T. c. 5. t. c. 10.

meri:quorum species diuidun tur ßm additionem ⁊ subtra- ctionem.

Qõ. ¶Potest etiã dubitari de hoc qd dicit ꝙ cuius diffinitio ma- gis significat hoc aliqd magis est substãtia:cum tamen dicat in pdicamẽtis ꝙ substãtia nõ suscipit magis ⁊ minus.

Rñsio ¶Sed dicendũ ꝙ per hoc nõ intẽdit significare intensionez ⁊ remissionẽ substãtie in predi camento substãtie:sed maiorẽ et minorem perfectionẽ in spe ciebus substãtie ßm dictaz for- marum differẽtiã. ¶Tertium modũ ponit ibi.

t.c.19. ¶Videt autez magis mul tis sensato ⁊ non sensato dif ferre. Quãdo quidem eniz in sensibile transmutatur ⁊ in materia gñari inquiunt. Quando autem in non ma teriam corrumpi. Ens eniz ⁊ non ens in sentire ⁊ non sentire determinant:quem admodum quidem scibile ens. ignotum autẽ non ens sensus enim scientie habet virtutem.

¶Circa hec tria facit. pmo po nit modum ßm quẽ aliqui assi gnãt differentiã gñatiõis ⁊ cor ruptiõis simplicis a ßm qd. se- cũdo ostẽdit hmõi falsitatẽ ibi (Quẽadmodũ ergo.) tertio cõ parat hunc modũ secundo ibi (Cõtingit itaqꝫ.) Dicit ergo pri mo ꝙ multis videt ꝙ simplici ter gñatio:⁊ ßz quid magis dif ferunt p hoc ꝙ est magis ⁊ mi nus sensibile ꝙꝫ ßm pfectionez ⁊ impfectionẽ suaꝝ differẽtiaꝝ sicut in scdo modo dicebat. Di cũt enim ꝙ aliqd transmutat in materia q̃ bene põt sentiri: tũc gñat aliqd simpliciter:pu- ta quãdo aliqd transmutat in terram vel in aquã. Qñ autez trãsmutat aliqd in id quod nõ est manifestũ sensui dicũt illud corrumpi simpliciter:puta i ae rem. ⁊ horuz ratio est: per hoc ꝙ determinabãt aliquid ens ⁊ non ens:ex hoc ꝙ nõ sentit vel sentitur:existimãtes id qd so- lum sentit esse ens. ⁊ hoc ideo: qꝛ apud eos non differunt sen sus ab intelligẽtia:sicut quidã posuerunt:vt dicit in libro de anima. ⁊ ideo vtũtur sensu: ac haberet virtutem intellectiue scientie:que est capax aliquali ter omniũ entiũ. vnde scibile ens est:ignotũ autem nõ ens. ¶Deinde cum dicit.

¶Quemadmodum igitur illi in sentire ⁊ posse sentire viuere ⁊ esse existimant:ita et res modo quodã psequẽ tes veritatẽ. Id autẽ dicẽ tes non verum.

¶Ostendit falsitatẽ huiusmo di sententie:⁊ tales sicut existi mabat animalia viuere ⁊ esse in hoc ꝙ actu sentiunt vel pos sunt sentire:ita existimabãt res esse in hoc ꝙ sentiuntur vl pos sunt sentiri:ac si sensus esset p fectio rei sensibilis:sicut est per fectio sentientis:⁊ in hoc quo- dãmodo prosequebantur ⁊ de struebant veritatem rerũ: Naz cum verum dicatur aliqd ex eo qd est si esse rerum consiste ret solum in sensibus:nulla ve- ritas esset in rebus sed in solo

sentiente: hoc aũt non est verũ: q: sic nulla veritas esset in reb⁹ vnde subtrahentes veritatem rerũ dicũt non verũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Contingit vtiq;. Naz ſm opinionem & ſm veritatem aliter & generari simpliciter & corrumpi. Spiritus quidem enim & aer ſm quidem sensum minus sunt. Ideo et quecunq; corrumpuntur simpliciter in huius transmutatiõe hec corrumpi dicunt. Generari autez quando est intangibile vt in terram mutatur: ſm veritatem magis autem hoc aliquid et species hec quã terra.

¶ Cõparat hĩc modũ secũdo & dicit q aliter contingit generari simpliciter & corrũpi ſm opinionez q̃ pertinet ad hunc tertiũ modũ & rei veritatẽ quã tangit. secũdus modus: q: spiritus. i. aer & ventus min⁹ sunt ſm sensum. i. si iudice:ur eẽ rei ex hoc q sentitur: & ideo quecũq; corrũpunt dicũt ſz tertiũ modum corrumpi & per transmutationẽ que non sentiũtur generari aut simpliciter quando transmutãtur in aliquod tangibile & palpabile: sicut quã do mutãtur in terram. ¶ Sed ſm veritatem accidit contrarium: quia aer magis est hoc aliquid & species q̃ terra: & est pfectius eus. & ideo ſm veritatem magis est gñatio simpliciter si ex terra fiat aer q̃ ecõuerso. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Esse quidem igit hanc simplicẽ generationẽ alicuius corruptionẽ entẽ: corruptionẽ autem simplicez generationẽ alicuius eẽ dicta est causa. Propter materiã enim differre aut eo q substantia est: aut non: aut q hec magis. hec vero non: aut q hec quidem magis sensibilis ẽ materia ex qua & in quam est: hec vero minus est. t.c.20.

¶ Epilogat que dicta sunt. et dicit q dicta est causa quare quedam est generatio simplex cũ tamen sit corruptio alicuius & quedaz corruptio simplex cũ sit generatio alicuius. hec eñi differunt per materiam idest p id in qd aliquid transmutatur per generationẽ vel corruptionem: aut q: est substãtia idest ens vel non: sicut dicebatur in primo modo: aut q: hoc magis hoc vero minus q: scilicet vnũ est perfectius ens q̃ aliud. qd pertinet ad secundũ modum. aut q: materia ex qua & in quã aliquid transmutat est magis vel minus sensibilis qd pertinet ad tertiũ modũ. Uocat autez hic materiaz non purã: sed rez ex qua aliquid generat vel in quaz corrũpitur.

Lectio. viij.

Dicuntur aũt hec quidẽ simpliciter generari. hec autẽ aliquid solũ non ex ab in-

uicem generatione:ſed ſm
quem dicimus nunc modũ
Nunc quidem enim tantuz
determinatũ eſt:quare om
ni generatiõe ente genera
tione alterius:⁊ omni cor=
ruptione ente generatione
alterius:non ſimpliciter at
tribuimus generari ⁊ cor=
rumpi in adinuicẽ tranſmu
tabilibus. Quod aũt poſt=
ea dicetur non hoc queret:
ſed quare diſcẽs quidez nõ
dicitur ſimpliciter genera=
ri:ſed quid generari ſciens
⁊ diſciplinarum:planta au
tem generari.hec autez de
terminata ſunt in predica=
mentis.

Poſtquam oſtẽdit quare
quedã generant ſimpľr ⁊ que=
dã ſm quid eorũ q̃ adinuicem
generãtur.hic oſtendit cauſaz
differẽtie gñationis ⁊ ſimplici
ter:⁊ ſm q̃d in his q̃ non adin
uicẽ generant.⁊ primo deter=
minat queſtionẽ principaliter
intentam.ſecũdo determinat
quaſdã queſtiones cõſequẽtes
(Sed nunc querere oportet.)
Circa primũ tria facit. Primo
mouet queſtionẽ.Secundo ſo
luit eam ibi(Hic autẽ determi
nata ſunt.)Tertio epilo gat q̃
dicta ſunt ibi(De generatione
igitur.) Dicit ergo primo ꝙ
quedã dicunt.ſimpliciter gene
rari:quedã autẽ ſolũ ſm quid:
non ſm generationem ex adin
uicẽ:vt ſupra dictũ eſt:vt.ſ.vnũ
eorũ q̃ ex adinuicez generãtur
gñatur ſimpľr: aliud aũt ſm
quid hoc em̃ eſt qđ ſupra de
terminatũ eſt quare cũ omnis
gñatio ſit corruptio alterius:
⁊ oĩs corruptio ſit gñatio alte
rius:nõ ſolũ ſimili modo attri
buitur generari ⁊ corrumpi in
his que adinuicem trãſmutan
tur:ſed vnum eorũ dr gñari vľ
corrumpi ſimpliciter:aliud au
tem ſm quid. Queſtio autem
que poſtmodũ determinanda
eſt non hic erit ſed in his que
nõ ex inuicem tranſmutantur:
quare vnũ dicitur gñari ſimpli
citer et alterum ſm quid.puta
quare diſcens qui ſit ſciens
non dicitur ſimpliciter gñari:
ſed ſm quid:ideſt ſciẽs. homo
aũt vel aĩal quãdo naſcitur di
citur gñari ſimpľr:⁊ tñ manife
ſtum eſt ꝙ natũ ⁊ ſciens nõ ge
nerãtur ex inuicem. ¶Deinde
cum dicit.

¶Sed hoc quidez hoc ali=
quid ſignificat: hoc autem
quale:hoc autem quantuz.
Quecunꝗ igitur non ſub=
ſtantiã ſignificãt nõ dicun
tur ſimpliciter generari. ſz
ſm quid fieri. Sed tamẽ in
omnibus ſimplex genera=
tio quidẽ ſm ꝙ in aliquo or
dine dicitur:puta in ſubſtã
tia quidẽ ſi ignis:ſed non ſi
terra:in qualitate autez ſi=
cut ſciens ⁊ diſciplinatũ: ſz
non qñ neſciens et indiſci=
plinatuz.

¶Soluit queſtionem nũc mo
tam:⁊ dicit ꝙ illa quorũ que
dam dicuntur generari ſimpli
citer quedam ſm quid ſunt di

stincta ẜm predicamenta: ita ꝙ vnum eorum significat hoc aliquid idest substantiam: aliud autem quantitatem: aliud qualitatem ⁊ sic de alijs predicamentis. Illa ergo que non significant substantiam non generantur simpliciter sed ẜm quid: sicut quantitatem aut qualitatem aut aliquid aliorum. Que vero significant substantiam dicuntur generari simpliciter: cuius ratio est quia generatio est via de nõ esse ad esse: et id simpliciter generatur quod acquirit esse cui non presupponitur aliud esse: non enim fit quod est. vnde quod iam est non potest generari simpliciter sed secundum quid. Et ideo ista quorum esse presupponit aliud esse non dicuntur generari simpliciter: sed secundum quid: esse autem accidentium presupponit aliud esse: scilicet esse subiecti: esse autem substantie non presupponit aliud esse: quia subiectum forme substantialis non est ens actu: sed potentia: et ideo ex hoc ꝙ accepit formam accidentalem dicitur generari secundum quid: in omnibus tamen substantijs et accidentibus diuersificatur generari non simpliciter et secundum quid: secundum diuersum ordinem entis ad non ens: vel perfecti ad imperfectum: aut sensibilis ad insensibilem: vnde quodam modo in substantia dicitur generatio simpliciter: si generetur ignis: non autem si generetur terra: et in qualitate dicitur generatio simpliciter si generetur sciens: non autem si generetur nesciens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De generari quidem hoc simpliciter: hoc autẽ ẜm quid ⁊ vniuersaliter dictum est in substantijs ipis. Et quoniam generationis esse cõtinue causa videtur materia et subiectum: quoniam transmutatur in contraria: et est alterius semper generatio in substãtijs alterius corruptio: ⁊ alterius corruptio alterius generatio.

¶ Epilogat que dicta sunt: ⁊ dicit ꝙ dictum vniuersaliter de accidentibus et in substantijs: de hoc ꝙ quedam generantur simpliciter ⁊ quedam ẜm quid. Et etiam dictum est ꝙ causa continuitatis generationis per modum materie est ẜ ꝙ transmutatur in contraria. ex hoc enim contingit ꝙ semper in substantijs alterius generatio est alterius corruptio ⁊ econuerso. nunquid enim materia est sub priuatione vnius sine alia forma. in quibusdam autem accidentibus hoc contingit. Nam corpus dyaphanum est sub priuatione lucis absque hoc ꝙ subsit forme contrarie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed nunc querere oportet quare generatur aliquid semper ex corruptis alijs. Quemadmodum enim ⁊ corrumpi hoc simpliciter inquiunt quando ad insensibile venit et non ens. Similiter generari ex non ente inquiunt: quando ex insensibili. Siue igitur aliquo ente subiecto t.c.21.

siue non generatur ex nõ ente: quare et similiter generatur ꝛ corrumpitur in non ens. Merito igitur non deficit generatio. Generatio enim entis corruptio est nõ entis. Corruptio autem entis generatio non entis.

¶ Determinat tres questiões consequentes. quarum prima est quare semper generatur aliquid ex corruptis quod supponit in hoc ꝙ dixit: quare generatio vnius est corruptio alterius: et soluit hanc questionem dicens quia corruptio tendit in non ens: et generatio est ex nõ ente: ideo oportet ꝙ generatio sit ex corruptis: et hoc ipse probat etiam ex aliorum opinione: quia sicut homines dicunt corrumpi aliquid quando peruenit ad insensibile: quod putant ens non esse secundũ tertium modum supra positum: similiter dicunt aliquid generari quando ex insensibili et non esse peruenit ad hoc ꝙ sit sensibile. patet ergo ꝙ secũdũ hunc modum id quod est terminus corruptionis est principium generatiõis siue ergo sit aliquod subiectũ ex quo est generatio: siue non semper oportet ꝙ generatio eius sit ex non ente: qđ est terminus ex corruptionis. hoc enim est de ratione generationis ꝙ sit ex non ente: ꝙ autem illud non ens adiungatur alteri existenti accidit generationi quare patet ꝙ simul generatur aliquid ex non ente: et corrumpitur in non ens qualitercunqꝫ dicatur nõ ens. sic igitur idem est in quod terminatur corruptio et ex quo est generatio: et propter hoc generatio est ex corruptis. conuenienter ergo nõ deficit successio generationis et corruptionis: vt supra dictum est. quia generatio est quedam corruptio scilicet non entis: et ita vnum eorum semper adiungitur alteri: cum tamen in id ex quo vnum incipit aliud terminetur. ¶ Secundam questionem ponit ibi.

¶ Sed hoc non ens simpliciter quereret aliquis vtrum aliquod contrariorum est: puta terra et graue nõ ens ignis autem ꝛ leue ens: aut non. Sed est et terra ens: non ens autem materia terre: ꝛ ignis similiter. t.c.xx.

¶ Potest enim aliquis querere id non ens: ex quo est generatio: et in quod terminatur corruptio simpliciter. quod quidẽ est quodãmodo ens sit aliquorum contrariorum: puta ꝙ terra et graue sit non ens sicut posuit parmenides. ignis autem et leue sit ens: et soluit ꝙ non est ita: sed terra est ens quia scilicet ꝙ terra fit per hoc ꝙ materia recipit quandam formam que facit esse in actu. non ens. ergo est materia terre et ignis. Non tamen materia est non ens per se: sicut Plato posuit: sꝫ nõ ens per accidẽs ratiõe priuationis cui adiungitur. ¶ Tertiam q̃stionem ponit ibi.

¶ Et alia vtriusqꝫ materia erat nõ vtiqꝫ gñant ex inuicẽ neqꝫ ex ↄtrarijs. His enĩ existunt cõtraria igni terre

aque & aeri. Aut est quidez qualiter eadē est aūt quali ter alia. Qd qdē cm̄ qm̄ en ti ens subijcitur id idem.

¶ Utruz.s.istud non ens qd est materia sit aliud & aliud qd est cōe his q adinuicē generātur. Et dicit q alia eēt vtriusqz ma teria.s.ignis & terre: si nō gene rant adinuicē sicut accidit qui posuerūt & ignē & terrā primas materias: opz em̄ ea q ex iuicez generant cōicare in subiecto q suscipiat formā vtriusqz: & p cō sequēs nō fieret trāsmutatio ex cōtrarijs inuicē: sicut supra di ctū est: qz cōtrarietates existūt primo: & p se elementis pdictis scz igni terre & aque & aeri: vn̄ si nihil transmutaretur ex igne in aquā vel aerē aut ecōuerso: ni hil etiā transmutaret ex calido in frigidū vel ecōuerso: vt supra dictū est. subiūgit tn̄ q materia eorum que transmutant adin uicem aliqualiter est eadē: & ali qualiter alia: subiecto enim est eadem. Et hoc est qd dicit q id qd subijcit est idē qualitercūqz sit ens: qz scz nō est ens actu: sz potentia. Non est autē idē sm esse vel rōnem: aliaz enim rōnē et aliud esse accipit put est sub diuersis formis: et etiā sm hoc ipsum qd ordinat ad diuersas formas. sicut corpus est aliō rō ne sm q est egrotabile & sana bile lz sit idem subiecto.

¶ Esse autez non idem. De his quidem igitur in tantuz dictum est.

¶ Ultimo autem epilogando concludit q de his intantuz di ctum est. Lectio .ix.

De generatiōe au tem et alteratiōe dicamus qd dif ferunt. Dicimus enim has alteras esse trans mutationes adinuicem. t.c. 23.

Postq̄ philosoph' ostē dit: quare est q dā gn̄atio sm̄ qd & qdā simplr. hic inqrit: d differētia gn̄atiōis & alteratiōis & pmo exponit suā intētionē dicēs: q dicēdū est de gn̄atione & alteratiōe quo mo do differāt adinuicem: & hoc iō qz superius dictum fuit q gene ratio & alteratio sūt diuerse trās mutationes adinuicem. ¶ Se cundo ibi.

¶ Quoniaz igitur est aliud subiectum & aliō passio que de subiecto innata est dici. Et est trāsmutatio vtriusqz horum. Alteratio quidē est quando manente subiecto sensibili ente transmutatur in eius passionibus: aut cō trarijs entibus: aut medijs puta corpus sanuz est: & rur sus laborat manens idem: & metallum quandoqz rotun dum: quandoqz angulare idem es.

¶ Exequitur propositum suuz: et primo' dicit differentiam ge nerationis et alterationis quā tum ad id secundum q vtrūqz est transmutatio. Secūdo quā tum ad subiectum vtriusqz ibi. (Quoniam quidez igitur.) Cir ca primuz duo facit. primo ostē dit in quibus sit alteratio. secū do in quibus sit generatio ibi.

(Quoniam autem totum) Circa primum duo supponit quorum primũ est q̄ aliud est subiectum: ⁊ aliud passio que nata est dici de subiecto sicut differunt substantia: et accidens. Scd̃m est q̄d contigit v̄ trũq̄ eorũ eẽ trãsmutatõez: nã qñq̄ fit trã mutatio in ipsa substãtia: qñq̄ autẽ in accidẽtibus. His ergo suppositis subiungit q̄ alteratio est quãdo idez subiectum sẽsibile scilicet nulla transmutatione in eius substantia facta sit trãsmutatio i passionib⁹ ei⁹ scz aliqb⁹ ip̃i⁹. Nec ẽ dñtia quã tũ ad hoc: vtrũ fiat trãsmutatio secundum contraria extrema vel secundum media: puta vtrum de albo in nigruz: vel de rubeo in palidũ: ponit duo exẽple silicet cum corpus animalis idem manens prius est sanum et postea infirmatur. secũdum est quãdo es alias metallũ idẽ manẽs qñq̄ ẽ rotundũ ⁊ qñq̄ ãgulare vł ãgłos habẽs.

dubitatio t. c. 28 ¶ Et est aduertendum q̄ primum horum exemplorum pertinet ad primã speciẽ qualitatis secundum aũt ad quartaz tamẽ philosoh⁹ in quinto phisicorum probat q̄ in prima specie qualitatis et quarta nõ est alteratio sed solum in tertia: que dicit passio vel passibilis qualitas ⁊ propter hoc forte sigñãter dicit q̄ alteratio ẽ trãsmutatio in passionibus.

Rñsio Alteratio p se i tertia spe per acidẽs ¶ Sed dicendum est q̄ primo ⁊ per se alteratio est in quatiitatib⁹ tertie speciei per accidens autem mediantibus aliquib⁹ qualitatibus: et ex consequenti fit alteratio in aliis specieb⁹ sicut per aliquam alteratione calidi ⁊ frigidi mutat hõ de sanitate in egritudinẽ ⁊ ecõuerso: ⁊ per alteratiões mollis et duri perducitur corpus ad aliquã figurã ¶ Deinde cũ dicit. in p̄ria ⁊ quarta reꝑitur.

¶ Qñ autez totũ transmutatur non manente aliquo sensibili: vt subiecto eodez: sed quasi ex semine toto sanguis aut ex aq̃ acr aut ex aere oĩ aqua ğnatio iam hoc tale hi⁹ aũt corruptio.

¶ Ostendit quãdo fit generatio: ⁊ circa hoc duo facit primo assignat quando est generatio ibi (Maxime aũt generabitur) ¶ Dicit ergo primo q̄d quãdo est trãsmutatio non solũ secundum passiones: sed etiam secũdum totã rei substantiã inquantum scz materia accipit aliam formã substantialẽ ita scilicet quod nõ maneat aliquod sensibile quasi fit idẽ subz nũero ens actu puta: quando ex toto semine ğnat tot⁹ sanguis: aut ex toto aere ğnatur tota aqua nulla segregatiõe aut cõgregatiõe interueniẽte vt demo. posuit tal' trãsmutatio ẽ vni⁹ ğnatio ⁊ alterius corruptio.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Maxĩe aũt generabit si trãmutabit ex isensibili i sẽsibile: aut tactu aut oĩb⁹ sensibus puta qñ aq̃ ğnatur ex aere: aut corrũpit in aerez aer enim valde insensibile.

¶ Ondit qñ maxĩe fit ğnatio et dicit q̄ sz tertiũ modũ supra dictũ q accipit sz opiniõez multorũ maxĩe dicit aliquid ğnari: qñ fit transmutatio ex aliquo

quod nō potest bene sentiri in aliud quod est bene sensibile vel secundum tactum qui grossior est et materialior omnibus sensibus: vnde vulgares secundum ipsum maxime vident aliquid esse sensibile inquantum est palpabile: aut etiam secundum alios sensus: sicut cū aqua generatur ex aere videtur esse secundum hunc modum: generatio simpliciter aut quando corrumpitur in aerem videtur esse corruptio simpliciter. Aer enim est modice sensibilis cum propter sui raritatem: tum quia non excellit in potētia aliqua qualitas actiua sed passiua scilicet huiusmodi humidum in igne autem qui maior aere excellit qualitas actiua q̄ est calidum: aqua autem est densior aere: et excellit in ea q̄litas actiua que est frigidū. Terra autem est densissima omnium elementorum. ❡ Deinde cum dicit.

❡ In his autem si aliqua passio manet eadem contrarietatis in gn̄ato et corrupto puta quando ex aere aqua si ābo diaphana aut humida non opportet hui⁹ passionem sed alteram esse in quod transmutatur. Si autem non erit alteratio. V. g. musicus homo corrupt⁹ est, homo autem immusic⁹ generatus est homo autem manet idem. Si quidem igitur huius non passio esset secundum se musica et immusica huius quidem generatio esset: huius autem corruptio. Ideo hominis quidem hec ē passio homis autem musici et hominis immusici generatio quedam et corruptio. Nunc autem passio hec manentis. ideo q̄ alteratio est secundū talia.

❡ Remouet quandam dubitationem: quia em̄ dixerat q̄ subiectum quandoq̄ manet facta trāsmutatōe: circa ei⁹ passiōes posset aliquis credere q̄ omne id circa quod fit transmutatio aliquo adueniente esset passio illius manentis sed ipse hoc excludit dicens his corporibus que adinuicem transmutantur quandoq̄ manet eadē passio eadem etiam generatio et corruptio; sicut quando ex aere fit aqua: ambo autē sunt diaphana idest transparentes vel frigidi: non q̄ aer sit naturaliter frigidus s3 per accidēs non enim oportet q̄ hui⁹ per manētis scilicet dyaphani vel frigidi: alterū in quod fit trāsmutatio scilicet aer vel aq̄ sit passio si autem non esset verum quod nunc dicimus sequeretur q̄ q̄n ex aere fit aq̄ eēt trāsmutatio: semper enim videm⁹ q̄ quando id quod transmutatur est passio permanentis est alteratio: tunc autem generatio quando id quod trāsmutatur non est passio permanentis et; hoc manifestat per quoddam exemplum. dicitur enim q̄ homo musicus corrupt⁹; est quando homo amitit habitum musice et tunc homo immusicus idest habens priuationem musice; generatus est eo q̄ musicus

aer nō est naturaliter frigidus s3 p accidēs.

sica non est passio hominis musici: cum sit de eius ratione: similiter in musica est de ratione hominis immusici: vñ homo musicus nõ manet idẽ numero: sꝫ hõ manet idẽ numero: si ergo musica ꝛ immusica nõ esset hominis: sed esset passio de ratione: tunc enim ꝑ transmutationeꝫ musice ꝛ immusice fieret vnius generatio alterius corruptio: et qꝛ hoc modo est veruꝫ: ideo musica est passio hoīs: sed hominis musici est gñatio ꝛ corruptio ꝛ qꝛ homo manet: vt patet sequit̃ ꝙ musica sit passio permanẽtis ꝛ ideo alteratio aliqua ꝑm passiones permanentium: si ergo aqua et aer essent passiones dyaphani sicut ꝑmanẽtis: sequeret̃ ꝙ trãsmutatio aeris ex aqua esset alteratio.

Dubitatio. ¶ Sed dubitatur vtrũ eadẽ passio numero q̃ sit altera pars contrarietatis possit esse in gñato et corrupto vt supra dictũ est: si eñ nõ remaneret eadem non erit facilior trãsitus eorum inuicẽ que habẽt similitudinẽ: eo ꝙ oportebit vtrobiqꝫ oĩa remoueri. similiter videt̃ sequi ꝙ simile corrumpitur a suo simili. nã generãs corrumpit id qđ prius erat: si auteꝫ ponat̃ ꝙ maneat eadẽ numero: sequitur primo ꝙ remoto priori subiecto remaneat posterius. s. passio: ꝛ ꝙ idẽ numero accidens sit in duobus subiectis. ¶ Dicẽdum ergo ꝙ nõ manet idẽ numero: sꝫ id qđ prius erat corrũpit̃ ꝑ accidẽs corruptione subiecti: recedente forma que prius erat talis accidentis: et aduenit simile accidẽs consequens formam de nouo aduenientẽ vel accidentẽ. Et qꝛ per hoc accidens non erat aliqua repugnantia in agẽdo et patiendo facilior fuit transmutatio. ¶ Nec est conueniens ꝙ simile corrũpat suuꝫ simile per accidens corrũpendo subiectũ vel materiam. sic enim maior flamma consumit minorem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quando quideꝫ igitur ꝑꝫ quantuꝫ est transmutatio cõtrarietatis augmentum ꝛ diminutio. Quando autem ꝑm locum latio. Quando autem ꝑm passiones ꝛ quale alteratio est: quando autẽ nihil manet cuius alterum passio ꝛ accidens: vniuersaliter hec quidem generatio est: huius autem corruptio.

¶ Ostẽdit differentiã generationis ad alterationem: et ad alias transmutationes ex parte subiecti ꝛ primo dicit qualiter se habeat ad subiectũ qđ est ens in actu: deĩde quomodo ad id qđ est ens in potẽtia ibi. (Est auteꝫ hyle. (¶ Dicit ergo primo qđ dictũ est ꝙ alteratio est ꝑm passiones alicuius permanẽtis: ꝛ hoc ideꝫ accidit in aliis mutationibꝰ: que fiunt ꝑꝫ accidẽtia que adueniũt subiecto existenti in actu: qñ ergo transmutatio de contrario in contrarium ꝑm quãtitatem: puta de magno in paruum: aut ecõuerso: est augmentum ꝛ diminutio eiusdem subiecti permanentis: eo ꝙ quantitas aduenit subiecto existenti in actu: qñ aũt est trãsmutatio ꝑm cõtrarietatẽ loci: puta sursum aut deorsum est latio. i. motus localis eiusdẽ corporis permanentis: eo ꝙ esse vbi aduenit corpori actu existẽti: qñ vero transmutatur ꝑꝫ contrarie

tatem in passionibus id est passi bilibus qualitatibus principalr et in alijs qualitatibus ex cõsequẽti: tũc est alteratio eiusdẽ pmanẽtis: qr etiã qualitas aduenit subiecto actu existẽti. Qñ vero nihil manet actu existẽs: cuius alterum qd trãsmutat sit passio et accidẽs sit qdcunqz est vniuersaliter generatio et corruptio eo qz forma substãtialis: fm quã est gñatio et corruptio: non aduenit subiecto actu existenti. vñ pz falsam esse opinionẽ quã tradidit auicebrõ in libro fontis vite: qz in materia est ordo formarum: ita qz primo aduenit materie forma: fm quã est substãtia: et postea alia fz quã est corpus: et postea alia fm quã est animatuz corpus. et sic de alijs cum enim idem sit constituere substantiã: et facere hic aliqd qd pertinet ad substantiã particularez sequeret qz prima forma que cõstituit substantiã: faceret hoc aliquid qd est subiectum actu existens: et ita forme posteriores aduenirent subiecto pmanẽti: et fz eas esset magis alteratio qz generatio fm doctrinam quaz hic Aristoteles adidit.

Cõtra auicebron

Utrũ i aduentu forme pfectioris corrũpat forma imperfecti.

Rñsio

¶ Est ergo dicendum qz (sicut supra dictũ est) forme substãtiales differunt fm perfectius et imperfectius: quod autez est perfectius potest quicquid potest imperfectius: et adhuc amplius vnde forma pfectior que facit animatũ: potest etiaz facere corpus: quod facit forma iperfectior inanimati corporis: et sic nulla forma substantialis aduenit subiecto in actu existẽti: nec presupponit aliã formam communiorem realiter diuersam que pertineat ad considerationem naturalis: sed solum secundum rationem: quod pertinet ad cosiderationem logicam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est autem hyle maxime subiectum quidem propriuz generationis et corruptionis susceptibile modo autem aliquo et in alijs transmutationibus: quoniam omnia susceptibilia subiecta contrarietatum aliquarum.

¶ Comparat predictas trãsmutationes secundum subiectum: quod est tantum ens in potentia. et dicit qd hyle id est prima materia est maxime propriũ subiectum susceptibile generationis et corruptionis: quia sicut dictum est immediate substat formis substantialibus que per genarationem et corruptionem adueniunt et recedunt: sed quodaz modo id est ex consequenti et mediate subijcitur omnibus alijs transmutationibus: quia subiecta aliarum transmutationum sunt susceptibilia aliquaruz aliarum contrarietatum que reducuntur in primam contrarietatem que est forme et priuationis cuius subiectum est prima materia (vt dicitur in primo phisicorum) et ideo omnia alia subiecta participant quodammodo materiam primam: inquantum ex materia et forma componuntur. t.c.71.

¶ De generatione quidem igitur siue est siue nõ est: quo est: et de alteratione determinatum sit hoc modo.

¶ Ultimo autez epilogando cõcludit qz determinatum sit hoc

modo de generatione simpliciter: vtrum sit vel non sit: et si est quomodo est: et similiter etiã de alteratione.

Lectio. x.

E augmẽtatione reliquum est dicere quomodo differt a generatione et alteratione et quomodo augmentatur vnumquodque quod augmentatur: et diminuitur quodcunque diminuitur.

Postquã philosophus determinauit de generatione et alteratione. hic determinat de augmentatione et diminutione. et primo exponit suam intentionem dicens: quod post generationem et alterationem: reliquum est dicere, de augmentatione: de qua considerare. oportet. primo in quo differat a generatione et alteratione. scdo: per quem modum augmentatur et diminuitur vnumquodque quod augmentatur et diminuitur. ¶ Secundo ibi.

¶ Scrutandum vtique primũ vtrum solũ in circa quid eorum differentia adinuicem. V. g. quoniam hoc quidem ex hoc in hoc transmutatio: vt ex potentia substantia in actu substãtiam generatio est. Que autem circa magnitudinem augmentatio et diminutio. Que autem circa passionem alteratio. vtrorumque autem ex potentia entium in actum transmutatio dictorũ est. Aut etiam mod? differt trãsmutationis.

¶ Prosequitur suã intentionẽ. et primo ostendit differentiam augmẽtationis a gñatione et alteratiõe scdo inquirit de mõ augmẽtatiõis ibi (Circa qd autẽ est trãsmutatio.) Circa primũ duo facit. primo supponit vnã differẽtiã. secũdo inquirit de alia ibi. (Aut etiam modus.) ¶ Dicit ergo primo: quod primũ eorũ que sunt cõsiderãda circa augmentationẽ est quod oportet inquirere: vtrum differentia augmẽtationis a gñatione et alteratione sit solum in circa quid i. in genere circa qd est quelibet istarum transmutationũ. hec enim est differẽtia manifesta. vz quod trãsmutatio que est ex hoc in hoc. i. ex substantia ente in potentia in substantiam entẽ actu est generatio. Transmutatio autem que est circa magnitudinem est augmentatio: postquã aliquid transmutatur de paruo in magnum. transmutatio autem que est circa passiones idest passibiles qualitates est alteratio. Et quia dixerat quod generatio est transmutatio ex substantiam in potentia in substantiam in actu vt idem intelligatur etiam in aliis duabus supradictis mutationibus. subiungit quod transmutatio vtrorumque predictorum scilicet magnitudinis et passionis est ex potentia in actum. Et etiam motus est actus existentis in potentia. vt dicitur in tertio phisicorũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Videt autem q alteratur
non ex necessitate transmu=
tans locum: neq quod gene
ratur. Quod autem augmē
tatur aut diminuitur.

¶ Assignat aliā dr̃iā ex mō trāſ
mutatiōis. Et primo ponit dr̃iā
2° exponit ibi (Alio aūt mō.) Di
cit ergo prīo q in pdictis muta=
tiōibus etiam modus trāſmuta
tiōis differt: nō aūt refert vt hec
lr̃a legat interrogatiue vl' remiſ
ſiue: in hoc em̄ differt modus p̄
dictaruz trāſmutationum q id
qd alterat nō ex necessitate trāſ
Cur qd augmē tat mo ueat lo= caliter — mutat ſm locum. Similiter etiā
neq qd generatur: ſz necesse est
id quod augmentatur: aut dimi
nuitur ſm locum transmutari.
huius dicti ratio est: quia locus
commensuratur locato: ꝛ hoc
ſm magnitudinem. nō autē ſm
qualitatē vel ſubſtantiā: ꝛ iō ne
cesse est q qñ mutatur magnitu
do locati: q etiā fiat trāſmuta=
tio ſm locum. nō aūt qñ tranſ=
mutatur aliquid ſm ſubſtātiam
vel ſm q̃litatē: ſicut aūt cōmēſu
ratio locati ad locū attēdit ſm
magnitudinem: ita q̃litas atten
ditur ſm formā ſubſtātialem: et
ex ꝯñti ſm aliquam q̃litatē: pu=
ta grauitatē vel leuitatē. ꝛ ideo
licet generatio ꝛ alteratio poſ=
ſit esse ſine mutatione locali. ali
qua tñ generatio ꝛ alteratio est
cauſa q aliqd moueatur ſz locū
puta cū fit ignis vel terra fit gra
ue vel leue. dr̃ia aūt aliaꝝ tranſ
mutationū p ꝯparationē ad mo
tū localē nō est oīno p accñs. oñ
ſum ē em̄ in. 8. phyſicoꝝ. q mo
tus localis est prim⁹ pncipalis
motus ꝛ cauſa aliorum motuū.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Alio aūt mō ab eo quod
fertur: quidem enim vniuer t.c.58.
ſum alterat locum: quod au=
gmentatur quidem quenad
modum qd deducitur hoc ei
manente particule transmu
tantur ſecundum locum.

¶ Manifestat qd dixerat. ſ. q
id quod augmentatur vel dimi=
nuitur mutat ſz locū. Et primo
manifestat hoc per differētiā ad
motum localē rectum. 2° per dif
ferentiam ad motū localē ſperi
cum ibi (Nō quēadmodum que
ſpere.) Dicit ergo primo q alio
modo trāſmutat locum id quod
augmentatur vel diminuitur q̃
id qd fertur. ſ. motu recto. illud
enim quod fertur. ſ. motu recto:
vniuersum. i. ſm ſe totuz variat
locum. illud autē quod augmē=
tatur mutat locum: ſicut illud
quod deducitur: puta metalluz
per maleationē: vel etiam humi
dum in vaſe per infuſionem ſi=
ue quodcunq huius corp⁹ quo
quidem in eodem loco manet
partes eius transmutantur ſe=
cundum locum per extenſionez
vel quocunq alio modo. ¶ De
inde cum dicit.

¶ Non quēadmodum que
ſpere: hec enim in ſimili loco
transmutantur manente to=
to. Que autem eius quod
augetur ſemper in amplio=
rem locum: in minorem autē
que eius quod diminuitur.

¶ Manifestat dr̃iaz ad motū lo
calē ſperitū: ꝛ dicit q ptes eius
q̃dē qd augmētat mutāt q̃dē lo
cū: ſz ñ eodē mō: ſicut ptes ſpere

ptes eñ spere trãsmutant toto manẽte in eodẽ loco .s. subiecto
t.c. 85. ꝗuis etiam totum muret locuʒ ꝑʒ rõneʒ (vt dr in. 6. phyſicoꝝ.) sed partes variant locum etiaʒ subiecto: sicut pars celi que mõ est in oriẽte: post modum erit in occidẽte: sʒ talis trãsmutatio ꝑtium spere sunt simili loco idest neqʒ in maiori: neqʒ in minori: sʒ partes corporis que semper augentur extenduntur in maioreʒ locuʒ: eius vero quod diminuitur semp retrahũtur in minorẽ.

t.c. 26 ¶ Quoniam auteʒ transmutatio differt non solum in circa que: sed sic eius quod generatur ꝛ alterat et augmẽtatur manifestum est.

¶ Ultimo autem epilogãdo cõcludit manifestum esse ex predictis ꝙ transmutatio eius quod generatur ꝛ alteratur ꝛ auget differunt non solum in circa q̃d idest ex pte generis in quo sunt iste mutationes. sed sicut ex pte modi transmutandi.

Lectio. xi.

Irca quid auteʒ est trãsmutatio augmentationis ꝛ diminutiõis: circa magnitudinem autem videtur esse augeri ꝛ diminui.

Postquam phs oñdit differentiam augmenti a generatione ꝛ alteratione: hic incipit inquirere de modo augmenti. ꝛ primo quantum ad subiectũ qḋ augetur ibi (Suscipiendum itaqꝫ.) Circa primum duo facit. primo mouet questioneʒ. 2° inquirit questionis veritateʒ ibi (Aut impoſe.) Circa primum duo facit. primo proponit quid ex predictis sit manifestum circa augmentum. et querit circa quid sit transmutatio augmenti ꝛ diminutionis. ꝛ respondet ꝙ motus augmenti ꝛ diminutionis videtur esse circa magnitudinem.

¶ Secundo ibi.

¶ Et qualiter suscipiendum vtrum ex potentia quidem magnitudine ꝛ corporeo: actu vero incorporeo: ꝛ sine magnitudine generari corpus: ꝛ magnitudo ꝛ hoc dupliciter contingit dici: qualiter augmentatio fit. vtrum ex separata ipsa scd̃m se materia an ex existẽte ĩ alio corpore. t.c. 27

¶ Ostendit quid restat inquirendum. ꝛ dicit ꝙ accipiendum est de cetero qualiter fiat augmentum vel diminutio: ꝛ quantũ ad subiectum augmenti. primo mouet hanc questionem. Utrum contingat ꝙ per augmentũ generetur magnitudo ꝛ corpus ex eo ꝙ est in potentia ad magnitudinem ꝛ corporeitatem: ita. s. ꝙ sit actu incorporeũ ꝛ sine magnitudine vel nõ. ꝛ subdiuidit primum menbrum questionis. Dupliciter eñ põt dici ꝙ aliq̃ materia actu existens sit sine corporeitate ꝛ magnitudine. vnde rationabiliter queritur si talis materia sit subiectum augmenti: qualiter ex ea augmentatio fiat. vtrum. s. ipsa materia sine corporeitate ꝛ magnitudine existens sit ꝑm seipsaʒ separata existens: aut ita ꝙ sit in aliquo cor-

pore: nō tñ ps ei⁹. nã si eēt pars eius esset subiectum corporeitati et magnitudini ipsius. ¶ De inde cum dicit.

¶ Aut impossibile vtrumqꝫ Separata enim ens: aut nullum possidebit locum vt pūctus aliquis: aut vacuū erit: ꝛ corpus non sensatum. Horum autem hoc quidem non contingit, hoc autē necesse in aliquo esse. Semper eniꝫ alicubi erit quod generatur ex eo. Quapropter ꝛ illō aut scōm se: aut ꝯm acidens.

¶ Determinat qōnem motam ꝛ primo rōne accepta ex parte materie vel subiecti. 2° rōne accepta ex parte augmēti ibi (Amplius autem talis. (Circa primum duo facit. primo determinat questionē p̄dictaꝫ rōne sumptam ex parte mãe ꝯm ꝙ ab ipso cōsideratur. 2° ꝯm ꝙ cōsideratur a platonicis ibi (Sed neqꝫ punctos.) Circa p̄mū duo facit. primo excludit primū mēbrum prime diuisionis. s. ꝙ materia sine magnitudine existens sit in aliquo corpore ibi (Sed si in aliquo existat.) secundo concludit ꝓpositū ibi (Meli⁹ ꝙ) ¶ Dicit ꝙ p̄mo ꝙ vtrunqꝫ membruꝫ secunde diuisionis est impossibile. et primo hoc ostendit quantuꝫ ad hoc ꝙ impossibile est mãm sine magnitudine existentem per se separatam existere: quia si sit separata: opꝫ alterum duoruꝫ eē: quorum vnū est: ꝙ nullū possideat locū sicut punctus: cui⁹ nō est locus. eo ꝙ ois locus dimensionē hēt aliquam: aut oportet ꝙ materia sine quãtitate existēs occupet locum aliquem: ꝙ sit aliquis locus vacuus. Naꝫ vacuū dicimus locum non repletū sensibili corpore: vel etiam oportet ꝙ sit quoddam corpus non sensibile. Nam vacuum nihil aliud dicebant: nisi corpus non sensibile. Oportet enim dicere vacuū corpus propter dimensionē spatij. Nō sensibile autem propter vacuitatem. horum autem duorum alterum est impossibile scilicet ꝙ sit vacuuꝫ vel corpus nō sensibile. ¶ Similiter impossibile est ꝙ materia separata existens nullum possideat locum. materia enim est ex qua generãtur corpora sensibilia. hoc autē ex quo corpa sensibilia generantur necesse est in aliquo loco eē. semper enim videmus ꝙ id qō generatur ex eo ex quo generatꝰ eū alicubi. i. in aliquo loco determinato. ¶ Ibidem autem est qō generatur ex aliquo vbi fuit id ex quo generatur. ergo oportet id ex quo generatur aliquid ꝯm materiā eē alicubi vel per se vel per accñs: p se quidem ꝯm opinionem antiquorum phoꝝ ponentium materiā corpoꝝ nãliū eē aliquod corpus actu: puta ignem aut aerē aut aqua. p accñs aūt ꝯm opinionē platonis: ꝛ suā qui ponebat materiam eē ens in potentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed si in aliquo existit siquidem separatum: ita vt nullius secunduꝫ se: aut secūdum accidens aliquid sit cōtingunt multa impossibilia. Dico autem. V.g. si generabitur aer ex aqua nō aq̄ erit transmutata. Sed propte- t.c. 28

rea ꝙ vt in vase aqua inest materia eius cuius est.

¶ Excludit 2m mēbꝛū oñdēs ꝙ mā sepata a magnitudine nō sit in aliquo. ꝛ pmo ꝑponit qꝺ intē dit ꝛ dicit ꝙ si mā sine magnitu dine exñs ita sit in aliquo corpe separata a substātia ei9 ꝙ nō sit aliquid eius p se vel p accñs: cō tingit multa impolia: ꝛ manife= stat hūc modū ponendi: puta si ponam9 ꝙ qñ gñatur aer ex aq̄: nō fiat hoc per trāsmutationem ꝫ sicut aq̄: ita. s. ꝙ mā aq̄ amittat formā aq̄: ꝛ recipiat formā aeris mā aer ꝫ eēti aq̄ sicivase. ¶ 2° ibi.

¶ Infinitas enim nihil pro= hibet materias esse: Qua= propter ꝛ generari actu.

¶ Ponit rōnes deducentes ad incōueniens. Quarū prima est ꝙ si in aq̄ p̄ter mãam est ēt mā aeris: pari rōne pōt ēt esse in aq̄ alia: ꝛ sic in ifinitū p̄sertiꝫ: qꝛ ex vno possint ifinita gñari successi ue: ꝛ ita sequeretur ꝙ nihil pro hibeat esse infinitas mãs in aq̄: sed ex materia qualibet potest aliquid actu generari. ergo seq̄= retur ꝙ ifinita possint actu ge= nerari ex vna ꝛ eadē aq̄: ita. s. ꝙ q̄cq̄d pōt generari in potētia si= mul potest generari actu. ¶ Se cundam rationem ponit ibi.

Ampli9 neq; sicvt̄ gñari aer ex aq̄ vt exiens a manente.

¶ Et dicit ꝙ non videmus ali= quid sic generari ex aliquo: pu ta aerem ex aq̄ sicut quod exit ex aliquo permanente: puta cuꝫ vinum exit a dolio nō transmu= tato: videmus enim ꝙ genera= tur ex corrupto: sicut supra di= ctum est. oportet auteꝫ id quod sensibile apparet accipere: vt principium in scientia naturali.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Melius ergo omnib9 in= separatam facere materiam esse: vt entem eandem ꝛ vnā numero: ratiōe aūt nō vnā. t.c.29.

¶ Concludit veritatem dicens. ꝙ melius est dicere: ꝙ materia insit omnibus ꝙ nō separet ab eis tanq; nihil eoꝝ existens. Sꝫ ꝙ vna ꝛ eadem numero sit ma= teria omnium ꝛ differat solum ratione (sicut supra dictum est) ꝛ secundum hoc nō erit saparata a magnitudine: sed in vnoquo= q; actu magnitudini subiecta.

Lectio .xij.

Sed neq; puncta ponendum neq; li neas corporis ma teriaꝫ propter eas dem causas.

Supra phs ostendit ꝙ nō est possibile subiectum augmenti esse id qꝺ nullam habet quantitatem ac= tu: sed in potentia tantum sicut est materia. et quia quidam po= suerunt materiam corporum eē quid mathematicum: ideo phs hic ostendit ꝙ nihil quod caret magnitudine potest esse subie= ctum augmenti. caret auteꝫ quā titate in genere mathematico= rum punctus quidem simplr. li nea vero scđm dimensionem la titudinis ꝛ profunditatis. supfi cies autem scđm dimensionem profunditatis. corpus auteꝫ ha bet magnitudinem ꝑm omnem dimensionem: vnde est perfecta magnitudo (vt dicit in pmo de celo.) Ostendit ergo ꝙ nihil ta= lium qꝺ quocunq; modo caret t.cō.9.

magnitudine pōt poni materia
q̄ sit subiectū augmēti tripliciter
primo quidē ꝑꝑ rationes ꝑmis=
sas. vnde dicit ꝙ neqꝫ ponendū
est puncta que carent omnino
magnitudine esse corporis mate
riā que.s. sint subiectū augmēti.
neqꝫ etiam lineas que ſm aliq̇d
carent magnitudine: ⁊ hoc ꝓpter
easdem causas.i. ꝓpter ratiōes
superi⁹ assignatas. q̄ necesse est
puncta ⁊ lineas separatiꝫ per se
existere aut in aliquo corꝑe esse:
⁊ sic sequerentur eadē que supe
rius secuta sunt. ¶ Deinde cuꝫ
dicit.

¶ Illud autē cuius hec vlti=
ma materia est: quare neqꝫ
vnq̄: neqꝫ sine passione pos=
sibile est esse neqꝫ sine forma

¶ Improbat hoc per ipsaꝫ po=
sitionē platonicorū q̄ ponebant
ꝙ mathematica erant subiecta
corporū naturaliū. ⁊ q̄ pūcta li
nee sunt termini dimensionū: si
cut forma est termin⁹ materie.
ponebāt ꝙ id qđ per hui⁹ termi
nat̄ esset mā corporū. ipsi autem
termini magis se habēt in rōne
forme: ⁊ hoc est quod dicit ꝙ id
s. dimēsio vel magnitudo. cuius
hoc.s. puncta linee sunt vltima:
erat materia ꝙ platonicos. Se=
cundo ibi (Quare neqꝫ.) Osten=
dit consequenter ꝙ nihil horuꝫ
potest esse materia corporuꝫ: q̄.
s. ſm eos mathematica sunt se=
parata a formis naturalibus et
passionib⁹ sensibilib⁹: sicut ſꝫ in
tellectum: ⁊ ita et ſm esse. sꝫ ma
teria non potest separari a for=
mis naturalibus ⁊ passionibus
sensibilibus. ergo īpossibile ē ali
q̄d mathematicorum esse mate=
ria corporū naturalium. primo
ergo ꝓponit medium sue ratio
nis dicens quia materia neqꝫ
possibile est esse sine passibili q̄=
litate: neqꝫ sine forma vel mor=
phea. qđ idem est: sine quib⁹ tñ
ſm platonicos sunt mathemati
ca. ¶ Secundo ibi.

¶ Generatur quidē igit̄ sim t.c.30.
pliciter alterū ex altero: quē
admodum ⁊ in aliis determi
natum est: ⁊ ab aliquo: aut
actu ente: aut homogeneos:
aut homoydeos. V.g. ignis
ab igne: aut homo ab hoīe:
aut ab actu: durū enim a nō
duro generat̄.

¶ Probat qđ supposuerat. ⁊ pri t.c.62
mo ꝙ materia nō possit esse sine
forma secūdo ꝙ nō possit eē sine
passione ibi (Quoniam aūt est.)
dicit ergo ꝙ sicut in alio libro de
terminatū est: puta ī primo phy
sicorū. simpl'r gñatur alteruꝫ ex
altero fit enim vnūqđqꝫ ex sub=
iecto qđ est materia. opꝫ etiā ꝙ
id quod generat̄ ab aliquo agen
te eēn actu aut homogeneos.i.
saltem qđ sit vnius generis: aut
homoydeos.i. ꝙ sit vnius forme
vel speciei. ⁊ exēplificat ꝙ ignis
generatur ab igne. sicut ab agen
te vnius speciei: sicut homo ge
neratur ab homine. aut opꝫ ꝙ
saltem ab aliquo actu existente:
siue ab actione alicui⁹ actu exi=
stentis aliquid generetur: etiaꝫ
si generans sīl'e sit nō gñato in q̄t mo
gñe seu specie: sicut durū gñatur dis fa=
a nō duro: puta cū lac induratur ctū nō
per ignē. ¶ Cōtingit aūt ꝙ aliqđ assimi=
factuꝫ non assimilatur in forma lat agē
agenti. vno quidē modo: q̄ illđ ti.
factum non primo et per se re=
spondet facienti: sed ꝑ accidēs fi

ne p posterius. per accidẽs quidẽ sicut musicus sanat nõ inquantum musicus: sed inquantũ ẽ medicus. sanitatis aũt similitudo non est in musico inquantũ musicus: sed inquãtũ est medic⁹: qui per formaz sanitatis quã habet in anima facit sanitatem in corpore. per posterius autẽ sicut cũ qualitas effecta est effectus consequens aliquam primarũ qualitatũ: sicut sanitas causatur ex aliqua medicina calida per calorem quẽ facit in corpore: quãuis i ipsa medicina nõ sit forma sanitatis. ¶ Secũdo per hoc ꝙ agens agit instrumentaliter. Instrumentũ em̃ non agit virtute ꝓprie forme: sed inquantũ mouetur a principali agente: quod per suam formam agit. vnde effectus assimilatur in forma: non quidẽ instrumento: sed principali agenti: sicut domus que fit in materia domui que est in mente edificãtis: nõ ãt securi aut ascie. Et homo gñatus assimilatur in specie patri gñanti: nõ aũt semini. ¶ Tertio qñ materia patiẽtis nõ est proportionata ad recipiẽdum formã agẽtis pp illius excellẽtiã: sed recipit aliquid min⁹ sicut in animalib⁹ que generantur sine semine ex virtute solis. ¶ Et inde etiã ꝙ effectus nõ assimilatur in specie agẽti remoto: sʒ ꝓpinquo vt hõ homini. nõ aũt soli: q̃uis hõ gñet hoiez ⁊ sol vt dr in scđo physicoꝝ. sicut autem vnũquodqʒ ab agẽte generatur aliqualiter simili ẜm formã: ita corrũpit aliquid a ꝯtrario. ¶ Et qꝛ gñatur aliquid ex corrupto: vt supra dictum est: necesse est materiam ex qua aliquid generatur: ⁊ in quã aliquid corrũpitur semper habere aliquam formaz: per quaz assimilet vel cõtrarietur generanti vel corrũpenti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniã aũt est materia et substãtie corporee et corporis talis. Corpus em̃ cõmune nullũ: eadem passionis et magnitudinis est. Ratione quidem separata: loco autez non separata: nisi ⁊ passiões separabiles. Manifestuʒ autem ẽ ex quesitis: quoniaʒ nõ est augmentatio transmutatio ex potentia magnitudine: actu autem nullam habentem magnitudinem. Separatum enim esset qđ commune: hoc autem quoniã impossibile: dictum est in aliis prius. t.c.31.

¶ Ostẽdit ꝙ materia nõ sit sine passiõe. non em̃ materia est nisi substãtie corporee. substãtie em̃ incorporee imateriales sunt: vñ sequit ꝙ omnis materia sit talis corporis. nõ em̃ põt esse aliquod corpus cõmune qđ nõ sit determinatũ ad aliquã speciẽ: ⁊ ad aliqđ indiuiduũ. ¶ Oẽ aũt tale corpus necesse est hr̃e aliquã passionẽ vel cõsequẽtẽ formã specificaʒ; qualis est ꝓpria passio vel qualitercũqꝫ aliter aduenienteʒ: sicut sunt accidẽtia indiuidualia ergo necesse est ꝙ eadẽ materia q̃ est subiectũ magnitudinis: sit etiã subiectũ passiõis: ita quideʒ ꝙ materia q̃ est subiectũ magnitudinis sit rõne separata a passione: sicut est alia rõ hois: ⁊ albi. loco aũt. i. substãtia non sepa

fatur nisi quis dicat q passiões sunt sepabiles a substantijs qđ est ipossibile:ꝛ qꝛ philosophꝰ vi-debat digressionē quandā a ꝓ-posito fecisse:colligit ꝓpositū ex oibꝰ pmissis dicēs manifestū eē ex oibꝰ q̄ inqsita sunt q augmen-tū nō est trāsmutatio ex aliquo qđ sit in potētia ad magnitudi-nē:ita q actu nullā magnitudi-nē habeat.sequeret em̄ q cōmu-ne subiectū.s.mā prima eēt sepa-tū p se existens absq; omni for-ma:qđ ꝛ nūc ostēsum est esse im-possibile:ꝛ etiā prius in alijs li-bris:puta in prio physicorum.

¶ Deinde cū dicit.

¶ Amplius autē talis trans mutatio non augmentatiōis propria:sed generationis. Augmentatio eniꝫ est existē tis magnitudinis additamē tum.Diminutio auteꝫ mino-ramentum.Ideo opꝫ habe-re aliquam magnitudinē qđ augeť.Quapropter non est sine magnitudine materia. Opꝫ autem etiā et augmen-tationē esse in actu magnitu dinis.Generatio em̄ vtiqꝫ erit magis corporis nō aug mētatio.

¶ Ostēdit ꝓpositū rōne sumpta ex pte augmenti:ꝛ dicit q talis trāsmutatio q̄ si fieret ex eo qđ solū esset in potētia ad magnitu dinem nō proprie pertineret ad augmentū:sꝫ magis ad gñatio-nem:qꝛ de rōne augmenti est q fiat additio ad preexistentē ma-gnitudinem.Dicitur enim ali-quid augeri ex eo quod fit ma-ius:quod non esset nisi aliquid prius esset magnū.Et ꝑ ex oppo situm de rōne diminutiōis est q fiat quedā minoratio magnitu-dinis preexistētis.vnde patet q opꝫ id qđ augeť habere aliquā magnitudinem.et sic opꝫ q aug mentatio fiat:non quidē q ma-teria que erat sine magnitudine in actu perueniat ad hoc q ha-beat magnitudineꝫ in actu.hoc enim non esset augmentatio cor poris:sed generatio:cuius ratio nis est q fiat aliquid in actu qđ prius fuit in potentia. Lec.xiij. t.c.32.

Uscipiendū vti-q magis: qua-si tāgētes que-stionem a prin-cipio : qualis alicuius entis augmentari ꝛ diminui causas querimus.

Postquam philosophꝰ deter minauit de augmēto ex pte eius qđ augeť:hic inquirit de eo quo aliquid augeť.ꝛ primo proponit de quo est intentio:ꝛ dicit q cuꝫ de rōne augmenti sit q additā-mētū magnitudinis:hoc magis videtur esse suscipiendū ad pre-sentem consideratione:sicut dif ficilius quasi aliqđ principium questionis facientes : quale sit id quo aliquid augeť vel dimi-nuitur.vt sic augmēti ꝛ diminu-tiōis causas cōueniētes inquira mus.¶ Scđo ibi.

¶ Uidetur vtiq; eius qđ au getur quecunq; pars aucta esse:similiter autē in diminu tiōe minor eē geuerata.Am plius autem adueniente ali-quo augmentari:ꝛ receden-

te diminui.

¶Exequitur ꝓpositū. Et primo ponit diuisionē intentā principaliter. scđo interponit aliā questionē ibi (Queret aūt aliquis.) tertio soluit questionē principalez ibi (Quoniam aut quesituz est.) Circa primū tria facit. prio proponit duas suppositiones. Secundo mouet dubitationez ibi. (Necesse autez augeri.) Tertio excludit quandā obuiationem ibi (Sz neqꝫ si cōtingit.) Pria ergo suppositio quā prio ꝓponit est hec. s. ꝙ ei⁹ qđ augetur quelibet pars videt esse augmentata. Et similiter de diminutione quelibet pars eius qđ diminuit

T.c.1.

videt esse facta minor: cui⁹ ratio apparet ex eo qđ dicit in. 5. physicoꝝ. Illud em̄ cui⁹ aliqua pars mouet dr̄ moueri ſm partem. et nō simplr̄. sicut hō dicit vulnerari: cui⁹ manus vulnerata est. ad hoc ergo ꝙ aliqđ per se ⁊ simpliciter moueatur requirit ꝙ quelibet pars ei⁹ moueat. Qđ quidē etiam in augmento: ⁊ oib⁹ aliȷs motib⁹ obseruari opz. Scđa suppositio est ꝙ omne qđ auget augmētatur aliquo adueniēte extrinseco: ⁊ similiter diminuit aliquid aliquo recedente. ¶Cuius ratio est: quia oportet aliquid in actu reduci p id qđ est actu: vnde ſm hoc id qđ est in potentia ad maiorez quantitatem reducitur in actu illius quantitatis p aliquid qđ habet actu quantitatem illam: ⁊ hoc est quod adijcitur ei quod augetur. ¶Deinde cum dicit.

rō q̄re oē qđ augmētat auget aliquo extriseco adueniēte.

¶Necesse autem augmentari: aut incorporeo: aut corporeo. Siquidem igitur incorporeo erit separatum quod cōmune. Impossibile autez materiam a magnitudine eē separabilē quemadmodum dictum est prius. Hi autem corporeo duo in eodem loco corpora erunt: et qđ auget. quod auget. Est autē ⁊ hoc hoc impossibile.

¶Proponit diuisionē que sequitur ex duabus premissis diuisionibus. Si enim eius quod augetur: opz quālibet partem augeri: ⁊ omne augmentum fit per alicuius additionem: consequens est ꝙ cuilibet parti eius qđ augetur oporteat aliquid addi. necesse est ergo ꝙ id quod additur quo dicitur aliquid augeri: aut esse incorporeum: aut corporeuz separatū ab omni quātitate corporali. Sed sicut supra ostensuz est: ipossibile est ꝙ materia separata sit a magnitudine: vn̄ patet ꝙ id quo aliqđ augetur nō pōt esse incorporeum. ¶Et iterum si esset incorporeū non esset quantum in actu: vn̄ sui appositione non faceret maius ſm quantitatem. Si autez dicatur id quo addito aliquid augetur esse corporeum sequeretur duo corpora simul esse in eodem loco. s. corpus quod augetur: et corpus additum auget. non enim potest dici ꝙ collocetur seorsum corpus quod augetur: ⁊ corpus quod auget: quia oportet additamentum fieri cuilibet parti eius qđ auget quod ex supradictis suppositionibus sequitur: et quod etiam est impossibile scilicet ꝙ duo corpa sint simul i eodē loco. ¶Et sic sequitur inconueniens

ad vtramq; partem questionis.
¶Deinde cum dicit.

t.c.33. ¶Sed nec sic cõtingit fieri
ac gñari dicere augmẽtatio
nem ⁊ diminutionẽ: vt quan
do ex aqua aer tũc eñ maior
tumor gñat⁹ est. Nõ aũt aug
mentatio hec. sed gñatio qui
dez eius in qđ transmutatur
erit: corruptio autẽ cõtrarij:
augmentatio autẽ neutrius.
Sed aut nullius: aut si aliqđ
cõmune amborũ existit: eius
qđ generaẗ: et eius qđ corrũ
pitur. V.g. si corpus. Aqua
autez nõ aucta est. neq; aer.
Hoc quidez deperijt: hoc au
tez generatũ est. Corpus au
tem est siquidẽ id adautũ est
Sed ⁊ hoc impossibile. Opz
autem saluare rõnem ⁊ exi-
stentiam eius qđ augeẗ ⁊ di
minuitur. Hec aũt tria sunt:
quorum vnum est quãcunq;
partem maiorez esse eius qđ
augetur magnitudinis. V.g.
si caro carnis. Et adueniẽte
aliquo. Et tertium vt salueẗ
qđ augetur et maneat. Cum
generatur quidẽ enim aliq̃d
simpliciter ⁊ corrumpitur nõ
manet idẽ. Quod autẽ auge
tur aut alteraẗ: aut minuitur
manet idẽ. Sed tamẽ quidẽ
passio aut magnitudo nõ ma
net eadem. Si itaq; erit pre
dicta augmentatio cõtinget
nullo adueniente neq; manẽ
te augeri: ⁊ nullo recedẽte di
minui. ⁊ nõ manere quod au
getur s; opz hoc saluare: sub
iecta eñ ẽ augmẽtatio talis.
¶Excludit quãdam obiectionẽ
posset eñ aliquis dicere q̃ aug-
mẽtum sit nullo alio apposito:
sicut quãdo ex aqua generatur
aer: videẗ esse quoddam augmẽ
tum: q; fit maior quãtitas: sed p
hunc modũ nõ cõtingit fieri aug
mentuz seu diminutio. talis eñ
transmutatio non est augmentũ
sed est generatio eius in qđ trãs
mutatur scilicet aeris et corru-
ptio eius quod trãsmutatur aq̃
ↄtrarietate calidi ⁊ frigidi. ¶Nõ
autem potest dici augmentatio
neq; aeris: neq; aq̃: s; nec nulli⁹
est augmẽtatio vel erit augmen
tatio illius quod est commune
vtriq;. si tamen aliquid sit tale si-
cut corpus videẗ esse aeri ⁊ aque
vt dicaẗ q̃ aqua non est augmẽ-
tata: neq; aer: q; aqua corrupta
est: et aer generatus: sed corpus
est qđ augeẗ: si aliq̃d ibi augmẽ
tatum est: sed hoc est impossibi-
le. opz eñ ad hoc q̃ aliquid di-
catur augeri q̃ saluenẗ ea q̃ sunt
de ratione eius qđ augeẗ ⁊ dimi
nuiẗ: que quidem sunt tria. quo-
rum primum est: ⁊ supra posituz
est. s. q̃ quelibet pars magnitu-
dinis que augeẗ fiat maior. pu-
ta si caro augetur: q̃ quelibet
pars carnis sit maior: secundum
etiã suprapositũ est. scilicz q̃ ali
quo veniente aliquid augeẗ. ter
tium aũt est: q̃. s. nunc poniẗ de
nouo: vt. s. id qđ augeẗ cõserueẗ
⁊ pmaneat in suo esse. Quia eñ
generatio ⁊ corruptio sunt trans
mutationes circa substantiaz cũ
simpliciter aliquid generatur. vẗ
corrumpitur non permaneat ei⁹
substantia puta circa qualitatez

aut quantitatem. z ideo cum ali quid alteratur seu augek vel diminuitur manet idez numero fz substantiã. Sed tñ quidẽ. s. in alteratione non manet eadem passio: sed in augmẽto z diminutione non manet eadem magnitudo: sed fit maior vel minor. Si ergo predicta transmutatio qua ex aqua fit aer. esset augmentatio: sequerentur duo contraria p dictis positionibus. Quorũ vnũ est: q aliquid augerek nullo alio adueniente z diminueretur nihilo recedente. Aliud autem est id quod augetur non maneret: neqz aqua neqz corpus quod videtur esse commune manet idez numero. vñ etiã signanter supra dixit: si aliqd est cõe: qr scz nihil actu ens idẽ numero existẽs: fm substantiã est cõe ei quod corrũpitur z generak. ¶ Oportet aũt predictas positiones saluare in omni eo qd augetur hoc eñi supponik quasi in principiuz q augmentatio sit talis transmutatio qualis supra dicta est.

Dubitatio. t. c. 84 ¶ Sed videtur nihil prohibere aliquid augeri nullo adueniente. probat enim philosophus in quarto physicorum. q sicut aliquid fit albius non superaddito alio albo: sed per intensionez albedinis preexistentis inquantuz scilicet subiectuz reducitur in actu perfectioris albedinis. ita ẽt potest fieri aliquid maius absqz additione alicuius corporis magnitudinem habẽtis per hoc qd materia que prius erat sub paruis dimensionibus: postea sit facta sub maioribus. Nam idẽ est subiectum magnitudini z paruitati: sicut z albi z nigri. z hoc manifeste apparet in rarefactione. Rarefactio autem contingit non solum transmutata specie. puta cum ex aqua generatur aer. de quo hic loquitur Aristoteles. sz etiam eadem specie manente: si cut si aer rarefiat vel cõdẽsetur.

¶ Dicendum est autem q talis transmutatio non potest pprie dici augmentuz sed alteratio. fit enim secundum transmutionem passibilium qualitatum scilicet rari z densi. ¶ Uariatio aũt qualitatis aut quantitatis se habet ex consequenti. Sicut ex motu qui est fm locum variatur mot9 fm dextrum vel sinistrum. non tamen dicitur motus fm situm. quia variatio situs consequẽter se habet ad variationem loci. Rñsio

¶ Deinde cum dicit.

¶ Queret autem aliquis: et quid est quod augetur: vtruz cui apponik aliquid. aut qd apponitur. U. g. sicrus quod augetur hoc fit maius: quod autem auget cibus. Quare igitur non ambo aucta sunt. Maius enim quod apponitur z cui. Quemadmodum z quando miscens vinuz aqua similiter enim plus vtrũqz. t. c. 34

¶ Mouet autem aliam questionem. et primo proponit eam. secundo soluit eam. ibi. (Aut quoniam huius.) Dicit ergo primo q cum augmentum fiat aliquo supaddito remanet questio qd est id quod augetur. Utrum scilicet id cui apponitur: non autez quod apponitur: vel potius augetur vtrumqz. V. g. cruri alicui9 animalis apponitur aliquid. scilicet cibus. Utrum ergo crus augetur vel fit maius. Cibus autẽ

qui apponitur vel additur nō au=
getur.ſed auget: quia ergo am=
bo non augmentata ſunt: vtrūq;
enim non fit maius: ſed id quod
apponitur nō: ⁊ id cui aponitur
ſic: ⁊ ſicut quando vinum miſcet
aque. videtur vtrumq; augeri. q2
vtrumq; fit maius eodez modo.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut quoniam quidē hui9
ſubſtantia manet: huius au=
tem non. U.g. cibi. Quoniaz
dominans dicitur in mixtio=
ne: vt quoniam vinum: facit
eniz vini opus: ſed non aque
vniuerſa mixtura. Similiter
⁊ in alteratiōe quoniaz ſi ma
net caro ens: et qd̓ aliq̇d eſt.
Paſſio aūt aliqua exiſtit eo2
que ſm ſe accidentium: que
prius paſſio non exiſtebat: al
teratum eſt hoc. Quomodo
autem alteratuz eſt: hoc quā
doq; q̇dez nihil paſſum neq;
alterata eſt ſubſtantia: qn̄q;
aūt ⁊ illud. Sed alterans eſt
principiuz motus in eo quod
augmētat̄ ⁊ alteratur. in his
em̄ mouēs: qm̄ ⁊ ingrediens
gn̄atur vtiq; magis: et acci=
piens illud corpus. U.g. ſi in
grediēs fiat vtiq; ſpecies opz
corruptum eſſe hoc patiens
⁊ mouens non in hoc.

¶ Soluit qōnē p id qd̓ ſupra po
ſitū eſt. ſ. qꝛ opz id qd̓ auget ma
nere ſm ſubſtātiā. Ideo ergo vi=
nū dr̓ augeri: ⁊ nō aliud: qm̄ hui9
quidem ſcilicet cui additur. pu=
ta crus manet ſubſtantia. huius
autem ſcilicet quod additur pu=
ta cibus. Conuertitur enim in
ſubſtantiaz eius quod nutritur
⁊ augetur. et quia in obiectione
fiebat mentio de mixtione: oſten
dit etiaz in mixtione ſimile eſſe.
Nam id cuius ſubſtantia manet
dicitur eſſe dans in mixtione: ſi
cut dicitur eſſe vinum: quando
parum de aqua admiſcetur mul
to vino. et hoc apparet ex pro=
pria operatione que eſt euidens
ſignum ſpeciei. tota enim mixtu
ra facit operationem vini. ſcilicet
calefaciendo et confortando: nō
autem facit opus aque: et ſimi=
le eſt de alteratione: quia ſi per=
manet caro: et quod quid eſt id
eſt quiditas ſeu ſpecies eius. ali
qua autem paſſio de numero p
ſe accidētium adueniat que pri9
non erat id quod permanet dici
tur alteratum. et ſimiliter opor=
tet id quod augetur permanere
id autem quo aliquid alteratur
ſcilicet alterans: quādoq; in nul
lo tranſmutatum eſt: neq; ſz paſ
ſionem: neq; ſm ſubſtantias: ſi=
cut contingit in his que agunt ⁊
non patiuntur: ſicut corpora ce=
leſtia. quandoq; vero et ipſuz al
terans patitur ⁊ tranſmutatur:
ſicut in corporibus inferioribus
que agunt et patiuntur adinui=
cem. vt infra patebit. Sed in mo
tu augmenti virtus alterans. et
que eſt principium motus ſe ha
bet ex parte augmenti. quod tn̄
ita alterat qꝛ etiaz alterat̄. in his
em̄ q̄ augent̄ eſt pncipiū motus
augmēti. ſ. ad alterādū ⁊ cōuer=
tēdū cibū q̇ addit̄. q2 ſi hoc nō eſ
ſet cibus ingrediēs corpus: ⁊ ſic
magis gn̄aret̄ acciperet ad ſuaz
naturā: id corpus cum ingrede=
retur: puta cum ſpiritus. i. ven=
tus ſeu aer ingredit̄ ventrē: ⁊ fa=

cit eum maiorem vel spirit⁹ id est aia ingreditur corp⁹ ⁊ cõformat ipsũ sibi sꝫ nõ est ita quinimo cib⁹ ingrediens corp⁹ patiẽdo acorpore aialis corrumpitur cõuersũ in corpus aialis ⁊ principium mutatiõis nõ est in hoc quod addit sed in eo cui addit.

t.c.35. Lectio. xliij.

Quoniam aũt de his quesitũ est sufficienter oportet questiõis tẽtare solutionẽ inuenire. Saluãtes manere id quod augetur ⁊ adueniẽte aliquo augeri recedente aute diminui: adhuc autem quodcũq; signum sensatum aut maius aut minus generatum est: ⁊ nõ vacuum esse corpus neq; due magnitudines in eodẽ loco: neq; incorporeo augeri.

Postq̃ philosoph⁹ mouit dubiationem de eo quo aliquid augetur ⁊ soluit dubitationem interpositam hic accedit ad soluẽdum dubitationem principalem: ⁊ primo soluit dubitationem scđo ostendit dubitatione remota quõ fiat augmẽtum ibi (Maius autẽ totum) Circa primum duo facit primo ostẽdit qualis debeat eẽ solutio secundo ponit solutiõeꝫ ibi (Suscipiendum.) Oportet aũt ꝙ vera solõ includat omnia que sunt de rõne rei ⁊ oia impossibilia excludat. et iõ primo ostẽdit quõ intẽdit saluare oia que sunt de ratiõe augmẽti: ⁊ dicit ꝙ quia sufficienter quesitũ est de predictis oportet: tẽtare .i. ad hoc conatum apponere: vt inueniatur talis solutio questionis qua soluãtur tria que supradicta sunt de ratiõe augmẽti quorum primũ est ꝙ id qđ augetur permaneat. secundũ est ꝙ augmentum fiat adueniẽte aliquo: ⁊ diminutio aliquo recedente tertium est ꝙ quodlibet signũ sensatum idest quelibet pars sensibilis eius qđ augetur fiat maior in augmento aut minor in diminutione secundo ostendit quomodo intendit tria impossibilia vitare. primo quidem vt non ponamus corpus quod augetur esse vacuũ scđo vt non ponamus duas magnitudines vel duo corpora eẽ simul. tertio vt nõ ponam⁹ augmẽtum fieri per additionẽ alicui⁹ in corpore vt eñ suppositis predictis suppositionib⁹ alterũ horũ incõuenientiũ ex necessitate seq. si enim augetur qũbꝫ pars eius qđ augetur ⁊ nihil augetur nisi adueniẽte aliquo opꝫ ꝙ cuilibꝫ parti ei⁹ qđ augetur aliquid adueniat si ergo id qđ nõ adueniat ẽ incorporeũ opꝫ duo corpora eẽ simul nisi ponatur corp⁹ qđ augetur esse vacuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Suscipiendũ igitur causam determinãtes pri⁹ vnũqđq; qm̃ anomiomera augentur cũ omiomera augentur cõponitur enim ex his vnum qđq;. Deinde quidẽ caro ⁊ os ⁊ vnaqq; taliũ partiũ ẽ duplex: Queadmodũ ⁊ aliorũ ĩ materia spẽꝫ hñtiuꝫ. Etenĩ materia ⁊ spẽs caro aut os,

¶Soluit dubitationē ꝛ primo ꝑmittit quedā necessaria ad questiōis solutionem scd̄o ponit solutionē ibi (Qualēcūqꝫ ergo partē.) Circa primū ꝓponit duo circa quorū primuz dicit ꝙ opꝫ suscipere causā per quaz et predicta soluantur et incōuenientia vitētur ita tamē ꝙ determinemꝰ quedā prius. Quorum vnum est ꝙ omiomera idest mēbra dissimiliū partiū puta manus aut pes et similia: augentur per hoc ꝙ partes augētur quas omiomera vocat sicut sūt caro ꝛ os ꝛ huiusmōi. Et huiꝰ rōnem assignat qꝛ vnūquodqꝫ mēbrum dissimiliū partiū augetur ex his que sunt similiū sicut manus ex carne ꝛ osse ꝛ neruo ꝛ ideo opꝫ ꝙ per augmentum partiuz augeatur totum secundo ponit ꝙ caro et os ꝛ vnaqueqꝫ taliuz partium que primū dicatur augeri est duplex sicut cōtingit in omnibus que habent speciez in materia. Nam caro vel os pōt dici vel vt materia carnis vel vt species carnis.

Expō. alexandri.

¶Hoc quidam intellexunt sic quod aliqua caro signata esset que est ꝭm materiam: ꝛ alia que est ꝭm speciē. Dicunt enim ꝙ caro vel os vel quicquid est huiusmōi dicit̄ eē secūdū speciē: ex eo ꝙ est generatuz ex primo hūido seminali in quo primo fuit virtus speciei. caro autē secundū materiam dicitur ex eo ꝙ gñatur ex humido nutrimētali qd̄ quidez aduenit primo humido substātiali sicut materia quedā eiꝰ prout primū humidū extēditur per alia mēbra admixto sibi scd̄o humido ad hoc vt compleatur quātitas rei viuentis ꝛ oīuz partiū eiꝰ ꝛ hec fuit opīo Alexādri vt dicit Auerrois in expositiōe huiꝰ loci quē plures postmodum secuti sunt.

cōtra Alex.

¶Sed hoc nō potest stare cum verbis Aristo. que hic dicuntur dicit eñ: ꝙ caro ꝛ os ꝛ vnaqueqꝫ talium est duplex scilicet ꝭm materiā ꝛ speciē quēadmodum ꝛ aliorū in materia spēm habētium. Manifestum est aūt ꝙ speciem in materia habent nō solū ista que generantur ex semine ꝛ que nutriuntur in quibus predictus intellectus posset aliqualiter sustineri sed etiam corpora inaīata sicut sunt lapides aurū ꝛ argentū.

Expositio. tho.

¶Vult ergo Aristo. ꝙ in carne ꝛ osse dicitur spēs et materia: sicut in lapide et auro in quibus nō humidum substātiale ꝛ nutrimētale. Et ideo dicēdū ē ꝭꝫ intentionē Arist. ꝙ eadem caro dicitur ꝭm speciē prout in ea consideratur id qd̄ pertinet ad speciē carnis ꝛ secūdū materiā prout in ea consideratur id quod est materie ꝛ eadez ratio est de omnibus aliis compositis ex materia et forma.

¶Deinde cum dicit.

¶Qualencunqꝫ igitur partē augmentari ꝛ adueniēte aliquo secundū quidē spēm est contingens secūdū autē materiam non est.

¶Ponit solutionē ꝛ primo ponit eam scd̄o manifestat per exemplum ibi (Opꝫ aūt intelligere) tertio cōcludit epilogādo summā solutionis ibi (Quapropter est quidē.) Dicit ergo primo quod hoc qd̄ supra dictum est quod q̄libet pars auget̄ eiꝰ qd̄ auget̄ ꝛ ꝙ vnūquodqꝫ augeatur adueniente aliquo est verū

si accipiat

Rõ q̃re vnũ qđq̃ auget adueniente aliq̃bȝ q̃libȝ ptez ſi accipiatur ps ẜm formã t.c.36.

ſi accipiat pars ẜm ſpẽm. ¶ Nã cuilibet parti ẜm ſpẽm cõſiderate addit aliquid tanq̃ ꝑmanẽti: ⁊ ita quelibet pars ẜm ſpẽm conſiderata auget non autem cuilibet parti ẜm materiã cõſiderate fit additio: ſed nõ quelibet pars ẜm materiã conſiderata auget. dictum enim eſt ꝙ id quod augetur oportet permanere: non aũt permanet quelibet pars ẜm materiam cõſiderata: ſed ſoluȝ ẜm ſpẽm: ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet auteȝ intelligere quemadmoduȝ ſi aliquis mẽſurabit eadeȝ mẽſura aquã. Semper enim aliud ⁊ aliud quod generatur. ſicvtiq̃ aumentatur materia carnis: ſȝ non partiuȝ cuiq̃ aliquid ag generat. Sed hoc quidẽ defluit: hoc auteȝ aduenit. Forme autem ⁊ cuicunq̃ ſpecici particule.

¶ Manifeſtat ſolutionẽ propoſitam per exempla. ⁊ ꝑmo ponit manifeſtationem. Secundo oſtẽdit in quibus partibus dicta ſolutio ſit magis manifeſta ibi (In omiomeris.) ¶ Dicit ergo primo ꝙ oportet intelligere quod dictum eſt de carne ẜm ſpeciem et ẜm materiam ſi quis menſuret aquam eadem menſura: ita tamen ꝙ ſemper ſit alia et alia aqua. puta ſi ex vaſe pleno aqua guttatim aqua effluat et guttatim ſemper infundatur: erit eniȝ ſemper idem quantum ad menſuram aque: non tamen quo ad materiam aque. ſic autem operatur ſpecies ad materiam ſicut menſura ad menſuratum: eo ꝙ forma eſt finis materie (vt dicitur in tertio phiſicorum.) ſic eniȝ oportet intelligere ꝙ ſpecies carnis permaneat eadem tanq̃ mẽſura quedam: non tamen ſemper permaneat eadem materia in qua talis ſpecies ſuſcipitur. Eſt etiam ſimile de fluuio q̃ ſemper manet idem quantuȝ ad ſpeciem fluuij materialis aqua tñ ſemp eſt alia et alia. ſimile eſt ẽt in igne: cuius ſpecies et figura ſemper manet. ſed ligna in quibus materialiter ignis ardet cõſumuntur et alia apponuntur. idem etiaȝ apparet in populo ciuitatis qui ſemper manet idem ẜm id quod eſt ſpeciei: q̃uis hominum ex quibus conſtituit populus: quidam moriantur: ⁊ quidam ſuccedant: et ſemper permanet id quod pertinet ad ſpeciem carnis: licet materia in quã fundatur talis ſpecies paulatim cõſumatur per actionem caloris: ⁊ alia de nouo adueniat p nutrimentuȝ: ſic ergo quãdo aliquod corpus augetur augmentatur q̃dem materia carnis: quia plus generatur per nutrimentuȝ q̃ ꝑdatur per actionem caloris: ⁊ ita multiplicata materia vis augmẽtatiua que pertinet ad ſpeciem excedit proportionabiliter totaȝ materiã in maiorem quãtitateȝ non tñ ita augmẽtatur materia carnis ꝙ cuilibet parti materie aliquid addatur: qꝛ neq̃ quelibȝ pars materie manet: ſed quedã defluit conſumpta. ſ. per calorẽ. ⁊ quedã aduenit reſtituta. ſ. per nutrimentum: ⁊ ita non oportet incorporea eſſe: neq̃ eſſe corporea oĩo ſimul: neq̃ corpꝰ quod augetur eſſe vacuum qꝛ nõ plus fuit id quod reſtituit per alimentum q̃ id qđ fuit per calorẽ con

sumptū. virtus enim caloris naturalis que pertinet ad spēm restituit id quod aduenit in locuz eius quod periit. si autez fuerit plus quod ex alimento generatum est virtus naturalis extēdit id in maiorem quātitatem ſꝫ aliquam dimēsionem ⁊ ita occupat maiorez locū. sed q2 species semper manet necesse ē dicere ꝙ cuilibet parti forme vel speciei aliquid aduenit ⁊ quelibet augeatur. ¶ Neqꝫ ꝑpter hoc sequitur duo corpora esse in eodem loco q2 forme ⁊ speciei non debetur locus nisi ratione materie in qua fundatur que est proprie subiectuz quātitatis dimensiue. si autem intelligatur caro ſm speciē que est generata ex humido substātiali. caro aūt ſꝫ materiā que est generata ex humido nutrimētali vt Alexāder posuit: videtur hoc verbuz Aristotelis. s. ꝙ caro ſm materiaz defluit ⁊ adueniat: non autem caro ſm speciem magis esse dictaz probabiliter ꝙ̄ ſꝫ aliquam necessariam rationem cum non necesse sit vtrumqꝫ humidum in vnam massam adiungi ad perficiendam quantitatem totius corporis/ ⁊ omnium partium eius. nec potest ex necessitate probari ꝙ calor ita consumat vnum altero permanente semper. Non est autez credibile ꝙ Aristoteles in tali re aliquid sine ratione necessaria dixisset / vt Auerrois dicit in expositione huius loci. ¶ Deinde cuz dicit.

Rñ. tacite obiectioni.

t.c. 37. ¶ In anomiomeris autem hoc magis manifestuz. v.g. in manu quoniam proportionaliter auctum est: materia enim alia ens a specie manifesta magis hic ꝙ̄ in carne ⁊ oniomeris. Ideo et mortui magis videntur esse caro et os: ꝙ̄ brachium ⁊ manus.

¶ Ostendit in quibus partibus predicta solutio sit magis manifesta: ⁊ dicit ꝙ id quod dictū est magis est manifestū in anomiomeris idest membris dissimiliuz partium: puta manu/ quam videmus proportionabiliter augeri: proportionabiliter autem augetur tota manus/ ⁊ quilibet digitus/ et etiam quilibet articulus. Et hoc ideo quia magis manifesta est distinctio speciei ⁊ materie in huius membris ꝙ̄ in carne et osse et a liis membris similibus. quanto enim sunt propinquiora toti tanto plenius recipiunt perfectionem forme/ que principaliter est actus totius. vnde et operationes anime magis manifeste sunt in dissimilib us membris ꝙ̄ in partibus similibus. et ideo licet post mortē per quantum separatur anima a corpore nō solum remanet animal/ sed etiam nulla pars animalis nisi equiuoce vt dicitur in secundo de anima. tamen videt ꝙ magis post mortem animalis remanet caro aut os ꝙ̄ manus aut brachium/ in quibus magis apparent operationes aie. ¶ Deinde cum dicit. t.c. 8.

¶ Quapropter est quidē sic quantumcunqꝫ carnis auctū est autem vt non. Secunduz speciem quidem enim quod cunqꝫ aduenit. secunduz materiam autē generatū est nō.

¶ Concludit epilogādo summā solutionis. s. ꝙ quodāmodo que

libet pars carnis est aucta.s.accipiendo carnem sm speciẽ & quodãmodo nõ.s.accipiendo carnez sed materiam.

Lectio.xv.

t.c.38. Alius autez totum generatuz est adueniente aliquo: quod vocatur cibus: et contrarium transmutante in eãdem speciem.v.g. si sicco adueniat humidum. Cum autem aduenerit transmutatur humidum et generatur siccum. Est quidem enim sicut simile a simili augmentatur est aũt vt a dissimili.

Solutis dubitationibus q̃ erant circa augmentũ. hic philosophꝰ determinat modũ augmenti. et primo determinat qualiter fiat augmentũ.secundo determinat qualiter fiat diminutio ibi.(hoc aũt specie sine materia.) Circa primũ duo facit.primo ostendit qualiter se habet id qđ aduenit ad id quod augetur eo aduenientẽ.scđo cõparat augmentũ aliis operationibus anime vegetabilis ibi(Queret autem aliquis.) ¶ Dicit ergo primo ꝙ soluta questione de partibꝰ eius quod augetur vtruz quelibet pars augmentatur vel non: manifestum est ꝙ totum maius est aliquo adueniente: puta cibo hoc. enĩz adueniens in principio est contrarium ei cui aduenit sm aliquaz contrarietatem passionũ sȝ post ea transmutatur in eadem specie: puta si sicco adueniat id qđ est a principio humidum: quod cũ aduenerit transmutatꝛ/ & fit siccum: et ita quodammodo veruz est dicere ꝙ simili augetꝛ simili. quodãmodo aũt verũ est dicere ꝙ aliquid augetꝛ dissimili. nam id qđ augetur a principio quidẽ est dissimile in fine autem simile vt dictum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Queret autez aliquis quale oportet esse ex quo augetur. Manifestum vtiqȝ: quoniam potentia est illud. v.g. si caro potentia carnem actu autem aliud. Corruptio vtiqȝ hoc caro generatum est. t.c.39.

¶ Cõparat augmentũ aliis operatiõibus anime vegetabilis cuius operationes sunt tres vt dicitur in scđo de anima.s.generatio nutrimẽtũ augmẽtũ.pmo cõparat augmentũ generatiõi.secundo nutrimento ibi.(Quantum aũt vꝛe.) Circa primũ duo facit.primo ostendit similitudinez augmenti et generatiõis. secũdo differentiã ibi(Nõ igitꝛ hoc ipsuz.) ¶ Mouet igitur questionem circa primũ quale oporteat esse id.i.cuiꝰ forme est id qđ augetꝛ.et concludit manifestũ esse ex premissis ꝙ id quo aliquid augetur est in potentia ad id quod augetur: puta si caro est quodaugetur id quo augetꝛ opȝ eẽ in potentia carnem: quia sicut supra dictum est/ id quo aliquid augetur est in principio dissimile: et in fine autem simile. et quia nihil est in potentia ad vnum/ quin sit in actu aliquid aliud: oportet id quo augetur caro:

quod eſt in potentia ad carnem
eſſe actu aliquid aliud q̄ꝫ carnē:
puta panis. qđ autem eſt actu
aliquid:non fit aliud niſi per p̈o
ris ⁊ ſequentis generationē cor
ruptionem.oportet igiṫ augmē
tum fieri:corrupto eo qđ prius
erat actu.puta pane:igenito eo
qđ augetur . puta carne. Et ſic
manifeſtum eſt ꝙ augmento cō
currit gñatio aliqualiter. ¶ De
inde cum dicit.

¶ Non igitur hoc ipſum ſe-
cundum ſe. Generatio auteꝫ
eſſet non augmentatio : ſed
quod augetur hoc. Quod igi
tur et ab hoc eſt patiens au-
ctum eſt:aut mixtum : quem
admodum ſi quis vino ſuper
fundat aquam:hoc autē po-
teſt vinum facere quod mix
tum eſt: quemadmodum ig-
nis facit vſtum tangens vrē
da . Ita in eo quod augetur
et ē actu caro quod ineſt au-
gmentatiuum:adueniēte po
tētia carne facit actu carnē.
Igitur ſimul ente:ſi enim ſe
orſum generatio eſt. Eſt eñ
ita ignem facere ad exiſten-
tem adiungentes ligna : ſed
ſic quidem eſt augmētatio.
Qñ autem ipſa ligna ꝑ ſe in-
cenduntur generatio eſt.

¶ Oſtendit differentiaꝫ augmē
ti generationis dicens ꝙ in au
gmento fit quedam generatio
carnis cum aliud ſit augmenta
tio a generatiōe:ſequitur ꝙ nō
generetur ƀm ſeipſaꝫ ideſt ſepa-
ratim quādo aliquid generatur
quia ſic non eſſet augmentū :ſꝫ
generatio:ſed oportet generari
carnē in carne que augeṫ.ſic igiṫ
propter id ꝙ caro in eo qđ au-
getur eſt patiens:in eo.ſ.ꝙ trāſ
mutatur in ſimilitudinem eius
quod augetur:⁊ ab hoc.ſ. paſſo
⁊ tranſmutato augmentatū eſt:
vel id cui addiṫ vel totum mix-
tum.⁊ eſt ſimile ſicut ſi aliquis
vino prexiſtenti ſuperinfundat
aquam hoc modo :ꝙ vinuꝫ ſua
virtute poteſt aquam commixtā
conuertere in ſui naturam.tunc
enim dicitur eſſe augmentū vi-
ni/non generatio. ¶ Cum auteꝫ
liquor aliquis ƀm ſe in vinuꝫ cō
uertitur:puta in vua eſt vini ge
neratio. ¶ Aliud autem exem-
plum ponit de igne qui adurit
corpora vſtibilia ſibi cōiuncta:⁊
ita cōtingit in eo quod augetur
ꝙ eſt actu caro:cuius virtus au
gmentatiua id quod adurit exi-
ſtens in potentia ad carnem fa-
cit actu carnem:ita tamen ꝙ ſit
ſimul cuꝫ carne prexiſtēte. ſi eñ
ex aliquo quod eſt in potentia
caro ſeorſum fieret caro eſſet ge
neratio carnis non augmentū/
ſicut accidit cum ex virtute ſemi
nis ſanguis menſtruꝰ in carnē
conuertitur:⁊ hoc etiam accidit
circa ignem.contingit enim quā
doq̄ꝫ ꝙ ligna igniuntur adiun-
cta igni preexiſtēti:⁊ hoc eſt au
gmentatio ignis. quando vero
ipſa ligna incenduntur ſeorſum
non adiuncta aliĳs lignis adu-
ſtis tunc eſt generatio.

¶ Quantuꝫ auteꝫ quod vni
uerſale quidem non genera
tur:quemadmodum nec ani
mal nec quidem homo nec
aliquid ſingularium : ſed vt
hic vl'e illic autem quantuꝫ.

¶ Postq̃ philosophus comparauit augmentum generationi. hic cõparat augmentum alimẽto. ⁊ primo ostẽdit quomodo se hȝ id quod auget ad id quod nutrit. 2° quomodo se habet augmentum ad nutrimentum ibi (Et nutrimentuȝ.) Circa primũ tria facit. primo ostẽdit quid sit id quod augetur idest ꝙ sit quãtum: ⁊ dicit ꝙ quantum vniuersale non generatur nec fit sicut animal vniuersale: nec hõ vniuersalis: nec aliquid singularium idest nec aliquam singularitatẽ specierum. puta nec leo vniuersalis: nec bos vniuersalis. sed sicut in illis generatur vniuersale scilicet in aliquo particulari. puta cuȝ generatur hoc animal aut hic homo ⁊ illic scilicet i augmento generatur quantuȝ: nõ quidem in vniuersali/ sed in aliquo determinato: sicut cum fit quanta caro aut os aut manus ⁊ his similia. ¶ Secundo ibi.

¶ Caro autem: aut os: aut manus: ⁊ horum omiomera adueniente quidem aliquo quanto: sed nõ carne quãta.

¶ Ostendit quid sit id quod auget. fit enim augmentum adueniente aliquo vt dictum est: sed si per augmentum fieret quantum in vniuersali/ oporteret id quod aduenit esse quantum in potentia: ⁊ nullo modo in actu. sed quia non generatur quantũ in vniuersali: sed hoc quantum/ puta caro oportet id quod aduenit esse quidem aliquid in actu quantum: non autem caro quãta: sed solum in potentia.

¶ Tertio ibi

t. c. 41. ¶ Secunduȝ id igitur ꝙ potentia vtrũq̃. v. g. quãta caro sic auget quidem etenim quantam oportet generari: ⁊ carnem: secundum id enim quod solum substantia caro nutrit: etenim sic differunt cibus ⁊ augmẽtatiuũ rõne.

¶ Concludit differentiam eius quod auget ⁊ eius quod nutrit ⁊ primo ponit differentiaȝ ꝙ id inquantum id quod aduenit est in potentia ad vtrũq̃. puta ad hoc ꝙ sit quanta caro: vt scilicet nõ solum sit aptum recipere speciem carnis: sed etiam in maiorem quantitatem produci. per hoc enim auget. ¶ Ad hoc enĩ ꝙ sit augmentum oportet fieri ⁊ quantum: vt scilicet fiat maior quantitas ⁊ caro: quia oportet id quod aduenit in finem assimilari vt dictum est: inquantuȝ vero id quod aduenit est in potentia ad hoc ꝙ sit caro secunduȝ hoc nutrit: sic enim differũt ſm rationem cibus ⁊ augmẽtatio. Nam cibus nutriens est in potentia inquantum conuertit in carnem. inquantum auteȝ suscipit maiorem quantitatem est augens. ¶ Secundo ibi.

¶ Ideo nutritur quis quousq̃ saluatur ⁊ diminuitur: augmẽtatur autẽ nõ semp.

¶ Infert quoddaȝ correlarium ex eo qđ dictum est. videlicet ꝙ aliquis nutritur/ quousq̃ saluatur idest q̃diu conseruatur in vita. quia semper oportet restitui per nutrimentum id quod continue soluitur idest id quod diminuitur oportet nutriri: nõ aũt semper animal augetur sed q̃diu cibus conuersus in carnem

poteſt extendi in maiorem quã=
titatem. ¶Deinde cum dicit.
¶Et nutrimentum augmẽ=
tationi id idem eſt quidem:
eſſe autem aliud. Secundũ
id enim quod eſt id quod ad
uenit potentia quanta caro
augmentatiuuz carnis eſt ſe
cundum id autem quod ſolũ
potentia caro: nutrimentuz.
¶Oſtendit differentiaz inter ip
ſum augmentum ⁊ nutrimentũ
⁊ dicit ꝙ nutrimentum eſt idem
ipſum augmentum: eſſe autem
cum eis aliud. quaſi dicat ſunt
idem ſubiecto ſed differunt ra=
tione inquantum enim id quod
aduenit eſt in potentia ad vtrũ
ꝗ ideſt ad hoc ꝙ ſit quanta ca=
ro ſecundum hoc eſt augmentũ
carnis. inquantũ vero eſt in po=
tentia ad hoc ſolum ꝙ ſit caro:
ſecundum hoc eſt nutrimentuz
aut cibus vt ſupra expoſitũ eſt.
¶Deinde cum dicit.
¶Hec autẽ ſpecies ſine ma
teria: vt immaterialis potẽ=
tia aliqua in materia eſt. Si
militer autem ⁊ aliud quod=
cũꝗ organum. Si autez ad=
uenerit aliqua materia ens
potentia immaterialis ha=
bens ⁊ quantũ potentia: he
erũt ĩmateriales maiores.
¶Si autem amplius face=
t.c.42. re non poteſt: ſed vt aqua vi
no ſemper amplius mixta in
fine aquaticuz facit: et aquã:
tunc diminutionẽ faciet quã
ti. Species autem manet.
¶Oſtendit quomodo fiat dimi
nutio. Ad euidentiam autẽ ho=
rum que hic dicuntur conſide=
randum eſt ꝙ virtus ſpeciei ali=
ter ſe habet in rebus viuentibus Uirtus
que proprie nutriuntur ⁊ augẽ= ſpeciei
tur. ⁊ in rebus carentibus vita aliter
que neꝗ nutriuntur neꝗ augẽ ſe hẽt ĩ
tur. corpora enim viuentia mo= viuen=
uent ſeipſa nõ ſolum ſm motuz tib⁹ al'r
localem: ſed etiam ſcd̃m motum in nõ vi
alterationis. puta cum animal uenti=
naturaliter ſonatur ⁊ non ſecũ bus.
dum motum augmentationis
aut generationis; preſertim ſm
ꝙ nutrimentum eſt generatio q̃
dam; vt dictum eſt: inquãtum. ſ.
⁊ ſi non generetur caro ſz ſe ag
generatur tamen carni: preexi=
ſtenti. omne autem mouẽs ſeipz
(vt probatum eſt in 8° phy.) di=
uiditur in duo. quorum vnũ eſt t.c.41.
mouens aliud vero motum. vn
de oportet ꝙ in rei veritate ſit
aliquid motum / quod conuerti=
tur in nãm ſpeciei: ⁊ aliquid mo
uens. ſ. ipſa virtus ſpeciei con=
uertens ⁊ inde eſt ꝙ virtus ſpe=
ciei in rebus viuentibus non de
terminat ſibi aliquam materiaz
ſignatam / cũ vna pars' effluat ⁊
alia adueniat / vt dictum eſt: nõ
poteſt tamen virtus ſpeciei eſſe
abſꝗ omni mã: ſed hac vel in il
la determinate (vt probatur in t.c.28.
7° metaphyſice.) in rebus ta=
men inanimatis nihil tale inue
nitur niſi forte inquantum eſt in
eis aliqua ſimilitudo augmen=
ti et nutrimenti. puta in igne et
vino per efficaciam virtutis ac=
tiue in eis ſpeciei carnis vel cu=
iuſcũꝗ huiuſmodi: in quãtũꝗ.
Sic igitur virtus tamẽ nõ deter
minat ſibi aliquam mãm ſigna=
tam. ſed nunc ſaluat in hac / nũc
in illa: ⁊ eſt ſicut ſpecies imma=
terialis potẽtia quantũ ad hoc

ꝙ non determinat sibi materiã
signatã. ¶ Est tñ in mã semper
aliq̃/ ꝛ eadeꝫ rõ est de quocunqꝫ
alio organo. puta de osse aut ner
uo aut quocũqꝫ huiusmodi. si ğ
aduenerit aliqua mã que sit in
potentia nõ solũ ad hanc spẽm/
que quodammodo est immãlis
sed etiam est in potentia ad ma
iorẽ quãtitatem hec ẽt erũt ma=
iores ꝛ mãles idest ipse virtutes
speciei que sunt in carne ꝛ osse ꝛ
huiusmodi extendentur in ma=
iorem quantitatẽ: sꝫ hoc nõ sem
per potest fieri: qꝛ virtꝰ spẽi de=
bilitatur cũ sit in materia cõtra=
rietati subiecta per cõtinuam ac
tionẽ ꝛ passionem ꝛ per adiun=
ctionem materie extranee que
nõ ita recipit virtutem speciei si
cut prius erat. ¶ Quando ergo
non hoc amplius virtus speciei
facere potest: vt. s. tãtũ cõuertat
de nutrimento quod fit in potẽ
tia nõ solum ad speciem/ sed ad
maiorem quantitatem: nec etiaꝫ
ad equalem tunc fit diminutio
quantitatis: ꝛ tamen conseruaꝶ
species in quantitate minori ꝛ fi
naliter etiam species cessat: si=
cut si aqua magis ꝛ magis vino
misceatur fiet vinum aquatum
ꝛ finaliter corrumpetur vinum
ꝛ fiet totalr̃ aq̃.

Lectio. xvj.

t.c..34

Uoniã aũt opor=
tet primũ de ma=
teria ꝛ de vocatis
elementis dicere
siue sint: siue nõ. ꝛ vtrũ sem=
piternale vnũqdqꝫ: aut gña
tur q̃liter: ꝛ si gñatur vtrũ ex
ĩuicẽ generenꝶ oĩa codẽ mõ
aut si aliqd pmũ eoꝝ. vnũ ẽ
Necesse ẽ vtiqꝫ priꝰ dicere
de q̇bꝰ ĩdeterminate dr̃ nũc

Postq̃ phus determina
uit de gñatiõe ꝛ
corruptiõe in communi ꝛ de aliĳs
sequentibus scilicet de augmen
tatione ꝛ alteratione. incipit de
terminare de quibusdaꝫ que ad
hoc requiruntur. Et primo dat
intentionem suam. scdo prose
quitur intentũ ibi (Fere quidẽ.)
Circa primum duo facit. primo
determinat intentionẽ suam. 2°
ostendit necessitatem sue inten=
tionis ibi (Omnes enim qui ele
menta.) ¶ Dicit ergo primo ꝙ
cum oporteat dicere de mã cir=
ca quaꝫ est transmutatio elemẽ
torum. ꝛ de ipsis elementis ꝑm
contrarietates que sunt in eis.
vtrũ. s. sint aut nõ: ꝛ vtrum vnuꝫ
eoꝝ sit sẽpiternũ ꝛ itrãsmutabile
sicut sup̃ dicit Empe. aut gñanꝶ
ꝛ si gñantur q̃liter gñanꝶ. vtrũ
. s. gñanꝶ adinuicẽ: aut mouenꝶ:
aut est aliqd principium eoꝝ ex
quo generantur: et in quod re=
soluuntur sicut diuersi dixerũt:
vt Demo. athomos. Anaxa. in=
finita secundum speciem: quia
inqꝫ illa determinare debemus
oportet prius determinare de
quibusdam antecedentibus ad
illa de quibus dicitur indeter=
minate nunc. quod quidem po=
test dupliciter intelligi. vno mo
do ꝙ philosophi sui temporis
indeterminate et sufficienter di
xerunt de ipsis. alio modo quia
de generatione indeterminate ꝛ
confuse dictum est de ipsis.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnes eĩq̇ elemẽta gñan
tes ꝛ q̃ ex elemẽtis segrega
tiõe vtuntur: ꝛ congregatio

ne: & facere & pati. Est autez congregatio mixtura. Quomodo autem misceri dicim⁹ nondum determinatum est manifeste. Sed nec alterari possibile nec segregari & congregari: nullo faciente aut patiente. Etenim plura elementa facientes generant: in faciendo et patiendo adinuicem: et his quidem ex vno necesse est dicere factionem: et hoc recte dicit Dyogenes quoniam si non essent ex vno omnia nec esset facere et pati adinuicem. V.g. calidum infrigidari: et hoc calefieri rursus. Non enim caliditas et frigiditas transmutantur adinuicem: sed manifestum: quoniam subiectum. Quapropter in quibus facere est et pati: necesse est vnam horum subiectam esse naturam Omnia igitur talia esse dicere non verum: sed in quibus ꝙ adinuicem sunt est. Sed si de facere et pati et mixtura videndum necesse est et de tactu. Non enim facere hec et pati possunt proprie que non possibile adinuicez tangere: nec non tangentia adinuicem qualiter contingit misceri primuz. Quapropter de tribus his est determinādum quid tactus: quid mixtura: et quid factio. Principium autez accipiamus hoc.

Necesse eniz quibus est mixtura entium esse hec adinuicem tangibilia: & si aliquid facit: hoc autem patitur principaliter & his similiter: ideo primo dicendū est de tactu.

¶ Ostendit necessitatē determinādi dicēs ꝙ oēs philosophi tāgentes elemēta vel ex elementis gn̄ata vtunt cōgregatiōe & segregatiōe. ¶ Que enim ex elementis generant ex congregatione elementorū generant. que vero corrūpuntur: ex segregatiōe elemētorū corrūpunt: q̄ ēt dicebāt agere et pati adinuicem. cū ergo congregatio sit quedā mixtura/ opz de mixtura determinare. q̄liter enim fiat mixtio et quid sit/ nō est adhuc manifeste determinatū. cū autez nec alteratio nec congregatio vel segregatio possint fieri sine actiōe et passione/ opz prius determinare de actione & passiōe. illi' enim qui ponūt plura principia dicunt eē generationē per actionem et passionem elementorum adinuicē. similiter & illi qui ex vno materiali principio dicūt aliqua fieri nec habēt ponere agere & pati: iō recte dixit Dyogenes cū dixit. ꝙ nisi ex vno materiali principio fierent oia: ipossibile esset aliq̄ adinuicez trāsmutari. aliter eīn nō posset calidū frigefieri nec frigiduz calefieri nisi subesset vna materia. ipossibile est ꝙ eīn frigiditas sit caliditas vel econuerso: sed oportet ꝙ habeant vnuz cōmune subiectū per qd̄ possint adinuicem trāsmutari. quapropter q̄ agunt & patiūtur adinuicem necesse est habere vnā subiectā materiā que sit susceptiua contra-

riorū.Non tamē oia agentia et
patiētia sunt talia.s.habētia vnā
mtaeriā:sed solum illa q̄ agunt
⁊ patiūtur adinuicē.sunt:em ali
qua q̄ agendo non patiuntur si-
cut subiecte separate ⁊ corpora
celestia:que.s.corpora lz patiant
vt pote que mouent tamen nō
patiūtur ab his que mouent ab
eis.Ulterius aūt cū mixtio ⁊ fa-
cere et pati non possint fieri sine
tactu/ea que adinuicem non se
tangunt nō possunt adinuicem
agere et pati:ideo determinādo
de ipsis/op3 de tactu tractare.
inter ista aūt tria prius determi
nandū de tactu: q: tactus prior
est.sequitur enim ad ista duo/ s3
non econuerso.Necesse enim est
ꝙ ista que miscent adinuice3 se
tangant:sed non cōuertit. simili
ter si aliquid agit ⁊ patit ab eo:
necesse est etiam ꝙ ista se tangāt
sed non conuertitur. Cum ergo
primū sit a quo nō conuertitur
consequentia: primū inter tria
dicendū de tactu. ¶Deinde cū
dicit.

t.c.44 ¶Fere quidem igitur ⁊ alio
rum nominum vnumquod-
q3 dicitur multifariam:⁊ hec
quidem omonyme: hec au-
tem altera ab alteris et prio
ribus:sic habet ⁊ de tactu.

¶Prosequitur intentum ⁊ circa
hoc tria facit ſm ꝙ de trib9 de-
terminat.Primo determinat de
tactu.Secundo de facere et pa-
ti ibi vero(de facere et pati.)
Tertio de mixtione ibi(Reliquū
aūt videndu3.)Circa primū duo
facit.primo distinguit hoc nomē
tactus.scđo incipit agere de ip-
so ibi.(Sed tamē principaliter)
Dicit ergo primo ꝙ tactus dicit
multipliciter:sicut fere vnūqđq3
aliorū nominu3.quedā em̄ dicū
tur equiuoce: quedā analogice
et transumptiue siue metaphori
ce:ita etiā tact9 dicitur ꝑprie et
transumptiue.dicit aūt fere: q:
forte nō omnia dicunt multiplr.
¶Deinde cum dicit.

¶Sed tamen principaliter
dictum existit in habētibus
positionem.positio autē qui
bus et locus.Etenim in ma-
thematicis similiter dandu3
est tactum et locū.siue est se-
paratum vnūquodq3 coru3:
siue alio modo.

¶Prosequitur de tactu.⁊ primo
de tactu ꝑprie sumpto.secundo
de tactu sumpto transumptiue
ibi(Est quoniā aut mouens)Cir
ca primū duo facit . primo inue-
stigat diffinitionē tact9.scđo in-
uestigatā concludit ibi (Deter-
minato igitur.) Circa primū po
nit conditiones que requirūtur
ad tactū.Est aūt tact9/vt infra po
net:in hñtib9 positionē quoꝝ vl
tima sunt sil' mouētibus ⁊ motis
actiuis ⁊ passiuis adinuicē.Prio
ergo manifestū supponit conclu
dēs primā conditione3.dicēs ꝙ
tact9 ꝑprie ⁊ pncipalr dict9 ē in
hñtib9 positionē positio aūt non
est nisi in hñtib9 locū:⁊ iō cū ma
thematica habeāt pōnē siue sint
separata ſm rem siue ſm ratio-
nē tm̄ habēt esse locu3 . ¶Nam
(sicut dicit.Cōmentator sup lo-
co isto.)l3 mathematica abstra-
hantur ab aliis accidentib9 .s.a
motu et materia/ipossibile est ta
men ea imaginari siue loco: cu3
corpus naturale nō sit in loco ni
si ſm suas dimensiōes:⁊non per

alia accidentia.locus ergo inse
parabilis ē a mathematicis cor
poribꝰ:ipsis tamen non contin=
git locus et tactꝰ nisi per quan=
dam similitudinem ad natura=
lia.nulla enim vere sunt in loco
nisi naturalia ſm esse accepta in
quibꝰ sunt mathematica ſm eē
suū:et ideo etiam in ipsis habēt
locū et tactū nec accipiūtur hic
ſm abstractionem essentiam :qꝛ
talis consideratio non est natu=
ralis/sed mathematica.et ideo
locus et tactꝰ conuenit eis ſm
ꝙ talia per posterꝰ.¶Secundo
ibi.

¶Si igitur est vt determi=
natum est prius tangere vl=
tima habere simul:hec vtiqꝫ
si tangunt adinuicē quecūqꝫ
determinatas magnitudīes
⁊positionē habētia simul ha
bēt vltima.

t.c.22. ¶Ponit secūdam cōditionez.d.
ꝙ si ita est(vt dictum est in quin
to physicorū.)ꝙ tāgere est habe
re vltima simul.illa se tangunt
que habent determinatas ma=
gnitudines et positionez et quo
rum vltima sunt simul.et ita est
scđa conditio.s.habere vltima si
mul.¶Tertio ibi.

¶Quoniam aūt ꝑpositio qui
dem a quibꝰ et locus existit.
Loci autē differentia sursuz
⁊ deorsum prima :⁊ talia op=
positorū omnia ad se inuicez
tangētia grauedine vtiqꝫ ha
bēt aut leuitatez: aut ambo:
aut alteruz.Talia aūt passi=
bilia ⁊ actiua .Quapropter
manifestum est:quoniaz hec
tangere nata sunt adinuicez,
quorū diuisis magnitudini=
bus simul vltima sunt existē
tibus motibus et mobilibus
adinuicez.

¶Inuestigat tertiā cōditionem
s.ꝙ tactꝰ est in mouentibꝰ ⁊ mo
tis.d.ꝙ pōt in hn̄tibꝰ locū : et qꝛ
prime differētie loci sunt sursum T.c.8.
et deorsum (vt dꝛ in scđo de ce=
lo.)necesse est vt que se tangunt
sint sursum aut deorsum.Ideo
que se tangunt sunt grauia aut
leuia aut ambo: sicut elementa
media que sunt grauia ⁊ leuia
ſm diuersos respectus : vt dici=
tur in quarto de celo.aut alterū
eorū sicut extrema:quorū alterꝫ
est simpliciter graue et alterum
simpliciter leue.Oīa autē talia
duz tangūt se agūt ⁊ patiunt̄ ad
inuicez.¶Quapropter conclu=
dit manifestū eē ꝙ illa ꝓprie se
tāgūt quorꝫ diuerse sunt magni
tudies.⁊ silr̄ hn̄t vltia q̄ mouēt et
mouent̄ adiuicē ꝑ virttutē illorꝫ
vltimorꝫ.¶Quarto ibi.

¶Qm̄ āt mouēs nō silr̄ mo t.c.45
uet qđ mouet̄.Sz hoc q̇dez
necesse est motū:⁊ ip̄z moue
re.hoc aūt īmobile ens.Ma
nifestū qm̄ ī faciēte dicemꝰ
silr̄.Etem̄ mouēs facere ali
q̇d īquiūt ⁊ faciēs mouere.
Sz tn̄ differūt ⁊ oz determi=
nare.Nō.n.posſ̄e ⁊ mouēs oē
agere ⁊ facere:si facere oppo
nit̄ patiēti.Hoc āt ī oībꝰ in
q̇bꝰ est motꝰ:passio āt est ſz
ꝙ alterat̄ solū.vbi grā cali
dū ⁊ albū.Sz mouere āpliꝰ
q̄ agere ē.Illđ igit̄ manife=

stū est qm̄ est q̄dē vt motiua immobilia tangunt: est autē vt sic: est autem vt non sic: sꝫ determinato tāgere vl'r quidem. quod est positionez habentium. Et hoc quidez motiuo. hoc mobili. Adinuicem autem motiuo et mobili in quibus existit agere ⁊ pati.

¶ Inuestigat quartam conditionē que ē ꝙ tactus ē in actiuis et passiuis: ⁊ dicit qꝛ non omne mouens mouetur: sed quoddaꝫ est mouens motū: quoddā aūt mouens immobile et hoc dupliciter aliquid em̄ simpliciter nullo modo mouetur sicut mouēs primū aliqd aūt mouēs non mouetur a moto/ licet moueatur ab aliquo/ ꝺm quorundam extimationem agens etiaꝫ inuenit in istis duobus modis: qꝛ quidam dicunt ꝙ actus mouentis est quoddā facere et ecōuerso ꝙ actus facientis est quiddā mouere: qd tamē falsum est. differūt enim mouens ⁊ faciēs quorū differentiā oportet nos determinare. si enim nos dicimus ꝙ faciens opponitur ꝺm suā speciem patienti: tunc cū cōtraria nata sint fieri circa idem/ oportet ꝙ faciens patiatur cum tangat ipsum. hec autē sunt quibus mot' est passio. idest quibus mouendo patiūtur ꝺm alterationez aliquā. alteratio aūt sola est ꝺm passiōes idest passibiles qualitates: vt ꝺm calidum vel frigidū. cum ergo calidū contrarietur frigido et album nigro: et sic in aliīs duo possunt concludi. s. ꝙ agens et patiens habet cōtrarias qualitates. Scđm est ꝙ cuꝫ non omne mouens sit tale/ non omne mouens est agens: in plus ergo erit mouere ꝙ̄ agere. Ex his ergo q̄ dicta sunt concludit correlariū qddam dicens ꝙ mouentia immobilia tangunt ipsa mobilia. est aūt vt sic. est autem vt non. sic tangunt per vltimum virtutis egredientis ab esse eorum: sed non tangūt per vltimū sue quantitatis tantum: quia si sunt imobilia simpliciter vt substantie separate non habent vltimū. si vero sint ab his que mouent immobilia: sicut astra non mouent a terra quam mouent/ et tūc non habent vltima simul cū vltimis illorū que mouent.

¶ Ad euidentiam illorū que hic dicūtur considerandū est ꝙ agēs siue faciens. potest sumi dupliciter. vno modo communiter pro ut scilicet virt' alicui' procedit quocūꝗ modo in id qd subīcit sibi: ⁊ hoc modo superius est ad mouens. Alio modo potest sumi naturaliter siue physice. et hoc modo in minus est quam mouens et opponit/ ꝺm suam speciem patientem. ¶ Deinde cum dicit. Agēs dupl'r.

¶ Est quidē igitur in multum tactum quod tangit tangens. Etenim mouēt mota omnia fere: que in conspectu nr̄o quib' necesse ē ⁊ vr̄ tactū tangere qd tangit.

¶ Cōcludit inuestigatā diffōnez tactus dicens ꝙ determinat vel diffinit ipm̄ tangere vl'r qd est in habentibus positionem mouentibus et motis a se inuicem actiuis et passiuis / et ex hoc concludit vlterius quodaꝫ correlarium ꝙ frequentius

et fortius dicit esse tactuz omne agens naturale qd tāgendo tangitur: qz fere oia que sunt in conspectu nostro circa locū actiuoꝝ ꝛ passiuoꝝ mouēt mota in qbus necessario videt esse tact⁹. ¶De inde cum dicit.

¶Est autem vt aliqn̄ inquimus mouens tangere solum id quod mouetur. Quod tangitur autem non tangere qd tangit. Sed que mouent mota: qz homogenea necesse videtur esse quod tangitur tangere. Quapropter si qd mouet immobile ens: illud quidem tāgit qd mouet: illd aūt non. Inquimus enim aliqn̄ tristantem tangere nos: sed nos non eum.

¶Determiat de actu improprie dicto dicēs ꝙ sicut inquimus. id est dicimus quoddā esse mouēs quod solū tāgit id quod mouet. sed id quod tāgitur scilicet ipsuz motum non tangit tāgens.i.mouens: ꝛ in talibus est tactus improprie sumptus: et ista sunt que non sunt vnius generis physici. Sed illa que sunt homogenia id est vnius generis naturalis mota mouent. et in talibus necesse est ꝙ tactum tangat tāgens: ꝛ si est aliquod mouēs immobile tāgit id quod mouetur: sed non tāgitur ab eo ꝛ est simile sicut inqmus id est dicimus aliquādo ꝙ cōtristās tetigit nos. vt puta nō tetigimus contristātem quando aliquis dicit verbū iniuriosuz. vn̄ contristamur sed nos non tetigimus contristantem.

¶De tactu quidem igitur in naturalibus determinatū sit hoc modo.

¶Epilogat dicēs ꝙ de tactu in naturalibus dictum est hoc modo. Lectio.xvij.

E facere ꝛ pati dicenduz deinceps. Suscepim⁹ eīm a priorib⁹ subcōtrarios sermones adinuicē multi quidem enim dicunt cōcorditer ꝙ simile quidem a simili omne impassibile est propter non magis actiuum ꝙ passiuum esse alterum ab altero. Omnia enim similiter existunt hec similibus. Dissimilia autem et differentia ꝛ facere et pati adinuicez sunt innata. Et enim quando minor ignis a maiori corrumpitur: propter contrarietatem hoc inquiunt pati. Contrarium eniz esse multū pauco. t.c.46

Postꝙ philosophus determinauit de tactu qd est vnū de tribus necessarijs ad pncipale propositum: hic incipit determinare de facere et pati ꝛ est rectus ordo qz sicut tactus precedit actionem ꝛ passionem eo ꝙ agentia ꝛ patiētia necesse est ꝙ adinuicē se tāgāt: ita agere ꝛ pati precedit mixtionez eo ꝙ ad mixtionem necesse est ꝙ aliquid agat ꝛ aliquid patiat vt infra dicet: ꝛ ideo ante mixtionē determinat de agere ꝛ pati. Circa hoc duo facit. primo determinat de agere ꝛ pati. scdo de modis agendi et patiendi ibi. (Qūo autē cōtingat.) Circa pmuz tria

Cur ager ꝛ pati p̄cedāt mixtionem.

facit. Primo ostẽdit que ⁊ qualia
sunt actiua ⁊ passiua. Scdo de-
terminat de modis eoꝝ ibi. (Eo
dem modo suscipiẽdũ est.) Ter-
tio ostendit ad quas causas ip-
sa actiua et passiua reducantur
ibi. (Est enim factio cãvnde prin
cipium.) Circa primum tria fa-
cit. Primo ponit opiniones alio
rum de ipso facere ⁊ pati. Secũ
do manifestat ostendendo cau-
sas cõtrarietatis ipsius ibi. (Ui
dentur autem hoc modo.) Ter-
tio ponit opinionez suã ibi. (Sz
quoniam nec quodcunꝗ innatũ
est.) Circa primum ponit vnam
opinionem dicẽs ꝙ postꝗ deter
minatum est de tactu dicendum
est de facere ⁊ pati. Prius tamen
videndum est quid de ipso dixe-
re priores philosophi. Uidentur
enim eorũ opiniones de face-
re ⁊ pati esse contrarie. nã multi
concordauerũt in hoc ꝙ ea que
agũnt ⁊ patiuntur adinuicẽ ne-
cesse est penitus esse dissimilia.
Cuius rõnem assignabãt dicen-
tes ꝙ inter similia vnum non hz
magis rõnem agẽtis ꝗ aliud nec
ecõuerso. vñ nõ hz magis rõnez
patiẽtis ꝗ aliud. oia eñ hec scz
agere ⁊ pati similiter in eodẽ mo
do insunt his que sunt similia sz
illa que sunt dissimilia ⁊ differũt
in formis ⁊ qualitatibꝰ nata sunt
agere ⁊ pati adinuicẽ. ¶ Si quis
aũt obijceret contra eos dicit ꝙ
similia ⁊ agunt ⁊ patiunt̃ adinui
cem: sicut multus siue magnus
ignis corrũpit paruum ignez: q̃
sunt similes ⁊ vnіꝰ nature. ¶ Re
spõdet ꝙ hoc nõ est ꝓpter simili
tudinem quã habent: sed est pro
pter cõtrarietatẽ in ꝗtitate ipso
rũ magnum eñ contrariat̃ par-
t.c47 uo. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Democritus autem vltra
alios dixit solus singulariter
Inquit enim idem et simile
esse faciens et patiens: quia
altera et differentia non con
tingit pati abinuicem. Sed
si altera entia faciũt aliquid
adinuicem: non ſm ꝙ altera
sed ſz ꝙ idẽ aliquid existit.
Sic hoc accidere eis. Que
dicuntur igitur hec sunt.

¶ Ponit aliã opinionem que pri
me videt̃ esse contraria: ⁊ est opi
nio Demo. qui in hac opinione
fuit singularis ⁊ solus. Dicit eñ
ꝙ agens et patiens est omnino
idem ⁊ simile: quia que sunt di-
uersa ⁊ dissimilia: nec agunt nec
patiuntur adinuicem: sed si con
tingat ꝙ aliqua diuersa ⁊ dissimi
lia agant ⁊ patiantur adinuicez
hoc non est inquantum diuersa:
sed inquantũ aliquo modo sunt
idez ⁊ similia. hec ergo sunt que
accepimus ab antiquis de ipso
facere ⁊ pati. ¶ Deinde cũ dicit.
Uidentur autem hoc modo t.c.48
dicentes subcontrarios dice
re sermones. Causa autem
contradictionis est quoniaz
opportunum totum aliquid
inspicere partem aliquaz di
cunt ambo. Simile enim et
omnifariam et omnino indif
ferens rationabile est nõ pa
ti a simili. Nihil quidez eniz
magis actiuum erit alterum
ꝗ alterum. Sed si simile a si
mili pati aliquid possibile: et
ipm a seipo. Quãuis his en-
tibꝰ ita; nihil vtiꝗ erit neqz

incorruptibile: neqꝫ immobi
le. Sed si simile ſm ꝙ simile
actiuum. Ipsum enim seip=
sum mouebit omne.
t.c.49 ¶ Et omnifariam alterum:
⁊ nullatenus idem similiter.
Neqꝫ enim patietur albedo
a linea: aut linea ab albedine
preterꝙ̃ ſꝫ accidens: puta si
accidat albam siue nigram li
neam esse. Non exterius eıñ
ipsa seipsa a natura faciūt q̄
cunqꝫ neqꝫ contraria neqꝫ ex
contrarijs sunt.

¶ Manifestat primas opiniões
ostendendo causam contrarieta
tis in ip̄is dicēs ꝙ antiqui philo
sophi videnť dicere subcōtrarios
sermões: q̄ iō dicunť subcōtrarij/
qꝛ quodāmō sunt veri: et quodā
mō falsi. vñ aliqualiter cōpatiun
tur se adinuicē/ sicut cōtrarie ꝓ=
positiões. cā aūt diuersitatis et
cōtrarietatis istaruꝫ opinionum
est/ qꝛ cū oporteat cōsiderare na
turā actiuorum ⁊passiuorum ex
vtraqꝫ parte. s. tā ex parte termi=
noruꝫ ꝙ ex parte subiecti siue tā
ex parte materie ꝙ̃ ex parte for=
me qđ idem est: cōsiderauerunt
tm̄ vnā partē. ⁊ iō in parte verū
dixerunt/ ⁊ in parte falsum. ꝑmi
enim qui dixerunt actiua ⁊ passi
ua oino dissimilia cōsiderauerūt
ea tātum ex parte terminoruꝫ si
ue formaruꝫ/ ⁊ in hoc bene dixe=
runt/ qꝛ nō est cōueniēs ꝙ oino si
mile in materia ⁊ in forma pa=
tiať ab oino sibi simili i materia
⁊ in forma qm̄ sicut antiq̄ dicebāt
nulluꝫ corpus est dignius agere
in alterū ꝙ̃ alterū. Alia etiā rō=
ne inducebanť ad hoc ponendū:
ꝙ si simile agit in simile/ ⁊ vbi ma
ior similitudo magis ibi est ratio
actionis ⁊ passionis. Sed cū ni=
hil sit similius alteri ꝙ̃ idem sibi
ipsi/ idē a seipso patieť ⁊ seipsuꝫ
corrūpet. nihil ergo incorrupti=
bile nihil immobile erit. Qui ve
ro dixerūt actiua ⁊ passiua esse si
milia/ cōsiderauerūt ea solū ſm
materiā: ⁊ quātum ad hoc bene
dixerunt:, qꝛ id quod est omnino
alterum/ ⁊ nullatenus idem nō
aget in alteruꝫ nec patieť ab eo
impossibile est eniꝫ ꝙ ea que nō
communicant in materia agant
⁊ patiantur mutuo: et ponit exē=
pluꝫ de linea et albedine que cū
noncommunicant in materia im
passibilia sunt adinuicē/ nisi for
te per accidens adinuicem pa=
tiantur: sicut quando linea fit al
ba vel nigra: et ꝙ talia non sint
adinuicem actiua et passiua pa=
tet ex hoc quod illa que non
sunt contraria nec ex contrarijs
non faciunt seipsa adinuicem ex
terius a natura idest non trans=
mutant se adinuicem vel corrū=
puntur. Cum enim illud quod
corrumpitur vel generatur in=
duat aliam formam dicitur fieri
exterius a natura id est a forma
quam prius habebat que dici=
tur natura (vt dicitur in secundo
phisicorum. ¶ Deinde cū dicit. t.c.50.

¶ Sed quoniam non quod=
cunqꝫ innatum est pati et fa=
cere: sed quecunqꝫ aut con=
traria sunt: aut contrarieta=
tem habent. Necesse est pa=
tiens et faciens genere q̇deꝫ
simile esse ⁊ idem: specie au=
tem dissimile et contrarium.
Innatum est enim corpus a

corpore sapor a sapore: color autē a colore pati. Uniuersaliter autē homogeneos ab homogeneo.

¶ Ponit opinionē propriā τ circa hoc duo facit quia primo ponit eam secundo redit iterū super opiniones antiquorū ostēdendo ꝙ in parte benedixerunt et in parte errauerunt: τ causā erroris ipsorū ibi. (Et fm rationem nō eadem dicentes.) ¶ Dicit ergo ꝙ quia non quecunqꝫ apta nata sunt agere τ pati ad inuicem sed solum illa que sunt cōtraria vel habent contrarietatem necesse est quod agēs et patiens in genere sint idem τ similia diuersa specie τ contraria et non sumitur hic gen⁹ logice qꝛ hoc mō alia corpora essent eiusdem generis. sed sumitur gen⁹ naturaliter τ hoc modo omnia que comunicāt in materia sunt eiusdē generis. Qđ autē actiua τ passiua sint talia dupliciter ꝓbat. primo per inductionem dicens ꝙ agēs et passiēs esse eiusdē generis τ diuersa specie patet inducendo in singulis. corp⁹ enim natum est pati a corpore: quod est eiusdē generis in substantia/si tamen cōmunicent qđ dico propter corpora celestia q̄ non habent eandem materiam cum inferioribus. Sapor autē natus est pati a sapore: et color a colore que sunt eiusdem generis in qualitate. τ vniuersaliter res eiusdem generis ab homogeneos idest a rebus naturalibus eiusdē gñeris. ¶ Scđo ibi.

t. c. 51. ¶ Huius autem causa quoniam contraria in eodē genere omnia. faciunt autem τ patiūtur cōtraria abinuicē. Quapropter necesse est qualiter quidem esse eadem faciens et patiens: qualiter autem altera et dissimilia abinuicem. Quoniam autem faciens τ patiens genere quidem eadē τ similia sunt specie aūt dissimilia. Talia aūt contraria. Manifestū quoniam actiua τ passiua sibi inuicem sunt τ contraria τ media. Etenim vniuersaliter generatio τ corruptio in his τ ex his. Et iō rōnabile iam ignē calefacere: τ frigidū īfrigidare. Cōtraria enī h̄ sunt ideo et actiua et passiua. Et vniuersaliter faciens assimilare sibiipsi patiens faciens enim et patiēs cōtraria sunt et generatio in contrarium Quapropter necesse ē in faciēs patiēs trāsmutari. Sic enim gñatio in ꝯtrariū erit.

¶ Ostendit idē similiter sic que cunqꝫ agunt τ patiuntur adinuicem sunt. contraria autē sunt in eodē genere vt probatur in 10. meta. ergo actiua τ passiua sunt in eodem genere. ¶ Et ideo necesse est ipsa esse qualiter idest quodammodo esse similia quia eadem et similia genere et qualiter idest quodammodo altera et dissimilia specie: vt dixerunt antiqui. Hanc autem rationem conuertit de conclusione faciēs alterā premissarum hoc modo

hanc rationem illa que sunt similia in gñre ⁊ diuersa spẽ sunt contraria sed actiua et passiua sunt talia ergo sunt contraria. ⁊ etiã ipsorũ media que ad extrema comparata quodammõ cõtrariãtur si ergo secũdũ istã viã poterit esse generatio et corruptio ꝙ fiunt solum per cõtraria sic etiam ignis poterit calefacere ⁊ frigidum infrigidare; ⁊ vniuersaliter faciens poterit sibi assimilare patiens: cũ habeat vnũ comune subiectũ suceptiuũ cõtrariorũ: faciens enim ⁊ patiẽs sunt contraria: ⁊: faciẽs poterit transmutari in patiens; ⁊ econuerso sic eñ fit generatio et corruptio scilicet de cõtrario in cõtrarium. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.52. ¶ Secundum rationem autem non eadem sunt dicẽtes ambos tamẽ est tangere naturaz. Dicimus eñ pati quãdoqꝫ subiectum quidẽ. V.g. sanari hominem et calefieri et infrigidari et alia eodem modo. Quandoqꝫ autem calefieri frigidum sanari autez laborans. Ambo autez sunt vera. Eodemmodo et de faciente: quandoqꝫ autem calefacere hominez inquimus quandoqꝫ autem calidum. Est quidem enim vt materia quod patitur: est autem vt contrarium. Ad id quidẽ igitur respicientes idẽ oportere habere existimauerunt facere et pati. Ad alterum autem contrarium.

¶ Redit ad predictas antiquorum opiniones ostendendo causam contrarietatis ipsoruz qd quidem supra licet idem fecerit non sic tamen aperte manifestauit. ¶ Dicit ergo ꝙ antiqui philosophi sibi inuicez contradicere videntur nõ eadez dicentes: quia non habuerunt eãdem rationem idest cõsiderationem vtraqꝫ tamen pars tetigit naturam actiuorum ⁊ passiuorum vel secundum aliaz litterã ambo tetigerunt verum. ¶ Dicimus enim aliquando pati subiectum: sicut quãdo dicim⁹ hominẽ sanari vel calefieri vel infrigidari. et ideo Demo. solum respiciens ad subiectum dicit actiua et passiua esse similia: ⁊ in hoc benedixit. dicimus enim aliquãdo ⁊ cõtrarium pati sicut calidum frigefieri et frigidũ calefieri. ⁊ ideo etiã aliũ solum terminos intuentes dixerunt ipsa actiua et passiua esse omnino dissimilia.

Lectio. xvi. t.c.53.

Odẽ modo suscipiendũ est de facere et pati ꝗ et de moueri ⁊ de mouere. Dupl'r eñi dr ⁊ mouẽs. In quo eñi est principiũ mot⁹ videtur hoc mouere prĩcipiũ eñ prima causarũ. Et rurs⁹ vltimuz ad id qd moueť ad gñationẽ. Similiter aũt ⁊ de faciẽte. Et eñ medicũ sanare dicim⁹ ⁊ vinũ. Primũ igiť mouẽs nichil ꝓhibet ĩ motu ꝗdẽ ĩmobile eẽ: in quibusdã aũt est ⁊ necessariũ. Vltimũ aũt semper mouere

per mouere motuȝ. In actio ne autem primum quideȝ im passibile: vltimum autem et ipsum patiens.

Postq̃ philosophus determinauit natură actiuorũ ꝛ passiuorum ostendendo que ꝛ qualia sint. hinc inquit de modis eorũ. ꝛ primo distinguit agentia abinuicem. secundo assignat cãm diuersitatis ipsorum ibi. (Quecunq̧ autem non habent.) Dicit ergo primo φ suscipiẽdũ est φ facere ꝛ pati dicunt multipliciter sic mouere ꝛ moueri. vtrumq̧ em̃ dr̃ dupliciter: sicut mouẽs: qm̃ in vtroq̧ est primum et vltimum. id enim est primum mouens in quo est primum principiũ motus: qꝺ verissime mouere videt. principiũ eniȝ mouẽdi est prima cã causarũ virtuteȝ habẽs mouẽdi a seipso nõ ab alio: vltimũ autẽ mouens est id qꝺ mouet per aliud: ꝛ post qꝺ nõ est aliud mouẽs: sed post ipsum est soluȝ id quod mouet ad generationem: similiter autẽ duplex est faciens: quoddam primum: sicut medicus qui est prima causa sanitatis: ꝛ quoddã vltimum: sicut vinuȝ vel potio que etiã est causa monens ad sanitatem. Inter hec autẽ duo mouentia hec est differẽtia: q: primum mouẽs põt esse imobile sicut medicus q̃ nõ mouet ab aliquo dũ sanat nisi forte ꝑ accidens. In q̃busdaȝ tamẽ necesse est primum mouẽs esse oĩno immobile: sicut in his que sunt oĩno separata a materia. ꝛ hoc dupliciter: q: vel est oĩno imobile: si nullã habeat materiã penitus: aut est imobile ab eo qꝺ mouet ad ipso: ꝛ hoc qñ non habet eiusdẽ rõnis materiam cũ eo qꝺ mouet. vltimũ auteȝ mouens: post qꝺ non est aliꝺ nisi id qꝺ mouet tãtum, necesse est semper mouere motuȝ ab eo priore. Et similiter est in actione q: quoddam est agens primum quod est impassibile: ꝛ quoddaȝ agens quod patitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quecunq̧ autem non habent eandẽ materiam faciũt impassibilia entia. V.g. medicatiua. Ipsa enim faciens sanitatem nihil patitur a sanato: cibus autem faciens ipse patitur etiam. Aut eniȝ infrigidat aut calefit: aut aliud quid patitur simul faciens. est autem medicatiua quidẽ vt principium: vltimum autẽ cibus est ꝛ tangens.

¶ Quecunq̧ quidem igitur non in materia habẽt formã hec quideȝ impassibilia sunt actiuorum. Quecunq̧ auteȝ in materia passiua. Materiã quidẽ enim dicimus omnes similiter eandem: vt ita dicã esse oppositorum cuilibet: et vt genus ens: potens autem calidum esse: presente calefaciente: ꝛ approximante necesse est calefieri. Ideo queadmodum dictũ est hec quideȝ impassibilia actiuorũ. hec autem passibilia: ꝛ quemadmodum in motione: eodẽ modo habet ꝛ in actione. Illic eniȝ primitus mouens immobile t.c.54

⁊ in factiuis primitus faciēs
impassibile.

¶ Assignat cām diuersitatis ip=
sorū dicēs ꝙ causa quare quodaꝫ
agēs est qđ agēdo patiť. quodam
aūt nō: est ista: qꝛ q̄dā nō habent
eandem materiā: ⁊ talia agentia
faciūt vel agūt entia passibilia. i.
ipsis nō patientibus ab his in q̄
agūt. v. g. medicina faciēs sanita
tem nihil patiť a sanato: qꝛ non
cōicat cū eo in materia. quedam
aūt habēt eādē materiā: sicut ci
bus vel potio: ⁊ id qđ sanať. ⁊ iđ
cibus agēdo patiť: qꝛ aut calefit
aut ifrigidať. Inter hec aūt duo
agētia. s. medicinā ⁊ cibū. medici
na est ꝑncipiuꝫ in quo primo est
actio. Cibus aūt est agēs vltimū
qđ agit ꝑ tactuꝫ. Quecunqꝫ igiť
agētia nō habēt eandē formā in
materia q̄ sit eiusdē gn̄ationis cū
passibilibus hec cū sint de nume
ro agentiū siue actiuorū sunt im
passibilia. Quecūqꝫ aūt habent
formā in materia eiusdeꝫ rōnis
agendo patiunť. Subiungit ad
horū declarationē q̄ dicať mate=
ria vna aliquorū. ⁊ dicit ꝙ diciť
esse vna materia cuilibet q̄ est su
sceptiua cōtrarioꝝ que lꝫ sit vna
subiecto. differūt tn̄ ſm esse ⁊ ꝓ=
pter hoc dixit: vt ita dicā. Et ip̄a
materia diciť vt genus: nō quidē
predicabile: sꝫ diciť genus ſꝫ ꝙ
genus đr subiectū primū qđ sub
stat duobꝰ cōtrarijs aut pluribꝰ
cōtrarioꝝ aūt vnū est in actiuo.
alterū est in passiuo / ⁊ iđ vna ma
teria est actiui ⁊ passiui. Et qđ ꝑ
naturā pōt esse calidū necessario
calefit qn̄ appropinquat calidū
calefaciens ip̄m. hoc ergo qđ di
ctū est cā quare q̄dā agētia sunt
passibilia ⁊ quedā impassibilia.

¶ Et sicut dictū est in motiōe ita
dictū est in actiōe: qꝛ sicut in mo
uētibus primū mouēs est immo
bile. in effectiuis ꝑmū efficiēs est
impossibile. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Est eniꝫ factio causa. vt vn t.c.55.
de principium motus. Cuiꝰ
autem gratia non actiuum.
Nam sanitas non factiuum
est: nisi ſm metaphoram. Et
enim hoc quidem faciēte qn̄
existit generatur aliquid pa
tiens. Habitibus autem pre
sentibus non adhuc genera=
tur aliquid: sed est iam spe=
cies aūt et finis habitꝰ q̄dā.

¶ Ostendit ad quā causaꝫ redu
catur agēs ⁊ ad quam patiēs. di
cēs ꝙ agēs est vnū primū princi
piuꝫ motus ⁊ est diuersum a cā
formali ⁊ finali. ⁊ non diciť fina=
lis nisi ſꝫ metaphorā. ¶ Et ꝙ nō
sit formalis nec finalis. sic ꝓbat
quia qn̄ faciens est ſm actum fa
ciens / tunc aliquid generatur in
patiēte. Sed talibus habitibus
siue formis: sicut est sanitas que
est finis operationis medicine ꝑ
sentibus nō gn̄atur aliquid nec
fit sꝫ iā est. spēs eñ et fines sunt
habitus quidā quiescētes. nam
habito fine q̄escit motor. ¶ Se=
cundo cum dicit.

¶ Materia auteꝫ ſm ꝙ ma
teria passiuum. Ignis qui=
dem igitur in materia habet
calidum. Si auteꝫ aliquid se
paratum caliduꝫ erit: hoc ni
hil pateretur. hoc quidē igi=
tur forsitan impossibile sepa
ratum esse. Si autem sunt q̄
daꝫ talia in illis vtiqꝫ erit ve

rum qđ dicitur.

¶ Ostendit ad quā causam reducatur patiēs.d.q reducit ad materiā: qz materia fm q materia passiua est. et iō que patiūtur patiūtur p materiam: q aūt sunt actiua et passiua habēt speciem in materia: sicut ignis hz sicut calidū in materia. si aūt esset aliquod calidū separatū a materia hoc nihil pateretur: sz forsan impossibile est eē aliquid tale separatū: licet quidā dixerunt. si aūt aliqua sint talia que sint a materia separata: in illis veruz est qđ dicitur. s. q nihil patiuntur: sed de hoc in prima philosophia locus erit determinare. ex hoc manifeste patet q omnis potentia passiua et omnis passio ē per materiam et omnis actio est per formam.

¶ Quid quidem igitur facere et pati: et in quib⁹ existit. et quare et quō determinatum sit hoc modo.

¶ Ultimo epilogat et est planuz in lrā. Lec.xviij.

t.c.56

Quomodo autē contingat hoc accidere rursus dicamus.

¶ His quidem videt pati vnū quodqz per quosdam poros ingrediente faciente vltimo et principali. Et hoc modo videre et audire nos inquiunt: et fm alios sensus sentire omnes. Amplius videri per aerem et aquam: et per transparentia quia poros habent indiuisibiles: nisi ppter paruitatem: spissos autem et fm ordinem et magis habēt trāparentia magis.

Postquam philosophus determinauit de nā actiuorū et passiuorū: et de modis eorū: et ondit ad quas causas reducantur. hic determinat de modis agēdi et patiēdi quō. s. cōtingat agere vl pati. et prio fz opinionē aliorū. scđo fm opinionē ppriā ibi (Quo aūt mō existit.) Circa primū duo facit. prio ponit opiniōes aliorum scđo reprobat eas ibi (Ut autem parū disgredientes.) Circa primū duo facit. prio ponit opiniones aliorum. scđo comparat eas adinuicē ibi (Leucippus autem extimat⁹.) Circa primuz duo facit. primo ponit opiniones aliorum in generali. Secūdo in speciali ibi (hi igitur in quibusdāz) Dicit ergo primo q dicendū est rursus quo contingat agere et pati. Dicit aūt rursus: qz iam dixit quēdam modū actiōis et passionis in genere: nūc descendit ad spāles modos sumptos ex parte actiuorum et passiuorū. s. qualiter veniat agens ad patiens vt imprimat ei suā formā per quaz intendit ipsuz patiens transmutare. Circa hoc aūt fuerūt diuerse opiniones. Quibusdam enim visum fuit q vnumquodqz quod patitur: patitur per quosdam poros q sunt in ipso patiente: per quos ipm agēs: qđ est primū pacienti ingredit in patiens per illos poros et vndiqz contingit ipsum et vndiqz patitur patiens et non in vno loco tantum. ¶ Et per hunc modum dicunt q vi-

demus & sentimus ꝯm alios sensus oēs. q꞉ eñ ꝯm eos visus et auditus effunduntur super visibile per media. Ideo dixerūt ꝙ per poros illorum corporū que sunt media sensuum videmus & audimus. dicunt etiam ꝙ ideo plus videmus per aerē & aquā & per alia corpora dyaphana: sicut est vitrū: & cristallū: q꞉ illa corpora hñt plures poros aliis qui pori sunt inuisibiles propter paruitatem: sed magis spisse positi & melius ordinati: quia directi: & ideo videtur melius ꝑ trāsparens visus. ꝗ requirit rectam lineam per quam videat: & quia magis transparens, habet poros spissiores & directius ordinatos. ideo quanto fuerit magis trāsparens tāto per ipsū meli⁹ videmus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hi igitur in quibusdā determinauerunt: ita queād modum & empedocles: non solum in facientibus & patiētibus: sed & misceri inquiūt ea quorum pori adinuicem sunt commensurabiles.

¶ Ponit opiniones eorū in spāli. & diuidit in tres ꝑtes ꝯ꞉ tres opiniōes. & primo ponit opinionem Empe. d. ꝙ quidā magis ad speciem descendentes dicūt ipsos poros nō solū in actiuis & passiuis: sed etiam illa dicunt adinuicem bene ad misceri quorū pori sunt cōmensurabiles vt vnum in aliud ingredi possit: ita ꝙ plurimum vnius sit in plurimo alterius & econuerso.

¶ Deinde cum dicit.

t.c.57. ¶ Compendiose autem maxime & de oībus vno sermone deriuauerunt leucippus & democritus principiū facientes secundum naturam.

¶ Ponit opinionem leucippi et demo. d. ꝙ breuiter & cōpendiose dicamus vno etiam simili sermone dixerunt leucippus & democritus. Ambo enim posuerunt principium: qđ est ꝯm nāꝫ. per ipsum enim sicut infra dicitur: reddebant causam generationis & corruptionis: & ad sensum apparentia cōfitentur. & iđ dicitur ꝯm nām magis ꝗ̄ positio aliorum qui de naturis rerū per sua principia causas assignare nō possunt. ¶ Deide cū dicit.

¶ Quod est: quidam eñ antiquorum opinati sunt ex necessitate esse vnum omne et immobile. Uacuum quidem enim non ens: moueri autē non posse non ente vacuo separato. Neq; rursus multa esse non ente segregante.

¶ Hoc enim nihil differt: vt siquis existimet nō continuū esse omne: sed tangere diuisum & fore multa & non vnuꝫ esse & vacuum. ¶ Si eñ vbiꝗ̄ diuisibile nihil esset vnuꝫ: quapropter neq; multa: sed vacuum omne. Si autem tū diuisibile quidem: tum autē non: fictitiū aliquod hoc vtiꝗ̄ videbitur. Usq; quantum enim & propter quid hoc quidem habet ita esse totale: et plenū est: hoc aūt diuisum. Amplius autem & sic fore necessarium nō esse motionē. t.c.58

Ex his igitur vtiq₃ sermonibus transcendentes sensum: ꝛ despicientes eu₃ enunciãt ac si conueniens rationem ſe qui: vnum ꝛ immobile omne esse dicunt. Et infinitum qđ dam: finem enim finire vtiq₃ ad vacuũ. Hi ꝟo ꝓpter cãs has enũciãt ita de veritate.

t.c.59. ¶ Amplius autem in sermone videtur hoc q̃dẽ ꝯtingere in reb⁹ aũt demẽtie est siẽ opinari ita. Nullũ em̃ demẽtium egredit̃ intãtũ: vt ignẽ ꝛ glatiẽ vnũ esse existimet: ſ₃ solũ bona ꝛ apparentia ꝓpter assuetudinem hec quibusdam nihil vidẽtur differre propter demẽtiam.

¶ Ponit opinionẽ ꝑme. ꝛ mellissi qui opinati sunt esse tm̃ vnum principiũ ꝛ illđ eẽ immobile et cõtinuũ. Qđ autẽ sit immobile sic ꝓbabãt. mot⁹ nõ potest esse nisi sit vacuũ: sed vacuũ non est ergo motus nõ est. ℥ est tm̃ vnũ ꝛ immobile. Quod vero sit tm̃ vnũ sic ꝓbabant, multa non pñt esse nisi sit aliquid separãs ꝛ diuidens ea. nihil aũt põt eẽ segregans ꝛ diuidẽs nisi vacuũ/sed vacuũ nõ est. ℥ nõ pñt eẽ multa segregata: ꝛ sic oĩa vnum sunt. ꝛ q₂ posset dici eis ꝙ multa sunt se tãgẽtia: ita ꝙ iter ea nõ sit vacuum segregãs. dicũt ꝙ hoc nihil differt: q₂ ꝯtinuũ ꝛ ꝯtangens idem dicebãt eẽ. nã ſm eos ꝯtinui ꝑtes se ꝯtangebãt. ¶ Dixerunt etia₃: ꝙ nihil differt ꝙ sint multa: ꝛ ꝙ nõ sit vnũ: ꝛ ꝙ dicat̃ esse vacuũ: q₂ ꝯtinuũ ꝛ ꝯtingun₃ sunt idẽ ſm istos: nec multa sũt nisi sint diuisa: ꝛ ꝙ nõ diuidebãtur nisi per vacuum sed non est vacuum. ergo nec multa ſ₃ oĩa continua. ¶ Si enim dicatur ꝙ ens vbiq₃. i. in oĩ pũcto sit diuisibile. tunc põt dici ꝙ nihil sit vnũ: ſ₃ multitudo componit̃ ex multis vnis. ergo nec multitudo erit. ergo totũ erit vacuũ. ¶ Si aũt dicat̃ totũ ens eẽ cõtinuum tũ q̃dẽ. i. ſm aliq̃d esse diuisibile tũ aũt nõ. i. ſm aliq̃d eẽ indiuisibile. hoc vtiq₃ videbit̃ esse fictitiũ: cũ nõ sit magis rõ: q̃re in vno pũcto diuidat̃ q̃₃ in alio. vsq₃ ad quãtum em̃ erit diuisibile: ita ꝙ ibi stet diuisio. ¶ Et q̃re aliquid de vniuerso ita se h₃ ꝙ diuidit̃ ꝛ sepat̃ ꝑ vacuũ. aliđ aũt se h₃ qđ est plenũ: ꝛ nõ diuidit̃. ita ꝙ vnũ ab alio sepet̃ ꝑ vacuũ: ꝛ nõ videtur horu₃ posse ratio assignari. ¶ Ampli⁹ aũt seq̃tur ex necessitate ꝙ nihil mouebit̃ per istas rõnes. ℥. trãscẽderũt ꝛ dimiserũt sensu₃ ꝛ ea q̃ ꝑ sensum appent: opinantes ꝙ magis debem⁹ seq̃ rõnẽ q̃₃ sensu₃. Qđ aũt totũ ens sit infinitũ sic ꝓbabãt si ens finitur aut finit̃ ad plenũ: aut ad vacuũ: ſ₃ ad plenũ nõ põt finiri: q₂ plenũ est ens. idẽ em̃ finiret̃ ad seipm̃ vel eadẽ rõne illđ plenu₃ finiret̃ ad aliud plenũ: ꝛ sic esset abire in infinitũ. ℥ op₃ ꝙ finiat̃ ad vacuũ ſ₃ vacuũ nõ est. ℥ ad nihil finit̃. ℥ op₃ ꝙ ens sit infinitum. isti ℥ propter tales causas sic enunciauerunt de veritate. Adhuc in sermone per ipsorum rationem sophisticam vr̃ hoc sequi qđ dictum est: non tñ in rei veritate contingit. Si aũt res ipse inspiciant̃ dementie videt̃ esse simile dictum eorũ. ¶ Nullus

enim demens intantuȝ egredit a iudicio veritatis: ꝙ dicat ignē ⁊ glatiem esse vnum quod: illi di cebant ponentes omnia eē vnū sed aliquis propter cōsuetudi= nem vl' propter apparentia pu= tet mala in sensibus esse bona: hoc enim quibusdaȝ propter de mentiā accidit: vnde aliqn̄ inter mentiā accidit: vnde aliqn̄ inter bona et mala nullā differentiaȝ esse putant. ¶ Deinde cū dicit.

t.c.90 ¶ Leucippus aūt existima= tus est hr̄e sermones qui ad sensum cōfessa dicētes. non enim destruebat gn̄ationeȝ neqꝫ corruptionē: neqꝫ mo= tum: neqꝫ multitudinē entiū Cōfitebat autē ea que ap= parentibus. Cōstituentibꝰ aūt vnū vt nō entem motio= nem si nō vacuū facere. Va= cuūqꝫ nō ens: et entis nihil nō ens inquit esse. Principa liter eīn̄ ens plenū est ens.

¶ Cōparat predictas opiniōes adinuiceȝ. Et pmo cōparat opi nionē leucippi ⁊ demo. ad opi= nionē parme. ⁊ mellissi. Scd̄o cō parat eā ad opinionē empe. ibi (Sed vt empe.) Tertio ad opi nionē platonis ibi. (Sed ⁊ alio= rū.) Circa primū duo facit. prio cōparatꝰ opinionē leucip. ad opi= nionē parme. ⁊ mellissi penes cō uenīētiā. 2° penes dr̄iaȝ ibi (Sȝ ꝙ tale.) Dicit ergo primo ꝙ leu cipp. putauit habere sermones meliores aliis in hoc ꝙ confite tur ea q̄ sunt manifesta ad sen= sum vnde neqꝫ destruit gn̄atio= nem neqꝫ corruptionē: neqꝫ mo tum neqꝫ multitudinem rerū: sȝ cōfitetur ea que sunt omnia ma nifesta eē ad sensum. in hoc tn̄ di xit eadē cū parme. ⁊ mellisso cō stituentibus. i. dicētibus ꝙ om= ne quod est: est tantum vnū imo bile: quia dicit ꝙ bene sequitur ꝙ nō erit motus nisi sit vacuuȝ sed in hoc differt ab eis: quia il= li destruxerunt cōsequens. i. va= cuum esse ⁊ cōcluserūt oppositū añtis. s. motum non esse: sed leu cip. ponit añs ⁊ infert cōsequēs . s. motum: ⁊ ex hoc cōcludit va= cuum esse. vacuum aūt dicit eē sicut priuationem/⁊ ideo simpli citer est nō ens: quia non est ali quid entium: sicut nec priuatio: tamen est ens: quia est entis: si= cut priuatio habitus. vnde ple= num dicebat pricipaliter ens.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed omne quod tale non vnum sed infinita multitudi= ne: et inuisibilia propter par uitatem tumoris. Hec auteȝ in vacuo ferri: vacuum enim esse. Et constantia quidem generationem facere. Disso luta autem corruptionem: fa cere autem et pati secunduȝ quod existunt tāgentia. Se cundum enim id non vnum esse et composita et compli cata generare.

¶ Et secundum autem veri t.c.61. tatem ex vno non contingit generari multitudinem: ne= qꝫ ex vere multis vnum: sed esse hoc impossibile.

¶ Cōparat dictas opiones cir= ca dr̄iam. d. ꝙ licet principali= ter ens sit plenum/tn̄ nō omne quod est plenum est vnuȝ: sicut dixit parme. ⁊ mellissus. sed sunt multa et infinita et inuisi=

bilia propter paruitatẽ sue quãtitatis Hec eniꝫ sunt que ipsi appellent athomos siue corpora indiuisibilia que mouẽtur in vacuo qđ vacuũ ipse leucippus dicit esse. Quomodo autem fiant generatio ⁊ corruptio: et alia q̃ apparent ex istis athomis subiungit dicens ꝙ per ipsorum cõgregationem ⁊ conglutinatiõeꝫ fit generatio cum autem diuidũtur fit corruptio. cum vero vndiq; se contigunt faciunt actionẽ et passionem cum autem penetrant se ⁊ vnum subintrat in alterum fit augmentum. cum permutauerint ordinẽ et situm tũc fit alteratio secundum eniꝫ ꝙ dicit ⁊ confitetur necesse est ponere non esse vnum solum ex quo generantur ista: composita ⁊ cõplicata: q2 ex eo ꝙ est vere vnuꝫ impossibile fieri multa nec ex vere multis fieri vere vnum. Dicitur autem vere vnum quod omnino est indiuisibile actu et potentia. vere autem multa que omnino distincta sunt nec actu nec potentia coniungũtur sicut indiuisibilia. ¶ Deinde cũ dicit.

Quid sit vere vnum.

¶ Sed vt empedocles ⁊ aliqui aliorum inquiunt pati ꝑ poros: ita omnem alterationeꝫ ⁊ omne pati. Hoc modo generari propter vacuum facta dissolutione et corruptione. Similiter autem et augmentationem subintrantibꝰ alijs.

t. c. 62. ¶ Fere autem et empedocles necesse dicere: vt leucippus. inquit etenim esse quedam solida indiuisibilia, aũt si non vbiq; pori et continui sunt hoc autem impossibile. Nihil enim aliud solidum extra poros: sed omne vacuuꝫ necesse igitur tangentia quideꝫ esse indiuisibilia: media autem eorum vacua quos ille dicit poros: ita autem et leucippus dicit de facere et pati. Modi igitur secunduꝫ quos hec quidẽ faciunt: hec autem patiuntur fere hi dicuntur.

¶ Comparat opinioneꝫ leucippi ad opinionem empe. ⁊ primo penes conueniẽtiam. d. ꝙ democritus ⁊ leucippꝰ dicũt ꝙ res patitur per poros: sicut dixit empedocles. ⁊ quidã alij de antiquis philosophis: ⁊ dicũt ꝙ omne pati ⁊ omne alterari hocmõ generatur et fit qđ fit. ita ꝙ fiat rei dissolutio per interpositionem vacui: q2 vacuũ interponit̃ ipsis rebus: itaq; pars huc pars illuc ferat̃. silr augmentationeꝫ fieri per subintrationẽ ipsorũ solidoruꝫ athomorũ adinuicẽ. Empe. aũt fere necesse est dicere sicut leucip. dixit esse. s. indiuisibilia corpora. ¶ Dicit aũt fere: quia empe. nõ cõfitebat̃ expsse eẽ aliqua corpora indiuisibilia: sed q2 hoc sequitur ad opinionẽ eiꝰ ponebat enim poros in ipsis corporibus ex q̃bus actio et passio causabat̃ ẜm eum. ¶ Aut ergo illi pori sunt in toto corpore ita ꝙ nõ sit aliq̃d mediũ inter eos: aut est aliquod corpus solidum diuidẽs eos si sunt ĩ toto corpe: itaq; nihil sit mediũ tũc totũ corpus erit vacuũ: qđ est ipossibile.

necesse est ergo eẽ aliqđ corpus
solidũ extra poros.i. preter po-
ros qđ ipsos diuidat et distin-
guat:⁊ talia corpora necesse est
esse diuisibilia.media autẽ isto-
rum sunt vacua siue foramina:
que.s.ille empe.dicit poros.

Dr̃ia opinio nũ ꝯm cõmẽ.

¶Nulla eñ (vt dicit cõmenta-
tor)est differẽtia inter vtramqȝ
opinionẽ:nisi ꝙ ꝯm leucip.inter
hec corpora est vacuum ⁊ apud
istos ista foramina sunt plena
corporib⁹ subtilib⁹.¶Cõueniũt
igitur in duobus.s.in positione
vacuitatis ⁊ positione corporis
indiuisibilis.⁊ ideo fere / ita di-
cit leucippus de facere et pati:si
cut empe. et ideo dicit ꝙ modi
agendi et patiendi ꝯm vtrosqꝫ fe
re sunt idem. Dicit fere propter
predictam causam. ¶Secundo
cum dicit.

¶Et de his quidẽ:⁊quomo
do dicunt manifestum est: et
ad eorum positiones quib⁹
vtuntur fere confesse videt̃
contingens. Aliĵs autez mi-
nus. V.g.empe.quomõ erat
generatio et corruptio: et al
teratio non est manifestum.
His eñ erant corpora indiui
sibilia prima corporũ formis
differẽtia solũ:ex quib⁹ pri-
mũ cõponũtur:⁊ in que vlti-
mo dissoluuntur. Empedo-
cles aũt alia quidem manife
stũ: qm̃ vsqꝫ ad elemẽta ha-
bent generationem ⁊ corru-
ptionẽ. Ipsorũ vero elemen
torũ quomodo generatur et
corrũpit̃ coaceruata quãti-
tas:neqꝫ manifestũ:neqꝫ cõ
tingit dicere ei non dicenti ⁊
ignis elementũ esse.

¶Ponit differẽtiã inter vtramqꝫ
opinionẽ.d.ꝙ istorum differẽtia
de modis agendi manifesta erit
ex eorũ positionibus sequentib⁹
Nam leucip.magis potest dare
ex sua opinione causam eorũ q̃
manifeste videntur.Empe.autẽ
minus:q̃ ꝯm eius fundamentũ
non est manifestũ quomodo ac-
cidat generatio et corruptio ⁊ al
teratio in omnib⁹ entib⁹ natura
lib⁹.sed demo.et leucip.possunt
assignare causam generationis
⁊ corruptiõis.non solum mixto
rũ:sȝ etiã quattuor elemẽtorũ ex
corporib⁹ indiuisibilibus: q̃ ꝯm
diuersitas istorũ corporũ tã sim
plicium q̃ mixtorum causatur ex
diuersitate corporũ athomorũ
que differũt positione ordine et
forma et figura:sicut dicitur in
primo metha.Empe.vero ex sui
positione non põt dare causam
generationis et corruptionis so
lum istorũ mixtorũ vsqꝫ ad ele-
menta.ponit eñ alia fieri ex q̃t-
tuor elemẽtis:sed in elementis
nõ põt dare causam generatio-
nis ⁊ corruptionis.¶Non enim
posuit alia elementa priora istis
quattuor elementis . vnde non
potest dicere ꝓpter quid,vel quo
modo generetur ex aliĵs aut cor
rumpatur in alia. ¶Deinde cũ
dicit.

Nihil pri⁹ q̃tuor elemẽtis ꝯm empe.

¶Similiter autem aliorum
omniũ:vt in thimeo scripsit
plato.

¶Cõparat opinionem leucippi
ad opinionẽ platonis:⁊ primo po-
nes cõuenientiã.d. ꝙ sicut leu-
cip.põt dare causam generatio-

nis oiz ex sua positiõe/ ita z plato q̄ scripsit in thimeo. ¶ Scḋo cum dicit.

¶ Intantũ differt em̄ vt nõ codē modo leucippo dicat. Quoniã hic quidem solida: hic autem planities dicit indiuisibilia. Et hec quidez infinitis terminari figuris indiuisibiliũ solidoruz vnũqḋq̄z. Hic aũt terminatis: quoniaz indiuisibilia vtriq̄z dicũt terminata figuris. Et his itaq̄z generationes z segregationes et corruptiones. Leucippo quidez em̄ duo modi erãt vtiq̄z per vacuum z per tactũ hic enim indiuisibile vnũqḋq̄z. Platoni aũt ẜm tactum solum: vacuum enim non esse inquit. De indiuisibilibus autem planitiebus diximus in prioribus sermonibus. De indiuisibilibus autem solidis amplı' est dicere. Ideo hoc accidens relinquitur nunc.

¶ Ponit differẽtiã dicẽs: q̄ quãuis leucip. z plato conueniũt in hoc q̄ vtrũq̄z posuit indiuisibilia principia: tamen in trib' differunt prio qz leucipus dixit illa indiuisibilia esse corpoia solida: plato aũt ea dixit eē superficies. secundo quia figure indiuisibiliũ corpoꝝ quibus figurat̄ z terminatur vnũqḋq̄z compositoruz sunt infinite ẜm leucip. sz ẜm platonē sunt finite. posuit em̄ plato figuras triangulares esse primas omniũ figurarũ que finite sunt. tertio differũt: qz cum vterq̄z istoꝝ dicat generationē z corruptionē fieri p cõgregationez z segregationez athomoꝝ ẜz leucip. erũt duo modi quib' fit actio z passio. s. p tactũ agẽtis z patiẽtis z p vacuũ qḋ ē por': scḋm platonē ṽo erit tm̄ vn' mod'. s. cũ tactũ z nõ p vacuũ. Uacuũ em̄ ẜm eum non est de indiuisibilib' sufficieb'. dictuz est in tertio de celo et mũdo. qḋ aũt cõtingit dicere de indiuisibilib' corporib' relinquatur nunc.

Lectio. xx.

Et autem paruz disgredientes dicamus: necessarium et impassibile vnũquodq̄z dicere indiuisibiliũ. Non enim possibile pati nisi per vacuum et nulli' actiuũ passionis: neqz enim calidũz nec frigidum oportet esse indiuisibile. t.c.64

Postquã philosoph' posuit opinionē aliorũ de principijs rerum naturaliũ z de modis quib' agũt z patiunt̄ ad inuicē: nũc in parte ista reprobat eas (et prio reprobat opiniones quantũ ad positiones eorũ quãtum ad positionē athomoruz q̄ dicebãt esse principia. scḋo quãtum ad modos agendi quos ponebant ibi (Quicunq̄z igr̄ per porosũ.) Circa primũ duo facit. primo ostendit indiuisibilia corpora nõ esse principia secundo q̄ non mouent̄ a vacuo ibi. (Amplius quidem est quod mouet.) Circa primũ ponit duas rõnes. scḋã ibi (Amplius aũt vtrũ vna) Circa primũ ponit duo. prio po=

nit rationez. scdo remouet quandam instantiam quam aduersarij possent dare ibi (Amplius aut inconueniens.) ¶ Qd ergo. indiuisibilia corpa nō possint esse principia pbat inducēdo ad ipossibile qȝ ɔtradictoria erūt sit vera: et hoc tali rōne si indiuisibilia corpora sunt principia nec agēt nec patiē tur adinuicē. ¶ Itē si sunt principia agēt et patient adinuicē. ergo agēt et nō agēt: patient et nō patient: qd est ipole. ¶ Circa rōnez istā sic pcedit. prio pbat qȝ non agēt nec patient duplici rōe. quarū pria talis est. Actio et passio fit per vacuū: vt ipsi dicūt: sȝ in talibus athomis nō est vacuū. ergo nec agūt nec patiunt. scda talis est, oē qd est cā actiōis vel passionis est durū vel molle vel aliqua qualitatum dispositum: sed nul corpus est indiuisibile est tale: ergo nec est actiuū nec passiuuz. ¶ Scdo cuz dicit.

t.c.65. ¶ Quāuis hoc incōueniens sit solum dare circulari figure calidū. Necesse est enim et contrariū frigiduz alicui alij adaptare figurarum. Incōueniens autez si hec quidem existunt. dico autē caliditas et frigiditas. Grauitas autē et leuitas durities et mollities

t.c.66 non existunt.

¶ Sed tamen grauius fm excedentiam inquit esse democritus vnūquodqȝ indiuiduum quapropter et calidus: talia aūt entia nō pati adinuicem ipossibile. V. g. a multū excedēte calido leuiter calidum.

¶ Ostēdit oppositū. s. qȝ corpora indiuisibilia agant et patiant et hoc triplici rōne. quarū prima talis est fm predictos philosophos: indiuisibilia corpa q̄ sunt circularis figure sunt calida. ergo opȝ aliqd alterius figure eē frigidū: qr incōueniēs est ponere vnū ɔtrariorū in nā sine reliquo si aūt due q̄litates sunt in athomis necesse ē ponere aliq̄s qualitates cōsequētes esse in eis q̄ sunt grauitas durities leuitas mollities et alie hmōi qualitates. ¶ Cum aūt cōcedāt in athomis vnū esse grauius alio sicut apparet in radio solis: qȝ vna athomus magis descēdit: qȝ alia. si autem vnus est grauior alio: vnus etiā est et leuior alio. et vnus calidior alio. Cum aūt sint talia ipossibile est ea non pati adinuicē et agere cū sibi appropinquāt. patitur enim leuiter calidum ab excedenti calido: non inquantū sunt similia in calido: sed inquantum excedēs est magis calidū: et illud qd exceditur est magis frigiduz permixtū. ¶ Secundā rationez ponit ibi.

Incōueniens pōere vnū cōtrariorū i nā sine reliquo.

Minus calidū est magis frigido pmixtū magis calido

t.c.67 ¶ Sed tamen si durū et molle. Molle autem in patiēdo aliquid dicitur. subactiuū enim et molle.

t.c.68 ¶ Sed tamen inconueniēs si nihil existit nisi solum figura et si existit: vnum autem solum. V. g. hoc quidem frigidum: hoc autem calidum; neqȝ enim vna aliqua esset natura eorum similiter autez impossibile si multa vni. Indiuisibile enim ens in eodez

habebit passiones. Quapro pter et si patitur siquidez infrigidatur hoc aliquid ⁊ aliđ faciet :aut patietur. codez autem modo et de passionibus aliīs.

si vnū ꝯrioꝝ i reꝝ nā fuerit eritⱥre liquū t.c.18.

Cur molle subac- tiuuz.

¶Que talis est. si demo. dicit in ipsis athomis esse durum: necesse est ꝙ dicat etiā esse in eis molle per supradictam rationē: qꝛ si vnum cōtrarioꝝ fuerit in natura: ⁊ reliquū: vt dꝛ scđo de celo. molle aūt naturali in potentia resistendi tactui passiuū est/licet inquantū est infusuz humido sit subactiuum. ¶Dicit aūt molle subactiuū: qꝛ agit per humiduz qđ nō est simpliciter actiuū/sicut calidū vel frigidū. ⁊ per hoc dictū sequit̄ iterū athomos esse actiuas ⁊ passiuas. ¶Sic ergo ꝑ3 ꝙ deducit cōmētator qñocunqꝫ cōponāt ea contingit eis impossibile. qm̄ si ponūt ea nō esse receptiua passionum: sequit̄ ꝙ nō sit aliqua causa actionis vel passionis. ⁊ si ponunt ea receptibilia cōtingit vt nō sint receptibilia. sic ergo ex illoꝝ pōne ꝯtigit vt sint illoꝝ receptibilia. et sicut diximꝰ. lz aūt hoc sequat̄ ex dictis democriti et leucippi. tamē hoc est īpossibile ⁊ inconueniēs. in athomis enim aut est figura sola: aut cum figura qualitas actiua et passiua si ponatur in eis sola figura. tunc nō erunt actiua nec passiua: qꝛ figura nec est actiua nec passiua. aliter em̄ mathematica agerent ⁊ paterent̄. si autem cū figura in athomis ponat̄ qualitas aut vna erit in qualibet athomo aut plures. si autē vna nec ꝓpria fuerit in qualz athomo: ⁊ hoc quidē sit calidu3: hoc autem frigidū: tunc eorum natura non erit eadem. si ergo differūt in naturis sunt diuisibilia. ergo īdiuisibilia sunt diuisibilia si aūt plures: qualitates insunt vni athomo que quidem actiue sunt ⁊ passiue: ille erūt cōtrarie: qꝛ actio ⁊ passio sunt inter ꝯtraria: vt supra dictū est. ergo ꝯtraria sunt in eodē indiuisibili. seqt̄ etiā ꝙ sint in eodē ꝑm idē: qđ est īpossibile. sequit̄ etiā ꝙ si athomus infrigidatur qđ ꝑm hoc calefiat: quod falsum est et eodem modo est de aliīs qualitatibus actiuis et passiuis: q̄ sunt duruz ⁊ molle. ¶Deinde cum dicit.

¶Hec eniz ⁊ solida ⁊ planitiē dicentibus indiuisibilia contingit eodem modo. Neqꝫ rariora em̄ neqꝫ densiora ē possibile generari vacuo non ente in indiuisibilibus. t.c.69

¶Reprobat opinionē platonis dicēs: ꝙ etiā demo. ⁊ huiꝰ istud inconueniēs sequit̄ ⁊ ad opinionē platonis dicētis supficies indiuisibiles eē principia. dicit em̄ plato ꝙ illis supficiebꝰ nō est vacuū: qꝛ ꝑm eos īpossibile est fieri rarū nisi p interpositionē vacui in partibꝰ corporis. sequit̄ nō existente vacuo nō gñatur aliqđ rarius. vel densiꝰ. cum autē rarum ⁊ densuz sint prime cōtrarie qualitates ex parte materie istis nō existentibꝰ alie ꝗlitates non erunt: qꝛ ablato priori aufertur ⁊ posterius. si ergo in corpore. nulle sunt qualitates actiue ⁊ passiue. ergo nec agit nec patit̄ aliqđ indiuisibiliū nō existēte vacuo ipso. ¶Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem inconue-
t.c.70 niens ⁊ parua quidem indiuisibilia esse: magna autem non. Nunc quidez magis rationabiliter maiora confringentur, ꝙ̃ parua; hec quidez enim dissoluunt̃ facilius paruis. v.g. magna quidem procedunt ex multis: indiuisibilia autem vniuersaliter: quare magis ꝙ̃ magnis existit paruis.

¶ Remouet quandaz instantiā siue falsam responsionē que posset dari ad rationes suas. posset enim aliqͥs dicere ꝙ athomi parui sunt indiuisibiles. magni autez diuisibiles. vnde remouet dicens ꝙ hoc est inconueniens. verum enim est ꝙ rationabilius et facilius magna diuidunt̃ ꝙ̃ parua: quia magna facilius dissoluuntur. et hoc ideo quia magna componuntur ex multis. ¶ Non tamen paruitas vel magnitudo est cā diuisibilitatis vel indiuisibilitatis. ip̄a vero athoma de natura sua. ⁊ vniuersaliter sunt indiuisibilia ⁊ non propter magnitudinem vel paruitatem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem vtrū om-
t.c.71 niū vna natura illoruz solidorum: aut differt alterum ab alteris quemadmodū si hec essent ignea: hec autem terrea ſm tumorem. Siquidez enim vna natura est omniuz quid diuidens; aut quare nō fiunt tangentia vnum: quemadmodū aqua quando aquā tangit; nihil enim differt posterior aqua a priori. si autez alia qualia hec et manifestuz est ꝙ has ponendum principia ⁊ causas contingentium magis ꝙ̃ figuras.

¶ Amplius autem differen- t.c.72
tia in natura vtiqz facient et patientur approximantia ad inuicem.

¶ Ponit secundam rationez p̄ncipalem ad probandū athomos quos illi ponebant non esse principia: que talis est: aut illa corpora sunt vnius nature: sicut si essent omnia ignea vl̃ oīa terrea vel differunt adinuicem in naturis vt si essent alia terrea. alia ignea. si autem sunt omnia vnius nature ⁊ vnius speciei ſm quātitatem qͥd erit tūc diuidens: ⁊ discontinuās ipsas athomos: quasi diceret nihil: cū enim sint vni⁹ nature non est in eis aliquid inuenire per quod adinuicez discōtinuent̃. quare ergo non accidit sicut in aqua: cui⁹ partes qn̄ ad inuicem se tangunt statim continuant̃: nō differt posterior pars aque a priore. cum autem ipsa corpora athomalia nec sic adinuicez continentur: non erūt vni⁹ nature nec diuersarum naturarum: quia si illa corpora alia et alia: vt dictum est / quales sunt ille diuerse species vel nature, cū enī ille nature faciant athomos diuersas et discontinuas. oportet ꝙ sint omnes ſm naturas diuerse ergo ille nature magis sūt ponende cause ⁊ principia reruz que fiunt ex athomis ꝙ̃ figure athomorum quas Demo. dixit esse principia. ¶ Et preterea que differunt in natura ⁊ forma agūt

et patiunt adinuicem cuȝ approximant. Illa vero que sunt diuersa in figura non sic agunt ꝛ patiuntur adinuicem. ergo ille diuerse nature debent poni principia actionis ꝛ passionis ꝙ diuerse figure. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.73 ¶ Amplius quidem quid est quod mouet, siquidem enim aliud enim passiuuȝ est. si autem ipsum seipsum vnūqḋqȝ aut diuisibile erit: secundum aliḋ q̇deȝ mouēs: ꝺm aliḋ autem motum. Aut ꝺm ideȝ cōtraria existunt.

t.c.74 ¶ Et non soluȝ materia erit vna numero sed et potentia.

¶ Ostendit ꝙ corpora indiuisibilia nō mouent in vacuo: sicut dicebat demo. tali ratione. si ista indiuisibilia mouent in vacuo querendum est quid mouet ea. aut enim mouentur a se aut ab alio si ab alio: tunc ipsum indiuisibile est passiuum. ergo non est primū principiū actiōis: sȝ potiꝰ ipȝ mouens: si autem mouetur a se ipso: aut est diuisibile cū ꝺm vnā partem moueat ꝛ aliā moueat. aut in eodem ꝺm idem existunt ꝺm cōtraria mouere eēt ꝛ moueri sunt cōtrarioꝝ. vtrūqȝ aūt istorū est impossibile. sic etiā non solū esset materia contrarioꝝ vna numero: sȝ etiā potētia esset vna qḋ est impossibile. si eēt in materiā cōtrarioꝝ esset vna potentia solū nō haberēt ipsa cōtraria diuersas naturas. sic ēt nō eēt multitudo rerū: sȝ oīa essent vnū/ qt oīa essent ab eadē materia et ab eadē potētia numero. ¶ Cū eēt actus ꝛ potētia nō diuersificent spēȝ: si esset tm̄ vna potētia esset tm̄ vna spēs. ¶ Est aūt hoc intelligēdū de potētia propinqua ad formas cōtrarias/ q̄ non est vna numero sed diuersa. ¶ Est enim alia potentia remota que est vna ꝛ eadē cōtrarioꝝ. ꝛ hec est prima materia que ꝺm se est in potētia et ipsa est sua potentia. ¶ Deinde cum dicit.

Actꝰ ꝛ potentia nō diuersificāt

¶ Quicunqȝ quidem igitur per pororum motionem inquiunt passiones contingere: sed siquidem et plenis poris superfluunt pori. Si eniȝ patitur aliquid: ita omne ꝛ si non poros habens: sed ipsuȝ continuum ens patietur eodem modo.

speciē Potentia propiqua ad formas cōtrarias n̄ est eadē. potentia remota ē eadē contrariorum.

t.c.75

¶ Reprobat predictas opiniones quantum ad modos agendi ꝛ patiendi quos ponebant. et circa hoc duo facit. primo ostendit ꝙ ad actionē et passionem nō sunt necessarij pori: secūdo ꝙ nec quantum ad diuisionem corporum ibi. (Diuisibilibus autem.) Circa primum duo facit. primo ostendit ꝙ pori non sunt necessarij ad actionē ꝛ passionem. scḋo remouet quoddam dubium ibi. (Sed ꝛ si vacuum.) Circa primū ponit duas rationes. quarū prima talis est ꝙ dicunt contingere passiones ex hoc ꝙ actiuum mouetur in poris passiui. (sicut isti dicunt) ꝙ res patitur cū impleti sunt pori: necesse est eos cōcedere ꝙ pori sunt superflui: si eēt aliquod corpus patitur: qt actiuum tangit ipsum in poris: tunc illud patitur per tactum actiui et non per poros etiam si nō haberet poros: sed sit totum continuum patietur eodem modo ꝛ

pter tactum activi: superflui ergo sunt pori. ¶ Secundaȝ rationem ponit ibi.

t.c.76 ¶ Amplius autem quomodo contingit de inspicere et videre vt dicunt. Neqꝫ enim secundum tactum contingit transire per transparentia: neqꝫ per poros si plenus vniuscuiusqꝫ. Quid enim differt a nõ poros habere: omne eñ sic erit plenum.

¶ Dicens ꝙ isti non possunt dicere quomodo videre ⁊ inspicere fiat quando iste sensus fit ꝑ trãsparentiam: sicut vitrum vel cristallum: manifestum enim est ꝙ sentiens ẜm tactum non transit per transparentiam: vt ad rẽ sensataȝ perveniat: quia illi sensus fiunt per distantiam. ¶ Nec iteruȝ possunt dicere ꝙ sensus fiat per poros si plenus est vnusqꝫqꝫ pororum sicut ipsi dicunt. nihil eñ differt habere poros plenos et non habere poros: qꝛ totum corpus transparens sic erit plenum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed ⁊ si vacua quidẽ hec necesse autem corpora in eis habere ibidem contingit sursum. Si autem talia ẜm magnitudinem suam vt non suscipiant corpus aliquod ridiculum. paruum quidem existimare vacuum: magnũ autem non esse vacuum. Qualemcunqꝫ autem vacuum aliquod existimare dicere nisi regionem corporis. Quapropter manifestum quoniã omni corpori scilicet ẜm tumorem simile erit vacuum. Universaliter autem poros facere superfluum. Siquideȝ eñ nihil facit ẜm tactum neqꝫ ꝑ poros transiẽs faciet. Si autem in tangendo et poris nõ entibus: hec quidem patientur: hec autem facient ad se invicem hoc modo innatoꝝ.

¶ Removet quoddam dubium sive quandam falsam responsionem que posset dari: posset enim aliquis dicere ꝙ pori et foramina sunt vacua. et hoc removet dicens: ꝙ si sint vacua aut possunt in se recipere corpus implẽs: ipsa autem non. si possunt ponatur ergo ꝙ recipiant: possibili eniȝ posito in esse quod ex eo accidit nõ est impossibile. sequitur ergo id quod prius scilicet ꝙ nõ semper cõtingat videre per trãsparẽs: quia impletis poris nihil videtur. si autem pori tales sunt ꝙ non possunt recipere corpus implens: eo ꝙ sunt parui: hoc ridiculum est dicere scilicet ꝙ paruum foramen quod porus dicit̃ si vacuum magnum autem spacium nõ sit vacuum sed plenum corpore subintrãte ipsuȝ: qꝛ qualitercũqꝫ est vacuũ illud sive magnum sive paruum: habet corpus sibi equale implens ipsum: quod quidẽ patet ꝑ diffinitioneȝ vacui. vacuum enim nihil aliud est nisi regio, sive spatiuȝ alicuiꝰ corporis susceptivũ. quapropter manifestũ est ꝙ oĩ corpori in tumore, sive quãtitatis est equale vacuuȝ: si vacuũ esse ponat. vniuersaliter aũt supfluũ est dicere poros esse propter actionẽ. Aut eñ agens agit ẜm tactum aut non: si nõ agit per tactũ. ergo nõ agit

Possibili in esse posito nõ sequit̃ impossibile.

Vacuum qd

intriſecus in poꝛis tangẽs ergo poꝛi non ſunt cauſa paſſionis. ſi autem agit ſecundum tactum et non exiſtentibus poꝛis: dum modo actiuum tangat paſſiuũ que ſunt inata agere ꝛ pati ad inuicẽ fiet actio ꝛ paſſio.

¶ Quoniam ergo ita dicere poꝛos (vt quidaꝫ exiſtimãt) aut mendaciuꝫ aut inane eſt manifeſtum ex his.

¶ Ulterius autem epilogat: ꝙ ita ponere poꝛos vt quidã exiſtimat aut eſt mendacium ꝛ aut inutile eſſ ad actionem ꝛ paſſionẽ et hoc eſt manifeſtum ex ſupradictis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Diuiſibilibus autem omnino coꝛpoꝛibus entibus poros facere ridiculum eſt: ſm id eniꝫ ꝙ diuiſibilia ſunt poſſunt ſeparari.

¶ Oſtendit quod poꝛi non ſunt neceſſarij ad coꝛpoꝛis diuiſionẽ dicens qꝺ cum omne ſit diuiſibile tã phiſicum ꝙ̃ matematicuꝫ ridiculuꝫ eſt ponere poꝛos cã diuiſionis qꝛ coꝛpoꝛa poſſunt ſeparari ſecundum id ꝙ diuiſibilia ſunt. in talibus autem non eſt vacuũ in poꝛis poꝛi ergo non ſunt cauſa diuiſiõis: quia aliter mathematica non eſſent diuiſibilia.

Lectio. xxi.

1. c. 77

Quo autem modo exiſtit generare in entibꝰ ꝛ facere ꝛ pati dicamus: accipiẽtes principium dictum multotiens.

Poſtꝙ̃ philoſophus poſuit opiniones alioꝛuꝫ de agere et pati ſiue de modis agendi vel patiendi ꝛ reprobationes earũ. In parte iſta ponit opinionem pꝛopꝛiam ꝛ verã ꝛ circa hoc duo facit. Pꝛimo dat intentionem ſuam ſecundo pꝛoſequitur intentuꝫ ibi (Si eſt eniꝫ) ¶ Dicit ergo pꝛimo ꝙ poſtꝙ̃ poſite ꝛ repꝛobate ſunt opiniones alioꝛuꝫ de actione ꝛ paſſione: dicendum ſm rei veritatẽ quomodo exiſtat vel fiat generatio ꝛ quomodo exiſtat agere ꝛ pati in his que agunt ꝛ patiuntur ad hoc autem perfecte vidẽdum accipiendum eſt pꝛo principio actiõis et paſſiõis ilud qꝺ multociens dictum eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si eniꝫ eſt hoc poteſtate hoc auteꝫ actu tale innatum eſt. Non tamen quidem pati tum auteꝫ nõ pati: ſed omnino ſecundum quantum eſt tale. Magis autem ꝛ minus ſcđm ꝙ tale magis ꝛ minus Et has res vtiꝗ aliquis dicet magis ineſſe: vt in metallicis extendunt enim ſe paſſiue vene continue.

¶ Pꝛoſequitur intentum ꝛ circa hoc duo facit. ¶ Pꝛimo ponit duas conditiones que requirũtur ad actionem ꝛ paſſionem. Secundo pꝛobat ſecundam cõditionem ibi (Tum quidem exiſtimare) Circa pꝛimũ ponit pꝛimam conditioneꝫ que eſt quod patiens quod eſt in potentia non patitur ſecundum quaſdaꝫ partes ſed ſecundũ omnes. Pꝛimo ergo pꝛemittit quoddã pꝛi

cipium manifestum: et est quod entium quodam est in potentia et illud est passiuum: quoddam est in actu et illud est actiuum. Et cum ita sit nõ est alia causa passionis nisi quia receptiuum alicuius forme recipit illam ab aliquo agente impossibile est ergo quod illud tale corpus quod est in potẽtia sit receptiuum alicuius forme tũ quidẽ idest secundum aliquas partes tum aũt non id est secundum quasdam non sed oportet quod sit omnino possibile idest in omni parte inquantum est in potentia. potest tamẽ secũdum aliquas partes magis recipere passionem ab agẽtis virtute causatam/ et secundũ quasdam minus: quia forte passiuũ magis est dispositũ in vna parte quam in alia ad recipiẽdũ formã quã agẽs intẽdit iducere. ¶ Si autem aliquis dicat quod magis passiua sunt magis porosa: sicut videmus in venis metallorum quod que sunt rariores magis sunt disposite ad recipiendum formã metalli et sic videtur quod pori sunt causa passionis. dico quod hoc nõ est verum quod foramina non sunt causa passionis: sed: potius dispositionis materie: que a tali actino passibilis est et non ab alio.

¶ Secũdo cum dicit.

¶ Continuum igitur vnum quodque et vnum ens impassibile. ¶ Similiter autem et nõ appropinquantia nec sibi ipsis: neque aliis: que facere innata sunt et pati. Dico autem. v.g. non solum tangẽs calefacit ignis: sed et si longe sit aerem; quidem ignis; aer autem corpus calefacit: innatus facere et pati.

¶ Ponit secundam conditionẽ et est quod agens et patiens debẽt esse diuisa et non continua: quia id quod est continuum nõ est passibile. ¶ Ueritas autem huius propositiõis ex hoc est/ quia nihil patitur a seipso: quia non est magis ratio quare vna pars eius agat et alia patiatur, quam alia cum partes continui sint similis nature. Ista autem agentia et patientia licet sint diuisa/ oportet quod sint in debita propinquitate. quare continuũ impossibile.

¶ Omnia enim agentia naturalia habent determinatam virtutem que si vltra sue virtutis proportionem elongentur a patiẽtibus nullum efectum causare poterunt. ¶ Sed cũ fiunt ppinqua in se vel in aliis tũc agens aget et patiens patietur. ¶ Dico autem appropinquare sibi ipsis primum agens et vltimum patiens sunt immediata appropinquare vero in aliis est quando inter primum agẽs et vltimũ patiens est aliquid quod agit et patitur. Agit autem in virtute primi verbi gratia, ignis non solum calefacit nos quando tangit sed etiam quando est longe calefacit enim aerem qui natus est calefieri ab igne. Aer autem calefactus calefacit corpus nostrũ.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Tum quidem existimare pati tum autem non determinãtes quod in principio hoc dicendum. Siquidem enim non vbique diuisibilis magnitudo sed est corpus indiuisibile; aut latitudo: non vtique t.c.79

erit vbi

erit vbiq; passibile: sed neq; continuum vllum. Si autem hoc mendacium et omne corpus diuisibile. Nihil differt dicere diuisum esse quidem tangere: aut vtiq; diuisibile esse: si enim segregari potest ſm tactus: vt aiunt quidam: ⁊ si nondum est diuisum: possibile enim diuisum esse fit enim nullum impossibile.

¶ Probat secundam conditionẽ dicens: ꝙ existimare sicut quidam existimant ꝙ res que patitur: tum idest ſm aliquam partẽ patitur ⁊ tum nõ idest ſ; aliquã nõ patitur. hic determinandum est ⁊ dicendum ꝙ hoc falsu; est: Si eni; concederetur ꝙ corpus ⁊ magnitudo non vbiq; esset diuisibilis/ sed diuiditur in diuisibilia corpora sicut dicit Demo. vel idiuisibiles superficies sicut dixit Plato: tunc verum esset ꝙ corpus non vbiq; id est in omni parte sua esset passibile: sic etia; esset verum ꝙ nihil esset continuum licet continuetur ad indiuisibile: non tamen componitur ex indiuisibilibus. Si autem est mendacium hoc quod dicũt: immo quia mendaciũ est/ quia omne corpus est diuisibile nihil differt dicere ꝙ diuidatur/ vel ꝙ sit diuisibile/ vel ꝙ tangatur/ vel ꝙ sit tangibile licet enim in poros diuidatur ſm Demo. tamẽ etiã est diuisibile in partibus que poris interponuntur: quia iste non sunt indiuisibiles que partes ponebantur indiuisibiles ab eis: ⁊ similiter est tangibile in illis. Et ita ſm totum est tangibile et diuisibile et passibile. ¶ Si enim potest segregare ſm tactus idest ſm superficies in quibus est tactus: vt dicunt quidam platonici. Et si nondum est diuisum est: tamen diuisibile: posito ergo in esse possibili non accidit impossibile. ¶ Similiter etiam si diuisibile sit in parte posita diuisione in actu non sequitur impossibile. Secundum ergo totum ⁊ quãlibet sui partem est diuisibile et passibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uniuersaliter autem generari hoc modo scissis corporibus est inconueniẽs. Destruit enim hic sermo alterationem.

¶ Uidemus enim idem corpus continuum ens: quando q; quidem humidum: quando autem coagulatum nõ autem diuisione et compositione hoc patiens. Neq; cõuersione et ordine: sicut ait Democritus neq; enim transductum neq; transpositum ſm materiam neq; transmissu; coagulatum ex humido generatum est. Neq; aute; nũc insunt dura et coagulata indiuisibilia tumoribus sed similiter omne nunc humidu; quandoq; autem durum et coagulatum est. t.c. 80

¶ Ostendit ꝙ predicta opinio non est sufficiens ad actionem ⁊ passionem: et circa hoc duo facit. primo ostendit ꝙ non est sufficiens ad alterationem/ immo destruit ipsa;. secundo ꝙ nec suf

ficiens ad augmentuz ibi. (Amplius autem.) ¶Dicit ergo primo q uniuersaliter passio hoc modo fiat in rebus: quo quidam dicunt q generatio fit scissis siue separatis corporibus per poros: est inconueniens. ¶Destruit enim hic modus alterationem: in qua tamen saluatur passio et actio. videmus enim q idem corpus continuum manens quandoq quidem est humidum et liquidum et quandoq coagulatum: sicut glacies et aqua fluida: et tamen talis alteratio fit sine diuisione ipsius corporis continui / et sine aliqua alia compositione / et sine conuersione suarum partium et absq tactu diuerso in ordine componentium partium / sicut dicit Demo. ¶Cuz enim aliquod humidum coagulatur non transcluditur extra naturam suaz / ita q mutet substantiam: nec transponuntur partes mutando ordinem vel situm: neq transmittitur per liquefactionem. neq etiam nunc quando scilicet humidum coagulatur / oportet q in aqua corpora idiuisibilia tumoribus id est secundum quantitatem subintrent ad causandam coagulationem: sed ipsum humidum quod coagulatur et econuerso semper similiter se habet quantum ad hoc q neq componuntur partes neq adduntur neq diuiduntur neq mutant ordinem vel situm. patet ergo q predicta opinio destruit alterationez. ¶De inde cum dicit.

t.c.81. ¶Amplius autem neq augmentationem passibile esse et diminutionem. Non enim quodcunq erit factum maius siquidem sed erit appositio ez non esse transmutans mixtio: aut aliquo aut secundum se transmutante.

¶Ostendit et q destruit augmentum. In augmentatione enim oportet q augeatur quelibet pars eius quod augetur / vt supra dictum est. ¶Sed si augmentum fiat per additionem athomoruz vt ipsi dicunt non erit augmentatio / sed quedam appositio corporis ad corpus / non ex hoc q quelibet pars istius compositi augmentatur. ¶Item in augmentatione oportet q augmentans siue adueniens augmentata transmutetur in naturam eius. Et q ipsum totum quod augetur transmutetur ab eo quod sibi aduenit de minori quantitate in maiorem quantitatem. Sed per additionem corporum athomoruz ipsum totum non erit transmutans id est non transmutabitur alio mixto id est aliquo corpore indiuisibili sibi addito non transmutanre ipsum de minori quantitate in maiorem. ¶Et ipsum totum non erit secundum se transmutans id est non transmutabit corpora indiuisibilia que sibi adueniunt et remanent incorrupta. vnde signanter dixit alio mixto: quia talia corpora non miscentur adinuicem / sicut grana frumenti in modio.

¶Quid igitur est generare et facere: et generari et pati adinuicem: et quomodo contingit: et quomodo inquiunt quidam non contingit autez determinatuz sit hoc modo. ¶Ultimo epilogat: et patet in lit

tera. Lec.xxij.

Reliquum autẽ videndum de mixtione ẜm eundem modũ methodi. Hoc enim erat tertium propositorum a principio.

t.c.82.

¶ Scrutandum autem est quid mixtio et quid miscibile: et quibus existit entium: et quomõ. Amplius autem vtrum ne est mixtio: an hoc mendacium.

Postquã philosophus determinauit de tactu ⁊ de facere et pati que sunt necessaria ad generationem. hic determinat de mixtione que fuit tertium eorum. de quibus supra promiserat se dicturum. est enim etiam mixtio necessaria ad generationem eorum que ex elementis generantur. quando enim fit generatio simplicis elemẽti tũc nulla fit mixtio. Circa hoc ergo duo facit. primo manifestat intẽtionem suam. secundo prosequitur intentũ ibi (Impossibile enĩ alterum.) Dicit ergo primo ꝙ post predicta restat nos videre de mixtione ẜm eundem moduꝫ methodi: et ideo quia mixtio erat tertium eorum que ponit tractanda. ¶ Quid auteꝫ intendat per hoc ꝙ dixit ẜm eundem modum methodi. declarat cum subdit ꝙ perscrutanduꝫ est quid est mixtio: ⁊ quid miscibile: ⁊ quibus existit entium. i. que contingit misceri: et videndum quomodo fiat. ⁊ si sit mixtio. vel vtrum sit mendaciũ mixtionẽ fieri: quia hoc modo supra quesiuit ꝺ aliijs ¶ Deinde cum dicit.

¶ Impossibile est enim alterum altero misceri: quemadmodum dicunt quidaꝫ entibus quidem adhuc mixtis et non alteratis: non magis nunc mixta esse quam prius inquiunt. Sed consimiliter se habere. Altero autem corrupto non mixta esse. sed hoc quidem esse: hoc autem non esse: mixtionem autem similiter habentium esse. Eodeꝫ modo et si ambobus conuenientibus corruptum est alterutrum mixtorum. Non enim esse mixta nullatenus entia.

¶ Prosequitur intentũ. et circa hoc duo facit. Primo pertractat vltimam questionem scilicet an mixtio sit. Secundo penultimã questionẽ scilicet quomodo mixtio fiat ibi. (Continuum autem his.) Alias autem questiones non prosequitur: quia ex cognitione istarum relique innotescũt Circa primum duo facit. primo ponit rationes ostendentes mixtionem non esse. secundo soluit eas ibi. (Hic quidem sermo videtur.) ¶ Dicit ergo primo ꝙ sunt quidam dicentes non esse possibile mixtionẽ fieri. ⁊ ad hoc probandũ vtebanť tali ratione. Quando mixtibilia veniunt ad mixtionem: aut manent sicut prius in forma et specie: aut nõ

manent sed corrũpuntur ambo vel alterum. si ambo manent in forma & specie sicut prius & nõ alterantur: tũc non sunt magis mixta q̃ prius/ sed cõsequenter se hñt. Si aũt alterũ corrumpatur nec etiã tũc erit mixtio sʒ corruptio vnius & cõseruatio alterius nõ corrupti. si aũt ambo inuicẽ corrũpunt/ tũc etiã nõ erit mixtio: q2 nõ possunt esse mixta que nullo modo sunt entia.

¶ Deinde cum dicit.

t.c.83. ¶ Hic quidem videtur sermo querere q̇d differt actu mixtio a generatione & corruptione: & quid miscibile a gñabili & corruptibili. Manifestum enim q̄ oportet differre si est mixtio. Quapropter his entibus manifestis quesita soluentur vtiq̃.

¶ Determinat ppositã q̃ōnem & q2 rõ negantiũ mixtionem esse querit differẽtias mixtionis & generationis & miscibilis & gñabilis. Ideo phus p̄mo ostẽdit differentiã eorũ adinuicẽ & mixtionis ad alios modos. Scdo soluit s̄m ppriã opinionẽ ibi (Quoniã aũt sunt hec quidẽ potẽtis.) Circa primũ duo facit. p̄mo ponit differẽtiã mixtionis & gñatiōis. scdo mixtionis ad augmentum & alterationem ibi. (Scdm autẽ eundẽ modũ.) ¶ Dicit ergo primo q̄ s̄mo eorũ qui negãt mixtionẽ fieri vident querere drĩaʒ mixtionis & generationis. Querit etiam in quo differt miscibile a generabili et corruptibili. manifestuʒ enim est q̄ si est mixtio oportet eam differre ab alteratione & augmẽto & generatione que sunt mutationes ad formam & quando ista differentia erit manifesta tũc soluetur questio. ponit ergo differentiã mixtionis & gñationis cum dicit.

¶ At vero neq̃ materiã igni misceri dicimus: neq3 misceri cum exardet. Neq3 ipsam ipsis particulis neq3 igni: sʒ ignem quideʒ generari: hãc autem corrumpi.

¶ Dicens q̄ materia non dicit misceri gñabili/ sʒ potius effici actu per formã. nihil enĩ aliud ad gñationẽ requiritur s̄m Aris. in quinto metaphisice. nisi agens reducens materiaʒ p̄existentem in potẽtia ad actũ. vnde in. viij. metaphisice dicit q̄ non est alia causa quare partes diffinitiōis sunt vere vnum nisi agẽs q̄ reduxit ad actũ qđ prius erat ĩ potentia. materia enim in qua generat ignis nõ dicit misceri igni nec etiã forme ipsius. Silr non dicimus igneʒ misceri lignis cũ ardet ea: nec etiam dicimus q̄ materia ignis misceatur ipartículis ignis/ neq̃ ipsi igni. Sicut dicimus q̄ vnũ miscibile miscet particulis alterius miscibilis et ipsi miscibili. Sed dicimus materiam ignis: sicut ligna vel aliud corrumpi: ignẽ autem generari. ex quo manifeste potest concludi q̄ mixtio nõ est generatio neq̃ corruptio. ¶ Deinde cũ dicit t.c.15.

¶ Secundum autem modũ eundem neq3 corpori cibum neq3 figuram cere mixtam: neq3 figure tumorem: neq3 corpus et album. Neq3 totaliter passiones et habitus. pos

ſe eſſe mixta rebus. Salua-
ta enim videntur: ſed tamen
neq3 album ⁊ diſciplinã cõ-
tingit miſceri: neq3 aliud nõ
ſeparabilium aliquod. Sed
de hoc dicunt quidã nõ be
ne qui omnia quandoq3 ſi-
mul eſſe dicunt ⁊ mixta eſſe.
Non enim omne omni miſci
bile: ſed oportet exiſtere ſe-
parabile vtrumq3 mixtorum
Paſſionum autem nulla ſe-
parabilis.

¶ Ponit differentiã mixtionis
ad alios motus. et pmo ad aug
mentum. d. ꝙ ſm eundem mo-
dum non dicimus cibum miſce
ri corpori cibato: quia cibus trã
ſit in dominans corpus/ quod
manet ſm formam. ¶ Sed neu
trum miſcibilium ita manet ſi-
cut corpus cibatum ſcilicet indi
uiſum et ſpecie nullo modo al-
teratum: ſic patet ꝙ mixtio dif-
fert ab augmento. Differt etiã
ab alteratione ſicut pmo pa-
tet in artibus: non enim dicim⁹
figuram miſceri cere nec figurã
miſceri quantitati ſiue tumori
quia vtrumq3 manet indiuiſum
a ſpecie nullo modo alteratum.
¶ Idem oſtendit in alterationi-
bus naturalibus. non enim dici
mus ꝙ albedo miſceatur corpo
ri quando corpus fit album et
vniuerſaliter nulla paſſio ⁊ nul-
lus habitus miſcetur aliis reb⁹
ſed ſunt in eis ſicut in ſubiecto.
¶ Et ratio huius eſt: quia am-
bo. ſ. tam accidens ꝙ ſubiectum
videtur eſſe ſaluata et non alte
rata: ſimiliter nullum accidens
miſcetur alii accidenti. Et vni-
uerſaliter nullũ quod non con
tingit ſeparari et per ſe exiſtere
poteſt miſceri/ quia omnia mi-
ſcibilia primo ſunt ſeparata/ et
poſt mixtionem ſeparari poſſint
⁊ propter hoc non bene dixerũt
aliquãdo oĩa fuiſſe ſiml' ſicut di
citur in primo phyſicorum. Nõ
enim omne cuilibet miſcetur. ſ3
oportet miſcibilia eẽ talia/ quo
rum vtrũq3 poſſit ſeparari: paſ-
ſio autem nulla eſt ſeparabilis/
⁊ ideo nec miſcibilis.
¶ Deinde cum dicit.
¶ Quoniam autem ſunt hec t.c.84
quidem potentia hec autem
actu entium contingit mixta
eſſe aliqualiter et non eſſe.
Actu quidẽ ente aliquo ge
nerato ex ipſis: potentia au
tem adhuc vtroq3 que erant
anteꝗ̃ miſcerentur ⁊ nõ par
tita. Hic autem ſermo queſi
uit prius. Uidentur enĩ que
miſcẽtur prius ex ſeparatis
conuenientia et poſſibilia ſe
parari rurſus neq3 manent
igitur actu vt corpus ⁊ albũ
neq3 corrumpuntur: neq3 al
terum: neq3 ambo. ſaluatur
enim virtus eorũ. Ideo hec
quidem derelinquantur.

¶ Soluit predictam queſtionẽ
dicens: ꝙ entium quedam ſunt
entia in potentia et quedam in
actu. vnde mixta poſtꝗ̃ mixta
ſunt contingit aliqualiter eſſe ⁊
aliqualiter non eſſe in mixto.
Sunt enim ibi in potentia: ſal-
uata tamen virtute eorum: ſed
non ſunt ibi actu. Ipſum enim
generatum eſt aliud ab ipſis

miscibilibus siue mixtis: ꝛ est in
potentia ipsa miscibilia que an=
te mixtionem sunt separata. ita
contingit post mixtionem sepa=
rari: licet in mixto nō sint ab in=
uicem diuisa: ꝛ hoc est ꝙ sermo
habitus siue ratio negantium
mixtionem quesiuit scilicet quo
modo elemēta manerent in mix
to. videmus em̄ ꝙ ea que miscē
tur cōueniūt ex prius separatis
ꝛ postq̄ conueniunt rursus se=
parabuntur: q꞉ leuia aliquando
ascendēt et grauia descendent.
¶ Cum eniꝫ elementa que sunt
in mixto sint ibi preter naturam
quia sunt extra propriam regio
nem (vt dicitur secūdo de celo.)
quod autem est preter naturaꝫ
non potest esse sempiternuꝫ: ne
cesse est ipsa separari. non ergo
manent elementa in mixto actu
sine aliqua alteratiōe / sicut cor
pus album: nec ambo: nec alte=
rum corrumpuntur omnino: si=
cut in generatione et corruptio
ne. saluatur enim virtus eorum.
¶ Ad euidentiaꝫ autem huius
questionis duo sunt consideran
da / super que ista q̄stio est fun=
data. Primum est qualiter ele=
menta veniant ad mixtionem.
Secunduꝫ est quomodo elemē
ta sunt in mixto. ¶ Circa primū
sciendum est ꝙ ꝓm dicta philo=
sophorum primum mouens ele
menta ad mixtionem est immi=
scibile: ꝛ hoc est ipsum celum si
ue astra lata in ipso quod est di
uersum a natura quattuor ele=
mentorum. (vt probatum est in
primo de celo et mundo.) ¶ Nā
(sicut ostendit philosophus in
primo metheororum.) iste mun
dus quattuor elementorum est
de necessitate continuus idest cō

Qualr
elemē=
ta veni
ant ad
mixtio
nē Ce=
lū non
est mi=
scibile.
t. c.12.
t. c.1.

tiguus superioribus motibus
vt omnis ipsius virtus guberne
tur inde: quia illud oportet pu=
tare primam causam quod om=
nibus est principium motus. ta
le autem est ipsum celuꝫ: ꝛ ideo
ibidem subdit ꝙ causa eorum q̄
accidunt circa ignem terram et
alia elementa est virtus eorum
que semper mouentur. vnde in
eodem dicit ꝙ spera ignis mo=
uetur circulariter: et etiam spe=
ra aeris licet nō tota per raptū
firmamenti. habent etiam alie
stelle specialem effectum in ali=
quibus elementis / sicut spera so
lis in qua est effectꝰ caloris est
nata mouere ignem: ꝛ spera lu=
ne est nata mouere aquaꝫ sicut
ad sensuꝫ patet. alie autem spe
re quinq꞉ planetaruꝫ nate sunt
mouere aerem: ꝛ ideo aer tot di
uersis motibꝰ mouetur. Est em̄
in aere frigus congelatiuum ex
spera saturni: et estus ex spera
martis: ꝛ temperies in calido ex
spera iouis. ꝛ temperies in frigi
do ex spera veneris: commisci=
bilitas et passibilitas facilis ex
spera mercurij. Spera autem
stellarum fixarum que est secun
da in qua sunt multe imagines
ꝛ figure mouet terram. vnde et
in ipsa figurātur imagines mul
te in generatis. licet ergo elemē
ta leuia non descendant ex se
nec grauia ascendant ex se: ta=
men ex motoribus vniuersalibꝰ
ordinantibus motum aliquan=
do descendunt leuia / et ascen=
dunt grauia. hm̄oī autem con=
ueniens exemplum est in quali
tatibus actiuis et passiuis cor=
poris animati. ¶ Non enim in
animali semper mouentur cali=
duꝫ ꝓm naturam ignis nec agit

actuꝫ ignis omnino/ſed potius
mouetur in id ad quod dirigi=
tur ab anima ⁊ agit ad termi=
t.c.37. num et finem intentum ab ea
(ſicut philoſophus dicit contra
Empe. in ſcdo de anima.) Cum
autem motus celi et opus na=
ture ſit opus intelligentie (vt
dicit philoſophus:) non ſem=
per ſequuntur elementa pro=
prium impetum ſui motus: ſed
aliquando mouebuntur in id
ad quod per voluntatem intelli
gentie dirigentur ſiue per virtu
tem ſtellaruꝫ. Si de propinquo
ſiue inſtrumētali motore loqua
mur/hoc autem manifeſtum eſt
exemplum vapore terreſtri ele=
uato a terra: ſicut dicitur in pri=
mo metaphiſice qui per virtu=
tem ſolis aſcēdit ad calidam re
gionem aeris. Et de vapore hu=
mido ⁊ aquoſo ſimiliter aſcen=
dēte. vnde cum in aere ſint que
dam partes ignite et aeree et
aquee et terree mouentur a ſe
inuicem aſcendendo et deſcen=
dendo. ꝙ autez ignis ſit in aere
patet per philoſophum in pri=
mo metaphiſice. dicit enim ꝙ
ambitus ignis per aerem fre=
quenter ſpargitur motu id eſt ꝑ
virtutem celeſtis motus ⁊ fer=
tur violentia deorſum: ⁊ ideo
ſunt alique partes ignis et in
rore ⁊ in vaporibus pluuialibꝰ
deſcendentes: quas vapores ac
cipiunt i regiōe aeris calefacta:
et ideo aque pluuiales ſunt va=
poroſe et calide. et hec etiaꝫ eſt
cauſa ꝙ nūc deſcendente nō eſt
tanta intenſio frigoris/ ſicut in
alijs hyemalibus temporibus.
Sic ergo cum pluuia et rore et
alijs huiuſmodi deſcēdunt par
tes ignite ad locum mixtionis.
Ex his patet ꝙ ad mixtionem
non mouet violentia/ſed natu=
ra: ⁊ ideo mixtio non eſt violen=
ta ſed naturalis. ¶ Circa ſecun
dum autem diuerſi diuerſimo=
de opinantur. Sunt enim qui= Quō
dam dicentes ꝙ qualitatibus elemē=
actiuis et paſſiuis ad medium ta ſunt
redactis aliqualiter per altera= in mix=
tionem forme generales elemē= to. pria
torum manent in mixto: quia ſi opinio
non manerent corruptio quedā
erit in mixto. ¶Rurſus etiam
quia aliter ſimplicia corpora ele
mentorum rationem amitterēt. t.c. 40
Elementum enim eſt ex quo cō Impro
ponitur aliquid ⁊ eſt in eo(vt di batio.
citur quinto metaphiſice.) ſed
iſta opinio eſt impoſſibilis.
¶Impoſſibile enim materiam
ſm idem diuerſas formas ele=
mentorum ſuſcipere. Si igitur t.c.27.
in corpore mixto forme ſubſtan
tiales elementorum ſaluaren=
tur oportebit diuerſis partibus
materie eas ineſſe. materia au.
tem diuerſas partes accipere
eſt impoſſibile niſi preintellecta
quantitate in materia. ſublata
enim quantitate materia indiui
ſibilis permanet(ſicut patet in
primo phyſicoruꝫ.) Ex materia
autem ſub quantitate exiſtente
et forma ſubſtantiali aduenien
te corpus phyſicum conſtituit.
¶Diuerſe igitur partes mate=
rie formis elementorum ſubſi=
ſtentes plurium corporum ra=
tionem ſuſcipiunt. Multa au=
tem corpora impoſſibile eſt eſſe
ſimul. ¶Non igitur in qualibet
parte corporis mixti erunt qua
tuor elemēta: ⁊ ſimiliter nō erit
vera mixtio: ſed ad ſenſum ſicut

accidit in cõgregationẽ corporũ sensibiliũ ꝓpter paruitatez que libet forma substantialis ꝓpriã dispositionẽ acquirit in materia sine qua esse non põt/vnde altera est via ad alterationez: altera ad corruptionẽ. Impossibile autem est eandẽ esse dispositionem quã requirit forma ignis: ꝛ quaz requirit forma aeris vel aque: sz sunt contrarie. cõtraria autez nõ possunt in eodẽ subiecto. Impossibile est igitur ꝙ in eadem parte mixti sint forme substãtiales ignis et aque. Si igitur mixtio fiat remanentibus formis simpliciũ corporũ sequitur ꝙ nõ sit mixtio: sed solũ ad sensum quasi iuxta se positis partibus insensibilibus ꝓpter paruitatẽ. ¶ Quidam vtriusqz rationes vitare volentes in maius inconueniẽs inciderunt vt eniz mixtionẽ ab elementorũ corruptione distinguerent: dixerunt formas substãtiales elementorum aliqualiter remanere in mixto. Sed rursus ne cogerentur mixtionem ad sensum/et non ẞm veritatem ponere: posuerunt ꝙ forme elementorũ non manent in mixto ẞm suuz complementũ. Sz in quoddam medium reducunt. ¶ Dicunt enim ꝙ forme elementoruz suscipiunt magis et minus ꝛ habent contrarietatem adinuicez: et hec manifeste repugnant cõmuni opinioni et dictis Aristotelis dicentis in predicamentis ꝙ substantie nihil est contrariũ: et ꝙ non recipit magis et min⁹. ¶ Ulterius procedunt dicentes ꝙ forme elementorum sunt imperfectissime/vt pote materie primo ꝓpinquiores. vnde sunt medie inter formas substantiales

Scđa opinio

et accidentales. Et sic inquantũ accidunt ad naturã formarũ accidentalium magis ꝛ minus suscipere possunt. ¶ Hec autez positio multipliciter improbabilis est. primo quia esse aliquid medium inter substantiam et accidens est omnino impossibile. esset enim aliquid medium inter affirmationem et negationẽ. proprium enim accidentis est in subiecto esse: substantie vero in subiecto non esse. forme autem substãtiales sunt quidẽ in materia/sed non in subiecto. Nam subiectum est: hoc aliquid: forma autẽ substantialis est que facit hoc aliquid non autem presupponit ipsum. ¶ Item ridiculũ est dicere mediũ esse inter ea que non sunt vnius generis. (vt probatur. in. 10°. metaphisice.) mediũ enim et extrema ex eodem genere esse oportet. nihil ergo mediũ esse potest inter substantiam ꝛ accidens. Unde impossibile est formas elementoruz suscipere magis et minus. omnis enim forma recipiens magis ꝛ minus est diuisibilis per accidens: inquantum scilicet subiectum potest eã participare vel magis vel min⁹. Secundum autem id quod est diuisibile vel per accidens vel per se contingit esse motum continuum (vt patet in sexto physicorũ.) si igitur forme substantiales elementorum suscipiunt magis et minus tam gñatio quam corruptio erit motus cõtinuus/quod est impossibile. Nam motus continuus non est nisi in tribus generibus scilicet in quantitate qualitate ꝛ vbi. Oportet igitur alium moduz inuenire/quo et veritas mixtionis saluetur: et

improbatio.

t.c.15.

tamen elementa non totaliter corrumpantur: sed aliqualiter
opinio ppria. in mixto remaneant. ¶ Considerandum est igitur q qualitates actiue et passiue elementorū cōtrarie sunt adinuicem et magis et minus recipiunt. Ex contrariis autem qualitatibus que suscipiunt magis et minus constitui potest media qualitas que sapit vtriusq extremi naturam/ sicut palidum inter albū et nigrū. sic igitur remissis excellētiis elementorum qualitatū constituitur ex eis quedā qualitas media que est propria qualitas corporis mixti: differens tamen in diuersis sm diuersam mixtionis proportionem: et hec quidē qualitas est propria dispositio ad formā corporis mixti. sicut qualitas simplex ad formā corporis simplicis. ¶ Sicut igitur extrema inueniuntur in medio quod participat naturam vtriusq. sic qualitates simplicium corporū inueniuntur in qualitate corporis mixti. Qualitas autem simplicis corporis est quid aliud a forma substantiali ipsius: agit tamen virtute forme substantialis: alioquin calor calefaceret tantum: non autem forma substantialis educeretur in actum cum nihil agat supra suam speciem. Sunt igitur virtutes formarum substantialium simplicium corporum in corporib' mixtis non actu: sed virtute. Et hoc quod dicit philosophus. nō manent igitur elementa scilicet in mixto actu vt corpus albū: nec corrumpunt nec alterū nec ambo: saluatur enim virtus eorum.

Lectio. xxiii.

Ontinuā aūt his questionem dicēdū vtrū ne mixtio ad sensū est: vt quando ita in parua diuiduntur que miscentur et ponunt ad inuicē: hoc modo: vt nō manifestū sit sensui vnūqdq: tūc mixta sunt. t.c.35.

Postquā philo

soppus determinauit mixtionē esse. hic determinat quomodo fiat mixtio. Et circa hoc duo facit. Primo ponit opiniones aliorū de modo mixtionis. scdo ponit opinionē propriam ibi (Sunt itaq vt diximus.) Circa primū duo facit. primo ponit opiniōes aliorum. secundo reprobat eas ibi. (Si autem est omne corpus) ¶ Circa primum sciendum est q de modo mixtionis duplex fuit opinio. vna fuit q tunc solum mixtio fiat quando miscibilia diuiduntur in tam minima secundū quantitatem q sensus ea percipere non potest. et quando illa minima fuerunt secus inuicem posita non alterata: tunc dicunt fieri mixtionem: et hanc opinionem primo ponit philosophus. ¶ Secundam opinionē ponit ibi.

¶ Aut non sunt. Sed est vt quecunq secus quācunq sit particulam mixtorū. dicitur eīn sic illo mō. v.g. ordeum mixtū frumēto: qn qdcūq secus qdcunq ponetur.

¶ Que fuit talis: quod cum miscibilia sunt diuisa: non ita. vt sistat diuisio minima secundum sensum: sed sistat in minima secundum materiam scilicet quod non sit accipere minus quod seruet materiam et operationem miscibilis. ¶ Conueniunt enim ambe iste opiniones: que dicunt mixtionem esse secundum minima: sed differunt: quia prima ponit minima quo ad sensum: secunda minima secundum materiam. ¶ Dicit ergo philosophus quod dicendum est et determinandum continuam questionem scilicet si ita sit vt dicit prima opinio: vel sicut dicit secunda que dicit scilicet quod diuiso corpore in minima simpliciter: quelibet pars eius est secus quamcunque partem alterius. Dicitur enim sic a quibusdam (verbi gratia) sicut si diceremus ordeum mixtum cum frumento. licet enim illa discernantur: tamen sunt minima sui generis. Et ad similitudinem istorum dicunt fieri mixtionem elementorum: quando in minima simpliciter diuiso elemento: quelibet pars vnius est iuxta partem alterius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem est omne corpus diuisibile si est corpus corpori miscibile omiomeros. Quamcumque vti oportebit partem fieri secus quamcunque.

t.c.86 ¶ Quoniam autem non est in minima diuisio. Neque compositio idem et mixtio sed aliud: manifestum quod neque secundum parua saluata oportet quod miscentur dicere mixta esse. Compositio enim erit et non praxis neque mixtio. Neque habebit eandem rationem cum toto pars. Dicimus autem oportere si mixtum est aliquid mixtum omiomerum esse. Ut quemadmodum aque pars aqua: ita et temperati. Si autem secundum parua compositio esset mixtio: et nihil continngeret horum: sed solum quidem mixta ad sensum.

¶ Destruit predictas opiniones et primo per rationem communem ambabus. Secundo per rationem propriam ibi (Et idem huic.)

¶ Dicit ergo primo. si omne corpus est diuisibile. Si corpus corpori est miscibile de ratione mixture est quod quelibet pars vnius miscibilis sit omiomera: et oportet quod quelibet pars sit iuxta quamlibet partem alterius miscibilis. Quoniam autem mixtio non est compositio diuisorum in minima latentia sensum: sicut dicebat prima opinio. nec etiam sicut dicebat secunda. manifestum est quod non erit mixtio secundum parua saluata in speciem et virtutem quia tunc esset potius quedam compositio: et non mixtio: nec haberet quelibet pars eandem rationem cum toto. ¶ Nos autem dicimus quod si est aliquod mixtum oportet ipsum omiomerum .i. eiusdem rationis in parte et in toto. Et sicut quelibet pars aque est aqua ita quelibet pars mixti est mixtum. ¶ Si autem mixtio esset compositio secundum parua: vt dicebat vtraque opinio: licet indifferenter: nihil horum contingenter

sed solum mixtio ad sensum: et non fm veritatem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et idem huic quidem mixtum si non videt quis acute: linceo autem non mixtum videbitur.

¶ Ponit proprias rationes. Et primo contra primaz opinionez d. q si hoc modo fiat mixtio: sicut prima opinio dicebat, illud quod esset vni mixtum: puta ei qui videt acute esse alterius nõ mixtum: puta linceo videnti acute. ¶ Secundo arguit contra secundam opinionẽ ibi.

¶ Neq3 diuisione vt quecunq3 secus quamcunq3 pars. Impossibile enim ita diuidi. Aut igitur non erit mixtio: aut dicenduz est hoc quomodo contingit fieri rursus.

¶ Dicens q mixtio nõ ẽ ex diuisione minimorum: quia in minima simpliciter impossibile est diuidere corpus: ita q in eis stet diuisio. Si autez minima essent physica: tunc esset congregatio et non mixtio. Aut igitur mixtio non est: cum hi duo modi eẽ nõ possint. Aut rursus dicendum est quomodo contingit mixtionem fieri. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.87 ¶ Sunt vtiq3 vt diximus entium: hec quidem actiua: hec autem passiua ab his. Hec quidem igitur conuertuntur: quorum eadem materia est: et actiua adinuicez et passiua abinuicem. Hec autem faciunt impassibilia entia: quorum non est eadez materia.

¶ Determinat de modo mixtionis fm propriam opinionẽ τ primo premittit quandã diuisionẽ necessariã ad propositum ostendendum. di. q sicut supra dictum est entium quedam sunt actiua: quedam passiua: ab his scilicet actiuis. sed istorum quedã cõmunicant in materia: et talia in agendo τ patiendo adinuicez conuertuntur. Quedam vero sunt quorum non eadem materia est: et talium licet vnuz agat: et reliquum patiatur: non tamẽ in hec conuertuntur adinuicez. ¶ Secũdo ibi.

¶ Horum quidem igitur nõ est mixtio: ideoq3 neq3 medicatiua facit sanitatez neq3 sanitas est mixta corporib9.

¶ Prosequitur intentuz. τ circa hoc tria facit. Primo ostendit q̃ non sunt miscibilia sine ex quibus non potest fieri mixtio. Secũdo ostendit quando: τ ex quibus fiat mixtio ibi. (Quando autem potentijs adequant.) Tertio redit iterum super primuz: vt melius manifestet que nullo modo sunt miscibilia ibi (Quando autem alterum.) ¶ Dicit ergo primo q eoruz que non communicant in materia non potest esse mixtio: et ideo licet medicina faciat sanitatem: non tamen patitur a sanitate: et ideo misceri ibi non potest. Neq3 sanitas vel aliquod accidens miscetur corporibus: τ talia immiscibilia sunt ex sui natura. Quedã aũt licet sint miscibilia ex sui natura: tamen per accidẽs misceri non possunt: et que sint ista: declarat ibi.

t.c.88 ¶ Actiuorum autem & passiuorum quecunq; sunt facile diuisibilia. Multa quidem paucis & magna paruis composita non faciunt mixtionem sed augmentationem. dominantis. Transmutatur enim alterum in dominans. Ideo gutta vini in mille millis amphoris aque nō miscet. Soluitur enim species & trāsmutatur in omnem aquam.

¶ Dicens q si multa de genere actiuorum et passiuorum componantur: et magna paruis nō faciunt mixtionem: sed faciūt augmentum predominantis / per cuius virtutem alterum scilicet paucum vel paruum transmutatur. in alterum predominans: et ideo gutta vini in mille millibus amphoris aque nō miscetur cū ipsa aqua: quia forma siue species eius transmutatur et corrūpitur in totam aquam. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.89 ¶ Quando autem potentijs adequantur equaliter: tunc transmutatur vtrumq; in dominans in suūpsius natura: non generatur enim alterum sed medium commune. Manifestum igitur quoniā hec sunt miscibilia quecunq; contrarietatem habent facientium. Hec sunt enim abinuicem passiua.

¶ Ostēdit ex q̄bus & qū fiat mixtio: & circa hoc tria facit. Primo ostēdit qū / & ex quibus fiat mixtio. Secundo ostendit q̄ faciliter miscent ibi. (Parua autē.) Tertio que difficulter ibi. (Multum autem.) ¶ Dicit ergo primo qū potētie miscibiliū adequant / tūc vnūqdq; miscibiliū equaliter dominat & vnūqdq; ad alterū tāq; a dominis trāsmutat: & vnūqdq; ex suiipsius natura s3 aliqd trāsmutat: nec tū vno corrupto aliō generatur: sed fit mediū inde cōmune qd participat oium virtutes miscibilium coniunctorum: manifestum est ergo q hec sunt miscibilia quecunq; sunt de numero facientium siue agentium et habent contrarietatem / quia hec sunt adiuicem passiua: & hoc est primo quod requiritur in miscibilibus. ¶ Contra hoc autem quod hic dicitur obijcitur a quibusdam: q2 sic miscibilium potētie adequantur / tanta est virtus resistendi quanta est virtus ad agendum: & ita nec agent nec patientur adinuicem. ¶ Item obijciunt Auicen. et Algazel dicentes: q si miscibilia adequantur in mixto nō magis inclinabitur illud mixtum sursum q̄ deorsū vel ad aliquam aliam loci differentiam / cum nullum sit in ipso predominans elementorum: et adhuc sequitur q quilibet motus sm triplum magis est violētus q̄ naturalis / et similiter est de loco. ¶ Sequeretur etiam q omnis mixtio esset vna. Et ita ex similibus in quantitate et qualitate essent caro & ossa & lapis et cetera mixta qd est impossibile. ¶ Ad quod dicendum est q cū omnis mixtio naturalis sit propter generationem non sic sunt intelligenda verba philosophi: q in mixto sit qualitas virtutū et potentiarum vt prima ratio q

Dubitatio.

Rūsio

cedebat: nec etiam oportet ꝙ ibi sit equalitas quantitatis ipsorũ miscibilium Sed est intelligendũ ꝙ ibi sit qualitas proportionis que requirit formam generande/propter quam est mixtio et per hoc patet solutio ad obiecta. ¶Deinde cum dicit.

¶Et parua aũt paruis posita secus miscentur magis: facilius enim inuicem et citius transeunt.

¶Ostendit que faciliter ꝛ bene miscentur dicens ꝙ quando parua miscentur paruis/tunc facilius fit mixtio: quia talia facilius ꝛ citius transeunt per se inuicez alterando. ¶Deinde cum dicit.

¶Multum autem ꝛ a multo tardius hoc operatur. Jõ ꝛ bene determinabilia diuisibilium ꝛ passiuorum miscibilia. Diuiduntur enim hec in parua facilius hoc eniz est bene determinabile esse. ꝟ. g. humida miscibilia maxie corporum. Bene determinabile enim maxime humiduz diuisibilium: si non viscosum sit: hec enim vtiqz ampliorem et maiorem solum tumorem faciunt.

¶Ostendit que tarde/et de difficili cõmiscentur dicens ꝙ quãdo multum miscetur multo: tũc tardius et difficilius commiscentur. et hoc ideo/ quia difficilius adinuicem alterantur ꝛ tardius transeunt per se inuicem. ¶Requiritur etiam ad facilem mixtionez ꝙ miscibilia sint bene terminabilia adinuicem passiua: et hoc ideo, quia bene terminabilia cum sint subtilia et humida facilius diuiduntur in parua que facilius commiscẽtur ꝙ̃ magna hoc enim est bene terminabile: quod est bene diuisibile in parua. ꝟ. g. humida que sunt inter cetera corpora bene miscibilia: ꝛ hoc ideo quia humidum inter alia corpora est magis diuisibile in parua/nisi illud humidum sit viscosum: quia (sicut dicitur in quarto metheororuz.) partes humidi viscosi coniacent/ sicut glutinum/ propter mixtum eis subtiliter siccum quod apprehẽdit vndiqꝫ humidum/ et non sinit elabi oleum: quando vero aq̃ admiscet/quia lubrica simul iuncta vel lubricum humido compositum auget tumorem sine q̃titatem sed non miscetur ei sic ꝙ quelibet pars eius alteret et alteretur ab eo ad mediaz naturã mixti. ¶Deinde cum dicit. t.c.28. Cur partes humidi viscosi coniaceant.

¶Quando autem alteruz solum passiuum erit. aut vehementer. hoc autem valde parum aut nihil amplius mixtum ex ambobus aut parum quod contingit circa stannũ et es.

¶Quedam enim balbutiuntur adinuicem et epaphoterizant. Uidentur enim qualiter et mixta remisse. Eteniz alterum quidem susceptibile: alterum autem species: q̃ in his contingit stannum eñi vt passio aliqua sine materia eris pene euanescit mixtum omne colorans solum. Jdez autez hoc contingit in aliĳs. t.c.90

¶Ostendit iterum primum vt

meli⁹ declaret que sunt que nullo modo misceri possunt dicens ꝙ quando solum alteruꝫ est passiuum/ita ꝙ non agat in alteruꝫ talia nullo modo miscentur: et hoc est quando miscibilia nō cōmunicant in materia. Quando vero communicant in materia sed vnum vehementer agit ⁊ alterum vehementer patitur / et non tantum agit quantum primum:neqꝫ taliuꝫ potest esse mixtio:vel si est aliqua parum relinquetur de eo quod vehementer patitur/sicut patet in stanno et ere.¶ Si in ere liquefacto miscetur modicum de stanno nunc stānum per vehementiam actionis eris euaporat/ et nihil forte remanet/nisi calor quidam:⁊est simile balbutientibus qui vna litera prolata aliam distincte non proferunt.idem etiam contingit in multis aliꝭs. ¶Deinde cum dicit.

¶Manifestuꝫ igitur ex his que dicta sunt ꝙ est mixtio ⁊ quid est mixtio:et quare est: et que sunt miscibilia entiuꝫ: quoniam sunt quedam quasi passiua abinuicem ⁊bene determinabilia et bene diuisibilia. Hec enim neqꝫ corrupta esse necessarium quando mixta: neqꝫ adhuc simpliciter eadem esse que prius. Neqꝫ cōpositionem esse mixtionem corum: neqꝫ ad sensum. Sed est miscibile quidem quodcunqꝫ bene determinabile ens:passiuum fuerit et actiuum et tali miscibile est: ad omiomerum enim miscibile. Mixtio autem est miscibilium alteratorū vnio.

¶Recapitulat que dicta sunt,de mixtione per quod etiam quarta questio declaratur que fuit primo proposita in principio huius capituli dicens manifestum esse ex his que dicta sunt: ⁊ ꝙ est mixtio: et quid est: et quare est: quia propter passionem et actionem contrariorum:et dictum est etiam que sunt miscibilia/ quando ista passiua adinuicem et bene terminabilia: et talia sunt bene diuisibilia. Dictum est etiam quod ad hoc ꝙ fit mixtio/necessarium est ꝙ miscibilia non sint simpliciter corrupta / nec sunt simpliciter eadem vt prius:sunt enim corrupta quantum ad formas et remanent quantum ad virtutem/vt supra ostensuꝫ est. Adhuc etiam ostensum est quod mixtio non est compositio minimorum ſm naturam sicut dicebat vna opinio.nec minimorum ſm sensum/vt dicebat alia:talia enim minima non sunt miscibilia. Sed illud est miscibile quod cum est bene determinabile actiuum et passiuum:et illud admiscetur cum tali miscibili est miscibile ad omiomerum id est facit cum alio mixtum/quod est eiusdem rationis in toto et in partibus.patet etiaꝫ ꝙ mixtio est miscibilium alteratorum vnio:que quidem alteratio solum est intelligēda in virtutibus siue qualitatibus eorum: sed si etiam alteratio sumatur improprie mixtio est miscibilium alteratorum: id est corruptorum secunduꝫ formas vnio. Quo mixti diffinitio intelligitur.

¶ Aristotelis stagyrite peri pateticoꝛuz principiis de generatiõe ꝛ coꝛruptõe textus scdi ꝛ vltimi libri. Lectio. i.

T.c.1

E mixtione quidẽ igit ꝛ tactu ꝛ facere ꝛ pati dictuz est qmõ existant trãsmutantibus secundum materiam. Amplius autem de generatione et coꝛruptione aliqua ꝛ simpliciter: ꝛ quõ ẽ et propter quam causaz. Similiter autez et de alteratione dictum est quid est alterari: ꝛ quam habet differentiã eoꝛum. Reliquum autez cõsiderare circa vocata elemẽta coꝛpoꝛuz. Generatio quidem et coꝛruptio omnibus natura subsistentibus substantiis est non sine sensibilibus coꝛpoꝛibus

¶ Diui Thome Aquinatis doctoꝛis Angelici oꝛdinis predicatoꝛũ inter latinos Aristotelis Expositores facile principiis in secundum et vltimum de generatione ꝛ coꝛruptione volumez preclarissime interpretationes.

Ostq̃ philosophꝰ in primo libro determinauit de generatione et coꝛruptiõe in communi: et de motibus consequentibus scilicet de alteratione et augmento. Nunc in secundo libro determinat de generatione ꝛ coꝛruptione in speciali. scilicet de generatione ꝛ coꝛruptiõe elementoꝛũ. Et circa hoc duo facit primo recapitulat ea que dicta sunt in primo libro: ꝛ continuat dicta dicẽdis dando intentionem. Secũdo prosequitur intentum ibi (Hoꝛum autez subiectaz.) ¶ Dicit ergo primo q̄ dictum est iaz in primo libro de mixtione ꝛ de tactu ꝛ de facere et pati quomodo existunt his que transmutantur secundum naturam. Amplius etiam dictnm de generatiõe ꝛ coꝛruptione quomodo est: ꝛ propter quam causã. ¶ Similiter etiaz dictum est de alteratione quid est et in quo differt a generatione et coꝛruptione. ¶ Relinquitur autem in hoc secundo libro considerare de coꝛpoꝛibus que elementa vocantur anteq̄ꝫ consideremus in libris de generatiõe ꝛ coꝛuptione coꝛpoꝛum specialium sicut lapidum ꝛ metalloꝛũ ꝛ plãtarũ ꝛ animaliũ. et hoc iõ quia oẽs substãtie que generantur ꝛ coꝛrũpuntur non sunt sine istis sensibilibꝰ coꝛpoꝛibꝰ. s. quattuoꝛ elemẽtis. ¶ Dicuntur aũt elementa atonomasice sensibilia. quia eoꝛũ differẽtie sũt principia q̃ sunt quattuoꝛ qualitates. s. calidũ frigidũ / hũid uz ꝛ siccũ sunt cãe oiuz aliaꝝ q̃litatũ tãgibiliũ. ¶ Deinde cũ dicit. ¶ Hoꝛũ aũt subiectã materiã hi q̃dez eẽ inq̃unt vnã vt puta aerẽ ponẽtes aut ignẽ aut aliqđ mediũ. Hoꝝ aliqđ ꝛ coꝛpꝰ ens sepabl'e. hi autẽ plura p̄ numerũ vno. Hi qui

quare elemẽta sensibilia ãtonomasice dicũt.

T.c.2

dem ignem et terram. Hi aūt et hec et aerem tertium. Hi autem et hoc et aquam quartū: vt empedocles ex quib⁹ congregatis et segregatis et alteratis ait contingere generationem et corruptionem reb⁹.

¶ Prosequitur intentum et circa hoc duo facit primo inquirit de substantia et numero eorum secundo de mutua ipsorum generatione et corruptiōe ibi (Qm̄ autem determinatum est) Circa primum duo facit primo determinat de materiali principio et formali elemētoꝝ. secūdo de numero eorum ibi (Quoniam autem quattuor elementa). Circa primum duo facit primo determinat de principio materiali. Secundo de formalibus. (Sed non minus. Circa primum duo facit primo determinat de materia elementorum secundum opinionem aliorum secundo secundum opinionem propriam ibi (Nos autem dicimus.) Circa primum duo facit. primo ponit opiniones aliorum. secundo reprobat eas ibi (Quoniam quidem igitur principia.) Dicit ergo primo ꝙ quidam fuerūt qui posuerunt tantum vnam materiam elementorum: sed isti diuersificati sunt. quidam enim dixerūt ꝙ illa materia erat aer quidam vero ꝙ ignis. ¶ Sed isti diuersificati sunt. quidam enim posuerunt quoddam corp⁹ medium: igne quidem dentius: aere autem subtilius. Cōueniunt omnes isti in hoc ꝙ dixerunt ipsam materiam elementorum esse corpus separabile actu: et per se existens. ¶ Alij vero fuerunt qui dixerunt materiam elementorum esse plurificatam per numerum et isti etiam diuersificati sunt. quia quidam dixerunt ipsam esse ignem et terram quidam vero addunt tertiū. s. aerē. quidam addunt quartum scilicet aquam sicut empe. Dicunt autem tam ponentes duo ꝙ͠ ponentes plura duobus per congregationem ꝙ per segregationem ipsorum fit generatio et corruptio in rebus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam quidem igitur prima principia et elementa bene habet dicere ꝙ fit confessum ea quibus transmutatis: aut secundum congregationem aut segregationē vel secundnm aliam transmutationem contingit generationem esse et corruptionem. Sed facientes quidem vnā materiā extra ꝑdicta. hanc autem separabilem et corpoream peccant. Impossibile enim sine contrarietate esse corp⁹ hoc sensibile. Aut em̄ leue: aut graue: aut calidum aut frigidum necesse infinitum hoc quod quidā dicunt esse principium. t.c.3.

¶ Reprobat predictas opiniones et hoc primo. secundo quasi incidenter reprobat opinionem platonis ibi (. Ut autem in thimeo scriptum est) ¶ Aduertendum autem est circa primum ꝙ non reprobat opinionem ponentium plura elemēta: sed ad presens concedit eam tanꝙ͠ propinquam aliqualiter veritati vn̄ dicit ꝙ

dicit ꝙ sit cõcessuz illis q ponũt plura elemẽta esse principia per quorum transmutationẽ fit gña tio ⁊ corruptio siue ista transmu tatio sit congregatio ⁊ disgrega tio: siue quecunq alia transmu tatio: isti quodammodo bene di cunt. ¶ Reprobat autem primã opinionem: vnde dicit (facientes vnam materiam) et hanc corpo ream ⁊ separabilem ab omni cõ trarietate: ⁊ ab omni forma ele mentali: sicut ꝙ est mediũ inter ignem ⁊ aerem peccant: quia im possibile est ꝙ corpus sensibile sit sine cõtrarietate. oportet eniz ꝙ illud corpus infinitum quod ipsi dicunt esse principiuz sit aut graue aut leue. et siquidem erit leue mouebitur ad locuz ignis. Si autem graue mouebitur ad locum terre. ¶ Cuius autez mo tus est et locus illius est forma quam motus et locus sequun tur. ergo est terra vel ignis: et sic per consequens est calidum aut frigidum: et sic non erit separa bile contrarietate: et a forma ele mentali: vt ipsi ponebant. ¶ De inde cum dicit.

t.c.4. ¶ Ut autem in thimeo scri ptum est nullam habet de terminationem. Nõ enim di xit manifeste pandoxis si se paratur ab elementis. Neq vtit materia nihil dicens es se subiectum aliquod voca tis elementis prius: vt aurũ operibus aureis certe: ⁊ hoc non bene dicitur hoc modo dictum. Sed quorum quidẽ est alteratio ita. Quorum au tem est generatio et corru ptio impossibile illud enun ciari ex quo generatum est. Sed tamen inquit longeve rius est esse aurũ dicere vnũ quodq esse.

¶ Sed elemẽtis entibus so lidis vsq ad planitiem facit dissolutionez: impossibile au tem matrem ⁊ materiam pri mam planam esse. t.c.5.

¶ Reprobat opinionez platonis de pncipio elemẽtorum dicẽs ꝙ il lud, qd dixit plato in thimeo nul lã hz determinationẽ: qr nihil di xit determinate et manifeste. nõ eñi dixit manifeste ⁊ determina te: si illud principiuz qd vocauit pãdexes. i. receptaculũ oĩz sepa ratur ab elemẽtis ita ꝙ sit aliqñ actu existens sub forma elemen ti: vel non. neq etiã dixit ꝙ esset aliquod materiale principiuz ip sorũ elementorũ. ¶ Sed dicit ꝙ subiectũ elementorũ se hz ad ele mẽta sicut aurum se hz ad opa opa ta ex auro. ¶ Sz certe hoc nõ bñ dr: qr impossibile est ꝙ id qd est subiectũ gñatiõis: sicut materia dicat de ipso gñato: sicut nõ dici mus ꝙ caro sit terra sed terrea. ¶ Similiter illd ꝙ alterat nõ re cipit pdicationẽ passionis in re cto. non eñi potest dici ꝙ homo sit albedo: sed albus. plato tñ di cit ꝙ verius est dicere vnũquodq opus factũ ex auro esse auruz q̃ ipsum esse tale. Si cui verius est dicere phialã factaz ex auro esse aurum q̃ phialã. ita etiam veri erit dicere ignem vel aquam vel aliud generatum esse ipsum sub iectũ q̃ esse ignẽ vl' aquã. ¶ Po test ergo breuiter sic rõ formari: impossibile ẽ ꝙ subiectũ gñatio

Vídeq̄ elegā. tisime in tertío de celo & mūdo noster thomas expo suit. nis predicetur in recto de generato: sꝫ subiectū qđ ponit plato predicatur in recto de elementis. ergo ípossibile est ꝙ sit subiectum generationis et corruptionis ipsorum. Ad hoc etiam peccat plato: quia cum elemēta sint corpora solida: dicitur tamen ꝙ materia eorum dissoluitur vsq ad superficiem. (vt patet in tertio de celo et mundo.) Impossibile enim est ꝙ materia prima q̄ est sicut mater sit superficies.

t.c.3. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.6. ¶ Nos autem dicimus esse aliquam materiam vnā corporum sensibilium: sed hanc non separabilē: sed semper cum contrarietate ex qua generantur vocata elementa. Determinatū est autem de his certius: et in aliis. Sed tamen quoniam et hoc quo modo sunt ex materia prima corpora determinādum & de his. Principium quidem et primum existimātes esse materiam inseparabilem quidem. Subiectam autem contrariis. Neq enim calidum materia est frigido: neq hoc calido: sed subiectum amborum. Quapropter quidē primum potentia corpus sensibile principium. Secūdo autē prime contrarietates. dico autem. V. g. caliditas et frigiditas. Tertio aūt ignis & aqua talia. Hec quidē trāsmutant adinuicem. & non vt empe. et alii dicunt semp enī esset alteratio cōtrarietates autem non trasmutantur.

¶ Determiat de materia q̄ non est sepabilis simul ab oi forma eleméti: nec ab oi ꝯtrarietate elemētoꝝ sꝫ ꝑpriā opinionē. d. ꝙ ē aliq̄ vna materia sensibiliū corpoꝝ. s. elemētoꝝ q̄ nō est sepabilis simul ab oi forma elemēti nec ab oi cōtrarietate: sꝫ semp ē sub aliq̄ forma & aliqb⁹ q̄litatib⁹ ꝯsequētib⁹ ipaꝫ formā ex ista materia gnant sensibilia corpa q̄ vocant elemēta. excusando aūt se a maiori declaratiōe: dicit ꝙ determinatū est in aliis certi⁹. s. in tertio celi & mūdi. Sꝫ qꝛ ibi nō ē plene determinat⁹ mod⁹ ꝫm quē ex materia gnant corpa p̄ᵃ. ¶ De terminādū ē hic quō gnent. Ad hoꝝ enī manifestationē dicit sumēdū esse ꝑ pncipio hoc qđ dictū est. s. ꝙ est materia vna subiecta cōtrariis isepabilis ab eis. qꝛ semp est cū altero cōtrarioꝝ. Et hoc ꝓbat ꝑ hoc ꝙ caliditas non pōt esse materia frigiditatis: nec ecōuerso. Sꝫ opꝫ aliqđ eē tertiū (vt dꝛ in. 12. meta.) & in pmo phys. ꝙ est subiectū amboꝝ ꝯtrariorū: & de vno trāsmutat in aliđ. Et iō pmū pncipiū est id qđ est potētia corp⁹ sensibile: & illđ est materia iaꝫ dicta. ¶ Scđm vero pnᵐ sunt cōtrarietates q̄litatū distinguētes & determinātes potentiā materie. V. g. caliditas et frigiditas & hmōi. ¶ Tertiū iā erit elemētū ꝯstitutū ex his: puta ignis vel aq̄ vel hmōi. Et alia elemēta trāsmutant adinuicē: qꝛ eoꝝ cōis materia mutat de vna forma in aliā: vt de igne in forma aeris: & similiter de aliis. vn̄ nō est verū ꝙ emp. dixit: & quidā alii. s. ꝙ ele t.c.55

mēta nõ trāſmutant̃. Si em̃ imu tabilia ſunt vt ꝙ ſolū fuit magis ignis ſꝑ ſit ignis. tunc nunq̃ eēt gñatio: nec alteratio qđ eſt maniſeſte falſuz: qꝛ ƀm cõtrarietatē trāſmutant̃ ſicut videmꝰ ad ſenſum: ꝙ eadē materia: q̄ nūc ē ſub frigiditate aque aliquando eſt ſub caliditate aeris: ⁊ ꝙ erat ſub caliditate aeris: aliquando eſt ſub caliditate ignis. ❡ Cuz ergo huiuſmodi qualitates ꝯſequantur formas ſubſtantiales elemētorū ſicut effectus cauſaz ſequit̃ ꝙ ſi fiat tranſmutatio ipſarum qualitatū: ⁊ ꝙ etiā ſit tranſmutatio in formis ſubſtantialibꝰ.

Lectio. ij.

Ed non minus erit corporis qualia et quāta dicenduz p̄ncipia. Alij quidem enim ſupponentes vtūtur et non dicunt quare aut hec aut tanta.

Poſtquā philo

ſophꝰ determiauit de principio mãli elemētorū: hic determinat de pricipio formali. ⁊ primo dat intētionē ſuā. ſcđo pſequit̃ intentū ibi. (Qm̃ igit̃ querimꝰ.) ❡ Dicit ḡ prio qđ nõ minus debemꝰ dicere de pricipio formali elemētoꝝ q̃z de mãli. Et itelligo ꝑ formale p̄nm ipſas ſenſibiles qualitates potētiā mãe vel materiaz diſtinguētes ƀz quas illa corpa qualia ſunt. Inq̄rit em̃ hic phs p̄nm corporū ſenſibiliū inquātū ſenſibilia ſunt vt ipſe dicit in lr̃a ❡ Si aūt dicat̃ ꝙ velit inq̄rere pricipia formalia ſubſtantialia: tūc dõm eſt ꝙ qꝛ forme ſubſtantiales ſunt nobis ignote: qꝛ iſenſibiles. iõ ꝑ iſtas q̄litates q̄ ſunt imediata pricipia trāſmutatiõis ſubſtātialis dat intelligere ipſi formalia pricipia ſubſtātialia. ⁊ iõ dicit ꝙ etiā opȝ dicere quāta in quot ſunt iſte qualitates. ideo aūt de iſtis determinare opȝ: qꝛ alij phi non reddunt cām quare ſunt. ſȝ ſolū ex ſuppõne vtuntur eis. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Quoniā igit̃ querimꝰ cor- t.c.10.
poris ſenſibilis pricipia hoc t.12.
aūt eſt tangibile. Tangibile t.c.71.
autem cuius eſt ſenſus tactꝰ T.c.7.
Manifeſtum quoniā nõ omnes contrarietates corporis ſpecies et principia faciunt: ſed ſolum que ƀm tactū: ⁊ ƀm enim cõtrarietatē differunt: et ƀm tangibilē cõtrarietatē ideo neq̃ albedo et nigredo neqȝ dulcedo et amaritudo. ſimiliter autem neq̃ aliaruz ꝯrietatū aliq̄ facit elemētū.

❡ Proſequit̃ intētū: ⁊ circa hoc duo facit. prio oñdit ꝙ nõ oēs ꝯtrarietates ſunt forme el̃entoꝝ ꝑfectiue: ſȝ ſolū tāgibiles. ſecūdo nõ oēs tāgibiles: ſȝ ſolū prie: et oñdit q̄ ſunt prie ibi (Ipſorū aūt tāgibiliū.) ❡ Dicit ḡ p̄mo ꝙ qꝛ nos q̄rimꝰ p̄ncipia corꝑis ſenſibilis: ⁊ nõ oīs ſenſibilis: ſȝ ſoluz tāgibilis. tāgibile aūt ſolū ē ſenſus tactꝰ: manifeſtū eſt ꝙ nõ oēs ꝯtrarietates faciūt ſpēs ſiue formas corꝑis ſenſibilis: ſȝ ſolū ille q̄ ſūt ſenſibiles ƀm tactū: ⁊ iõ nec albedo: nec nigredo: nec dulcedo ⁊ amaritudo nec aliq̄ alia ſenſibilis q̄litas q̄ nõ eſt tāgibilis facit

elementa et huius causa est: q̄ꝛ non sunt prime: nec actiue: nec passiue adinuicem. Cuiusmodi opꝫ esse principia primoꝝ corporum. s. elementorum. ⁊ ideo nō transmutant ea que tangunt: ⁊ ꝓpterea non valent ad generationem ⁊ corruptionem elementorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quāuis prior visus tactu quapropter ⁊ subiectuꝫ prius Sed nō est corporis tangibilis passio ẜm ꝙ tangibile: sꝫ ẜm aliud ⁊ si contingat natura prius.

¶ Remouet quoddam dubium Cuꝫ querat hic phs formas perfectiuas corpoꝝ elementoruꝫ: ⁊ cum visus sit prior tactu. ⁊ ideo obiectuꝫ visus sit prius obiecto tactus: potius videtur ꝙ forme pfectiue elementoꝝ sint querēde penes differentias visus ꝙ̄ꝫ tactus. ¶ Sed hoc remouet dicens: ꝙ ꝙ̄uis visus sit vno mō prior tactu: q̄ꝛ forma etiā dignitate prior est omnibus sensibus ⁊ ideo obiectum visus prius est obiecto tactus: tn̄ qualitas que est obiectum visus non est corpus tangibile ẜm ꝙ tangibile etiaꝫ si visus contingat esse ẜm naturam primum, prior em̄ forma ⁊ dignitate ⁊ sine omnibus sensibus: ⁊ si est: vt dictū est: ⁊ obiectum visus prius est obiectis alioꝝ sensuū. non tamen omne visibile: sed soluꝫ lumen siue lux quia per ipsam mouet celū materiam generabilium ⁊ corruptibiliū ad omnē formā. ¶ Tact⁹ aūt subiecto prior est: q̄ꝛ substernitur omnibus sensibus. (vt pꝫ scd̄o de aīa.) ⁊ sue cōtrarietates sunt cause oīum cōtrarietatum: ⁊ hoc pꝫ q̄ꝛ nō sentimus ẜm tactum: nisi id qđ excellit ẜm qualitates cōplexionatas medium tactus quod est caro: et ille sunt calidum frigidum humidum et siccū: quarum nulla est in celo: ⁊ ideo celum ẜm naturam non est sensibile tactu: sed solum elementa in quibus sunt quattuor qualitates ex quibus fit complexio et tactus. ¶ Deinde cum dicit. t.cō.8.

¶ Ipsorum autem tangibilium diuidendum que prime differentie ⁊ contrarietates Sunt auteꝫ contrarietates ẜm tactum he: calidum ⁊ frigidum: humidum ⁊ siccum: graue leue: durum molle: lubricum aridum: asperum lene: grossum ⁊ subtile.

¶ Ostendit ꝙ non omnes qualitates tangibiles sunt forme perfectiue elementoꝝ. sed solū prime actiue ⁊ passiue sunt adinuicem. Et circa hoc tria facit. p̄mo diuidit qualitates tangibiles. scd̄o ostendit ꝙ non solum hec quattuor. s. cal. frigi. humi. ⁊ sic. sunt actiue et passiue. hoꝝ aūt tertiū ostendit ꝙ ipse sunt p̄me: q̄ꝛ ad ea oēs alie reducūtur ibi. (Subtile auteꝫ et grossum.) Dicit ergo primo. ꝙ diuidēde sunt tangibiles qualitates siue contrarietates vt videamus que earum sint p̄me. ¶ Sunt aūt contrarietates ẜm tactum hec cal. fri. humi. ⁊ sic. graue leue durū Raruꝫ
⁊ molle: lubricum aridum aspe ⁊ dēsū
rum lene grossum subtile. ¶ Ra nō sunt
rum autem ⁊ densuꝫ. vt in quar quali-
to phy. dr̄: non sunt qualitates tates
physice: sed positio partiuꝫ ma phisice
terie ẜm propinquum in denso: t.c.84

ꝛ ſm remotum in raro.

¶Deinde cum dicit.

¶Horum aũt graue quidez ꝛ leue: neqꝫ actiua: neqꝫ paſſiua: nõ enim in faciendo aliquid aliud: neqꝫ in patiendo ab alio dicuntur. Opꝫ autez actiua inuicẽ et paſſiua eſſe elementa: miſcentur enim et tranſmutantur adinuicem.

¶Oſtendit ꝙ he ſolũ quattuor qualitates ſunt actiue ꝛ paſſiue adinuicez: ꝛ per ↄſequẽs ꝙ ſunt forme elemẽtorũ. Sꝫ qꝛ graue ꝛ leue ſunt ꝓprie qualitates elementorum de quibus poſſet videri ꝙ eſſent ipſoꝝ formalia pͣncipia. ideo primo dicitur ꝙ non ſunt actiua nec paſſiua: ꝛ hoc declarat ꝑ modũ ſignificandi modũ ipſorũ. qꝛ nõ ſignificat actionem vel paſſionem: cuꝫ non ſint noia verbalia. Cũ aũt elementa miſceantur ꝛ tranſmutentur ad inuicẽ: opꝫ ꝙ ſint actiua vel paſſiua. Talia aũt eſſe non pñt: niſi per formalia ſua principia. Ex his igitur manifeſte ſequitur ꝙ nec graue nec leue ſunt formalia principia elementorum.

¶Deinde cum dicit.

¶Calidum enim et frigidũ humidum et ſiccum: hec quidem quia actiua ſunt: hec autem quia paſſiua dicuntur. Calidum enim eſt quia congregat homogenea. Segregare enim ꝙ inquiunt facere ignem: congregare autez eſt que eiuſdem tribus: contingit enim extollere alienigena. Frigidum autez quod qð coniungit ꝛ congregat ſimiliter ꝛ ſingenea et nõ eiuſdem tribus.

¶Oſtendit ꝙ he quatuor qualitates. ſ. cali. ꝛ frigi. humi. et ſic. ſunt actiue ꝛ paſſiue primo oſtẽdit hoc de calido et frigido. d. ꝙ calidũ ꝛ frigidũ ſunt actiua. humidũ ꝛ ſiccũ ſunt paſſiua. Sic dicuntur. i. ſic cõſignificant eoruꝫ noia: ꝛ hoc precipue ſm grecos ꝗ forte habent nomĩa verbalia actiones et paſſiones cõſignificantia. ¶Deinde declarat hoc idem per diffinitiones ipſorum. Calidum enĩ eſt qð cõgregat homogenea ſibi: qꝛ ſubtile qð calido eſt conueniens attrahit. lꝫ enim calidum ſegreget: ſicut dicunt quidã ignem facere: tamen illud ſegregare eſt congregare: qꝛ cõgregando homogenea ſegregat etherogenea ꝑ accidens Qð aũt frigidũ ſit actiuum. pꝫ etiaꝫ per hoc: qꝛ congregat oĩa tam que ſunt eiuſdem nature ꝙ̃ illa que ſunt diuerſe. Aliquãdo enim aqua terra᷒ palea ꝛ hmõi per coagulationem factam a frigido cõgregatur. ¶Scḋo ibi.

¶Humidum enim indeterminatũ ꝓprio termino bene terminabile ens alieno: ſiccum autem bene terminabile proprio termino: difficulter aũt terminabile alteri⁹. t.c..9

¶Oſtendit ꝙ humidum ꝛ ſiccũ ſunt paſſiua per diffinitiones eorum. differũt enĩ per paſſionem eoꝝ. humidũ enĩ eſt indeterminatum ꝓprio termino bene terminabile termino alieno. ſiccuꝫ autez terminat termino ꝓprio. difficulter autẽ terminabile termino alieno. ¶Deinde cũ dicit

¶Subtile aũt ꝛ groſſuꝫ: lu- t.c.10.

bricũ ꝛ aridũ ꝛ durũ ꝛ molle ꝛ alie differẽtie ex his sunt.
¶Ostendit ꝙ predicte quatuor qualitates sunt prime: qꝛ ad eas oẽs alie reducuntur. ꝛ hoc pmo facit. scdo oñdit ꝙ ille nõ reducuntur ad alias ibi. (Hec autez nõ amplius.) Circa primũ duo facit. primo ostendit ꝙ iste sunt prime. scdo distinguit siccum et humidum: qꝛ non omne humidũ: nec etiã siccũ est pma qualitas ibi. (Dicuntur aũt siccum ꝛ humidũ.) Circa pmũ duo facit pmo ꝓponit: ꝙ oẽs alie qualitates sunt ex his. d. ꝛ subtile grossum ꝛ lubricum ꝛ aridũ ꝛ durũ ꝛ molle: ꝛ oẽs alie differẽtie sensibilium qualitatum sunt ex his ¶Secundo ibi.

¶Omñ enim repletiuum est humidũ: qꝛ nõ est terminatũ q̃dẽ: bñ autẽ terminabile ens: ꝛ qꝛ sequitur tangentez Subtile aũt repletiuũ: subtiliũ aũt ptium et paruarum ptium repletiuuz: totum cũ totum tangit: subtile aũt maxime tale. Manifestum aũt quoniam subtile quidez erit humidi: grossum autẽ sicci.
¶Probat ꝓpositũ: ꝛ circa hoc tria facit. quia primo reducit ad istas quattuor hãc cõtrarietatẽ subtile ꝛ grossum. scdo lubricuz ꝛ aridũ ibi. (Et rursus lubricũ.) tertio molle ꝛ durũ ibi. (Ampliꝰ molle q̃dem.) Dicit ergo pmo ꝙ subtile est ex humido: qd ptꝫ ex diffinitione humidi: ꝙ qꝛ humidum est. ex eo ꝙ nõ bene terminatur termino ꝓprio: sed bñ terminatur termino alieno est. repletiuũ: qꝛ sequit vndiq tãgẽs ipm eo ꝙ fluit. vsq ad ipꝫ tãgẽs subtile aũt repletiuũ: eo ꝙ ipm subtilitate / qdlibet minimũ subintrat: vñ manifestũ est ꝙ subtile est effectꝰ hũidi: ꝑ oppositum aũt grossuz erit effectꝰ sicci. grossum aũt est cuius ptes feculẽte nõ disiũgunt ꝛ excedit capacitatẽ eiꝰ quod natum est repleri. Dubitatio.
¶Sꝫ videt ꝙ hec ratio phi nõ valeat: cũ sit ex duabꝰ affirmatiuis i scda figura. dicit ẽm hũidũ est repletiuũ subtile repletiuũ ꝰ subtile ẽ hũidũ. ¶Sꝫ est dcꝫ ꝙ Rñsio. cũ in quolibet genere sit deueniẽre ad vnum primũ qd est cã sequentium. (vt dr scdo meta.) oꝫ ꝙ in gñe repletorũ sit vnũ pmuꝫ qd ꝑ se sit repletũ: ꝛ a quo alia replẽtia pticipãt. tale aũt est primũ humidũ qd supra diffinituꝫ est. vñ lꝫ ratio phi nõ teneat rõne ordinationis terminorũ in figura. valet tamen ex habitudine cãe effectꝰ. ¶Deinde cũ dicit
¶Et rursus lubricum quidem humidi.
¶Lubricum autem aliquid humidum passiuum est velut oleum. t.c.11.
¶Aridum quidez sicci. Aridum enim perfecte siccum: q̃propter ꝛ coagulata sunt ꝓpter defectionez proprie humiditatis. t.c.12.
¶Reducit aliã cõtrarietatẽ ad ꝑdictas q̃ttuor q̃litates. s. lubricum ꝛ aridũ. d. ꝙ lubricũ reducitur ad humidũ: qꝛ lubricũ est humidum aliquid passum. Cũ ẽm humidum patitur commixtionẽ subtilis terrei: ꝛ est vnctuosum: tunc fit lubricũ: qꝛ substantiale:

terreū sibi cōmixtū nō sinit separari ꝑtes ei⁹: sicut apꝑet in oleo ⁊ aliꝭ vnctuosis. ¶ Aridum āt est qđ est ꝑfecte siccū nō retinēs nec subtile terreū: nec etiam hu midū vnctuosuz: ⁊ iō q̄ coagulā tur calido p̄rio hūiditatē ꝓpriā extrahēte: postea ꝟo frigido faciente partes cōstare sibi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli⁹ molle q̇dē hūidū molle eĩ qđ subĳcit̃ in seip̄m ⁊ nō trāsmutās q̇dē qđ facit hūidū. Jō eĩ nō ē hūidū mollis sꝫ molle hūidi: duꝝ enim est qđ coagulatum est coagulatum enim siccum.

¶ Reducit tertiā ꝯrietatē .s. molle ⁊ duꝝ. d. ꝙ molle est effectus hūidi. Molle ei ē qđ cedit tāgēti differt tn̄ ab hūido: q: hūidū trāsmutat tāgēs: q: hūectat: sꝫ molle īquātū tale nō trāsmutat tangēs: ⁊ iō molle nō ē hūidū: sꝫ est effect⁹ hūidi. ¶ Durū āt reducit̃ ad siccū: sicut effect⁹ ad suā cām ¶ Duꝝ ē ei qđ tāgēti nō cedit: q: est coagulatū. Coagulatū est effect⁹ sicci. vt prius dictum est. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.14 ¶ Dicunt̃ aūt siccū ⁊ humidum multifarie. Opponitur aūt sicco ⁊ hūidū ⁊ vdū: ⁊ rursus humido ⁊ siccū ⁊ coagulatū. Oīa aūt hec sunt sicci ⁊ humidi primoruz dictorum. Qm̄ eīm humido opponitur siccū. Et humidū q̇dē est qđ hꝫ alienā hūiditatē supficie tenus. Jnfusuz aūt q̇dē qđ ī ꝓfundo. Siccū autē qđ ꝑuatur hac: manifestuz ē qm̄ humidū qđ erit humidi oppositum ⁊ siccum primi sicci.

¶ Rursum aūt humidum et t.c.15.
coagulatuz sil'iter. Et humidum q̇dē est qđ hꝫ ꝓpriā humiditatē in ꝓfundo. Jnfusum autē qđ hꝫ alienā humiditatē in ꝓfundo. Coagulatuz autē qđ priuat̃ hac: quapropter et horuz erit hoc q̇dem sicci: hoc autē humidi. Manifestum igitur qm̄ oēs alie differentie reducunt̃ ad primas quatuor.

¶ Distinguit humidū ⁊ siccū. d. ꝙ siccū ⁊ humidū dicūtur multis modis. Est eīm quoddā humidū: qđ hꝫ humiditatē in profundo: ⁊ hoc pōt esse dupl'r: q: si hꝫ propriā humiditatē quēadmodū vua proprie dr̄ hūida. Si aūt hꝫ extraneā sicut spōgia dr̄ hūidū infusum. Et est qđdā hūidū vel vdū fm aliā litterā qđ hꝫ hūiditatē in supficie qđ cōmentator noīat irroratū: ⁊ oib⁹ istis modis elemētū humidū opponit̃ sicco. ¶ Sꝫ sciēdū ēt ꝙ multipl'r dr̄ siccū. vno eīm mō dr̄ siccū. corp⁹ grossuz ⁊ aridū i supficie: ⁊ hoc ꝓp̄e oppōit̃ hūido i supficie Alio aūt mō dr̄ siccū coagulatū qđ nō hꝫ hūiditatē in profundo ⁊ huic sicco proprie opponit̃ humidū infusuz. Oīa aūt hec. s. humidū istis modis dcm̄ ⁊ siccū aridū ⁊ siccū coagulatū: sunt effect⁹ ꝑmi hūidi: ⁊ ꝑmi sicci. De aspo aūt ⁊ leui nō facit ph̄s mētionē: q: manifestū ē ꝙ ad illas q̄tuor reducūt̃. asperū eīm ē qđ hꝫ siccitatē i supficie. q̄ sequat̃r ꝑtes ei⁹ ꝯstare fac̄: lene āt i supficie hꝫ hu

morē: qui equaliter facit fluere ptē ad partē: et iō, vnū horū ē effectꝰ sicci. s. asperū: et aliud est effectꝰ humidi. s. lene. cōcludit igitur ex predictis manifestū eē qꝫ oēs alie differentie tangibiliū qualitatū ad illas quatuor reducunt.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec autē nō ampliꝰ in minores. Neqꝫ enī calidū qd sic cū aut qd humidū. Neqꝫ humidū qd calidū aut qd frigidū. Neqꝫ frigidū qd siccū: neqꝫ subinuicē (neqꝫ sub calido et humido sunt: quapropter necesse quattuor esse has.

¶ Ostēdit qꝫ ille nō reducunt ad alias: nec in pauciores nec ad se inuicē: qꝛ calidū non est siccū: ita qꝫ caliditas sit frigiditas quedā vel effectꝰ eius: nec frigiditas est caliditas vel siccitas vel humiditas quedā. Nec humiditas est caliditas vel frigiditas. Nec frigiditas vel siccitas. Nec calidū est frigidū vel econuerso: sicut sub cā: nec etiā frigidas et caliditas sunt sub humido et sicco vel econuerso. Necesse est igitur has quatuor q̄litates esse primas.

Dubitatio. T. c. 1. ¶ Sꝫ videt hoc nō esse veruꝫ (qꝛ in primo meta. dicit) qꝫ stelle per motū suum: et per reflexionē radiorū causant calorē in istis inferioribus et maxime sol: et ita videt qꝫ nō oē calidū sit effectus primi calidi cū ipse stelle non sint calide: nec per tales qualitates effecte calide. Saturnꝰ etiā dr causare frigiditatē in aere: et ita non omne frigidum erit effectus primi frigidi.

Rn̄sio ¶ Ad qd dicendū est qꝫ philosophꝰ hic loquit de qualitatibus actiuis et passiuis adinuicē inter quas sūt pdicte quattuor qualitates: vt ostēsuꝫ est. Qualitateꝫ aūt stellarū: puta lux vel aliqua alia virtꝰ earū: lꝫ causaret in istis inferioribꝰ aliquā qualitatē: nō tñ ab eis patiunt. cū eorū substātia nō cōmunicēt in materia (vt dr in in. 12. meta.) et ideo cessat obiectio. t. c. 10.

Lec. iij.

Uoniā āt quattuor elementa: eorū autē quattuor sex ꝯiugationes sunt: ꝯria aūt non innata sunt ꝯiūgi. Calidū enī et frigidū esse idē. et rursus humidū et siccū impole. Manifestuꝫ autē qm̄ quattuor erunt elemētorū cōiugatiōes: calidū et siccuꝫ calidū et hūidū: et rursus frigidū et hūidū. et frigidū et siccū. Et assecutuꝫ est hoc s̄m rationē simplicibus apparētibꝰ corporibꝰ: igni et aeri et terre et aque. Ignis enī calidus et siccus. Aer auteꝫ calidus et humidꝰ: velut euaporatio enim aer. Aqua aūt frigida et humida. Terra autem frigida sicca. Ut rōnabiliter distribuantur differērentie primis corporibus: et multitudo eorum sit s̄m rationem. t. c. 16.

Postq̄ philosophꝰ determinauit de principiis elemētorū. s. de mālī et formali: hic determinat de nūero eorū: et circa hoc duo facit. primo de

termiat ƌ nũero eorꝝ.scƌo cũ in q̄ libꝫ elemẽto sint due qualitates ostẽdit in q̄libet q̄ qualitas dñet in eo ibi.(Sꝫ tamen simpliciter quattuor entia.) Circa primum duo facit.prio ꝓbat numerũ elemẽtorũ.scƌo cõfirmat dictũ suuꝫ per opiniões aliorũ ibi(Dés eñ q̄ simplicia corpa.(¶ Ad euidẽtiã prime ptis sciẽdũ ẽ ꝙ elemẽtũ cõmuniter sumptũ põt dicioẽ qƌ venit in cõpositionẽ alicuiꝰ. Est eñ elemẽtũ ex quo cõponit aliq̄d primo ⁊ est in eo.(vt ƌr in quinto meta.)ſꝫ hoc ergo sumẽdũ cõiter elementũ ipẽ prie quattuor qualitates pñt dici elemẽta cũ ex ipsis(vt ƌr in littera) cõponant sex cõiugatiões vel aliter. ¶Quia alio modo dicunt ẽlementa prie.ꝑpões demõstrationis ex quarũ virtute ꝓcedũt cetere demõstratiões in quas oẽs ꝑpões alie reducunt. ad horũ ergo siĺitudinẽ ipse prie tangibiles qualitates pñt dici elemẽta: qr oẽs alie vt ostẽsuꝫ ẽ sunt effectꝰ eaꝝ:⁊ in eas cetere reducunt Dicit ergo prio phs. ¶ Cũ sint q̄ttuor elemẽta.i.q̄ttuor tãgibiles qualitates⁊ nõ quattuor simplicia corpa:vt q̄dã exponũt.nõdũ: eñ ꝓbatꝰ est numerꝰ earuꝫ. aut quattuor qualitatũ sunt coniũctiones.s.calidũ⁊ frigidũ.siccũ ⁊humidũq̄: sunt due ipossibiles cõiugatiões:qr impoſe ẽ ꝯtraria esse in eodẽ:manifestũ est ꝙ solum relique quatuor cõiugationes erũt poſes.s.calidũ ⁊ siccuꝫ calidũ⁊ humidũ:frigidũ ⁊ humidũ:frigidũ et siccũ.¶Et hoc qƌ dictũ est ſm hãc rõnẽ assecutuꝫ est.i.conueniẽs est his que apparent in simplicibꝰ corporibus scilꝫ in igne aere aqua et terra.

elentũ cõuer ſũptũ. T.c.4

qũo q̄ttuor q̄litates dicunt prie ꝑpões elenta dicunt

ipoſe ꝯria in eodeꝫ esse.

Ignis eñ est calidus et siccus: et ita constituit per primã cõiugationẽ.Aer calidus et humidꝰ per secundã.Aqua frigida ⁊ humida per tertiã.Terra frigida ⁊ sicca per quartã:⁊ sic prime differẽtie qualitatũ rõnabiĺr distribuũtur primis corporibꝰ.s.quattuor elemẽtis:⁊ multitudo priorũ corporũ sit ſm pdictã rõnẽ:qr scꝫ prime qualitates nõ pñt nisi quadrupliciter cõbinari.¶De inde cum dicit.

¶Oẽs enim quidẽ qui simplicia corpora elemẽta faciũt hi quidẽ vnum hi auteꝫ duo: hi aũt tria hi auteꝫ quattuor faciunt.Quicũq̄ quideꝫ igit vnum dicũt solũ:deinde densitate et raritate alia generant:his contingit duo facere principia et rarum et densum:aut calidum et frigiduꝫ. Hec eniꝫ actiua:vnũ aũt supponitur quemadmodum materia.Qui autẽ moꝝ duo faciunt vt parmenides igneꝫ ⁊ terram media mixturam faciunt horum: puta aerem et aquam. t.c.13.

¶ Similiter aũt et qui tria dicunt quemadmoduꝫ plato in diuisionibus.mediũ enim mixturã facit: et fere eadem dicunt et qui duo et qui tria dicunt: preterq̄ ꝙ hi quidem incidunt in duo media: hi autem vnũ solũ faciunt.

¶Cõfirmat qƌ dixit per opinionẽ antiquorũ.Duo autem dixit philosophꝰ.primũ est ꝙ elemen

ta nō sunt plā q̄ꝫ quatuor. scđ3 ē
ꝙ ipsa agūt ꝛ patiunt̄ ꝑ differen
tias cōtrariarū tāgibiliū q̄litatū
in q̄b⁹ duob⁹ ↄcordat q̄dāmō cū
antiq̄s. vñ dicit ꝙ oēs antiq̄ di=
cūt elr̄enta omplicia corpa cōue=
niūt in hoc ꝙ nō excedūt q̄terna
riū numerū. differūt tñ q2 q̄dā di
cūt p̄m elr̄entū eē tm̄ vnū. Quidā
dicūt elr̄enta eē duo. q̄dā tria/ qui
dā q̄ttuor. ꝫ in hoc cōcordat cu3
antiq̄s q̄ quaternariū numerum
nō trāscēdūt. Concordat etiam
cū eis in scđo: q2 dicūt ip̄a elr̄enta
siue vnū siue plura pati ꝑ cōtra
rias q̄litates. Quicūꝗ em̄ vnū so
lū dicūt elr̄entū: dixerūt alia gñā
ri ex ip̄a dēsitate ꝛ raritate q̄ sūt
ↄtrarie q̄litates. ❡ Isti ergo di=
xerūt duo pricipia p̄ter elr̄entu3
ip̄3 ꝙ dicebāt eē quādā media3
nām corporeā subtiliorē aere: et
dēsiorē igne: ex quo ꝑ dēsitatē et
raritatē ex eo alia gñari vel ꝑ ca
lidū ꝛ frigidū. ꝑ frigidū q̄dē ↄdē
sans: ꝑ calidū aūt rarefaciēs. he
em̄ q̄litates: cū sint ↄrie: agunt ꝛ
patiunt̄ adinuicē. vnū aūt. s. p̄di=
ctū elr̄entū supponit̄ eis sicut ma
teria. ❡ Qui aūt duo faciunt vt
parmenides: q̄ ponit ignē et ter=
rā esse elementa: ponebāt etiam
inter ea duo media. s. aerem et
aquā que dicebat fieri ex istis
duob⁹ per rarū et densu3: quia
qñ rarefit terra aq̄ gñat̄: qñ aūt
condensatur ignis generat̄ aer:
vnde iste etiā ponebat ea pati
ꝑ cōtrarias qualitates: ꝛ in hoc
cōuenit cū pho. Silr̄ aūt et q̄ di
cūt tria esse elemēta ponūt duo
extrema cōtraria: ꝛ vnū medium
sicut plato in suis diuisionibus
vbi diuidit elementa. Ponit em̄
vnum ex parte forme vt magnū
et paruū: que sunt contraria ex
parte materie. Dicit etiā quod=
da3 mediū esse mixtū ex magno
ꝛ paruo: fere aūt dicunt idē qui
ponunt duo principia ꝛ ponen=
tes terram. vtriꝗ em̄ ponūt duo
extrema: et differunt: q2 ponen=
tes duo elemēta sicut parme. po
nūt duo media. ponentes aute3
terram ponunt vnum medium.
❡ Deinde cum dicit.
❡ Quidā autem ꝛ mox quat
tuor dicunt: vt empedocles:
congregat autem et hec in
duo. igni em̄ oīa alia ↄ̄ponit. t.c.20.
❡ Non est aūt ignis ꝛ aer et
vnūq̄dꝗ predictorū simplex
sed mixtū: Simpliciū autem
talia quidem sunt. nō tñ ea=
dem. U.g. q̄d quidem igitur
igni simile igneū nō ignis: et
quod aeri aereu3. Similiter
autem et in aliis.
❡ Ignis aūt est superabun= t.c.21.
dantia caliditatis quēadmo
dum et glaties frigiditatis.
Coagulatio quidem et arsio
superabundātie quedā sunt:
hec quidem frigiditatis: hec
autem caliditatis Si igitur
ē glaties ē coagulatio frigidi
et humidi ignis erit arsio ca
lidi et sicci: iō nihil ex glatie
generat̄: neq3 ex igne.
❡ Ponit spālīter opinionē empe
doclis: ꝛ eā declarat dicēs ꝙ q̄dā
sicut empe. ꝛ ei⁹ seq̄ces ponunt
statim q̄ttuor elr̄enta. dicit aute3
mox: q2 l3 aliq̄ posuerint q̄ttuor:
nō tñ principalr̄: sed duo media
sicut aerē ꝛ aquā dicebāt ex aliis
gñari. Ista aūt q̄ttuor elemēta re
ducit emp. in duo ↄtraria ex vna

em̄ pte ponit ignē: ⁊ ex alia pte igni tria alia cõtraponit. vñ concordat Arist. cū empe. in duob⁹: lȝ nõ oĩno. s. i nũero elemẽtorũ et cõtrarietate eorũ. Ulteri⁹ aũt incidẽter declarat opinionē. d. ꝙ ſꝫ empe. elementa q̄ nos sentim⁹ non sunt pura sicut ignis / quē sentimus nõ est purus: neqꝫ aer, nec aliqd aliorũ: ſꝫ vnũqdqꝫ est mixtũ. tñ simplicia elementa sunt talia i. istis q̄ videm⁹ silia: nõ tñ eadē U. g. id qd ē sile igni: puta flāma nõ est ignis: ſꝫ ignea. ē em̄ flāma spũs sicci ardor (vt dr in p̄mo methaphy.) Et qd est sile aeri nõ est aer: sed aereũ ⁊ silr de alijs. Dicit ēt empe. ꝙ ignis q̄ circa nos ē est q̄dā supabũdātia caliditatis sic glaries est quedā superabundātia, frigiditatis. Coagulatio em̄ ⁊ arsio sunt superabundātie quedā. hec quidē frigiditatis in glatie. hec autem caliditatis in igne circa nos existente. si igitur glaties est coagulatio humidi ⁊ frigidi: ⁊ ignis est superabũdās arsio calidi ⁊ sicci: q̄ꝛ vtrumqꝫ eorum a temperamento mixtiõis recedit. ideo nihil ex glatie generatur. nec ex igne qui ē circa nos licet vtrũqꝫ sit mixtũ. ſm autem quosdā aliter inducit hec littera vt legatur ſm opinionē aristotelis. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.22. ¶ Entibus aũt quattuor simplicibus corporib⁹ duorum vtiqꝫ primorũ esse vnũquodqꝫ. Ignis quidē et aer eius qui ad terminũ fertur, aqua aũt et terra eius quid ad medium. Et extrema quidē syncera ignis: ⁊ terra: media autem mixta magis aque et aer: et vtraqꝫ vtrisqꝫ contraria. Igni quidē enim est contrariũ aqua, Aeri autē terra hec enim ex contrarijs passionibus ꝯstituta sunt.

¶ Remouet quādaꝫ dubitationē que talis est. cuꝫ em̄ sint quattuor simplicia corpora: vt pbatũ est. videtur ꝙ oporteat ponere quattuor loci differētias quo ipsis corporib⁹ aptant. hāc ergo remouet. d. ꝙ cū sint quattuor simplicia corpora: vnũquodqꝫ ipsorum est alteri⁹ duorũ priorũ locorũ scꝫ loci sursum ⁊ loci deorsum. hec em̄ sunt p̄rie differētie loci (dicitur in scdo de celo) et io dr hic priorũ duorũ. ¶ Ignis em̄ et aer sunt illius loci qui est alterũ sursum. terra aut ⁊ aqua sunt illi⁹ loci qui est deorsum nõ pariter. sed extrema sunt magis syncera. sicut ignis q̄ ē simplr leuis iõ simplr fert sursũ. terra ꝓo simplr deorsuꝫ: q̄ꝛ simplr grauis. Sꝫ media elementa vtroqꝫ pticipāt aq̄ em̄ leuis ē in terra: ⁊ grauis ē in aere ⁊ in igne. Cũ ĝ aq̄ pl⁹ habeat d grauitate q̄ꝫ de leuitate: magis cõicat cū terra. ⁊ iõ vtiqꝫ dat vn⁹ loc⁹. Silr aũt de aere ⁊ igne. Addit aũt ad hoc ꝙ cõstituta sunt ex ꝯtrarijs q̄ttuor passiõib⁹: ⁊ p̄mis ex q̄b⁹ grauitas et leuitas cātur: ⁊ cetere tāgibiles q̄litates. ¶ Deinde cum dicit. T.c.8.

¶ Sꝫ tñ simplr q̄ttuor entia vni⁹ vnũqdqꝫ est. Terra quidē em̄ sicci magis q̄ꝫ frigidi. Aqua autē frigidi magis q̄ꝫ humidi. Aer aũt humidi magis q̄ꝫ calidi. Ignis autē calidi magis quam sicci. t.c.2

¶Ostendit q̄ qualitas in quolibet elemēto dn̄e̅t dicēs q͛ elemēta cū sint quattuor ⁊ q̄libet habeat duas qualitates: non tñ hȝ eas equaliter: sȝ vnūquodq̧ est vni᷒.i. in vnoquoq̧ dn̄atur vna sicut in terra magis dn̄atur siccitas q̄ frigiditas. In aq̄ magis frigiditas q̄ humiditas. In aere magis humiditas q̄ caliditas. In igne vero magis dn̄atur caliditas q̄ siccitas. Nō est autē intelligendū: vt quidā dicūt q͛ terra: lȝ sit magis sicca q̄ frigida: q͛ ꝓpter hoc sit siccior igne q꞉ littera nō dicit. Rō enī in cōtrariuȝ persuadet. due enī sunt cause siccitatis. vna est frigus cōdēsans et cōprimēs humidū: ⁊ p̄ ꝯñs remonetur siccitas q̄ nō est aliud q̄ humiditas ꝑuatio. Alia cā ē caliditas humiditatē cōsumēs manifestū autē est q͛ motus causat calorē i eo q͛ pōt calefieri. ¶Necesse ergo in materia illa maxie ꝓfundet que semꝑ est: iuxta velocissimū motū: hec aūt est materia ignis: vn̄ ignis est calidissimū oim calidorū: vt d꞉ 2° meta. Potētior aūt est suꝑ huius caliditatis ad cōsumēdū humidū q̄ terre frigiditas. et idcirco ignis siccior est q̄ terra. ¶Ulteri᷒ aūt cū ꝟtus mouētis sit minor in remoto q̄ in ꝓpinquo: minus calefacit motus celi materiā aeris: immo quasi minime. remanebit ergo humida magis q̄ calida. nō tñ magis q̄ aqua: q꞉ in aqua est frigiditas faciēs ad se fluere humidū. caliditas aūt aeris non facit ad se fluere humidum. ⁊ iō aqua est magis humida q̄ aer: sensu eniȝ sensibilia iudicamus: manifestū est aūt oibus habētibus sensum tactus q͛ aqua humidior est q̄ aer. est tñ ⁊ minus frigida q̄ terra qđ sic ptȝ. frigiditas enī causat͛ ex distantia ab orbe sicut caliditas ex ꝓpinquitate. Cū ergo inter cetera elemēta terra magis distet a celo necessario sequit͛ q͛ terra frigidissima sit inter oia elemēta. Lectio. IIII.

Cōtra quorū dā .exꝑōnē.

Quoniam autēȝ determinatū est ꝑus q͛ est simplicibus corporibus ex inuicem generatio. Simul autē ꝓm sensum videntur generata. Non enim esset alteratio. Secundum tactus enim passiones alteratio est. Dicēduȝ quis modus adinuicem trāsmutationis. Utrum omne ex omni generari possibile: aut hoc quideȝ possibile: hoc autem impossibile. t.c. 24

Postq̄ philosoph᷒ inq̄siuit numerū elementorū ꝑ formalia principia ipsoruȝ. hic determinat de ḡnatiōe ⁊ corruptiōe adinuicē: ⁊ vniuersal͛r tā de ḡnatione simpliciuȝ q̄ mixtorū: ⁊ circa hoc duo facit. p̄mo ostēdit de ḡnatiōe elemētoꝝ adinuicē ⁊ cōpositoꝝ ex elementis, scđo de caus͛s ḡnatiōis ⁊ corruptionis ibi. (Quia vero q̄dam sunt ḡnabilia.) Circa primū duo facit p̄mo determiat de ḡnatiōe elemētoꝝ adinuicē. 2° de ḡnatione cōpositoꝝ ex elemētis ibi (De elemētis aut ex q̄bus) Circa p̄m duo facit. p̄mo dtermiat de trāsmutatiōe mutua elemētorū ꝓm opinionē ꝓpriā. Scđo reprobat opiniones ibi. (Oīm aūt q̄ transmutant͛.) Circa p̄m duo facit. p̄°

ostēdit quō elemēta ex adinuicē gñantur. scđo q̄ habēt vnā materiā susceptiuā existērē in potētia nō actu ibi (Sed tñ adhuc.) Circa pᵐ duo facit. pmo ponit q̄ ī tēdit. scđo ꝓsequit̃ itērū ibi (Quū
t.c. 51. quidē igit̃ oia.) Dicit ḡ pmo q̄ q² determiatū est hic. ⁊ in tertio libr. de celo ⁊ mūdo. q̄ corpa simplicia. s. elemēta adiuicē gñant ⁊ cū hoc etiā ad sensuȝ videm⁹: ipsa sunt adiuicē gñata: q² nisi ita esset non esset alteratio inter ea. cū tñ videamus q̄ alteratio ſm passiões tactus est inter ea. ⁊ ipse passiões inter se p̄dominātes trāsmutāt̃ substātiā eoꝝ adinuicē qm̄ inquā ita est. Dicēduȝ est nūc qs modus adinuicē trāsmutatiōis: ⁊ dicēdū est vtrū sit possibile q̄ qđlibet elemētū ex quolibet elemēto gñetur: vel q̄ tantū vnū generet̃ ex vno si impossibile generari ex alio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam quidē igit̃ omnia innata sunt adinuicē trāsmutari manifestum est: generatio quidem em̄ in cōtraria ex cōtrariis. Elemēta autēȝ oia habent contrarietatē ad inuicē: q² differentie contrarie sunt. sed his quideȝ enim ambe contrarie. V. g. igni et aque: hoc em̄ calidū ⁊ siccū: hec aūt frigida et hūida: his aūt altera solum. V. g. aeri ⁊ aque: hic em̄ calidus ⁊ humidus: hec aūt frigida ⁊ humida. Quapropter vniuersaliter q̄dē manifestuȝ qm̄ oē ex omni gñari innatum est.

¶ Prosequit̃ itētuȝ. Et circa hoc duo facit. pmo ostēdit gñationē elementoꝝ in cōi. scđo magis in spāli oñdēdo differētiā īter ea q̄tū ad eoꝝ trāsmutationē ibi (Jā aūt ſm vnūquodq̄.) pmo ostendit q̄ elemēta adinuicē transmutant tali rōne: gñatio est ex contrariis: ⁊ in cōtraria oia elemēta habēt ꝯtrarietatē adiuicē q² eoꝝ differētie sunt contrarie: ostēsuȝ est ḡ q̄ elemēta adiuicem gñant maiorē ꝓpōnē manifestat iducēdo in singulis elemētis dicēs q̄ quedā elemēta ſ3 ambas dr̃ias ꝯriant: sicut ignis ⁊ aq̄. ¶ Ignis em̄ est calidus ⁊ siccus. aqua vero frigida ⁊ humida. Calidū aūt ⁊ frigidū sunt ꝯtraria: ⁊ similiter humidū ⁊ siccū. ¶ Quedā auteȝ cōtrariant̃ solū ſm alterā qualitatem: sicut aer ⁊ aqua: q² aer est calidus ⁊ aqua est frigida: s3 in humiditate cōueniūt. Simile est de terra ⁊ igne: ⁊ de terra ⁊ aqua. Sic ergo cōcludit q̄ vniuersaliter manifestū ē: q̄ quodlibet elementum ex quolibet generatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jam autē ſm vnūquodq̄ nō est difficile videre quomodo omnia ex omnibus erūt. t.c. 25.
¶ Differt autem in citius et tardius ⁊ facilius ⁊ difficili⁹ Quecunq̄ em̄ habēt symbolum adinuicē velox horuȝ est transmutatio. Quecunq̄ autem non habent tarda: quia facilius vnum q̄ multa trāsmutare. V. g. ex igne quideȝ eniȝ erit aer altero transmutato: hoc enim erat calidum ⁊ siccum: hoc autem calidum et humidum. Quapropter si dominabitur siccum ab hu-

mido erit aer. Rursus autez ex aere ⁊ aqua erit si domiabitur calidum a frigido hoc quidem enim fuerat calidū ⁊ humidum: hoc autem frigidum et humidum. Quapropter transmutatio aqua erit eodem modo ⁊ ex aqua terra: et ex terra ignis: habent enim ambo ad ambo symbola. Aqua quidem humida et frigida: terra autem frigida ⁊ sicca. Quapropter dominato humido terra erit: et rursus ignis quoniam calidus ⁊ siccus: terra autem frigida ⁊ sicca: si corrumpatur frigidū ignis erit ex terra. Quapropter manifestum q in circuitu erit generatio in simplicibus corporibus: ⁊ facilis hic modꝰ trāsmutatiōis: qr symbolū existit his q̄ deinceps.

¶ Determiat de gñatiōe ipsoꝝ magis in spāli. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit quō vnū elemētū gñet ex vno. scdo quō vnū gñet ex duobꝰ ibi. (Si aūt vnius cuiusqꝫ.) Circa pmū duo facit. pmo oñdit q̄ sunt q̄ faciliter ⁊ cito adiuicē trāsmutant. scdo q̄ sunt q̄ terdiꝰ ⁊ difficulter ibi (Ex igne aq̄.) ¶ Dicit ḡ pmo q lꝫ oīa elemēta in hoc ꝯueniāt q qʒlibꝫ ex quolibet gñat: differūt in hoc q q̄dā ipsoꝝ facilliꝰ ⁊ citiꝰ/ ⁊ quedā tardiꝰ ⁊ difficiliꝰ abiuicē trāsmutant. Quecūqꝫ eñi hñt symbolū i. cōueniētiā in aliqua q̄litate citiꝰ ⁊ faciliꝰ trāsmutant adiuicē: illa ꝟo q̄ in nulla qualitate cōueniūt tardiꝰ ⁊ difficiliꝰ. ⁊ rō hꝰ est qr cū ea q̄ habēt symbolū transmutant nō est necesse trāsmutari nisi tm̄ alterā qualitatē qñ ꝟo ea q̄ trāsmutant adiuicē in nulla qualitate ꝯueniūt vtrāqꝫ q̄litatē necesse est trāsmutari. faciliꝰ aūt ē vnū trāsmutari q̄ plura. ¶ Ulteriꝰ aūt exēplificat. d. q ex igne pōt fieri aer nō solū altero transmutato. s. sicco. Ignis eñi est calidus ⁊ siccꝰ. Aer aūt calidꝰ ⁊ hūidus. si ḡ siccū ignis p dñiuz hūidi corrūpat remanet calidū ⁊ humidū ⁊ sic erit aer. ¶ Itē ēt ex aere poterit fieri aqua si p dñium frigiditas aeris corrumpatur. eodē mō ex aq̄ ⁊ terra ⁊ ex terra ignis hñt ambo ꝯueniētiā ambobꝰ. Aq̄ eñi ē frigida et hūida. terra ꝟo frigida ⁊ sicca: ⁊ iō dñante hūido. i. si hūidū aq̄ corrūpat p dñiū sicci: ⁊ gñabit terra ex aq̄ passiue eñi legit li dñante. ¶ Itē vero qr ignis est calidꝰ ⁊ siccꝰ terra ꝟo frigida ⁊ sicca. Si corrūpat frigiditas terre gñabit ignis ex terra: ⁊ iō cōcludit. manifestuz eē q cū qʒlibet gñet ex quolibet vt ostēsum est: q gñatio simpliciuz corpoꝝ circularis. Et pdictꝰ modus trāsmutatiōis est facilis: qr hꝫ symboluz in altera qualitate.

Dubitatio. ¶ Dubitat aūt de hoc qd hic dicit philosophꝰ: dicit eñi q cū elemēta q̄ habēt symbolū trāsmutantur: remanet vna qualitas: sicut qñ ex are fit aqua remanet hūiditas: ⁊ sic videt q corrupto subiecto remaneat accñs qd est impossibile.

Rñsio. ¶ Ad qd dicēdū q illd accñs siue illa qualitas non remanet eadem numero: sed eadem specie.

Replica. ¶ Sed adhuc videt dubiū remanere: qr non videt q ppter hoc talis transmutatio debeat eē faciliorcū oporteat corrū

pi:ambas q̃litates sine trãsmutatione nõ habentiũ simbolum ¶Ad huius ergo euidentiam considerandũ est ꝙ qualitates elementorũ causantur ab ipsis formis substantialibus ipsorũ. Illa ergo elementa que maiorẽ conuenientiam hebent in qualitatibus necessario habent maiorem cõuenientiam in formis substantialibꝰ: ⁊ per consequẽs in dispositionibus materrie facilius adinuicem transmutantur. Et licet oporret ambas qualitates corrũpi:tñ qꝛ q̃litas symbola minꝰ resistit imo faciliorẽ transitus. ¶Deinde cum dicit.

Ex igne aũt aquã et ex aere terrã. ⁊ rursꝰ ex aq̃ ⁊ t̃ra aerẽ ⁊ ignẽ ꝯtingit q̇dẽ gñari difficilius aũt qm̃ pl'iuz ẽ trãsmutatio. Necesse eni si erit ex aq̃ ignis corrũpi frigiduz ⁊ humidũ. Et rursꝰ si ex t̃ra aer corrũpi ⁊ frigidũ ⁊ siccũ. Sil'r aũt si ex igne ⁊ aere aq̃ ⁊ t̃ra necesse em̃ ãbo trãsmutare h quidẽ igitur generatio tardior est.

¶Oñdit q̃ sũt ille que tarde et difficulter adinuicẽ gñerẽtur ⁊ dicit ꝙ sunt illa q̃ nõ hẽnt symbolum: sicut ignis ⁊ aq̃ t̃ra ⁊ aer et inducit rationem que patet in littera. ¶Deinde cum dicit.

¶Si aũt vniuscuiusq; altũ corrũpet facil' q̇dẽ nõ adiuicẽ aũt trãsmutatio. Sed ex igne q̇dẽ ⁊ ex aq̃ erit terra ⁊ aer: ⁊ ex aere ⁊ t̃ra ignis ⁊ aq̃ Qñ quidẽ em̃ aq̃ frigiditas corrũpet. ignis aũt siccitas aer erit. Relinq̇t. eñi huiꝰ q̇dez calidũ huiꝰ aũt hũidum Qñ aũt ignis q̇dẽ calidũ aq̃ aũt hũidũ t̃ra erit. Or relinquit huiꝰ q̇dẽ siccũ huiꝰ aũt frigidũ. Sil'r aũt. ⁊ ex aere ⁊ t̃ra ignis ⁊ aq̃. Qñ em̃ aeris corrũpetur calidũ: terre aũt siccũ: aq̃ erit. Relinquit em̃ huiꝰ hũidũ: huiꝰ aũt frigidũ qñ aũt aeris hũidũ: terre autem frigidũ ignis. Quia relinq̇tur huiꝰ quidẽ calidum huiꝰ aũt siccuz que quidem erant ignis.

¶Cõfessa aũt ad sẽsũ ignis gñatio: maxie em̃ ignis flamma h aũt ẽ fumꝰ ardens fumus autez ex aere et terra. t.c.28.

¶Oñdit quõ vnũ elementũ gñetur ex duobꝰ. d. ꝙ si altera q̃litas vniuscuiusq; elẽtorũ non hñtiũ symbolũ: corrũpat nõ ẽ ad inuicẽ trãsmutatio. Sz tñ poterit aliq̇d tertiuz gñari. Sicut ex igne ⁊ aq̃ q̃ i nl'la q̃litate ꝯueniũt poterit gñari t̃ra ⁊ aer. Ex aere ⁊ t̃ra ignis ⁊ aq̃. Qñ em̃ aq̃ frigiditas corrũpit et siccitas ignis sic fiet aer q̇ ẽ calidꝰ ⁊ hũidꝰ. Qñ ṽo calidũ ignis ⁊ hũiditas aq̃ corrũpit remanet siccitas ignis ⁊ frigiditas aq̃ ⁊ sic gñatur t̃ra frigida ⁊ sicca. Sil'r ex aere et t̃ra põt gñari ignis ⁊ aq̃. Qñ caliditas aeris ⁊ t̃re siccitas corrũpit remanet hũiditas aeris: ⁊ t̃re frigiditas ⁊ sic gñat aq̃ frigida et hũida. Qñ ṽo hũiditas aeris ⁊ terre frigiditas corrũpit remanet caliditas aeris ⁊ siccitas terre: ⁊ sic gñat ignis calidꝰ ⁊ siccꝰ,

hec autem generatio ignis concessa est ab omnibus quia ad sensum apparet q in lignis in quibus ẽ humiditas aeris gñatur flamma que maxime ignis est inter ea que nature ignee sunt apud nos. flamma autem nihil aliud est nisi fumus acensus. fumus autem est ex terra et aere Et humiditas aerea expirans & secum trahẽs partes terrestres propter quod denigrantur ea que tangit. In hac tamne generatione notandnz est q semper necesse est vincere alteram actiuarum qualitatum & alterã passiuarũ: quia aliter nõ esset gñatio possibil. ¶ Deide cuz dicit.

in hac generatiõe necesse ẽ alteram actiuarũ & alteram passiuarũ vicẽ q̃litatũ. t.c.29

¶ In his autem: que p̱ conuenientiam nõ contingit corrupto ĩ vtroq altero elemẽtorũ fieri trãsmutationez in vnum corporum: quia relinquuntur in ambobus aut eadem aut cõtraria: ex neutro autem contingit gñari corpus (verbi gratia) si ignis q̃dem corrũpetur siccũ: aeris aũt humidũ calidũ in ambobus relinquetur. Si aũt ex vtroq calidũ relinquet contraria siccũ & hũidũ. silr aũt & in aliis. In oĩb⁹ em̃ his q̃ p̱ cõsequentiã existũt hoc q̃dẽ idẽ: hoc autẽ ↄtrarium. Quapp̱ter simul manifestũ qm̃ q̃ ex vno in vnũ transeũt vno corrupto gñantur. q̃ aũt fieri ex duob⁹ ĩ vnũ plurib⁹. ¶ Ostẽdit ex q̃b⁹ duob⁹ elemẽtis nõ põt gñari tertiũ. d. q in his elemẽtis que sunt per conuenientiam id est que sunt immediate in loco et habent simbolum: talis generatio esse non põt. s. ex duob⁹ altera qualitate in vtroq corrupta tertiũ generetur: quia illa que relinquitur est autẽ eadẽ aut cõtraria. Et si quidẽ fuerit eadẽ in vtroq. puta caliditas in igne & aere non gñabitur aliquod tertiũ elemẽtum: quia ex vna qualitate non potest cõstitui elementũ. Si aũt fuerint contraria puta siccitas ignis et humiditas aeris cũ ista coniugatio sit impossibilis: vt supra dictum est. tũc poterit generari tertium elementum. Similiter aũt est in aliis hñtibus symbolũ scz ĩ terra aere aq̃ q: in oĩb⁹ talib⁹ que habẽt talẽ cõiunctionẽ: in loco & est inter. conueniẽtia q̃litatis vna q̃litatis eadẽ et altera contraria. ¶ Ex dictis igit manifestũ est q̃d elemẽta q̃ ex vno in vnũ ex veloci gñatiõe trãseũt ex duob⁹ in vnũ tertium illa trãseunt duabus qualitatibus corruptis. t.c.30.

¶ Om̃ q̃dez g̃ oĩa ex oĩ generant & quõ ex inuicẽ trãsmutatio gñatur dictum est. ¶ Ultimo epilogat & patet in littera.

¶ Dubitat de hoc q̃d hic dicit philosoph⁹ q corrupta frigiditate terre & hũiditate aeris fiet ignis hoc em̃ nõ videtur possibile esse quia nec terre siccitas nec caliditas aeris videntur ad generationez ignis posse sufficere ignis em̃ multo calidior est q̃ aer & siccior q̃ terra. dubitatio

¶ Ad hoc autem dicũt quidam q non intendit philosophus q ex illis responsio q̃ρdam

ex illis duob⁹ gñeł purus ignis sed aliqd qđ maxime pcipiet naturã eius:sicut exẽplificat de flãma. ¶ Sed hoc stare nõ põt.qꝛ philosophus loquił de gñatiõe elemẽtoꝝ ꝛ nõ mixtoꝝ ex elemẽtis. ¶ Est pterea etiã caliditas flãme multo itẽsior ꝙ caliditas aeris. Et iõ dicẽdũ ꝙ gñał pur⁹ ignis. Et lꝫ illa caliditas nõ sufficiat iuuał tñ ꝛ intẽdił p virtutẽ corporis celestis et luce solis et p ṽtutẽ aliaꝝ stellaꝝ. Lectio. 5.

Imp-batio.

t.c.31.

Ed tamẽ adhuc:ꝛ sic aspiciemus de eis. Si eniꝫ est naturalium corporũ materia vt videtur quibusdam aqua ꝛ aer et que talia. Necesse autẽ vnum esse aut duo hec aut plura. Unũ vtiqꝫ omnia non est possibile. verbi gratia. aerem omnia: aut aquam: aut ignem: aut terram. Si transmutatio est in contraria: ꝛ hoc transmutat in contrarium. Si enim erit aer siquidẽ permanet altera tio erit ꝛ nõ gñatio. Si autẽ neqꝫ ita videtur vt ꝛ aqua simul sit ꝛ aer aut aliđ qđcũqꝫ Erit aliq̃ cõtrarietas:ꝛ drĩa cui⁹ habebit aliq̃d altera pticula ignis. v.g. caliditatem.

Postꝙ philosophus de gñatiõe elemẽtorum determinauit. hic ostẽdit ꝙ subiectũ istius trãsmutatiõis nõ est aliqđ corpus actu existẽs: et p cõsequens ꝙ illud subiectum est materia communis existens in potentia. ¶ Circa hoc ergo duo facit. Primo ostendit quod subiectuꝫ hui⁹ transmutationis nõ potest esse aliquod elemẽtũ. Scđo ꝙ nec aliqđ mediũ inter elemẽta ibi (Neqꝫ tñ aliqd aliđ.) ¶ Dicit ergo pmo ꝙ lꝫ supra dictum sit ꝙ sit subiectũ hui⁹ trãsmutationis:ꝛ ꝙ elemẽta adinuicẽ trãsmutenł. Adhuc tñ ispiciemus si aliqđ naturalium corporum puta elemẽtorum vel aliqđ corpus mediũ interea est materia talis transmutatiõis. ¶ Quibusdaꝫ eñi videł ꝙ sit aqua: quibusdã ꝙ sit aer vł aliq̃d tale. Sꝫ ꝙ aliqđ tale corpus nõ possit eẽ materia elemẽtorũ pbat tali rõne: qꝛ aut illđ est tm̃ vnũ aut duo aut plura. Si aũt sit vnũ tm̃: tũc oĩa erunt vnũ.s. vel aer vel aqua vel ignis: sed hoc nõ est possibile/ qꝛ trãsmutatio ẽ iter cõtraria. ¶ Si eñ dicał ꝙ aer qui est omnia pmaneat ꝫ rõnẽ ꝛ formã subiectũ saluał in tota trãsmutatione talis aũt trãsmutatio est alteratio ꝛ nõ gñatio: ergo nõ fit generatio elementoꝝ adinuicẽ: qđ est cõtra supra pbata. ¶ Similił aũt cũ predictis videł ꝙ aqua nõ sit oĩno similis aeri: aut aliquod elemẽtum p oĩa simile alteri elemẽto: ergo opꝫ ꝙ sit aliqua proprietas vniuscuiusqꝫ ꝛ aliqua differẽtia ꝛ cõtrarietas inter ipa distinguẽs ꝛ illi⁹ cõtrarietatis vnũ elemẽtũ habebit partẽ vnam et aliđ elemẽtũ partẽ aliã habebit. verbi grã si ignis ꝛ aer sint cõtraria ꝫm calidũ ꝛ frigidũ ignis habebit caliditatẽ ꝛ aer frigiditatẽ. Qñ ergo fit transmutatio aeris in ignẽ/ siquidẽ manet aer in tota trãsmutatiõe/ tũc ꝛ manet aeris frigiditas: ꝛ tñ ex igne in quo trãsmutał inerit ei caliditas: er-

go tunc est calidũ ⁊ frigidũ: ⁊ cũ sit simplex corpus est vbiqȝ ⁊ ſm idem frigiditas ⁊ caliditas ergo cõtraria erũt in eodẽ. qđ est impossibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed tamẽ neqȝ ignis erit aer calidus: alteratio enĩ tale ⁊ nõ videtur. Similiter autem rursus si erit aer ex igne calido in contrarium transmutatio erit. Existet igitur aer hoc et erit aer frigidum aliquid. quapropter impossibile ignem aerem calidum esse. Simul enim idem calidũ ⁊ frigidum erit aliđ. Aliquid igitur preter ambo idẽ erũt ⁊ aliqua alia materia cõmunis. Eadem autem ratio de omnibus: quoniã non est vnũ horum ex quo omnia.

¶ Remouet quandã respõsionẽ que posset dari ad predicta. posset enĩ aliqs dicere ꝙ aer qñ fit ignis nõ dicit̃ fieri ignis / qꝛ assumit spẽm ignis: sed aer est calid⁹ ⁊ similiter qñ ex igne fit aer remanet aer calidus: sed hoc remouet dicẽs ꝙ si hoc esset verũ sequeretur idẽ qđ prius. s. ꝙ gñatio elemẽti ex elemẽto esset alteratio: qꝛ aer frigidus ⁊ calid⁹ nõ differũt nisi ꝑ accidẽs: ⁊ hoc facit alterationẽ. puta cum ex igne fit aer vel ecõuerso. si vtraqȝ forma iest materie ignis et aeris sicut dicit ista opinio: erunt idem calidum ⁊ frigidum: ⁊ quia transmutatio omnis est inter cõtraria: ergo aeri inerit calor, ignis ⁊ aer desse, est quidẽ frigidus. ergo calidũ ⁊ frigidũ sunt in eodem simplici: qđ est impossibile, ergo impo͛e est ꝙ aer sit ignis calidus vel ignis sit aer frigidus. ¶ Qđ aũt hic dr ꝙ aer est de se frigid⁹: dicit̃ gr͞a exẽpli: ⁊ nõ ſm rei veritatẽ. Cũ aũt ista sint impossibilia: opȝ ꝙ ambo elemẽta. s. ignis ⁊ aer habeãt aliqđ qđ sit eis cõmune / qđ essentialiter est in ambobus: ⁊ hec est cõis materia q̃ est in potẽtia ad vtrũqȝ. ⁊ eadẽ rõ est de aliȷs elemẽtis. Nullum ergo elemẽtũ est materia ad alia elemẽta: sed materia eorũ est vna q̃ est potentia vnũqđqȝ. ¶ Deinde cum dicit. Quod aer' sit frigidus dr gr͞a exempli.

¶ Tamẽ neqȝ aliud aliquid preter hoc velut medium aliquid aeris ⁊ aque: ⁊ aeris et ignis. Illorum autem grossius: horum autem subtilius. Erit enim illud aer et ignis cum contrarietate. Sed priuatio contrariorum alterum quapropter non contingit illud solum esse vnꝙ (vt quidã inquiunt) infinitum comprehendẽs. Similiter igitur qđcunqȝ horũ: aut quidẽ nihil. t.c. 32.

¶ Si igitur vtiqȝ nullum sensibile prius his. hec vtiqȝ erunt omnia. t.c. 33.

¶ Ostẽdit ꝙ mediũ corpus inter ignẽ ⁊ aerẽ qđ sit grossi⁹ igne et subtilius aere: vel etiã mediũ inter aerẽ ⁊ aquã qđ sit subtilius aq̃ ⁊ grossi⁹ aere: nõ põt esse materia elemẽtorũ: qꝛ si illđ mediũ supponat̃ qđ est mediũ aeris et ignis aut illud est cũ cõtrarietate elementi prima: aut sine ea. si autem est cum contrarietate prima alicuius elementi ipsum est illud elementum. quia cui' conuenit propria passio alicui⁹ / illi cõ

uenit subiectum illius passionis et sic non erit mediũ inter elemẽta. qd est contra id qd suppositũ est. Si autẽ illud corpus non hʒ passionẽ vel ꝓprietatẽ elementarem sʒ est priuatũ ea: cum priuatio cum altero semper sit cõtrariorũ. Aliter eñ materia elemẽtorũ eẽt a forma separata: qd est impossibile. Sequitur ꝙ id mediũ corpus sit sine contrarietate. Sicut q̃dam dicũt ꝙ ipsuʒ est quoddã infinitũ nõ habens q̃litatẽ aliquaʒ: et oia cõprehendẽs similis aũt ratio est qdcunqȝ horũ mediũ esse materia elementorũ ponaꝛ. ergo aut nihil tale est mediũ aut illud est aliud quattuor elementorũ: qd est cõtra positionẽ. si ergo nõ põt aliqd corpus sensibile pri⁹. istis quattuor elemẽtis necesse est vt ipsa quattuor elemẽta sint pricipia corporũ sensibilium. Cõmentator aũt aliter deducit istaʒ rationeʒ. dicit eñ ꝙ si ponatur aliqd corp⁹ mediũ esse materiaʒ elementorũ sequiꝛ ideʒ inconueniens: quod cõtingebat ponentibus vnũ elementorũ aereũ esse subiectũ. seq̃tur eñ ꝯria eẽ in eodẽ: q꞉ cũ ois trãsmutatio sit in ꝯria et ex ꝯrijs vt supra dixit philosoph⁹. cuʒ ex tali corpore generaꝛ aer vel aliud elemẽtũ in eodẽ erũt qualitates ipsius corporis: mediẽ: cum ipm in transmutatiõe ꝭm substantiaʒ permaneat: et qualitates aeris generati que de necessitate illis oportet esse cõtrarias. ¶ Sequitur etiaʒ ꝭm eum. illud est ens et non ens: quia cum vnum est priuatio alterius et priuatio est non ens secundũ vnum contrariorum est ens: et ꝭm aliud est nõ ens. ¶ Ultimo autẽ cũ dicit.

¶ Necesse igitur aut semper manentia et immutabilia inuicem: aut transmutabilia: et aut oia: aut hec q̃dẽ hec aut nõ ĩ thimeo plato scripsit.

¶ Quoniam quidem igitur transmutari inuicem necesse est dictum est prius. Et quoniam non similiter cito aliud ex alio dictum est prius. t.c.54.

Quoniam habentia quidem symbolum citius generãtur ex adinuicem: non habentia autem tardius. Siquidem igitur contrarietas vna est secundum quam transmutantur. necesse duo esse. Materia enim medium insensibilis ens et inseparabilis. Quoniam autem plura videntur entia: due vtiqȝ erunt que minime. Duabus igitur entibus nõ possibile est esse tria sed quattuor. quemadmodũ videtur. Tot eñ erũt coniugatiões. sex eñ existentibus duas ĩpoꝛe est gñari. q̃ ꝯrie sunt adinuicẽ: De his quidẽ igitur dictum est prius.

¶ Recapitulãdo ꝯcludit p̃ncipale ꝓpositũ. d. ꝙ ista corpa aut sp manẽtia in formis suis et mutabilia inuicẽ. Aut transmutãtur ad inuicẽ. Et si trãsmutãtur aut oia trãsmutãꝛ: aut q̃dã: sic et q̃daʒ nõ sic plato scripsit ĩ thimeo ꝙ terra ꝑ latitudinẽ suorũ triãgulorũ nõ trãsmutaꝛ. Sʒ manifestũ ẽ ꝙ oia elẽta adinuicẽ trãsmutãtur nõ tñ oia eque cito: quia ea que

hūt symbolū citius gnantur ad inuicem. que aūt nō habēt tardius. ¶ Si em̄ in elemētis ē contrarietas vna tm̄ necesse est esse duo elemēta: qꝛ vnū solū nō potest esse simul sub duobus cōtrarijs: ꝛ materia tūc est mediū duorū. Sed qꝛ nos videmus ꝙ elemēta sunt plura ꝙ̄ duo necesse est ad minus sint due cōtrarietates. duabꝰ aūt existētibus cōtrarietatibꝰ ipossibile est ꝙ elementa sint, tm̄ tria: sed oportet de necessitate ꝙ sint quattuor. Tot em̄ cōtingit fieri vtiles cōiugationes tāgibiliū qualitatū penes qnas sumitur numerꝰ elementorū. ¶ Sūt enim invniuerso sex cōiugationes: sed due sunt impossibiles: vt supra patuit: qꝛ cōtraria eēnt in eodē. Lectio. vj.

t.c.35. Uoniā aūt que transmutantur adinuicē ipossibile estp̄ncipiū aliqđ esse hoꝝ. Aut i extremo: aut medio ex his manifestū In extremis quidē igit̄ nō erit: qm̄ ignis ū erūt aut ter ra oīa: et eadē rō si dicamꝰ ex igne: aut terra esse om̄ia.

Postꝙ̄ phus ſm ppriā opinionē determinauit de mutua transmutatione elementorū. In pte ista ponit opiniones aliorū ꝛ destruit eas. Fuerunt em̄ circa hoc due opiniones. q̄dam enim dixerūt ꝙ non oīa elementa adinuicem trāsmutant̄: sed q̄dā. v.g. sicut aer vero ꝯmutatur i ignē ꝛ aquā aliqui vero non: vt Empe. ꝛ eiꝰ sequaces dixerūt elemēta eē immutabilia. primo ergo ponit rōnem primā. scđo scđam ibi. (Ad mirabitur aūt.) ¶ Quia vero p̄ma opinio supponit quoddam elementū mediū esse p̄ncipiū in trāsmutatione aliorū. qđ est cōtra id qđ supra p̄batū ē: iō phs breuiter ad ducendū id qđ supra dictū est ostendit ꝙ neqꝫ extremū elemētum pōt esse p̄ncipiū: neqꝫ mediū elemētū pōt eē p̄ncipiū. ꝛ circa hoc duo facit. p̄mo ostendit ꝙ nō extremū. scđo neqꝫ mediū ibi. (Qui aūt neqꝫ mediū.) ¶ Dicit ergo p̄mo ꝙ qꝛ elemēta adinuicē trāsmutant̄ impossibile est aliqđ ipsorū esse p̄ncipiū neqꝫ mediū neqꝫ extremū. Qđ extremū elementū non pōt esse p̄ncipiū manifestū est ex supra dictis. Si em̄ dicat̄ ꝙ extrema sicut ignis aut terra sunt p̄ncipia cū ipsa ꝛ in transmutatione p̄maneāt oīa erunt ignis: qđ est manifeste falsum: ꝛ eadē rō ē de terra. ¶ Deinde cū dicit

¶ Quoniā autē neqꝫ mediū vt videtur quibusdā. aer quidem ꝛ in ignem transmutat̄ ꝛ in aquam. Aqua autem et in aerem ꝛ in terram: vltima autem non amplius inuicē. Oportet quidem stare: non in infinitum ire hoc in rectitudine ad vtraqꝫ. Infinite enim contrarietates in vno erunt.

¶ Ostendit ꝙ neqꝫ medium elementū pōt esse principium sicut illi dicebant qui ponebant non oia elemēta adinuicem generari. Et circa hoc duo facit. Prio presupponit quoddā mediū ad p̄positum ostendendū. scđo pro

bat propositū ibi(Terra sit. g.) ¶ Proponit ergo p̄mo ꝙ nō solum aer mutaretur in aquā sed ⁊ in ignē: nec aqua solū in aerē sed ⁊ in terrā vt illi dicebāt extrema nō amplius mutabantur in mediū: sꝫ opꝫ in istis transmutationibus esse statū nō ire in infinitū. si enī iret in infinitū tūc in vno ⁊ eodē essent infinite cōtrarietates. ⁊ hoc est infra magis manifestum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Terra sit. g. aqua. y. aer. a. ignis. p. Si vtiq; . a. transmutat in. p. ⁊. y. cōtrarietas erit eoꝝ que. a. p. Sit autem hec albedo et nigredo. Rursus quia in. y. a. erit alia: nō enī idem. p. ⁊. y. Sit quidem siccitas et humiditas. a. quidem siccitas. y. autem humiditas. Quapropter si quidē manet albū existet aqua humida ⁊ alba: si autem nigra erit aqua. In contraria enī transmutatio. Necesse igit aut albā aut nigrā esse aquā sit itaq; album primū. Similiter igitur existit ⁊. p. y. siccitas. Erit igit ⁊. p. ignis trāsmutatio in aquā. contraria enim existit. Ignis enī pri⁹ niger erat: deinde aūt siccū Aqua autem humida: deinde autē alba. Palā quidem vtiq; quoniam omnibus ad inuicē erit trāsmutatio et in his. Et qm̄ in. g. terra existūt reliqua duo symbola nigrū ⁊ humidū, hec enim nō

coniunguntur vnq̄.
¶ Probat propositū. ⁊ circa hoc duo facit. Primo ponit rōnem suā. scd̄o probat quoddā quod supposuerat. s. ꝙ in elementis ē status in ascendendo ibi. (Qm̄ autē in infinitū.) ¶ Dicit ergo p̄mo ꝙ si aer mutetur in aquam ⁊ in ignē necessario aer ⁊ ignis ⁊ aqua poterūt adinuicem transmutari. Sit ergo terra. g. ⁊ aqua y. aer. a. ignis. p. si ergo. a. qd̄ est signū aeris mutat in duo elemēta. s. in. p. ⁊ in. y. hoc est in aquā ⁊ in ignē: opꝫ ꝙ aer hēat aliquā cōtrarietatem cū. p. igne. q2 non trāsmutant adinuicē nisi cōtraria. sit aūt hec cōtrarietas gra exempli albedo et nigredo: ita ꝙ ignis sit corpus nigrū siccū: ⁊ aer sit corp⁹ albū siccū. Rursus etiā q2. a. aer transit in. y. aquā opꝫ esse aliam cōtrarietatem inter aerem ⁊ aquā: et sit hec contrarietas siccitas ⁊ humiditas. siccitas significet per lr̄am. a. et cōueniat aeri. humiditas significet per lr̄am. y. et cōueniat aq̄. ergo aer mutatur in aquā aqua remaneat alba: q2 album aeri et aque est contingēs. erit autē aq̄ humida et alba. ¶ Si autē album non sit cōtingēs vtriq; cum aer mutat in aquā erit aqua nigra et humida: cum aer supponatur albus et siccus. opꝫ enim ꝙ ōis mutatio sit inter cōtraria In tali ergo mutatiōe opꝫ aquā esse albā vel nigrā/ si aer qui est prior aq̄ ponat esse corpus albū q2 si cōicant in mera albedine tūc aqua est alba: si aūt nō tunc est nigra. Silr̄ etiā cum aer mutat in ignē: ipsi. p. hoc est igni cōuenit siccitas. cōueniūt enī aer et ignis in siccitate. Cum ergo

ignis fit siccus ⁊ niger ⁊ aq̄ hu
mida ⁊ alba manifestū est ꝙ po
terunt adinuicē trāsmutari cum
sint cōtraria. ignis enim est ni=
ger ⁊ siccus/ aq̄ humida ⁊ alba:
sic ergo manifestū est ꝙ oīa ele=
menta adinuicē trāsmutanť: qꝛ
⁊ in. g. qđ significat terrā: sunt re
lique due q̄litates. s. humidū; et
nigrū: duo elemēta erunt sym=
bola cum ipsa terra que est ni=
gra ⁊ humida. comunicat em̄ in
nigro cū igne ⁊ in humido cū aq̄
hec enim. s. humidū ⁊ nigrū nū=
q̄ꝫ cōtingūt eē cū q̄litatibus ae=
ris: ⁊ in quo sunt albū ⁊ siccū: et
terra cū aere nō hēt symbolum.
Notandum. ¶ Aduertēdū est ꝙ iste q̄litates
nō sunt ꝓprie elemētoꝝ sed vtiť
eis Aristoteles. gratia exempli
parū enim curauit phs de exem
plis. inde dicit Cōmētatoꝛ in 2°
de anima. De exemplo aūt non
intēditur ⁊ nisi manifestatio nō
t.c.67. verificatio. Ex oībꝫ istis v̄bis in
tēdit hic phs talē rōnē. Quecū=
q̄ꝫ sunt ꝯtraria adinuicē trāsmu
tantur. sed omnia elementa siue
habeant symbolum siue non/
sunt contraria. in ambabus vel
in altera qualitate. ergo omnia
elementa adinuicem transmu=
tantur. ⁊ hoc est contra opinio=
nem dicentium quedam/ sed nō
omnia adinuicem transmuta=
ri/ vt dictum est: quam philoso=
phus hic destruere intendit.

t.c.36 ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ aūt nō in infinitū pos
sibile est ire qđ futuri eramꝰ
ostēdere ad hoc priꝰ venimꝰ
manifestū ex his. Si em̄ rur
sus ignis. p. in aliđ trāsmuta
tur ⁊ nō reuoluiť (. v̄. g). i. x.
Cōtrarietas igitur inter. p.
⁊. x. alia existet preter predi=
ctas. Nulli em̄ idē supponiť
. g. y. a. p. qđ. x. Sit igiť . p. r.
⁊. x. f. r. aut oībꝰ vtiq̄ꝫ existet
g. y. a. p. trāsmutanť em̄ inui
cem. Sz ꝙ hoc q̇dē nōdū de
monstratū est. Sz illđ mani
festū qm̄ si rursus. x. in aliud
alia erit ꝯtrarietas. Et. x. exi
stet ⁊ igni. p. ⁊ nō q̄ existet. y.
⁊. p. Similiter aūt semꝑ cuꝫ
adiecto cōtrarietas aliq̄ exi
stet eiꝰ q̄ ante. Quapropter
si infinita: ⁊ contrarietates
infinite vni existunt.

¶ Ostēdit ꝙ trāsmutatio elemē
toꝝ nō ꝓcedit in infinitū. si eniꝫ
hoc ponať sequunť q̄ttuoꝛ incō
uenientia. quoꝝ p̄mū est ꝙ in vno
elemēto erūt infinite q̄litates.
¶ Si em̄ ignis qđ ē q̄rtū elemē
tuꝫ muteť in aliđ qđ sit. x. nō re=
uoluat nec ita. s. ꝙ nō muteť in
ignē. cū oīs mutatio fiat inter cō
traria oportet ꝙ inter. p. ⁊. x. sit
alia cōtrarietas diuersa a cōtra=
rietatibus q̄ttuoꝛ elemetoꝝ. qꝛ
ipsuꝫ q̇ntū elemētū qđ est. x. non
poniť eē idē alicui q̄ttuoꝛ elemē
toꝝ: sꝫ cū oīs ꝯtrarietas sit scđm
q̄litates/ opꝫ ꝙ aliq̄ q̄litas sit in
igne sꝫ quā ꝯtrariať ipsi. x. ⁊ sit
q̄litas illa. r. Et siłr opꝫ ꝙ in ip=
soꝛū q̇nto elemēto sit aliq̄ q̄litas
illi ꝯtraria: ⁊ sit illa q̄litas. s. aut
q̄litas. r. nō solū erit in ipso igne
sꝫ ēt in oībꝰ q̄ttuoꝛ elemētis: qꝛ
oīa p̄nt mutari in ipsuꝫ. x. oīs eī
mutatio est iter ꝯtraria. Et qđli
bet inferioꝝ elemētoꝛū habebit
tres q̄litates p̄mas. vtrū aūt ita

sit elemētū nōdū est demōstratū sed tñ manifestum est φ si rursus illd̄ q̄ntum muteẜ in alid̄/est etiam alia cōtrarietas inter q̄ntum ⁊ sextū diuersa a cōtrarietate olum inferiorū: ⁊ sic opꝫ φ vna alia q̄litas insit oibus īferioribus eadē rōne. Et sic illa q̄ttuor elemēta p̄ora habebūt q̄ttuor q̄litates primas. Et sic addito vno elemētorū adderet vna q̄litas ⁊ vna ꝯtrarietas. q̄propter si est sic in corꝑibus simplicibus elemētorū ꝓcedere in infinitū in vno ⁊ eodē erūt infinite ꝯtrarietates ⁊ infinite q̄litates/⁊ hoc primum est impossibile. ¶ Scd̄ꝫ inconueniens ponit cum dicit.

¶ Si autem hoc nō erit diffinire neq̄ȝ generare. Oportebit enim si erit aliud ex alio tot transire qualitates: ⁊ amplꝰ plures. Quapropter in quadam quidem nūq̄ transmutatio erit. v.g. si īfiīta media necesse īfinita elementa.

¶ Dicit φ si hoc est. s. φ sint infinita elemēta ⁊ infinite q̄litates/non erit diffinire nec generare: quia si aliquod debeat mutari in aliud: oportet φ infinite qualitates ꝑtranseant: sed cum in infinitis infinita sint media ⁊ infinita nō est ꝑtrāsire (vt dr̄ in 8° physicorū.) seq̄tur φ talia nō q̄ȝ adinuicem mutabuntur. t.c.65.

¶ Tertium inconueniens ponit cum dicit.

¶ Amplꝰ āt neq̄ȝ ex aere in ignē transmutatioñ infinite contrarietates generate.

¶ Quia etiaȝ proximum elemētum non poterit mutari in sibi proximuȝ: sicut ignis nunq̄ trāsibit in aerem nec econuerso: q͛ in quolibet istorum sunt infinite qualitates: quas impossibile est pertransire. ¶ Quartum inconueniens ponit cum dicit.

¶ Fiunt autē et omnia vnū necesse eniȝ existere omnes in inferioribus quidē. p. que superiorum: his autem que inferiorum: quapropter omnia vnum erunt.

¶ Dicit φ omnia infinita erunt vnum: q͛ oēs qualitates elemētorum que sunt supra. p. qd̄ est ignis cōueniunt etiam inferioribus ⁊ econuerso. quorum auteȝ prime qualitates sunt eedem: et ipsa sunt eadē. ergo omnia infinita erūt vnūquodq̄ȝ de inferioribus ita φ vnūq̄dq̄ȝ erit.

¶ Admirabitur autem aliquis aliquos dicentes plura vno corporum elementa vt non transmutent inuicem sicut Empedocles inquit. t.c.37.

¶ Postq̄ȝ philosophus destruxit vnam falsam opinionem de trāsmutatione elementoruȝ. hic destruit aliam que fuit opinio. Empe. qui dixit elementa nunq̄ȝ adinuiceȝ transmutari. Et circa hoc duo facit. Primo ponit eā. Secūdo reprobat ibi. (Quomodo contingit eis comparabilia.) sicut dixit Empedocles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quomodo contingit eis dicere comparabilia elemēta. Sed tamen dicit sic, hec enim equalia esse omnia.

¶ Reprobat opinionē p̄dictā. ⁊ primo per Empe. scđo deducen do ad quādaz aliaz incōuenien tiam q̄ sequit̄ ad ipsam ibi. (Sz nec augmentatio.) ¶ Circa pri mū sciendū est q̄ Empedocles li cet poneret elemēta esse intrāsmutabilia: posuit tamē ipsa esse adinuicez comparabilia. ¶ Ex hoc ergo sumit Arist. cōtra eum et est ratio talis q̄cunq̄ sunt trāsmutabilia si sunt comparabilia: sunt cōparabilia ɓm Empe. ergo sunt transmutabilia. Potest etiā aliter formari. et sic si elementa sunt intransmutabilia non sunt cōparabilia: sed cōsequens ē falsum ɓm Empe. q̄ dicit ea esse cōparabilia. dicebat enim ea esse equalia. ergo et antecedens est falsum scilicet ipsa esse intransmutabilia. ¶ Circa rationē istā sic procedit. primo ponit eaz per modum questiōis. d. q̄ si elemēta sunt intrāsmutabilia quomodo contingit qui sint comparabilia quasi diceret nullo mō sed tn̄ Empe. dicit sic scilicet q̄ sunt cōparabilia. dicit eñ ea eē equalia. ¶ Secundo ibi.

Margin: empe. ponit elēta ɔparabilia.

¶ Si ergo ɓm quantum necesse idem aliquid esse existens in omnibus comparabilibus quo mensurantur. (U.g.) si ex aque pugillo erūt pugilli aeris. x. Idem aliqd erāt igitur ambo si mensurātur eodem.

¶ Probat primaz ꝑpositionē. s. q̄ si sunt cōparabilia sunt transmutabilia. Et q̄ cōparatio ē duplex. s. ɓm quātitatē ⁊ ɓm virtutez. prio ꝓbat eā si sunt cōparabilia ɓm quātitatem. scđo si sunt ɔparabilia ɓz virtutē ibi (Si aūt nō sic.) ¶ Dicit ergo prio q̄ si elemēta cōparātur ɓm quātitatē vt si ex vno pugillo aque fiāt. x. pugilli aeris necessario opz q̄ vnū aliqd sit i eis i quo cōueniūt ⁊ in quo mensurātur: in oibꝰ eñ ɔparabilibus est vnū aliqd quo mensurant̄: ⁊ hoc est illud in quo cōparātur. cū aūt ex quāta aq̄. puta. ex vno pugillo aque fiant. x. pugilli aeris opz vnam esse materiam que sit minoris ⁊ maioris quātitatis sub forma aque ⁊ aeris. Sed queciiq̄ cōicant in mā trāsmutāt̄ adinuicē. ergo elemēta sunt transmutabilia. ¶ Deinde cum dicit.

Margin: q̄cunq̄ cōicāt in mā trāsmutant ad inuicē.

¶ Si autē non sint ɓm quātum comparabilia: vt quantum ex quanto: sed ɓm quantum potest. (v.g.) si pugillus aque equaliter pōt infrigidare ⁊. x. aeris et sic non ɓm id qđ quātū cōparabilia: ɓz scđz id qđ possūt aliquid. Erit ergo et non quanti mensuram cōparare: ⁊ ɓm potentias et ɓm ꝓportiōes. (v.g.) vt hoc calidū: hoc autē albū: hoc āt vt hoc significat. in quali quidem simile: in quanto autem equale. Incōueniēs ergo videbitur si corpora immutabilia entia non propositione: comparabilia sed mensura potentiarum: et q̄ esse equale calidum aut simile: ignis tantum et aeris multiplex. Idē eñ est plus: q̄ homogeneos talem habebit rationē.

¶ Probat eã dato φ elñta cõparãtur adinuicẽ ẜ3 ɔtrarietatẽ ⁊ virtutẽ. d. φ si nõ sic cõparant adinuicẽ elemẽta. s. ẜm quantitatẽ vt quantũ fiat quanto: s3 cõpeterẽtur ẜ3 quantitatẽ potẽtie vl' ꝟtutis. ꝟbi grã. si ponat aer eẽ frigidus ⁊ querat vtrũ tm̃ põt infrigidare vn⁹ pugill⁹ aq̃ quantũ pñt infrigidare. x. pugilli aeris. Tũc fiat cõparatio ẜm quantũ virtutis: vt quantũ pñt: ⁊ nõ ẜ3 quantitatẽ dimẽsionis. hec aũt cõparatio põt fieri dupl'r. s. ẜm similitudinẽ: et ꝓportionẽ. Dico autẽ cõparationẽ fieri secundũ similitudinẽ. qñ fit in vna q̃litate q̃ est in diuersis subiectis: q2 si'litudo est rerũ diuersarum eadẽ q̃litas: ẜm ꝓportionẽ aũt dicit fieri qñ fit in oppositis siue diuersis q̃litatibus in vna habitudine se hñtibus ad duo subiecta vel plura si ergo fiat cõparatio ẜm q̃litatẽ tũc cõtingit cõpare nõ quantitatis q̃dẽ mesura3. s3 poti⁹ mẽsurã q̃ est ẜm potentias similiũ q̃litatũ ⁊ ẜm ꝓportionẽ diuersarũ q̃litatum. ꝟbi grã. sicut hoc est calidũ ita; hoc ẽ albũ. Cũ aũt hoc dicim⁹ vt hoc significamus in qualitate quidẽ simile ⁊ in quãtitate equale. si igitur fiat comparatio elementorũ: non ẜm proportionẽ: sed ẜm mẽsura3 potentiarum que est comparatio in qualitate sicut in calido aut simili. inconueniens est si hec ponant imutabilia elñta. ꝟ. g. si dicatur quãtũ ẽ calid⁹ ignis tm̃ ẽ calid⁹ aer: quia idẽ plus calidum cum sit homogeneos idest vnius generis est minus calido ẜm φ ea que habent eandẽ materia3 dicũtur esse vnius generis et habent se sicut materia ad subiectũ habebit relatione3 tale3 sicut cõparabile in quanto que est relatio vnica. ergo et materia ẽ vna. quorũ autẽ materia est vna sunt adinuicẽ transmutabilia. falsu3 est ergo qđ dicit Empe. φ elemẽta non transmutant adinuicem. siquis ergo diligenter aduertat tota virtus istoru3 verboꝝ est in hoc: φ ea q̃ comparãtur siue primo modo siue secũdo habẽt eandem materiã: et talia necessario sunt mutabilia: vt dictũ est.

¶ Sed videt φ istud qđ dicit philosophus sit falsu3. Constat eñ φ quantitas terre et aliorũ elementorũ est cõparabilis quantitati stellarũ: ⁊ tamen non est eadem materia vtrorũq3 (vt dicitur in. 12. metaphysice. — *Dubitatio.* — *t. c. 10.*

¶ Preterea dubitat de alio. non enim omnia cõparabilia adinuicem ẜm potentia3 vel virtutẽ cõmunicant in materia. ignis eni3 ⁊ sol sunt cõparabiles in calefactione ẜm magis et minus: et tamen nõ cõmunicant in materia vt dictũ est. — *Dubitatio.*

¶ Ad primũ ergo dicẽdũ est, ẜm quosdam φ nõ loquit hic philosophus de quantitate ẜm extẽsionẽ sed de quantitate ẜm substantia3: ⁊ hec significat cũ dixit x. pugillos aeris esse eq̃les vni pugillo aque. sunt eñ equales in materia q2 tãtũ est ibi de materia quantũ. hic vnde cũ cõmunicent in materia necessario adinuicẽ transmutant. talis aũt cõparatio nõ est inter elemẽta ⁊ celestia corpora. — *Rñ. ad primã q̃rũdã.* — *Rñsio auerrois.*

¶ Uel dicendum φ hec comparatio est ẜm rarum et densum.

¶ Nam per hoc variata materia elementa ad se inuicem trãsmutantur: ⁊ vocantur hec com

paratio ꝑm quantitatem: q꞉ rarum et densum non addunt sup partes materie qualitatē q̄ eēntialiter sit qualitas: sed potius sitū in ꝑtibus materie ad distensionem per maiorē et minorem quantitatem.

Rñ. ad secūdā ¶ Ad scōm vero dicēdū ꝙ intelligit philosophꝰ de his que comparant ꝑm qualitatē vel virtutē vniuoce acceptam in vtroq꞉. talis autē non est virtus calefactiua solis ⁊ ignis:⁊ iō cessat obiectio. ¶ Deinde cum dicit.

t.c.38. ¶ Sed neq꞉ augmētatio vtiq꞉ erit ꝑm Empedoclem:sed ꝑm adiectionē. Igne autem augetur ignis: auget enim puluis propriū genus. ether autem ethera. Hec autē ad iunguntur. Videntur autem non sic augeri que augētur.

¶ Reprobat predictā opinionē deducendo ab alia incōuenientia:⁊ sunt duo. primū est ꝙ hec opinio tollit augmentū: hoc sic ostendit:quia si elemēta nō trāsmutantur:tūc oportet ꝙ vnū addatur alteri: sicut lapis lapidi. hoc autē est quedam accumulatio:et non est augmentū neq꞉ ꝑ eos neq꞉ ꝑm nos:q꞉ opꝫ ꝙ id ꝑ quod augmentū fit transmutet in augmentatū:neq꞉ etiam ꝑm eum qui dixit ꝙ illud qđ augetur:augetur solū a suo simili.s. ignis augetur igne ⁊ vnūquodq꞉ qđ augetur:augetur per aliqđ sui generis:sicut ether augetur ethere. Talis aūt cōgregatio est eorundem manentiū in forma. res autem non sic videnē augeri vt supra primo ostensum est.

¶ Secundum inconueniens ponit ibi.

¶ Multum autem difficiliꝰ tradere ꝑm naturam de generatione. Que autem generantur ꝑm naturam: aut semper:aut vt multum. Ea autē que preter:semper ⁊ multum:ea euentu et fortuna. Que igit̄ cā ab hoīe hominem aut semper:aut vt multum:et ex frumento frumentum:sed non oliuam. t.c.39.

¶ Aut si ita componatur os. Non enim vt contingit conuenientibus nihil generatur quemadmodum ille inquit: sed ratione aliqua. Que igitur horū causa:non eīn ignis aut terra. t.c.40

¶ Sed tamen neq꞉ amicitia neq꞉ lis. Congregatiōis eīn solum hec.hec autem segregationis causa. Hec autē est substātia vniuscuiusq꞉:sꝫ non soluꝫ et mixtio ⁊ sepatio mixtorū:quēadmodū ille inquit. Fortuna eīn ad equal e nominatur sed non rō. Est eīn misceri vt cōtingit:natura igit̄ entium causa est: ita habere vniuscuiusq꞉ natura hec de qua nihil dicit. Nihil igit̄ de natura dicit:sꝫ tn̄ et bonū est hoc ⁊ optimū. Hic autē mixtionē solum laudat etenim et elementa segregat non lis:sꝫ amicitia. Que natura deo priora:dei autē ⁊ hec. t.c.41.

¶ Et est ꝙ hec opinio tollit gn̄a

tionē dicēs: ꝙ multū et difficili⁹ tradere aliq̄d de gñatione ſ₃ naturā ſi elemēta nõ trãſmutantur adinuicē. cū em̄ ea q̄ gñant̄ ſm nām gñentur: eodē mō ſemper aut frequēter. ea aūt q̄ ꝑter: multū ꝛ ſemꝑ em̄ fiūt ꝛ raro fiunt ab euētu ꝛ fortuna. nō põt reddi cā quare ſemꝑ ex hoie gñetur hō. ꝛ q̄re ſemꝑ ex frumēto gñetur frumentū ꝛ non oliua. ſemꝑ em̄ gñatū eſt in forma gñantis niſi pcm̄ nature ꝑpter defectū fiat. ¶ Si aūt ſit: vt dicit. Empe. ſ. ꝙ elemēta nō ſint trãſmutabilia equaliter hō põt gñari ex hoie aſinus ꝛ hō: quia vtrūq₃ eorū non eſt niſi ꝯgregatio elemētorū: ꝛ hō generans: nō hñs formã nō inducit formã in gñato nec ꝯuenit cum eo in forma: aut ſi os ꝛ caro ita ꝯponant̄. ſ. per quandã accumulationē elemētorū ꝯueniētiū: ſicut ille dicit tūc nihil gñat̄: ſed in his q̄ generant̄ eſt ſolū ratio vel relatio aliqua: nō quidē relatio mixtorū: ſ₃ ꝯpoſitorū. ¶ Que igit̄ eſt cauſa iſtoꝝ ꝙ ex homine gñetur homo ſemper aut freq̄nter: ꝛ ſimiliter ex frumento frumentū: et non oliua: iſtorum em̄ cauſa non poteſt eſſe ignis aut terra: q2 iſta ſunt ꝯtraria in qualibet cõpoſitiõe. ſimiliter nec lis nec amicitia: que Empe. poſuit eē duo pricipia mobilia nō poſſunt eē cauſa hoꝝ. amicitia em̄ non eſt cauſa niſi ꝯgregationis lis aūt ſolum eſt cauſa ſegregationis: ſed neceſſarium horū eſt forma rei que facit hominē eſſe hominem: et carnē eſſe carnem forma eſt ſubſtantia vniuſcuiuſq₃: et ideo non ſolum in re ē mixtio ideſt compoſitio congregatorum et ſeparatio eorum: ſicut dicit Empe. ſed etiam eſt forma. In tali ergo congregatione ꝛ ſegregatione narratur ab Empe. fortuna et non ratio que eſt ſumpta a forma. dicit eni₃ ꝙ mixtio ſit vt contingit ideſt a caſu ꝛ fortuna. cum tamen natura que eſt forma ſit cauſa entium: quare ita ſe hab₃ ꝙ ab homine ſemper vel frequenter generatur homo ſed de hac forma vel natura nihil dicit Empe. cum tamen ipſa natura que dicitur forma ſit bonum et optimum vniuſcuiuſq₃ rei. Bonum quidem in ſe et optimum in ordine vniuerſi. laudat autem Empe. ſolum mixtionem que in rei veritate non eſt mixtio: ſed ſolum quedam compoſitio. quia ꝙ elementa ſegregentur a compoſito in quo ſunt ſaluata. hoc non facit lis: ſed amicitia que vult ea congregare ad homogenea. Et hec elementa dicit. Empedocles eſſe priora deo ideſt celo quia etia₃ celum dicebat ex elementis componi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem de motu dicit ſimpliciter. Non enim ſufficit dicere quoniam amicitia et lis mouent. Sed non hoc fuit amicitie eſſe ꝙ motu tali: liti aute₃ ꝙ tali. Oportebat igitur aut determinare aut ſupponere aut demõſtrare aut certe aut molliter aut aliter qualiter. t.c.42

¶ Hic deſtruit opinionē empe. de principijs mouētib⁹ per tres rõnes. quarū pria ponit dicens ꝙ empedo. locutus fuit inſufficienter de motu. Non enim ſufficit ſimpliciter dicere ꝙ ami-

eitia et lis sunt principia mouētia nisi forte eē ipi⁹ amicitie.i.de natura sua hȝ vt causet.i.motū talem:sed qr hec nō est certa:oportebat q̄ hoc determiaret aut certitudinaliter p cām ppriam aut mobiliter:sicut per cāȝ nō cōuertibilē sine remotā aut aliter qualiter sicut p pbabiles rōnes vel pinductiōesvel exēplū:sȝ empe. nihil horuȝ facit:et iō simpliciter et sufficienter dixit. ¶Secundaȝ rationem ponit ibi.

T.c.43 ¶Amplius autem quoniaȝ videnᵗ et vi et preter naturaȝ moueri corpora et ꝯm naturā Uerbi.g.ignis quidem superius non vi.inferius autē vi. aut ei quod ꝯm naturā contrarium. Est aūt quod vi.est igitur et ꝯm naturaȝ moueri. Hanc igitur amicitia mouet aut non. Contrariū enim terra superius:et segregatiōi assimilatur:et magis lis est causa eius qui ꝯm naturam motus q̄ amicitia. Quapropter et vniuersaliter preter naturā amicitia erit magis. Simpliciter auteȝ nisi amicitia et lis moueat eorum corporuȝ nullus motus est nec̄ mora. Sȝ inconueniens.

¶Et est talis corpora naturalia mouenᵗ violēter et preter naturā et mouenᵗ ꝯm naturā.v.g. ignis mouetᵗ sursuȝ nō violētia sed natura.deorsum autē violēter. Qd̄ aūt est violēter est cōtrariū ei qd̄ est ꝯm naturā.videm⁹ eṁ corpa moueri pviolētiā.ꝫ mouenᵗ ꝯm naturā.Cōtraria eṁ habēt fieri circa idē. Queramus eṁ ab empe.vtrū motus amicitie sit naturalis vel violēt⁹: terrā eṁ moueri superius:sicut et ignē īferi⁹ est cōtra naturā.hoc aūt qd̄ est contra naturē assimilatᵗ cuidā segregatiōi.cōtra tū sic.elemēta ꝯgregenᵗ:qr nisi ignis descēdat et terra ascēdat nō congregabunᵗ elemēta.cū ergo cōgregare sit effectus amicitie ꝯȝ empe.mot⁹ amicitie est violētus et segregatiōi similis et lis magna est cā mot⁹ naturalis q̄ amicitia est impoꝛe ꝯȝ eū.et iō impoꝛe est ponere amicitiā et litē esse pncipia mouentia. Si aūt hec nō sunt principia mouētia cū non sint aliap ncipia ꝯm empe.null⁹ est motus naturalis corporuȝ:nec aliqua qes:habit⁹ eṁ et priuatio habent fieri circa idē.hoc aūt est manifeste falsuȝ. ¶Tertiam rationem ponit ibi.

¶Amplius autem et videnᵗ mota:segregat enim qdē lis T.c.44. ductus est autem superius ether nō aliter:sed quādoq̄ inquit vt a fortuna. Sic eniȝ constituit currens tunc: multotiens autem aliter. Quandoq̄ quidem inquit in natuȝ esse ignē superi⁹ agi. Ether aūt ingrediebatur terre profundas radices. Simil'r aūt et mūdū sic hr̄e inqt ī lite nūc et prius in amicitia:qd igitur est qd̄ mouet ꝓmū et cā mot⁹ Non eṁ amicitia et lis:sed cuiusdā hec causa:si vtiq̄ est illud principium.

¶Per quā ostēdit philosoph⁹ q̄ empe.sibȳpsi cōtradicit et peccat

etiã dicẽs naturalia fieri a casu ꝛ a fortuna cõtradicit aũt sibiꝑp si in hoc ꝙ cũ poneret tm̃ duo ꝑn cipia mouẽtia. s. litẽ ꝛ amicitiã. posuit tñ qdẽ motũ esse a casu ꝛ a fortuna. vñ dicẽdo esse tm̃ duo ꝑncipia mouẽtia dicit ea esse cãz ois mot⁹. dicẽdo aũt aliquẽ motũ esse a casu ꝛ a fortuna dicit illa ꝑncipia nõ esse cãz ois mot⁹. dicit eñ ꝙ qñ aliqd ꝯpositũ corrũpit: tũc segregant elementa q̃ erãt in eo ꝑ litem: ꝛ mouet ignis sursuz vt a lite: sꝫ qñ a fortuna q: sic casus cõstituit tũc cursum ignis siue etheris. ethera eñ dicebat empe. esse ex igne claro nõ aũt semꝑ sursuz mouet ether: sꝫ multotiens aliter: q: dixit ꝙ aliqñ a fortuna: sicut dictũ est ignẽ ferri sursum. aliqñ aũt ingrediebatur ad radices. i. ad cauernas terre: sicut apparet in mõtib⁹ ardentibus. ¶ In hoc ergo peccat empe. ꝙ naturã casui et fortune subiacere dicebat. simul aũt cuz dictis impossibile dicit ꝙ mod⁹ similiter se hꝫ nũc in tp̃e litis qñ de cõfuso ꝛ ꝑmixto egressa sunt oia: sicut prius se habuit in amicitia: quia sicut ignis quandoqꝫ a fortuna ascendit et quandoqꝫ descendit: ita fecit in cõfuso. per casum enim tunc ascendit et per casum descendit. cum autem casus ꝛ fortuna sint cause per accidens reducuntur ad per se. q̃d est ꝙ primo per se mouet et per se est causa motus. oportet eniz causam p er se esse prius q̃ causa per accidens. ¶ Amicitia eniz non est causa motus simpliciter sed solum cuiusdã motus scilicet congregationis ꝛ segregationis si tamen est ita sicut dicit empe. ꝙ amicitia vel lis est prius mouens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Inconueniens autem ꝛ si anima ex elementis: aut vnũ aliquod eorum. alterationes enim anime quomodo erunt. V. g. musicum esse ꝛ rursus si non musicum: aut memoria: aut ꝛ obliuio. Palaz aũt quoniam siquidem ignis anima passiones erunt ei quecunqꝫ ignis ꝑm ꝙ ignis. t.c.45.

¶ Reprobat opinionez empe. in hoc ꝙ dicebat animaz cõponi ex elementis per duas rõnes. quarum primã ponit dicẽs: ꝙ inconueniẽs est dicere ꝙ aĩa sit ex elementis oibus vel ex aliquib⁹ vel ex aliquo eoꝝ: q: si aĩa esset elementuz aliqd puta ignis: vt quidam dixerũt: vel esse ex elemẽtis vt dixerunt alij: tũc alteratiões aĩe qũo erũt. i. qũo posset alterari aĩa ꝓpriis alteratiõibus. q. d. nullo mõ. V. g. si aĩa est elemẽtũ vel ex elementis: qũo aĩa habebit habitũ musice: ꝛ rursus qũo mutabitur de musica in priuationẽ musice. ita ꝙ sit sine musica: nec ẽt poterit imutari de memoria in obliuionẽ vel ecõuerso sed potius si aĩa est ignis q̃cũqꝫ sunt passiões: sed ꝙ ignis inerũt anime: quod est ĩpossibile. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Si autem miscibile corporalis harum autem nulla corporalis: sed de his alteri⁹ est opus contemplationis.

¶ Que talis est. si non sunt miscibilia nisi corpora. vt primo dictum est: ꝛ animarum nulla est corporalis: constat ꝙ aĩa non est elementuz nec mixta ex elemen

tis:sz de his determiare est; op9
alteri9 cõtẽplatiõis: qr ꝑtinet ad
librum de anima. Lectio.vij.

t.c.46 EX elementis autẽ
ex quibus corpo=
ra constituta sunt:
in quibus quidez
videtur esse aliquid commu=
ne:aut transmutari inuicem:
necesse enim si alterum ho=
rum et alterum contingere.
Quicunqꝫ enim non faciunt
ex inuicẽ generationez: neqꝫ
ex vna quaqꝫ:nisi sicut ex pa=
riete lateres inconueniens.
Quomodo enim ex illis erũt
carnes ⁊ ossa talioꝝ qđcũqꝫ.

Postq̃ philosoph9 deter
minauit de gñta=
tiõe elemẽtorũ hic determiat de
gñatione cõpositorũ ex elemẽtis
et circa hoc duo facit.primo de=
terminat de gñatiõe cõpositoruz
ex elemẽtis.scđo ostẽdit ꝙ ad ge
neratione mixtionis elemẽta cõ=
currũt in oia mixta corpa.Circa
primũ duo facit. ꝑmo arguit ad
ostẽdendũ ꝙ nõ possit esse verus
modus gñationis mixtorũ scđo
determiat veritatẽ ibi.(Quapro
pter qñ.) Circa primũ ꝯsiderã
dum est ꝙ sicut supra patuit du
plex est opinio de elemẽtis. que
dã est vera.s.ꝙ elemẽta ex q̃bus
sunt corpora cõstituta hñt aliq̃d
cõe: qđ est vna materia. Simil'r
necesse ẽ dicere ꝙ.s.elemẽta trãs
mutant adiuicẽ necesse est ꝙ ha
Qua= beãt vnã cõem materiã:q̃ dr vna
re ma= ab vnitate potẽtie q̃ est in ea: et
teria est potẽtia ad formã:cũ semꝑ ha
dr vna beat potẽtiã ad oẽs formas ele
mentorũ:necesse est ipsam cõple
ri per successionez motus in oẽs
formas:⁊ sic necesse est ꝙ de vna
forma ad aliã transmutet:⁊hanc
opinionẽ primo ponit. Secun
da opinio fuit empe.q̃ dixit ele=
menta esse transmutabilia ⁊ hãc
innuit ibi. (Quicunqꝫ enim.) Et
diuiditur in quattuor partes in
prima ostendit ꝙ ꝫm opinionem
empedoclis non potest dari ve=
rus modus generationis mixto
rum: dicit enim ꝙ quidam sunt
qui dicunt elementa non adinui
cem generari.illi etiaz non dicũt
ꝙ vnumquodqꝫ elementum fiat
ex qualibet parte corporis mix=
ti:sed dicunt ꝙ elemẽta fiunt ex
corpore sicut lapides et lateres
ex pariete sz hoc est incõueniẽs.
Non enim possunt dicere qũo
ex elementis sic compositis non
vere mixtis sint carnes ⁊ ossa et
vnumquodqꝫ aliorum corporuz
mixtorum. Si enim componã
tur ⁊ congregentur elementa in
vnum remanentibus formis et
operib9 suis:sic ignis in vna par
te compositi erit adurẽs:⁊ aqua
fluens:terra incontinua:aer ex=
pirans:similiter ignis non liga=
tus euolabit sursum:terra autez
descendet deorsum: et sic nunqꝫ
constabit vt faciat ossa ⁊ carnes
⁊ huiusmodi. Secundo ibi.
Habet autem quod dici=
tur q̃stionem ⁊ ex alterutris
generantibus. Quomodo ge
neratur ex eis aliđ aliquid ꝑ
ter hoc. Dico autem(Verbi
gratia)ex igne est aqua et ex
hac generari ignem. Est eñ
aliquod commune subiectuz
si vtiqꝫ caro ex eis generatur
⁊ medulla:hec vtiqꝫ generã=

turquomodo.

¶ Ostẽdit ꝙ etiam ƀƺ ipsaƺ opinionẽ est dubiũ quõ ex elemẽtis generẽtur cõposita. d. ꝙ licet prima opinio sit vera que dicit elementa in alterutrum trãsmutari tñ ƀm ipsam est dubium quomodo ex elẽtis põt gñari aliqͩ preter ipsa elementa em̃ adinuicem generant sicut aqua ex igne ⁊ ex aqua ignis: ⁊ similiter est de aliĳs et hoc ideo quia hƺ vnum comune subiectũ vt dictũ est sed etiam ex eis gñatur caro et medula et alia mixta corpora: sed qnomodo fiat horuƺ gñatio ad huc est dubium.

Tertium ibi.

¶ Illis quidẽ em̃ qui dicũt (vt empe.) quis erit modus Necesse eni est cõpositione esse sicut ex lapidibus ⁊ lateribꝰ paries. Mixtura vtiqꝫ hec faluatis vtiqꝫ erit: elemẽtis. secundum parua autem adinuicem compositis Ita vtiqꝫ caro et aliorum vnumquodqꝫ.

¶ Cõtingit itaqꝫ nõ ex quacumqꝫ parte carnis generari ignẽ et aquã. Sed queãd moduƺ ex cera gñatur vtiqꝫ ex hac qͩdẽ parte spera: pyramyda autẽ ex aliqua alia. Sƺ cõtingebat ex alterutro alterutrũ generari. Hec quidem igitur hoc generantur modo ex carne: ex quolibet ambo. Eis autẽ qui illo modo dicunt nõ cõtingit, sed vt ex pariete lapis et lateres: alterutrũ ex alio loco ⁊ pte.

¶ Redit iterum super secundã questionem vt melius ostendat quõ ex ipsa non potest dari vermodus generatiõis. d. ꝙ illi qui dicunt. sicut empe. dicit nõ possunt assignare modũ quõ corpora mixta cõponantur ex elẽntis necesse ẽ em̃ ƀm eosꝙ cõpositio elẽtorũ nõ sit quedaƺ mixtura talis qualis ẽ mixtura lapidis ⁊ pariete. Dicũt em̃ ꝙ elẽnta saluantur in mixto ƀƺ formas substantiales ⁊ actus suos., ⁊ talis cõpositio est secundũ partes minimas ꝙ ẽ incõueniẽs qꝛ ꝙ vnũ est mixtũ puta male vidẽti. q̇ nõ discernit inter partẽ ⁊ partẽ alteri. i. bñ vidẽti videbit non esse mixtũ ⁊ sic idẽ eẽt mixtũ ⁊ nõ mixtũ. Adhuc etiã sequit aliud incõueniẽs qꝛ ƀm istos nõ ex quacũqꝫ parte carnis gñabitur quodlibet elementum sed ex vna parte vnum et ex alia aliud sicut si ex vna pare cere fiat spera ex alia parte fiat figura pyramidalis, hꝫ autem patet esse falsum per ea que dicta sunt supra capitulo de mixtione. Sed sicut in vnaquaqꝫ parte cere potest qnelibet figura formari ita ex qualibet parte mixti per resolutioneƺ potest quodlibet elementum generari hec ergo ambo elementa scilicet ignis et terra et etiam alia generantur ex qualibet carne idest ex qualibet parte carnis. sed illi qui dicũt sicut empedocles. scilicet elementa esse intransmutabilia nõ possunt hoc dicere: sƺ sicut ex diuersis ptibꝰ ⁊ locis ipsiꝰ parietis tollũt diuersi lapides ita ex diuersis partibꝰ

et locis ipsius mixti diuersa ele
menta oportet eos dicere gene
rari ita ꝙ ignis ab vno loco ꝛ par
t.c.48 te ꝛ aer ex alia. ¶ Quarto ibi.
¶ Similiter aũt et facienti-
bus vnã eorũ materiã habet
aliquaz questionẽ quomodo
erit aliq̃d ex ambob⁹. (Uer-
bi gratia) ex calido ꝛ frigido
aut ex igne ꝛ aqua. Si enim
est caro ex ambob⁹ ꝛ neutrũ
eorũ neqꝫ rursus compositio
saluatorũ quid relinquit ni-
si materiaz esse quod ex illis
Alterius eni corruptio: aut
alterum facit aut materiam
¶ Opponit contra ipsaz opinio
nem dicens: ꝙ etiã: ponẽtibus
elementa hre vnaz materiaz et
esse transmutabilia sequũtur in
conuenientia si dicatur aliqnid
generari ex elementis habet eñ
questiõez ꝛ dubiũ quõ generabi
tur aliquid. ex ãbob⁹ sicut ex ca
lido ꝛ frigido aut igne et aqua.
Si eñ caro est ex ambobus: et
neutrum eoruz est ipsa caro: nec
etiam saluãtur ipsa elemẽta: qꝛ
aliter non esset mixtio: relinquit
nisi materia qđ est impossibile si
autẽ remaneat alterũ. ꝛ alteruz
corrũpat: tũc est corruptio vnius
et gñatio alteri⁹: quia corrupto
vno aut generatur alterũ aut re
manet pura materia. quõ ḡ fiat
ex eis generatio dubium est.
¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quapropter ꝛ qñ est ma-
gis et min⁹ calidũ ꝛ frigiduz
qñ quidẽ est simpilciter alte
rũ actu. potentia alteruz erit
Quando aũt nõ oino. Sꝫ vt
quidẽ ens calidũ et frigiduz
vt aũt frigidũ caliduz. Quia
q̃ miscẽtur corrũpũt ĩtẽtões
adĩuicẽ tũc neqꝫ maťia erit
neqꝫ illorũ ꝯrioꝝ alterutruz
actu simpľr sꝫ mediũ. Scđm
id ꝟo qđ est potentia magis
calidũ. aut frigidũ: vel cõtra
rie alteruťꝝ: ꝭm hãc ratiõez
ꝛ rõne dupľr calidũ potẽtia
ꝙ̃ frigidum vel tripľr vel ꝭm
aliũ talẽ modũ: Erunt vtiqꝫ
mixta alia ex contrariĳs: aut
ex eľentis. Et alia elementa
ex illis potẽtia q̃liter entib⁹
Nõ ita ꝟo vt materia sꝫ ꝭm
ꝑdictũ modũ. Et erit ita qui
dez mixtio. Illo vero modo
materia ꝭm ꝙ generatur.
¶ Determinat veritatez ꝛ circa
hoc duo facit. ꝑmo ostẽdit mo-
dũ gñationis in vniuersali. scđo
magis in speciali ꝯtrahẽdo ipuz
ad mixtionẽ elemẽtoꝝ in ꝯstitu-
tione cõpositi ibi (Qñ aũt pa-
tiunt). primo ḡ relicta ꝑma opi-
nione tãqꝫ falsa ꝛ impossibili et
supposita prima ponit verũ mo
dum generatiõis corporũ mixto
rum. ¶ Ad cuius euidentiã pre
mittit duo quoꝝ primũ ẽ ꝙ diffe
rentie elemẽtoꝝ sunt ꝯtrarie scꝫ
calidũ ꝛ frigidũ ꝛ huiusmõi ꝛ su
scipiũt magis ꝛ min⁹. Scđz ẽ ꝙ
qñ alterũ eľentũ fuerit simplici-
ter actu ꝛ alteꝝ simpľr in poten
tia fuerit. tũc nõ põt esse mixtio
¶ Qñ ꝟo vnũ nõ ẽ oino actu nec
per excessũ predñatur alteri ele-
mẽto tũc gñabitur quoddã me-
diũ ꝙ nec est simpľr caliduz nec
simpľr frigidũ: sꝫ quodãmõ nãm
participãs

participãs vtriusq̄. Et hoc ĩõ qñ elemẽta miscent intentiões siue forme corrumpuntur: ⁊ remanẽt in virtute: ⁊ tunc illud mediũ generatũ nõ est sic in potẽtia: sicut materia: nec simpliciter alterum elemẽtorũ: ſʒ mediũ inter ea: qδ quidem mediũ diuersificatur ſʒ ꝙ diuersificantur virtutes miscibiliũ. si enim potentia ignis excedet virtutem aque medium generatum est magis calidũ ꝗ̃ frigidum. Et sic ſm ꝓportionẽ virtutis vnius elemẽti ad virtutem alterius vt si in duplo si in triplo excedit caliditas frigiditatem: ⁊ medium dupliciter est calidius. Et tripliciter ſm ergo hunc moduʒ erunt mixta ex cõtrarijs elementis: ⁊ per compositionem vel mixtionẽ: et elementa erunt ex illis mixtis per resolutionem: ipa enim mixta sunt potentia: quattuor elementa non quidem sicut materia (sicut dictum est.) Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem patiunt contraria ſm in primis determinationem. Est eñ actu calidum: potentia frigidum ⁊ actu frigidum: potentia calidũ. Quapropter si non coequant trãsmutantur in iuicẽ Similiter autem ⁊ in alijs cõtrarijs: ⁊ primo ita elementa transmutantur. Ex his autẽ carnes ⁊ ossa ⁊ que talia. Calido quidẽ generato frigido: frigido autem calido: quando ad medium veniunt: hoc eniʒ neutrum. Medium eñ multa ⁊ non indiuisibile. Similiter autem: ⁊ siccum ⁊ humidum: et alia talia: secundum medietatem faciunt carnem, et os et alia.

¶ Cõtra hũc moduʒ q̃ dictus est vniuersalr̃ ad ꝓpositum. d. ꝙ qꝛ oĩa cõtraria patiunt adinuicẽ / sicut dictũ est pus in caplo de actiõe. qꝛ qδ est actu calidũ est potẽtia frigidũ: ⁊ cõuerso si ipa elemẽta nõ adequãt potẽtijs suis: ſʒ vnũ oĩno alteri p̃dñat tũc trãsmutant adinuicẽ: ⁊ nõ fit mixtio ſʒ corruptio debilioris ⁊ gñatio siue augmẽtũ predñantis. Et ꝙ dictũ est de calido ⁊ frigido intelligẽdũ ẽ similr̃ in alijs cõtrarijs s. sicco ⁊ humido: ſʒ elemẽta pus se inicẽ trãsmutãt in gñatiõe potẽtia vero adequatis potẽtijs eorũ ſm q̃ ꝓportionẽ gñatur qδdã mediũ: sicut carnes ⁊ ossa ⁊ hmõi talia: calido aũt ſm aliqd infrigidato: ⁊ frigido ſm aliqd calefacto: qꝛ in mixto materia vniuscuiusq̄ cõtrarij partẽ capit: alterius qñ veniunt ad mediũ. mediũ eñ est cõtrarij: mediũ aũt illδ nõ est vnius ꝓportiõis tm̃. s. ꝙ semp sit ꝑ equalẽ cõtrarioꝝ participatione: neq̄ est indiuisibile. i. non est vno mõ tm̃: sed diuersis modis ſm diuersitatẽ ꝓportiõis cõtrarioꝝ: ⁊ sic est mediũ inter calidũ ⁊ frigidũ ſm multiplicẽ ꝓportionẽ ipoꝝ: ita ẽt itelligẽdũ inter humidũ ⁊ siccũ q̃ ſm melioꝝ diuersitatẽ q̃dã aliqua ꝓportiõe cõueniẽtia faciũt carnẽ ⁊ in alia ꝓportiõe faciũt os: ⁊ i alia faciũt aliã. Quoꝝ cõplexiões v ariant: sicut est hõ: cuius cõplexio maxime vicina est tẽperamẽto: ⁊ leo q̃ est calide cõplexiõis ⁊ asinus q̃ est frigide cõplexiõis. ¶ Deide cũ dicit.

hõ maxime vicinus tẽperamẽto.

¶ Oĩa eñ mixta corpa que- t.c.49

cunqꝫ circa locũ mediũ sunt
ex omnibus composita sunt
simplicibus. Terra quidem
inest oĩbus: qꝛ vnumquodqꝫ
est maxime ⁊ multum in pro
prio loco. Aqua aũt: qꝛ opor
tet terminari quodcunqꝫ cõ
positũ: sola aũt est simpliciũ
bene terminabile aqua. Am
plius autẽ ⁊ terra sine humi
do nõ potest commorari. Sꝫ
hoc est qđ continet: si em̃ au=
ferat̃ omnino ex ipsa humi=
dum: decidit vtiqꝫ. Terra q̇=
dem igitur et aqua propter
has insunt causas.

¶ Ostẽdit ꝙ in quolibet mixto
sunt oĩa elemẽta ⁊ ꝑmo ꝑ cãꝫ se
cũdo ꝑ effectum ibi. (Testificari
aũt videt̃.) Circa ꝑm duo facit ꝑ
mo ostẽdit ꝙ in quolibꝫ mixto ẽ
terra ⁊ aqua. scđo ꝙ ignis ⁊ aer
ibi. (Aer aũt.) Dicit ꝙ prio ꝙ oĩa
corpa mixta q̃cũqꝫ sunt circa me
diũ qđ ẽ terra necessario sunt cõ
posita ex oĩbꝰ simplicibꝰ corpibꝰ
q̃ sunt q̃ttuor elemẽta: ⁊ ꝙ in oĩ
corpe mixto sit terra sicut ostẽdit
locꝰ ⁊ locatũ hꝫ ꝯmẽtatorẽ: aut eẽ
sunt eiusdẽ nature: aut ꝑdomina
tur natura loci in locato: sed oĩa
mixta naturalr̃ q̃escũt in terra: si
cut in loco: ergo opꝫ ꝙ in quoli
bet mixto sit terra: ⁊ nõ solũ ꝙ si
cut ꝑdominet̃ in ipo. Quod aũt
aqua sit in quolibet mixto: ꝓbat
ex hoc: qꝛ terra pura non hꝫ cõti
nuationẽ: nec in ipsa aliq̃ figura
posset ꝯsistere ptes aũt cuiuslibꝫ
mixti opꝫ eẽ termiatas. sola aũt
aqua vt supra dictũ est bñ termi
nabilis. Et prima terra ꝓpter na
turalẽ sitũ qđ est in ea nullatenꝰ

cõmorat̃ sine hũido qđ est in cã
cõtinẽte: vñ humidũ qđ est in ea
cõtinet ipam. Si aũt ex ipa hũi=
dũ totaliter auferat̃. statim deci
det ⁊ cõuertet̃ in puluerẽ. terra
ergo ⁊ aqua ꝓpter dictas causas
sunt in corporibus mixtis. ¶ De
inde cum dicit.

¶ Aer aũt ⁊ ignis: qm̃ cõtra
ria sunt terre et aque. Terra
quidẽ aeri igni vero aqua cõ
traria est: vt contingit substã
tiã substantie cõtrariaꝫ esse.
Quoniam igitur generatio=
nes ex ꝯtrariis sunt. Insunt
autem altera extrema cõtra
riorũ: necesse ⁊ altera inesse.
Quapropter in omni cõposi
to omnia simplicia erunt.

¶ Primo ꝓbat ꝙ in quolibet ele
mẽto est aer ⁊ ignis tali rõne ter
ra ⁊ aqua alterant̃ in mixto: cuꝫ
aũt vnumquodqꝫ miscibiliũ alte
ret̃ a suo ꝯtrario: opꝫ aerẽ ⁊ ignẽ
esse in cõposito. nã aer cõtrariat̃
terre ⁊ ignis aque dico elementũ
esse cõtrariũ elemento ꝓut rõne
qualitatũ cõtingit substãtiã esse Qũo
cõtrariã substãtie. Qm̃ igit̃ gña substã
tiõis sunt ex ꝯtrariis ⁊ in mixtis tia cõ=
sunt extrema ꝯtrarioꝝ. s. frigidũ trария
siccũ: qđ est terra ⁊ frigidũ hũidũ tursub
necesse est reliqua iesse. s. calidũ stãtie.
cũ sicco: ⁊ calidũ cũ hũido. Qua
propter in omni composito sunt
omnia simplicia corpora. ¶ De=
inde cum dicit. t.c.50.

¶ Testificari autem videtur
⁊ nutrimentum vniuscuiusqꝫ
Omnia quidem enim nutriũ
tur eisdeꝫ ex quibꝰ sunt. Oĩa
em̃ multis nutriunt̃. Etenim

quecunqȝ videntur vno solo nutriri in aqua plante multis nutriũtur. Mixta est em̃ aque terra: ideo rustici tentant miscentes irrigare.

¶ Probat idẽ per effectum: et diuidit in partem principalez et incidentalẽ. pars incidentalis incipit ibi (Quoniã aũt est nutrimẽtum.) ¶ Dicit ergo prio q̃ hoc dictũ est. s. q̃ omnia mixta cõponantur ex quattuor elemẽtis testificari: et approbare videtur nutrimentũ vniuscuiusqȝ. ¶ Nam vnum quodqȝ nutrit ex eis ex q̃bus est: sȝ oĩa quidẽ nutriunt ex multis elemẽtis. ergo ex eisdẽ q̃ttuor elemẽtis omnia mixta consistũt: maioris ꝓpositiõis ratio põt esse: q: nutrimentũ transmutatur in naturã nutriti: nõ autẽ posset transmutari. nisi haberet eandẽ mãm. maiorẽ ꝓo probat sumẽdo argumẽtũ a minori. minus enim videt q̃ plante q̃ sunt magis terrestres: nutriantur ex pluribus q̃ alia nutrita. sed iste licet videãtur solũ nutriri ex aq̃ nutriuntur: tamẽ ex omnibꝰ. ergo multomagis alia. Qδ autez plante nutriãtur ex omnibus ex hoc videtur: manifestũ est em̃ q̃ nutriũtur ex terra et aqua: et ex agricultura. rustici em̃ colentes plantas miscent terrã cũ aqua ad nutrimentum plantarũ. si aũt inest terra aqua necesse ẽ eẽ alia duo extrem scilicet aerem et ignẽ eadem ratione qua supra. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem est nutrimentum quidem materie Quod nutritur autem coniunctum est materie forma et species rationabile iam solum simpliciũ corporũ nutriri ignem omniũ ex inuicẽ generatorum. Quemadmoduȝ et priores dicunt. Solus em̃ et maxime est speciei ignis. Quia ĩnatus est ferri ad terminum. Unumquodqȝ autez innatuȝ est ferri in suĳpsius regionẽ. Forma enim et spẽs in terminis omnium.

¶ Ostendit incidenter q̃ inter simplicia corpa. solus ignis nutritur: non tñ proprie. q: sola vegetabilia proprie nutriunt. d. q̃ q: nutrimentũ est sicut materia le respectu nutriti: q: in suã naturã conuertitur. vt dictũ ẽ in capitulo de augmento. ipm autez nutribile est sicut forma et spẽs cõiuncta materie: rõnale est vt solus ignis inter simplicia corpa nutriatur: eo q̃ inter oĩa elemẽta que adinuicẽ generãtur ignis est magis formalis: qδ patet ex hoc q̃ ipse naturalr̃ fertur sursum ad terminũ. i. ad circũferẽtiã orbis q̃ maxime formalis est inter oĩa corpora vnũqδqȝ enim natũ est ferri ad suĳpsius sitũ: et regionẽ que est cõnaturalis ei: forma aũt et species omniũ rerum inferiorum preter hominẽ est in terminis omniũ: quia superiora ad inferiora se habẽt sicut forma ad materiam. Cum ergo ignis tangat orbem lune constat q̃ ipse sit connaturalis orbi in formalitate.

¶ Quoniam quidem igitur omnia corpora ex omnibus constituta sunt simplicibꝰ dictum est.

¶ Ultimo recapitulat: et est planum. Lectio. viij.

t.c.51.
Quia vero sunt quedam generabilia et corrunptibilia: et generatio cõtingit eis que sunt circa mediũ locum dicendum de omni generatione simpliciter quot et que eorum principia. Facilius ei sic singularia inspiciem⁹ qñ de vniuersalibus accipiemus prius.

Postq̃ phs determinauit de gñatione et corruptione tam simpliciũ q̃ cõpositorum ex simplicibus, hic determinat de causis siue de pñcipijs gñationis et corruptionis elementorũ et mixtorum. Et circa hoc duo facit. primo dat intentionẽ. 2° prosequitur intentũ ibi (Sunt em̃ et numero.) ¶ Dicit ergo primo. cũ sint quedã gñabilia et corruptibilia: et gñatio et corruptio sit in eis q̃ sunt circa medium locum. Dicendũ est simpliciter et vl'iter de gñatione quot et que sint eorum principia. facilius enim in libris particularibus inspiciemus causas principiorum generationũ: qñ cãs vl'is gñatiõis acceperimus. Cursus em̃ ab vl'ibus ad particularia est maior et vl'ior via in natura.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt em̃ et numero equalia et genere eadem principia que in sempiternis et in primis. Hoc quidẽ em̃ est vt mã hoc aũt vt forma. Opz aũt et adhuc tertiũ existere: nõ em̃ sufficientia ad generandum duo: quemadmodũ neq̃ in pmis: Ut materia quidẽ in generabilibus: quod possibile est esse et nõ esse causa. Hec quidẽ em̃ ex necessitate sunt vt eterna: horum autem hec quidem impossibile nõ esse: hoc aũt ĩpõle esse: q: nõ cõtingit circa necessariũ aliter se habere. Quedam vero possibile esse et nõ esse: qd est gñabile et corruptibile. Qñq̃ quidem em̃ hoc est: qñq̃ aũt nõ est hoc. Quapp necẽium gñationẽ et corruptionẽ circa possibile esse et nõ esse. Ideoq̃ vt materia quidẽ hec cã est gñabilibus: vt aũt cuius gratia forma et spẽs: hec autem est rõ vniuscuiusq̃ substãtie.

¶ Oportet autem adesse et tertium: qd omnes quidem somniant: dicit autem null⁹. t.c.52.

¶ Prosequitur intentũ: et circa hoc tria facit. p° ponit opinionẽ suã de principijs. 2° opiniones aliorum ibi (Sz hi q̃dẽ sufficiẽter.) 3° inq̃t spãliter et sufficienter de pñ° mouẽte ibi (Nobis autem.) ¶ Ad euidentiã eorum q̃ hic dicũtur notandũ est q' corporum gñabiliũ et corruptibiliũ: quedam sunt pñª extrinseca: et quedã intrinseca. pñª extrinseca sunt agentia: siue mouẽtia. Et ita se hñt i quodam ordine: q: quedã sunt prima: et quedã remota siue pª. et pª quidẽ pñª sunt substãtie separate: quarum suprema est de⁹. et ista sunt eadẽ oĩum corporaliũ. et pp hoc dixit phs q' corruptibiliũ et

sempiternorũ sunt eadẽ p̃nᵃ numero proxima vere nõ sunt eadem: qr p̃nᵃ corporũ celestiũ sunt substãtie separate (vt dr i 2° meta.) sed proxima p̃nᵃ corruptibilium sunt ipsa corpora celestia (vt dicit phs p° metheo.) & commẽtator. intrinseca ṽo p̃nᵃ sunt mã & forma. & ista nõ sunt eadẽ numero corruptibiliũ & incorruptibilium sed sunt eadem secundum analogiam. quia nec materia: nec forma corrumpit per se: sed solũ per accidẽs (vt p° physi cor.) & iõ dicit phs q̃ p̃nᵃ corruptibiliũ & incorruptibiliũ sunt eadem p̃nᵃ genere. i. analogia siue proportiõe. hoc ergo premisso procedit in pposito. d. q̃ principiorum rerũ gñabiliũ & corruptibilium: aliud est mã: aliud est forma. opz aũt adesse tertiũ: qr sicut in sempiternis nõ sufficiũt duo ad motũ: sed opz adesse mouẽs: ita nec in gñationibus sufficiunt ad gñationem duo: sed opz adesse tertiũ: qd est efficiens. Materia vero cũ sit ens in potentia est cã q̃re ista inferiora pñt esse & non esse. forma ṽo est causa esse tm̃ sed efficiẽs mouet materiã / vt transmutet de potẽtia ad actũ.

t.c.24

t.c.81

¶ Ad declarationem aũt dictorũ ponit quandam diuisionẽ. d. q̃ quedã sunt de necessitate in eẽ sicut sunt eterna. vt corpora celestia q̃ in sua substãtia: & in suis motibus sunt necessaria: & similiter substantie separate: & his opponunt ipossibilia adesse. Quedam vero sunt possibilia esse et nõ esse: & ista sunt gñabilia & corruptibilia: que qñq̃ sunt: & qñq̃ nõ sunt: & ideo necessariũ est q̃ generatio & corruptio sint circa corpora talia que possint esse et nõ eẽ. Illud aũt ex quo talis potentia adesse & nõ esse in eis est materia dr. sed cã finalis in physicis que est: cuius grã mouens mouet est forma & spẽs. hic enĩ est finis motus: & intentiõis naturalis agẽtis: & hec est rõ diffinitiua vniuscuiusq̃ substantie: sed sicut dictũ est: cum his duobus opz esse tertiũ principiũ: qd est efficiens: qd oẽs antiqui somniauerũt: sed nullus de ipso aliquid veritatis dixit expresse.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed hi quidem sufficienter existimauerũt causã esse ad generari specierũ naturã quemadmodum in phedrone socrates. Et enĩ ille increpans aliis vt nihil dicentibus supponit: qm̃ sunt entiũ: hec quidẽ spẽs: hec aũt participalia specierũ. Et qm̃ esse quidem vnũquodq̃ dr scdm spẽm: generari aũt fm susceptionẽ: & corrũpi fm eiectionem. Quapropter si hec vera sunt spẽs existimãt ex necessitate causas esse generatiõis & corruptionis.

¶ Ponit opiniões aliorũ de p̃ncipiis. & circa hoc duo facit. prio ponit eas. 2° improbat eas ibi (Neutri aũt bene.) Fuerunt aũt due opiniones: quarũ ponit primam. d. q̃ quidam somniauerũt naturam specierum. i. ipsas species separatas quas plato appellauit ideas: esse sufficientem causam ad hoc q̃ res generarentur: quemadmodũ plato in phedrone vbi inducit socratẽ ad confirmationem sue opinionis. vn-

de dicit ibi ꝙ socrates increpat
alios tanq̄ȝ dicentes nihil. ¶Et
supponit ꝙ entiū q̄dā sunt sub=
stātie separate: quedā ꝟo partici
palia specierū sicut mediate: et
ꝙ vnūquodq̄ȝ cōpositū dicit̄ esse
actu ſm speciem. generari āt ſ3
illius spēi susceptionē: ⁊ dr̄ cor=
rumpi ſm illius spēi abiectioneȝ
dixit em̄ spēs rerū esse eternas q̄
sunt q̄si quedā sigilla impressa
rebus gn̄abilibus. Et cū sigillat̄
mā que fit per illarum partici=
pationeȝ: tunc res gn̄antur: et cū
eĳcitur forma sigillata manet q̄
dem perpetua. s3 destruit̄ indiui
duum per eiectionē talis forme:
quapropter si ista est ideaꝝ nā
vt ipse socrates: ⁊ plato existi=
mant necesse est ipsas spēs esse
cās generationis ⁊ corruptionis
per pn̄tiaȝ quidē gn̄ationis per
absentiam vero corruptionis.
¶Secundā opinionē ponit ibi.

¶Hi autem ipsam materiaȝ
ab hac enim motum.

¶D. ꝙ alĳ nō dixerūt primum
mouens esse extrinsecū sicut pla
to: s3 dixerūt pn^m transmutatio=
nis māe esse ipsam mām: ⁊ ipm
motū rerū esse: ab hac. i. ab ipsa
materia disposita ⁊ informata q̄
litatibus primis.
¶Deinde cum dicit.

¶Neutri auteȝ dicunt bene
Siquidem enim sunt cause
species. Quare non semper
generant continue: sed quan
doq3 quidem: quando q3 nō
entibus: et speciebus semper
et participalibus

¶Reprobat p̄dictas opiniones
⁊ primo p̄mā. 2° 2^am ibi (Si aūt
mām.) p̄mam reprobat duabus
rōnibus: quarum primam ponit
d. ꝙ neutra opinio bona est: quia
spēs separate nō sunt cause suf=
ficientes gn̄ationis cū materia:
q2 si sunt sufficientes: quare non
semper: ⁊ continue gn̄antur res:
⁊ nō q̄nq̄ȝ sic: ⁊ q̄nq̄ȝ non. Non est
est maior rō: quare in vno tēpo=
re species generentur q̄ȝ in alio.
cuȝ ipse spēs ⁊ participalia. i. q̄
materie inate sūt suscipere illas
spēs semper. ⁊ eodem modo se
hēant: pōt autē sic rō formari. s.
Idē manens idē semper natū est
facere ideȝ. sed species vel idee
semper manent eedē eodē mo=
do. ergo semper deberent gene=
rare: s3 hoc est falsum ꝙ semper
generent: q2 quedam q̄nq̄ȝ sunt:
⁊ q̄nq̄ȝ non. ergo ille nō sunt cāe
gn̄ationis ⁊ corruptionis. ¶Se
cundam rationem ponit⁹ ibi.

¶Amplius aūt in quibusdā
videmus aliam cām entem:
sanitatē enim medic⁹ facit: ⁊ t.c.35.
doctrinā doctor: ente ⁊ sani=
tate ipsa ⁊ doctrina: et parti
cipalibus. Similiter autē in
alĳs ſm potentiā operātis.

¶D. ꝙ nos videm⁹ ad sensum
in quibusdam: sicut in artificiali
bus ꝙ necessariuȝ est esse aliqđ
primum mouens preter species
(vt patet in artificialibus (medi
cus em̄ facit sanitatem: ⁊ simili=
ter doctor facit doctrinā: cū ta=
men preter illos ipsa sanitas et
doctrina sint species: ⁊ anima di
scētis: ⁊ complexio corporis sint
participalia ipsaꝝ specieruȝ. Et
similiter est in alĳs ſm potentiā
i. ſm artem operantis. Dicunt̄
em̄ artes ⁊c. scientie potentie (vt
dicitur. 9. metaphisice) quia per
artem homo operatur: ⁊ per sciē

t.c.4 & 5. meta cōmen to .17. tiam cōsiderat cum ergo assimi tetur naturam: & in arte inueniamus hanc tertiam causam. ergo in natura est tertia causa. s. mouens preter naturam & formaz.
¶ Deinde cum dicit.

t.c.53. ¶ Si autem materiam quis īquiet generare propter motum naturalẽ utiqꝫ dicet ita dicentibus. Alterans eniz et transformãs magis cã gñationis: & in omnibus assueti sumꝰ hoc dicere efficiẽs. Similiter & in his que natura: & in his que ab arte. Ab arte aũt quodcũqꝫ mutans est.

¶ Reprobat 2am opinionem: et circa hoc duo facit. primo cōparat eã prime opiniõi. 2° destruit eaz ibi (Sed tamẽ nec hi.) ¶ Dicit ergo primo ꝙ si aliquis dicat ꝙ materia predicto modo disposita generet ꝑpter motum queꝫ ipsa mouet magis dicit ſm naturam ꝙ̃ illi qui dicunt spẽm separataz generare. quia id quod alterat & transformat magis ẽ cã generationis in physicis: materia aũt ſm ꝙ dicunt sic informata/ vt dictũ est alteratꝰ & transformat: & nos etiã cõsueti sumus dicere ꝙ in artibus & in natura ꝙ hoc est efficiens quod est transmutans et alterans.

¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sed tamen nec hi iuste dicunt: materie enim patiꝰ & moueri: mouere autem & facere alterius potentie. Manifestum autem & in his que arte et natura generantur. Non enim ipsa facit aqua ex seipsa animal: neqꝫ lignum lectũ sed ars. Quocirca et dicunt non recte propter hoc.

¶ Reprobat istam opinionem ꝑ tres rationes. Quaruꝫ prima talis est cã materialis cũ efficiente nõ cõicidũt in idẽ numero. ¶ Sꝫ materie est pati & moueri: facere autem & mouere est alterius potentie: quia potentie actiue que est in agente. sequit̃ ergo ꝙ materia non potest esse mouens vł efficiens. alias enim potẽtia actiua & passiua essent idem: & hoc manifestat in naturalibus & artificialibus: et primo in naturalibus. aqua enim que, secundum ꝙ dicit thales: est materia omnium. (vt habetur primo meta. in prologo.) non facit ex seipsa animal nec aliquid aliud: similiter nec lignuꝫ: quod est materia lecti aut scannum: sed artifex ꝑ artem quam habet in mente. Ex his ergo patet ꝙ isti non recte dixerunt. ¶ Secundam rationem ponit ibi. cap. 2°

¶ Et qm̃ relinquunt principaliorẽ causaz. Auferunt eñ quod est esse et formam.

¶ Dicens ꝙ tales non recte dicunt: quod patet & alia ratione. quia scilicet derelinquit principalem causam. Auferunt eñ formam: & quod quid est vniuscuiusqꝫ rei: & hoc patet per supra dicta: quia dictum est ꝙ ipsi auferunt causam mouentem: quia sublata cum materia que est in potentia non possit se mouere ad actum necessario aufertur etiam formam. Sed adhuc manifestat hoc idem per aliud qđ ipsi dicunt ibi.

¶ Amplius autem et potentias attribuunt corpo- t.c.54

ri: ꝑpter quas generant valde organice: auferentes eam que ſm speciē causam. Quo niam enim innatum est vt inquiunt calidū quidē segregare: frigidū autē congregare: et aliorū vnūquodqꝫ hoc quidem facere: hoc autem pati. Ex his dicūt ꝛ per hec omīa alia generari ꝛ corrumpi. Uidetur autem ꝛ ignis ipse motus pati.

¶ D. ꝙ isti attribuūt corporali materie potētias passiuarū q̄litatum: ꝛ per illas potētias valde organice: ꝛ tanq̄ per organa ꝛ instrumenta: dicunt ꝙ materia gn̄at aliam auferentes causaꝫ q̄ est ſm speciē. i. ſm causaꝫ formalē per quā vnū quodqꝫ collocatur in specie (vt dr̄ scđo phy.) di-
t.c.11. cunt enim ꝙ calidū qđ est in materia innatū est segregare: frigidū autē natuꝫ est congregare. segregat enī calidū et dissoluit: frigidum aūt congregat et inspissat miscet et confundit: et qꝛ res oēs cōstituūt mixtura quadā et distinctione. iō dicebat ꝙ ex his duob⁹ oia alia agāt ꝛ patiunt: ꝛ oia ex eis gn̄antur ꝛ corrūpūtur intm̄ etiā ꝙ ignis qui est formalissimus: ꝛ maxime actiu⁹: aliq̄n motus a frigido hoc mō instrali ter patit: ꝛ nō dixerūt aliquā causam efficiētē vel formalē. ¶ Tertiā ratione ponit ibi.

¶ Ampli⁹ vero siſr aliq̄d fa-
t.c.55. ciūt. vt siquis serre ꝛ vnicuiqꝫ instrorꝫ attribuit cāꝫ eorū q̄ gn̄antur. Necesse enī serrā te diuidi: ꝛ incidēte coequari ꝛ in aliis siſr. Quocirca siq̄dē maxie facit ꝛ mouet ignis sꝫ qūo mouet non vident: qm̄ deterius q̄ organa.

¶ Que talis est. Dictū est ꝙ mā gn̄at ꝑ potētias passiuarū q̄litatū tāq̄ ꝑ organa siue instrumenta. sꝫ hoc dicere idē est. ac si diceret ꝙ serra ꝛ vnūqđqꝫ īstrumētorū sit cā eorū q̄ generant. Cū ergo hoc sit falsuꝫ: qꝛ semꝑ opꝫ lignū diuidi aliquo mouēte: serrā aut secare et lignū coequari aliquo homie incidēte ꝛ mouēte dolabrā: ꝛ siſr est in aliis instrumētis: falsum est ꝙ mā mediantib⁹ principiis taliū qualitatū se imo ueat ad generationē. ꝛ ideo opꝫ ꝙ aliq̄d moueat ꝛ dirigat qualitates elemētares ad species, elementorꝫ producendas: ꝛ hoc est mot⁹ celi: vt infra patebit. Quocirca ꝛ si ignis: maxime aliq̄d faciat ꝛ moueat: tamen isti non vident qūo moueat: qꝛ multo deterius mouet quā organū: quia sicut dictū est: organuꝫ dirigitur ab artifice ad actū talem vel taliter qui inducit formā operis artis. sed ignis corrūpit cōplexiones: et hoc est multo peius quā actio organi ordinata ab eo qđ mouet organum.

Lectio .ix.

Nobis āt ꝛ vniuersaliter prius dictū est de causis ꝛ nūc determinatum est de materia ꝛ forma. Ampli⁹ vero qm̄ ſm allationem motus demonstratū est: ꝛ quoniā perpetua. Necesse ē his entib⁹ ꝛ generationē eē con

tinue. Allatio eñi faciet gñationẽ actualiter qꝛ adducit ⁊ abducit generans.

Postquã philosophus determinauit de principijs gñatiõis vl'iter ẜm opinionẽ suã: ⁊ reprobauit etiã opiniones aliorũ de principio mouẽte. hic spãliter inquirit de ipso: ⁊ circa hoc duo facit. pRo determiat de ipso. scdo circa determinata mouet q̃sdã qõnes ibi (Quñ autẽ in cõtinua.) Circa primũ duo facit pRo dicit ꝙ ẽ pricipiũ mouẽs ad gñationẽ. 2° probat q̃ddã qđ supposuerat ibi. (Quñ aũt necesse.) Circa primũ duo facit. pRo ostẽdit ꝙ mouẽs ad generationẽ est motus circuli celestis: ex quo ẽt probat cõtinuitatẽ gñationis ⁊ corruptionis. scdo ostẽdit idẽ ex parte finis ibi. (Semper vero vt dictũ est.) Circa primũ duo facit. primo dicit ꝙ mouẽs ad gñationẽ est motus circuli celestis. scdo ostẽdit q̃d sit ille mot⁹ ibi. (Quñ aũt suppositũ.) Circa primũ duo facit. pRo ꝑponit. scdo ꝓbat⁹ ibi. (Silr aũt manifestũ.)

¶ Dicit ergo pRo ꝙ nobis volẽ
tib⁹ vniuersalẽ cãm efficiẽtẽ ppe
t.c.27. tue gñationis manifestare supp
ponenda sunt ea q̃ dicta sunt vl'i
t.c.55. ter de causis in scdo phy. ⁊ ea q̃
⁊ 56. dicta sunt de allatiõe q̃ est mot⁹ circuli celestis. ¶ Demõstratũ ẽ eñi in. 8. phy. ꝙ ipsa allatio. i. loci mutatio est mot⁹ perpetu⁹. his aũt trib⁹ sic se habẽtib⁹ necesse est gñationẽ cõtinue esse. mã eñi cõtinue passibilis est. q̃litates elemẽtoꝝ cõtinue agũt et patiũtur adinuicẽ. hec aũt ideo facit mutatio: quia adducit ⁊ abducit generans. i. solẽ q̃ est causa oĩs gñationis ⁊ corruptionis. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Similiter aũt manifestuꝫ quoniã ⁊ si priora bene dicta sunt: trãsmutationẽ primam allationẽ: sed non generationem dicendum.

¶ Probat qđ dixit ꝑ duas rões: quarũ primã ponit. d. ꝙ (sicut be
ne dictũ ẽ in priorib⁹) i. in. 8. phy t.c.55.
sĩ. allatio. i. loci mutatio est pria oĩm mutationũ. Sed illđ qđ est prius est cã posterioris: ⁊ nõ ecõuerso. ergo. ¶ Secundã rationẽ ponit ibi.

¶ Multuꝫ enim rõnabilius ens: non etiam generationis causaꝫ esse ꝙ̃ non ens enti eẽ Qđ fertur quidẽ igitur ẽ qđ generatur: aut non est. Propter quod ⁊ allatio prior est generatione.

¶ Que talis est. multũ rõnabilius est ꝙ id quod est semper et perpetuũ ⁊ perfectũ in esse sit cã nõ entis ꝙ ecõuerso. Cũ igit̃ illđ qđ fertur localiter sit ens: qđ aũt gñatur nõ sit: qꝛ si eẽt nõ gñaret̃ ergo allatio est pri⁹ gñatione: et nõ ecõuerso: ⁊ per ꝯñs est causa gñationis. hoc aũt est intelligendũ: qꝛ in vno ⁊ eodẽ gñabili pri⁹ est generatio ꝙ̃ loci mutatio.] ¶ Deinde] cum dicit.

¶ Quñ aũt suppositũ ⁊ demõ t.c.56
stratuꝫ est ꝙ est cõtinua ens reb⁹ generatio ⁊ corruptio. Dicimus aũt cãm eẽ allationẽ generationis. Manifestũ quidẽ ꝙ vna ente allatione non cõtingit fieri ambo: qꝛ

ↄtraria sunt. Idẽ eniꝫ ꝛ similiter se habens semꝑ idẽ innatũ est facere. Quocirca generatio semper erit: aut corruptio. Opꝫ autẽ multos eẽ motus: et contrarios motus aut allatione: aut ineq̃litate: ↄtrarioꝛuꝫ em̃ cõtraria causa. Ideo non ꝑ̃ria allatio cã generatiõis est et corruptionis. Sed que circa obliquuꝫ circulũ. In hac enim et continuũ inest ꝛ moueri ẜꝫ duos motus. Necesse enim si erit semper ꝛ ↄtinua generatio ꝛ corruptio semꝑ aliquid moueri vt nõ deficiant transmutationes he. Duo autẽ vt nõ alterum contingat solum.

Cõtinuitatis quidem igitur totius allatio causa. Presentie vero et absentie causa inclinatio. Cõtingit em̃ quandoq; longe fieri: quãdoq; ꝓpe. Inequali em̃ distãtia ente inequalis erit mot⁹. Quo circa si in accedẽdo ꝛ in ꝓpe eẽ gñat: ꝛ in recedẽdo ꝛ lõge fieri idipsuꝫ corrũpit. Et si in multotiẽs aduenıẽdo gñat: ꝛ in multotiẽs recedẽdo corrũpit. Contrarioꝛũ enim cõtraria est causa.

t.c.57. ¶ Et inequali tp̃e gñatio et corruptio que ẜm naturam.

¶ Oñdit ꝙ allatio circuli celestis est cã gñatiõis ꝛ corruptionis mot⁹ circuli obliq̃ q̃ dr̃ zodiacus ꝛ nõ motus primi mobilis. Et circa hoc duo facit. primo ꝓbat hoc ꝑ rõnẽ. scdo ꝑ ea q̃ sunt sensui manifesta ibi (Apparẽt autẽ.) ꝑma in duas. prio ponit rõnẽ. scdo infert quoddam corrolariũ ibi) Ideoq; ꝛ tp̃s.) ¶ Dicit ꝙ p° ꝙ qꝛ suppositũ est ꝛ determinatũ supra in prio li. ꝙ gñatio ẽ ↄtinua ꝛ semꝑ. nos etiaꝫ dicim⁹ ꝙ motus corpis celestis est cã ↄtinue gñatiõis: cũ aũt gñatio ꝛ corruptio sint ↄtraria non cõtingit fieri ambo. s. gñationẽ ꝛ corruptionẽ si sit tm̃ vna allatio siue vnus motus localis: qꝛ idẽ manens idẽ: ꝛ sp̄ sil'r se habẽs semꝑ natũ est facere: idẽ: ꝛ nõ ↄtraria. Si em̃ eẽt tm̃ vna loci mutatio eẽt tm̃ gñatio vel tm̃ corruptio. Cũ ergo sit tm̃ alterũ: vt pꝫ ad sensuꝫ: opꝫ eẽ multos cõtrarios mot⁹: altero duoꝛũ modoꝛũ: aut allatiõe. s. ꝙ vn⁹ sit ↄtrari⁹ alteri qđ nõ põt eẽ in motu circuli (vt t.c.24 ꝓbatũ est in prio de celo) vel in equalitate. i. ꝙ sit vn⁹ ꝛ idẽ motus: sꝫ ineq̃liter se habeat ad ip̃a gñabilia ẜm diuersas circuli ꝑtes q̃ ex vna circuli parte causet vnũ: ꝛ ex alia ꝑte causet aliđ. cõtrarioꝛũ em̃ effectuũ cuiusmodi em̃ sunt gñatio ꝛ corruptio: opꝫ eẽ ↄtrarias cãs. ¶ Cũ aũt mot⁹ primi orbis q̃ dr̃ mot⁹ diuturn⁹ semper vniformiter se habeat super circulos eque distãtes a circulo equinoctiali: nõ põt eẽ cã generationis et corruptionis sꝫ motus circuli obliqui qui dicitur zodiacus est causa sufficiens vtriusq; ꝓpter motũ accessionis ꝛ recessionis solis: in eo in hac loci mutatiõe est cõtinuitas gñationis ꝛ corruptionis. ergo necesse est ꝙ si gñatio ꝛ corruptio debeant esse perpetue quod ali-

quid semper: et cõtinue moueat vt nõ deficiant mutatiões iste. Deficiente enim causa necesse est et defectũ deficere. Scdm autem duo duos opz motus esse. s. sm accessum et recessum: vt non cõtingat solũ generatio et soluz corruptio Causa ergo cõtinuitatis est motus totius orbis: causa vero presentie et absentie est inclinatio: et eleuatio ipsius zodiaci. qñ enim iclinatur a circulo equinoctiali ex vna parte eleuatur ex alia: et contingit q ipm gñans::qñq est prope locũ generatiõis: et qñq longe: qñ q vero distantia gñationis non fuerit equalis necesse est motuz eẽ inequalẽ: et ideo sicut in aduenĩedo: et in ppe esse generat rem ita in recedendo: et in longe esse corrũpit idipsuz. Et si multotiẽs in aduenĩedo sm vnã medietatẽ circuli generat multotiens recedẽdo: scdo aliã medietatẽ corrũpit. cõtrariorũ enim contrarie sunt cãe. Cõsiderãdũ est aũt q motus vni⁹ medietatis circuli nõ ẽ cõtrari⁹ motui alteri⁹ medietatis per se: sz sm respectũ radiĩ ad locũ gñatiõis: q: cũ recedit respicit obliquiori mõ: et tũc dominatur frigus mortificans ∴ rõne ergo modi dicitur esse in obliquo circulo cõtrarietas mot⁹ vel ratiõe accessus et recessus. Ex hoc autem concludit q temp⁹ generationis est equale tempori corruptionis: et ecõuerso: q: sol accedẽdo p sex signa gñat: et p sex signa descendẽdo corrũpit. De inde cum dicit.

qd motus vni⁹ medietatis circuli nõ ẽ contrarietur motui alteri⁹ medietatis.

Ideoqz et tempus et vita vniuscuiusq habet numerũ: et hoc modo determinãtur. omniũ enim est ordo. Et omne tempus et vita mensuratur periodo. Sed tamen nõ eadem omnes: sed hi quidẽ minori: hi autez maiori. His quidẽ enim annus: his autem maior: aliĩs aũt minor periodus est mensura.

Cõcludit quoddã correlariũ dicẽs q q: generatio et corruptio inferiorum causatur a supiori motu circuli obliq. iõ oẽ tps qd est in re tẽporali: et ois vita vniuscuiusq viui hz nũerũ determinatũ ex circulo celesti. Ex ipso enim cõsideratur quãtũ se exceditvirt⁹ gñantis (sicut pz ex scia astronomica) oluz enim inferiorũ rerum ordo depẽdet ex ordine superiorũ: et oẽ tps et ois vita periodo mẽsuratur. Est autẽ period⁹ modulatio circuli dicta a peri qd est circũ: et odos modulatio: sz tñ nõ oia mensurãtur eadẽ periodo: sz quedã habẽt maiorẽ: et quidã minorẽ quorũdã enim period⁹ est vn⁹ annus. Sũt enim quedaz aĩalia que non viuũt nisi per annũ: quorũdã vero minor et quorundã maior: sm q magis vel min⁹ sunt suscepti bilia et receptibilia virtutis sibi infuse a celesti corpore. Deinde cum dicit.

Apparẽt aũt et sm sensum cõfessa his que si nobis dicta sunt. Videm⁹ enim q aduenĩete qdẽ sole gñatio est: recedẽte aũt diminutio: et inequali tpe alterutrũ. Equale enim tps gñatiõis et corruptiõis q sm materiã. Sz contingit multotiens in minori corrumpi propter adinuicem con-

fusionem. Inequali enim en
te materia: et non vbiq; ea⸗
dem: necesse ꝛ generationes
inequales esse: has quidem
citiores: has autem tardio⸗
res. Quocirca accidit pro⸗
pter horu; generationē aliis
generari corruptionem.

¶ Ostēdit idē ad sensu;. d. ꝙ ea
q̄ dicta sunt vera apparēt etia;
ad sensum. videm⁹ eñ ad oculū
ꝙ sole adueniēte ad pūctū arie⸗
tis: qñ directe locū nr̄z tāgit: ici⸗
pit eē gñatio terre nascētib⁹ rece
dēte aūt sole a pn° libre icipit re
rū dimiutio ꝛ corruptio: ꝛ vtrūq;
fit in eq̄li tpe: q2 tm̄ ē tps gñatio
nis ꝫ naturā: q̄ʒtū est tps corru
ptiōis: q2 tāt⁹ est ascēsus solis q̄ʒ
tus est descēsus: vt dictū ē. ¶ Si
aūt cōtigat aliqñ corrūpi aliquā
re; in minori tpe / hoc est anteq̄ʒ
vis gñatiōis celestis ꝫ rōnē ꝑio
di recedat: hoc est ꝑ accñs / q2 ꝓ⸗
pter ꝯfusionē adiuicē. i. ꝓpter cō
fusionē q̄ttuor elemētorū q̄ sunt
materia cuiuslibʒ gñati vt supra
oñsu; est vel ꝑꝑ ꝯfusionē solis: cū

Nota duplicē expōnē.

aliis planetis ꝯtrariū effectū hñ
tib⁹. p^a tñ expositio magis est ꝫ
lr̄a;: q2 eñ materia ieq̄liter se hʒ
ꝛ nō receptibilis ꝟtutis celestis:
ꝛ nō eodē mō se hʒ in ꝑiodo: ne⸗
cesse est gñatiōes ꝛ corruptiōes
ineq̄les eē: ꝛ iō erūt q̄dā citiores
ꝛ q̄dā tardiores. ꝛ idcirco accidit
ꝓpter gñatiōe; aliis gñari corru
ptionē: ꝛ econuerso: q2 corruptio
vni⁹ ē gñatio alteri⁹: ꝛ ecōuerso.
¶ Ad euidētiā aūt eoꝝ q̄ hic di⸗
cunt duo sunt ꝯsiderāda. p^m est
q̄d appellet phs gñans. 2^m ē q̄d
faciat ꝑiodus. ¶ Circa pmū no⸗
tādū ē ꝙ cū supiora agāt in ista
inferiora ꝑ motū ꝛ lucē (vt habe
tur in p° metheororū) illi maxie

Quid intelligat phs ꝑ gñans

attribuenda est ꝟtus gñandi qd̄
maxime lucet: ꝛ qd̄ lucē suā oib⁹
tribuēs / ipa; a nullo participat.
hmōi aūt est sol: vñ ibidē dr. ꝙ lʒ
ꝑ motū stellaꝝ causet calor: ma
xime tñ ꝑ motū illi⁹ spere cui sol
existit infixus: q2 (sicut dr primo
metheoroꝝ.) ad causandū calo⸗
rē in istis iferiorib⁹ duo req̄runt
s. ꝓpinq̄tas ꝛ velocitas mobilis.
q̄ duo sufficiēter sunt in sole. In
ceteris ꝟo stellis deficit alteꝝ q2
in his q̄ sunt supra solē lʒ sit suf⸗
ficiēs velocitas / deficit tñ ꝓpinq̄
tas. In his ꝟo q̄ sunt infra sole;
lʒ sit ꝓpinq̄tas deficit sufficiens
velocitas verūtñ nō solū sol ē cā
sʒ ēt alii plāete gñatōis nisi forte
ꝓ tāto dicat: q2 sol⁹ sol lucēs lu⸗
mine ꝓprio oēs alios planetas
illuminat sicut maxime apparet
in luna. Reperit tñ lux ei⁹ diuer⸗
simode in diuersis / ꝛ nō oino ꝫm
eādē ꝟtutē q̄ est in sole: q2: vnum
qd̄q; qd̄ est in alio est in eo ꝑ mo
dū recipiētis / ꝛ nō oino ꝑ modū
recepti. ¶ Circa ꝟo scdm sciēdū
est ꝙ nō solū accessus vel recess⁹
periodū facit q2 aliter in hyeme
nullū aial nasceret / sʒ potius qd̄
libet moreret: ꝛ nullius vita de⸗
beret extēdi vltra annū: qd̄ ē ma
nifeste falsum. Sʒ ꝑiodū facit re
latio ascēdētis signi sup orizon⸗

Quid faciat ꝑiod⁹.

tē ad oia signa circuli cū suis stel
lis ꝛ planetis in hora gñationis
rei inferioris q̄ causat a circulo
celesti hoc eñ mō mēsura quorū
dā est annus: ꝛ quorūdā pl⁹ vel
minus ꝫm effectus signorū ꝛ for
titudines stellaꝝ q̄ site sunt in si
gnis: ꝛ hoc mō verū est ꝙ equale
est tps gñatiōis ꝛ corruptionis:
q2 a primo signo ascēdēte in ho⸗

ra rei cõputat̃ ꝑfect⁹ rei vſq; ad ſeptimũ ſignũ eiuſdẽ circuli; et a ſigno ſexto vſq; in primũ cõputatur/defect⁹. ꝛ iõ in aſtrologia ſeptimũ ſignũ vocat̃ domus mortis: ꝛ aſcẽdẽs vocat̃ dom⁹ vite: ꝛ iõ gñatio rei vocat̃ ꝑfect⁹ vſq; ad ſtatũ: poſt ſtatũ vſq; ad declinatiõẽ/ ꝛ a declinatiõe vſq; ad mortẽ vocat̃ periodus corruptionis: q: equalia ſunt ẜm naturã: q: a p̃mo vſq; ad ſeptimũ tm̃ eſt quãtũ eſt a ſeptimo vſq; ad p̃mũ per aliã ꝛ aliã ptẽ circuli mẽſurãdo: ꝛ iõ ſi period⁹ ꝑfectus hoĩs ſunt triginta quinq; vel quadraginta anni/ vt dictũ ẽ a medicis: ꝑiod⁹ defectus tãtũdẽ erit/ ita φ etas hoĩs erit. 70. aut. 80. annoꝝ. põt tñ hoc impediri per accidens/ vt per cibum malum/ vel per mortem violentam/ vel alio quocũq; modo. Et hoc vocat Ariſtoteles materie inequalitatem: quia. ſcilicet per accidentia multa aliter diſpoſita φ̃ moueatur a circulo. Et õi diuerſimode moriũt̃ homines citius ꝛ tardius φ̃ ꝑ naturã mortales ſint. ſimiliter ꝛ alia animalia. et hoc modo etates ſunt omnium rerum. quia planete in circulo periodali poſiti quando ſunt fortiores dãt plures annos vite: et quando ſunt debiliores dant pauciores. Hoc etiam modo innoteſcit φ qui ſciret virtutes ſignorum ꝛ ſtellarum in eis poſitarum dum naſcitur res aliqua cognoſceret quãtum eſt de influentia celeſti/ ꝛ poſſet pronoſticari de tota vita rei generate: licet hoc neceſſitatem non poneret: vt dictum eſt: quia poteſt impediri per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Semper vero (vt dictum eſt) continua erit generatio et corruptio: et nunquã deficiet propter quam diximus cauſam.

¶ Hoc autem rationabiliter contingit. Quoniam enim in omnibus inquimus. Quod melius deſiderare materiã ſemper. Melius autem eſt eſſe φ̃ non eſſe. Eſſe autem quot modis dicimus in aliĩs dictum eſt. Hoc autem in omnibus impoſſibile exiſtere ꝑpter longe a principio diſtare reliquo modo compleuit eſſe deus faciens continuam generationẽ. Ita enim maxime continuabitur eſſe q: ꝑxime eſt ſubſtantie fieri ſemper per generationem. Huius autem cauſa vt dictũ eſt multotiẽs in circuitu allatio ſola enim continua. Ideo et alia quecunq; tranſmutant̃ adinuicem ẜm paſſiones et potentias. (v. g.) ſimplicia corpa imitant̃ in circuitu allationẽ. Quoniã cũ ex aqua aer generat̃ ꝛ ex aere ignis ꝛ rurſus ex igne aqua in circuitu dicimus circuire generationem: quia rurſus reuertitur. Quocirca ꝛ recta allatio aſſequens eam que in circuitu continua eſt. t. c. 59.

¶ Ponit ꝯtinuitatẽ gñatiõis ex pte finis: ꝛ hoc p̃mo: ſcđo ex determinatis ſoluit φ̃dã qõnẽ antiquoꝝ ibi. (Simul autem maniſe

stum.) ¶ Dicit ꝙ̄ p̄mo. ꝙ gn̄atio ⁊ corruptio semꝑ erūt vt dictum est solū ꝑ continuū motū q̇ est cā̄ efficiēs ꝯtinuitatis eiꝰ (vt diximꝰ sz hec rōnabilr̄ cōtingit ēt rōne finis. Nā em̄ semꝑ desiderat qđ meliꝰ est: meliꝰ aūt eē ēꝙ̄ nō eē. Cū ꝙ̄ naturale desideriū nō possit esse frustra / opz ꝙ res naturales habeāt semꝑ esse. hoc aūt est esse diuinū. ⁊ qꝛ impoſſibile est existere in oībus: qꝛ q̇dā sunt q̄ longe distant a p̄mo p̄ncipio sicut sunt res materiales gn̄abiles ⁊ corruptibiles: ⁊ ista sunt q̄ modicū ꝑticipāt de esse diuino: ⁊ iō alio mō cōpleuit deꝰ materie desideriuz ꝑpēdēdo. s. eiꝰ esse ꝑ ꝯtinuā gn̄ationē. hoc em̄ mō contribuit esse qꝛ. s. cōtingit semꝑ fieri gn̄ationē ꝓme substātie. s. semꝑ ꝯtingit gn̄ari substātiā eiusdē spēi cū generāte. Nō em̄ gn̄ans gn̄at sibi idē numero / sz idē spē / vt ifra dicet. Sic igit ꝯtinua est gn̄atio rōne finis. ¶ Que autez sit cā̄ efficiēs dictū est multotiēs. qꝛ motꝰ circularis celestis corꝑis. iste em̄ est solꝰ cōtinuꝰ ⁊ ꝑpetuꝰ (vt ꝓbatū est in 8° physicoꝝ) iō aūt alia q̄ adiuicē trāsmutant ꝑ passiōes ⁊ potētias suas: cuiusmodi sunt simplicia corꝑa q̄tuor elemētoꝝ sequunt quodāmō circularē motū / dū adiuicē circularit trāsmutant. qn̄ em̄ ex aq̄ gn̄at aer / et ex aere ignis / ⁊ iterū ex igne aqua: tūc dicimꝰ ꝙ sit gn̄atio circularis et iō recta allatio. i. motus rectꝰ q̇ est in elemētis cōsequēs eā q̄ ē in circuitu est cōtinua. qꝛ sole recedēte cōuertunt elemēta suꝑiora in inferiora. Accedēte ṽo conuertunt inferiora in superiora / ⁊ sic faciunt circuitū ꝑpetuū ſʒ naturam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul autem manifestuz ex his: ꝙ quidaz querūt quare vnoquoqꝫ corporum in ꝓpriam allato regionem in infinito tempore non distāt corpora. causa enim huius est q̄ adinuicem transitio. Si eniz vnumquodqꝫ maneret in sua ipsius regione: et non transmutaretur ab eo quod prope iā vtiqꝫ destitissent. Trāsmutantur quidem igitur propter allationem duplicem entem. Quia transmutant autē non contingit manere vllum eorum in aliqua regione ordinatum.

¶ Ex determiatis soluit q̄dā q̄stionē. d. ꝙ his determiatis simul manifestuz est qđ q̇dā q̄rūt. s. q̄re elemēta iā infinito tꝑe trāsacto nō distāt abiuicē seꝑata ⁊ ordiata i ꝓprijs locis / cū vnūqđqꝫ moueat ad suā regionē. Cā̄ em̄ huiꝰ est mutua transmutatio eoꝝ: qꝛ vnūqđqꝫ mutat i qđlibz vt ꝙ̄ ostēsuz est. si em̄ vnūqđqꝫ maneret in sua ꝓpria regiōe / ⁊ nō trāsmutaret ab alio elemēto: qđ est iuxta ipm iā diu destitissent trāsmutatiōes abinuicē: vel ēt defecissent actiōes ⁊ passiōes: sz sicut dictuz ē / trāsmutant adiuicē ſʒ gn̄ationē ⁊ corruptionē ꝓpter motū cōtinuū obliq̄ circuli q̇ diuersificāt nobis ꝑ accessuz ⁊ recessū. Quia aūt sic adiuicē trāsmutant nullū eorū manet ordiate in suo loco: sz q̄ꝫtū vnū accipit de nā ꝓpinq̄ tm̄ ēt accipit de loco eiꝰ ⁊ ꝑmiscetur ei. vn̄ terra ⁊ aq̄ vaporātia tēdūt ad locū aeris ⁊ ꝑmiscent cuz

eo. Et similiter qn̄ ignis ꝛ aer fri
gore inspissantur vadunt ad lo
cū terre et aque ꝛ permiscentur
cū eis ꝛ ideo elementa nō sunt
vbiqȝ pura. sȝ in partibꝰ in qui-
bus se cōtingūt sunt permixta.
qđ autē dictū est de transmuta-
tione elementorū intelligendū
secundū partem ꝛ nō totum. ali
ter enī̄ dextrueretur mundus.

¶Quod quidē igitur est ge
neratio ꝛ corruptio: et pro-
ter quā causaȝ: ꝛ quid gene-
rabile ꝛ corruptibile: mani-
festum ex his que dicta sunt.
¶Ultio epilogat q̄ dicta sunt et
t.c.61. est planū in lr̄a. ¶Deinceps dicit.
Quoniā autē necesse est eē
aliquid mouēs si motus erit
vt dictum est prius in alijs.
Et si semper ꝙ oportet ali-
quid esse semper. Et si cōti-
nue vnum: et idem: et in mo
bili et inalteratiōe et in gn̄a
bile. Et simlr̄ si q̄ i circuitu mo
tus multa q̄dē oīa aūt equalr̄
eē hoc necesse sub vno prīci-
pio. Cōtinuo aūt ente tpe ne
cesse motum esse continuum
ipoꝛe tp̄s sine motu esse. Cō
tinui igr̄ alicuiꝰ tp̄s numerꝰ
Eiꝰ q̄dē qui in circuitu ergo
queadmoduȝ in his q̄ a pn̄ci
pio determinatum est.

¶Probat quoddā quod suppo
suerat dixerat enī̄ supra ꝙ conti
nuitas generationis est ex con
tinuitate motus sȝ quia in isto
libro nō pbauerat motum esse
cōtinuū ꝛ sempiternū ideo pmo
ostēdit cōtinuitatē secūdo dicit
vn̄ talis motꝰ ꝯtinuitatē hēat ibi
Continuꝰ aūt motꝰ.) ¶Dicit ḡ
pmo (ꝙ sicut dictū est in 8° phi
sicorū et in 12 metaphisice) ꝙ si t.c.43.
est motus opȝ ꝙ sit mouēs et si t.c.42
semꝑ est motꝰ oportet semꝑ esse
mouēs. Et si semꝑ ꝛ cōtinue mo
uēs mouet ꝙ sit vnū tn̄ imobile
sm̄ locū ꝛ inalterabile ꝛ ingn̄a-
bile. ¶Dictuȝ est aūt ꝙ si sunt
multi circulares motꝰ oportet
esse multos motores ita tamē ꝙ
oēs sint equaliter ordinati sub
vno vniuersitatis pcipio ꝙ mo-
uet pmnȝ motū (sic demōstratuȝ
est i 12 pme phie.) ꝙ autē motꝰ
sit ꝯtinuꝰ pbat ex tpe ꝙ ē sȝ na t.c.43
turā ꝯtinuū ꝛ nō deficiens. Im-
possibile enī̄ ē ꝙ tēpꝰ sit sine mo
tu sic ipoꝛe ē ꝙ passio sit sine p-
po subiecto. Est enī̄ tpus nūerꝰ
alicuiꝰ ꝯtinui motꝰ ē ḡ nūerꝰ mo
tus circularis qꝛ sicut determina-
tū est in his q̄ i pncipio diximꝰ .i.
circularis. ¶Deinde cū dicit. in
8. phi. nullꝰ motꝰ pōt eē ꝯtinuꝰ
ꝛ ppetuus nisi solus circularis.
¶Deinde cum dicit.

¶Cōtinuꝰ aūt motꝰ vtrū qꝛ
qđ mouet ꝯtinuū ē. aut inq̄
mouet ut velut locum; dico t.c.73
autem passionem.

¶Inqrit vn̄ motꝰ hēat ꝯtinuita
tē. et circa h̄ duo facit pmo mo- t.c.62
uet qōnē scđo soluit ibi (Ma
nifestū itaqȝ). Querit ḡ cū motꝰ
sit ꝯtinuꝰ hēt ne ꝯtinuitatē pro-
ter hoc ꝙ mobile sit ꝯtinuū vel
propter locuȝ in quo est motus
vel propter passionem ad quā
est motus. ¶Deinde cuȝ dicit.

¶Manifestū vtiqȝ qꝛ in eo
q̄dem ꝙ id qđ mouet. Quō
enī̄ passio cōtinua est nisi qꝛ
es cui accidit continua est.

Si autem & hoc eo quod in quo solo loco existit. Magnitudinem enim aliquam habet huius autem quod circulo solum con continuum. Quocirca idem sibiipsi semper continuum. Hoc igitur est quod facit continuum motum quod in circuitu corpus fertur. Motus autem tempus. ¶ Respondet. d. manifestum esse quod motus celestis est continuus quia quod mouet est continuum: & non quia locus in quo est motus quia primus orbis non est in loco per se nec est motus continuus ab eo et ideo non est continuus ab eo loco in quo mouet motus enim in genere non habet continuitatem ab eo in quo mouetur: quia aliquando est motus in passione que non est continua nisi per accidens: quia id cui accidit est continuum. si autem aliquis motus sit continuus ab eo in quo mouet hoc habebit solus motus localis quia locus habet quandam magnitudinem & continuitatem. Sed nec omnis motus localis sed solus circularis: quia quod mouetur circulariter est idem semper et seipso continuum/ et ideo facit motum sempiternum & continuum. motus sempiternus facit tempus
t.c.63. sempiternum. Lectio. x.

Uoniam autem in continue motis secundum generationem aut alterationem aut vniuersaliter transmutationem hmoi videmus quod ens et generatum hoc post hoc vt non deficiat. Uidendum est vtrum est aliquid quod erit ex necessitate: aut nihil: sed omnia contingit non fieri.

Postquam philosophus determinauit de principiis generationis & corruptionis & continuitatis eius. In parte ista mouet questionem quandam que pot oriri ex predictis. Cum enim dictum sit quod motus circularis sit causa generationis et corruptionis & perpetuitatis siue continuitatis earum et ostensum sit quod iste motus sit ex necessitate continuus & sempiternus: non est ostensum quod effectus eius debeat esse necessarius. Et ideo hic querit philosophus vtrum. q. omnia que generantur ex necessitate generentur. Et circa hoc duo facit. Primo mouet questionem. Secundo ostendit quomodo sit generatio infinita ibi. (Siquidem igitur infinitum.) Circa primum duo facit primo mouet questionem & breuiter soluit. Secundo repetit vt eam melius declaret ibi (Utrum omnia talia.) Circa primum duo facit. primo mouet questionem. Secundo soluit ibi (Quamquidem igitur) Dicit ergo primo quod quia nos videmus in omnibus continue motis siue secundum generationem siue secundum alterationem siue vniuersaliter secundum omnem transmutationem moueantur quod post transmutationem est ens & videmus quod vnum generatur post aliud et non deficit. videndum est vtrum aliquid ex necessitate generetur vel incidentaliter. sed omnia contingit esse generata & non generata. Deinde cum dicit. t.c.64
¶ Quoniam enim quidem quedam manifestum et quia mox erunt; et futurum aliud

propter

propter hoc. Quod quidem
enim verum est dicere: quia
erit oportz hoc esse quãdoq3
verum: quia est. Quod autez
nũc verum dicere: q2 futurũ ẽ
nihil ꝓhibet nõ fieri. Futur9
em̃ incedere q̇s non incedet.

¶ Ponit solutionẽ. ⁊ p̃mo ponit
eã. scd̃o ꝓbat ibi. (Uniuersalr au
tem qm̃ cõtingit.) ¶ Dicit ergo
primo ꝙ manifestũ est in quibus
dã ꝙ mox vt erũt q̃dã alia gñan
tur ex necessitate: et propter illa
sint vt si terra madescit necesse ẽ
terrã vaporare ⁊ ex vapore nubẽ
gñari: ⁊ ex nube pluuiã: ⁊ ex plu
uia terrã madefieri: ⁊ ex illa ne=
cesse est iterũ exire in vaporẽ ⁊ sic
in ĩfinitũ. Cũ em̃ de aliqua re in
sua causa efficiẽte ⁊ naturali de=
terminata: veruz est dicere nunc:
qm̃ erit opz illã aliqñ existere: si
cut ptz in p̃dictis exẽplis. Aliq̃d
tñ futurũ esse nõ habẽs cãm de=
terminatã nihil ꝓhibet cõtinge
re nõ esse. P. g. verũ est nunc dice
re de aliquo ꝙ ip̃e est futurus in
cedere: potest tamen impediri ꝑ
positum eius: ⁊ ita non incedet.

t.c.65. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uniuersaliter autem quo=
niam continget quedam en=
tium esse: ⁊ non esse: manife=
stum quoniam ⁊ que generã
tur ita habebunt: ⁊ non ex ne
cessitate hic erunt.

¶ Probat p̃dictã solutionẽ: ⁊ est
rõ sua talis: sicut est in entis di=
uisione/ ita vniuersalr est in gña
tione: sed in entibus ita est ꝙ q̃=
dã sunt cõtingẽtia esse ⁊ nõ esse:
q2 quedaz nõ cõtingũt nõ esse/ sz
sunt ex necessitate ergo ita est in
gñatiõe: q2 quedaz ex necessitate
gñabunt: ⁊ quedaz contingit ge
nerari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utrum igitur omnia talia
aut non: sed quedam necesse
simpliciter fieri.

¶ Et est quemadmodum cõ t.c.66
tingit in esse. Hoc quidez im
possibile non esse. Hoc autez
possibile: ita ⁊ circa genera=
tionem. (verbi gratia.) con=
uersiones igitur necesse fieri
⁊ nõ poƚe est non cõtingere.

¶ Sic igitur quod prius ne= t.c.67
cesse est fieri: si qd̃ posterius
erit (verbi gratia) si domus
⁊ fundamentũ: si vero hoc lu
tum prius: ergo si fundamen
tum factũ est necesse ⁊ domũ
fieri: aut non adhuc.

¶ Repetit predictam questionez
vt melius eam declaret. et circa
hoc duo facit. Et primo ponit
eam. Secũdo soluit eã ibi. (Aut
non adhuc.) ¶ Querit ergo pri=
mo vtrum omnia que generan=
tur sint talia ꝙ ex necessitate ge
nerentur: aut non sunt talia om
nia/ sed aliqua contingenter: vel
quedam necessario. ita scilicet ꝙ
sit sicut in rebus ꝙ quedaz sunt
contingentia et possibilia non
esse: et quedam necesse est simpli
citer esse que impossibile est non
esse. An ita est circa generatio=
nem ꝙ quedam necessario gene
rentur quibusdam generatis: et
quedam non possibile generari
non generatis illis. verbi gratia
si est necesse fieri conuersiones.
id est cũ videamus ꝙ vniuersali
ter gñato posteriori necesse sit ge
neratuz prius esse: an necesse sit

ecõuerſo.ſ.gñato ꝑore neceſſe ſit gñari poſterius.Ɏ.g.nos videmꝰ ꝙ ſi domus eſt gñata/neceſſe eſt fundamentuꝫ eſſe gñatũ ⁊ ſi fundamẽtũ eſt neceſſe eſt ꝑus ita fuerit generatũ fuiſſe lutuꝫ. Queramus ergo vtrũ conuertatur:ꝙ ſi fundamẽtum eſt generatum/ ꝙ etiã domus ſit generata vel non conuertit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si non. Et illđ neceſſe generari:aut non neceſſe eſt eſſe adhuc. Si autem et id neceſſe gñari ſimpliciter. Si eſſet hoc et fundamento generato neceſſe generari domũ. Sic enim fuit quod prius habens ſe ad poſterius. Quare ſi illud erit:neceſſe illud priꝰ generari. Si igitur neceſſe generari ⁊ quod poſtea:⁊ qđ prius neceſſe. Et ſi quod ꝑus et quod poſterius igitur eſt neceſſe. Sed hoc non eſt propter iſtud:ſed qm̃ ſubiectum eſt ex neceſſitate futuruꝫ. In quibus igit̃ quod poſtea neceſſe eſt eſſe in his conuertitur ⁊ ſemper priori generato neceſſe generari qđ poſtea.

¶ Soluit ꝓpoſitã qõnẽ.d. ꝙ nõ eſt neceſſe ꝯuerſioneꝫ fieri:ita ꝙ vno gñato gñet̃ aliđ:⁊ ecõuerſo: ex neceſſitate niſi gñato ꝑori ſimplr neceſſe ſit gñari poſterius: ſi aũt ita fuerit i.domo ⁊ fundamẽto:ꝙ.ſ.gñata domo neceſſe ſit neceſſitate abſoluta gñari fundamẽtũ:tũc ẽt neceſſe eſt fundamẽto gñato gñari domũ. Sic enim oſtẽſum eſt ſupra ꝙ ꝑus hoc mõ ſe hꝫ ad poſteriꝰ.ſ.ꝙ vno gñato gñatur aliđ:⁊ ecõuerſo:q2 ſi poſteriꝰ eſt gñatũ neceſſe eſt gñari ꝑus ⁊ ecõuerſo:⁊ ſi poſteriꝰ neceſſario gñat̃ neceſſe eſt gñari ꝑus/ ⁊ ꝯuertit̃:q2 ſi illđ qđ eſt ꝑus gñatum/puta fundamẽtũ neceſſe eſt gñari qđ eſt ꝑus puta domũ. Sꝫ ſi vere loquamur nõ ꝓpter illud ꝙ domꝰ ſit cauſa gñatõis fundamẽti. Sꝫ qm̃ ſubiectũ ſit ex neceſſitate futurũ:q2 poſito toto.i. q2 fuit neceſſitas ſuppõnis ex hypotheſi: q2 poſito toto neceſſe fuit ſupponi ⁊ partẽ.⁊ iđ nõ ꝯuertit̃. Cõuertit̃ aũt in oibꝰ in q̇bus poſterius gñat̃ a ꝑori: ſicut ex tota cã materiali tota manẽte quodã cõtinue accedẽte ⁊ recedẽte/q2 in talibus priori ſemꝫ generato nẽceſſario generat̃ poſterius/⁊ ecõuerſo. eſt ergo ſumma ſolutiõis in hoc ꝙ qñ termini gñatiõis ita ſe habẽt ꝙ vterqꝫ ſit tota materia alterius/⁊ econuerſo:ſicut eſt in exemplis terre complute vaporis nubis ⁊ pluuie: ⁊ ſimiliter in generatione elementoruꝫ ſub circulo decliui/ tunc neceſſe eſt qđ vno generato generetur aliud:⁊ econuerſo: et hoc ideo q2 vtrũqꝫ eſt prius et poſterius: reſpectu alterius. Quando vero vnum nõ eſt tota materia alterius/ ſicut fundamentum non eſt tota materia domus:tunc non eſt neceſſe ꝙ priori generato generetur poſterius:ſicut fundamento generato non eſt neceſſe generari domum/ domo tamen generata neceſſe eſt generari fundamentum:non quidem neceſſitate abſoluta/ſed ex ſuppoſitione:dato ſcilicet ꝙ fundamentuꝫ ſit pars domus: quia poſito toto neceſſe eſt poni partẽ. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Siquidem enim in infini-

tum tendit ⁊ ad inferius: non
t,c,68 erit neceſſe corũ que poſtea
hec generari ſimpliciter: ſed
neq́ ex ſuppoſitione.

¶ Oſtẽdit ex predictis q̃ͦ gene
ratio ſit infinita. q. ſ. in circuitu/
⁊ nõ ſm rectum. Et primo hoc fa
cit. Secundo mouet quaſdã que
ſtiones ibi. (Quare ergo hec q̃=
dem) Circa primũ duo facit. Pri
mo probat ꝙ generatio ſit infini
ta nõ ſm rectum/ſed in circuitu.
primo ꝑ diuiſionẽ. Sc̃do per cau
ſam ibi. (Et alicuius in circuitu)
Circa primum duo facit. Pri=
mo probat ꝙ generatio non põt
eſſe infinita ſm rectum. Sec̃do
recolligit rationẽ ⁊ ordinat eam
ibi. (Neceſſe autẽ.) Circa primũ
intendit philoſophus talem ra=
tionem. Si generatio eſt ſm re=
ctũ non erit ex neceſſitate ⁊ ſem
per. ſed generatio eſt ex neceſſi=
tate/vt oſtenſum eſt. ergo nõ eſt
ſm rectum. In iſta ratione ſic ꝓ
cedit primo ponit maiorem. Se
cundo minorem ibi. (Sed opor=
tet generationem.) Tertio con=
cluſionem ibi. (Si alicuius gene
ratio.) Circa primum duo facit.
Primo probat ꝙ generatio non
eſt neceſſaria in infinitis ſecun=
dum rectum. Secundo in haben
tibus finem ibi. (At vero neq́ in
finem habentibus.) Circa primũ
duo facit. Primo proponit. Se=
cundo probat ibi. (Semper eniꝫ
alterum alterius.) ¶ Ad euidẽ=
tiam prime partis ſciendum eſt
ꝙ ſicut ſupra dictum eſt in his
que generantur adinuicem ſem
per vnum eſt prius et alteruꝫ po
ſterius: et neceſſe eſt generato
priori generari poſterius: ⁊ econ
uerſo: in his in quibus eſt neceſ=
ſitas abſoluta. In his vero in q̃=
bus eſt neceſſitas ex ſuppoſitio=
ne: oportet aliquid eſſe prius: et
aliquid poſterius. ¶ Dicit ergo
primo ꝙ ſi generatio tẽdit in infi
nitum ſiue ſuperius ad genera=
ta: ſiue inferius ad generanda:
non eſt neceſſe nec neceſſitate ab
ſoluta: nec neceſſitate ex ſuppo=
ſitione generari eorum que poſt
ea idest aliquid quod ſit de nu=
mero eoruꝫ que ſunt poſt: quod
eſt contra id quod ſupra proba=
tum. vbi dictũ eſt ꝙ generato ꝑo
ri neceſſe eſt generari poſterius.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Semper enim alterum an
terius neceſſe eſſe: ideo ⁊ ne
ceſſe illud generari. Quocir
ca ſi non eſt principium infi=
niti: neq́ primũ erit nihil: ꝓ
pter ꝙ nil neceſſe erit gñari.

¶ Probat propoſitũ. d. ꝙ in his:
quoruꝫ primo genito, neceſſe eſt
aliud ſcilicet poſterius generari
quacunq́ neceſſitate ſemper al=
terum eſt ante ⁊ aliud poſt: ſicut
ante eſt terra madefacta q̃ vapo
ratio: licet etiam in conuerſione
ante ſit vaporatio q̃ terra made
facta: quia vtrunq́ ſe habet ad
vtrunq́ vt prius ⁊ poſterius. Si
militer eſt prius fundamentum
q̃ ſit domus: ſed in infinitis nul
lum eſt primum et conſequens
nec poſtremum: ergo non eſt ne=
ceſſe generari: et ita non eſt ne=
ceſſaria generatio. ¶ Deinde
cum dicit.

¶ At vero neq́ in finem ha=
bẽtibus hoc eſt dicere vere:
quoniam neceſſe ſimplr̃ gña
ri. (V. g.) domum quando fun
damentum generatur. Quã

do enim generatur si necesse generari semper hoc accidet semper esse contingens semper non esse.

¶Ostēdit q̄ gñatio nõ possit eē infinita in habentib⁹ finē: dicēs q̄ neq̄ est verũ dicere in habentibus finē q̄ necesse sit simpliciter gñari: ꝛ est intelligendũ q̄ si non fiat reiteratio: qꝛ si in talib⁹ generatio reiteref: tunc erit circularis: ꝛ nõ solũ recta. V.g. nõ est necesse generari domum fundamento generato. si em̄ quando fundamentũ est gñatum: necesse est semp generari hoc. i. domum: sequeref q̄ illud quod contingit non semp esse: semper esset. Cum autem videam⁹ ad sensum q̄ nõ semp generat domus gñato fundamēto. Sequit̄ q̄ nõ sit necesse generato fundamento generari domum.

¶Deinde cum dicit.

¶Sed opꝫ semp gñationē eē si ex necessitate est ei⁹ generatio: ex necessitate enim ꝛ semp simul. Qđ em̄ est necesse: nõ possibile nõ eē. Quo circa si ex necessitate sempiternũ ē: ꝛ si sempiternũ ex necessitate. Et si gñatio igit̄ ex necessitate ꝑpetua est generatio huius: et si sempiterna ex necessitate.

¶Ponit minorē ꝛ ꝓbat eã: quia manifesta est ꝑ p̄dicta. vñ dicit q̄ gñatio est semp: qꝛ gñatio ei⁹ s. posterioris ex necessitate absoluta est gñatio prioris: q̄ ãt est ex necessitate: ꝛ qđ est semp sil' sunt qꝛ si vnũ est ꝛ reliquũ: ꝛ hoc sic ꝓbat: qꝛ illud qđ necesse est eē impossibile est nõ eē: ꝛ qđ impossibile ē nõ eē necesse est semp esse. Quo circa si aliqđ est ex necessitate est sempiternũ: ꝛ ecõuerso: si ē sempiternum est ex necessitate.

¶Deinde cum dicit.

¶Si igit̄ alicui⁹ ex necessitate gñatio simpliciter necesse circuire ꝛ reuerti. Necesse igit̄ aut finē hr̄e gñationē aut nõ: ꝛ si nõ: aut in rectum: aut in circuitu. Horꝫ ãt si erit sempiterna: nõ in rectũ possibile: qꝛ nequaq̄ est ꝑncipiũ: neq̄ si inferius: vt ad futura inspiciamus neq̄ si superi⁹ vt ad generata.

¶Cõcludit q̄ si alicui⁹ gñatio est ex necessitate simpliciter: ꝛ nõ ex suppositiõe cũ nõ possit eē s̄ꝫ rectũ: vt ostēsuꝫ est: necesse est q̄ sit circularis ꝛ ꝑ reiterationem.

¶Deinde cum dicit.

¶Necesse aũt principiũ: neq̄ finito ente: ꝛ sempiternuꝫ eē. Jđ necesse in circuitu eē. Cõuerti igitur necesse erit. (V.g.) si hoc ex necessitate est: ꝛ qđ pri⁹ ergo: sed si hoc ꝛ qđ posteri⁹ necesse gñari: ꝛ hoc semp iam ꝯtinue. Nihil enim hoc differt dicere ꝑ duo aut multa.

¶Recolligit rõneꝫ ꝛ ordinat: dicens q̄ necesse est q̄ generatio aut habeat finē aut nõ s̄ꝫ q̄ non hēat finē supra ꝓbatũ est: taꝫ ex parte mot⁹: in primo libro q̄ꝫ ex parte motus ꝛ ex parte finis in secundo. Si ergo non habet finem: aut est infinita secundum rectum: aut in circuitu: sed sicut

supra ostensum est: nõ est possibile ꝙ sit infinita ꝑm rectum: quia in ĩfinitis nõ est ꝑnm: neqꝫ ad inferius. i. ad futura generãda: neqꝫ ad superius. i. ad preterita generata: cũ autẽ gñatio: nec hẽat ꝑnm: nec sit finita necesse est: ꝙ sit sempiterna: ꝛ ꝑ ꝯñs sit in circuitu: ꝛ si est in circuitu necesse est eam cõuerti ab vltimo in primum. V. g. si hoc est ex necessitate gñatuꝫ ab hoc: sicut terra compluta a pluuia: necesse est ꝙ generatuꝫ illud qꝺ est pri⁹. s. pluuia est generata: necesse ẽ ꝙ pri⁹ fuerit aliquid generatũ. s. nubes ꝛ si nubes: opꝫ prius ꝙ fuerit vapor. Et si vapor opꝫ prius ꝙ fuerit terra madefacta: ꝛ sic aliquãdo reuertitur in ꝑmũ: ꝛ sic fit cõtinua: qꝛ nihil differt dicere ꝙ cõuersio fiat ꝑ mediũ vnũ: vel per duo: vel per plura: dũmodo ab vltimo redeat in primũ. Necessariuꝫ ergo simpliciter est ꝙ vnum generet ab altero in motu ꝛ generatione que est in circuitu: et si aliqua necesse est in circuitu generari necesse est ista simpliciter generari: ꝛ ecõuerso. si necesse ẽ ista simpliciter generata eẽ: ista necesse est in circuitu generari: hoc ergo. s. ꝙ generatio sit perpetua nõ in rectum: sed circulariter rationabiliter apparuit.

¶ Deinde cum dicit.

¶ In circuitu igitur motu ꝛ generatione est qꝺ ex necessitate simpliciter. Et si in circuitu necesse generari ꝛ generata esse. Et si necesse: horum generatio in circuitu.

t.c. 69 ¶ Hoc vtiqꝫ quidẽ est rõnabiliter: qm̃ ꝑpetu⁹: ꝛ aliter apparuit in circuitu motus ꝛ q̃ celi: qm̃ ex necessitate hec gñantur ꝛ erũt q̃cũqꝫ hmõi mot⁹ ꝛ quecũqꝫ ꝑꝑ hũc. Si eñ quidẽ qꝺ in circuitu mouet semꝑ aliqd mouet: necesse ꝛ hoꝝ in circuitu esse motum. ¶ V. g. ꝯsupiori allatione ente in circuitu ꝛ sol sic. Qm̃ aũt fit hoc: hore ꝑꝑ hoc ĩ circuitu generãtur ꝛ reiterant. His autem generatis, ita iterum et que ab his.

¶ Ostendit hoc idem per causaꝫ dicens. ꝙ aliter potest etiã hoc idem demonstrari. s. per motum celi: qꝛ enim ipse est in circuitu: ideo ex necessitate elementa adinuicem generantur. Si eñ motus celi est in circuitu: opꝫ ꝙ q̃cũqꝫ sunt passiões hui⁹ mot⁹ et quecũqꝫ sunt per hunc motũ solum: sicut per causaꝫ efficiẽtem: ꝙ ẽt illa sint. si eñ qꝺ in circuitu mouet mouet elemẽta / necesse ẽ ẽt ꝙ mot⁹ hoꝝ que sunt passiones ei⁹: ꝛ ꝙ mot⁹ eoꝝ q̃ sufficienter gñantur ab hoc sint ẽt ex necessitate. V. g. cũ allatio superioris hoc est circuli decliuis sit in circuitu necesse est ꝙ moueant ẽt aliȷ planete: qꝛ ꝟo hic. i. sol mouetur in circuitu: necesse est etiã horas in circuitu gñari ꝛ iterari horis ãt in circuitu gñatis necesse est ꝙ oĩa que sunt a cã efficiente sicut a motu solis ꝛ motu horarũ: sit ẽt gñata ex necessitate ꝛ in circuitu: ꝛ hec sunt gñatio elementoꝝ: qꝛ ex istorum gñatione oĩa alia gñantur maxima omnia temporalia.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare ergo hec quidem
t.c.70. ita videntur.(U.g.) aer et aqua in circuitu generãtur. Et si quidẽ nubes erũt opor tet ⁊ pluere: ⁊ si pluet opor tet et nubem esse. Homines vero et animalia non reinte rantur in seipsos. vt rursus generetur idem. Non enim necesse est si pater tuus gene ratus est: ⁊ te generari. Sed si tu: illum.

¶ Mouet duas questiones secũ dam ibi. Principiũ autẽ intentio nis. (Circa primũ duo facit. prio mouet questionẽ. scd̃o soluit ibi) In rectũ itaq;.) Querit ergo pri mo quare in quibusdã esse vide tur ꝙ in circuitu generant. V.g. aer et aqua et cetera elementa: q: si nubes erit oportet pluere: et si pluet oportet nubes esse et iteratur: in quibusdã vero nõ est ita. Naz homines ⁊ animalia rei terantur. non enĩ est necesse te generari: si pater tuus est gñatus: sz si tu es generatus necesse est patrẽ tuum generatũ fuisse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In rectum ita videtur hec generatio esse.

¶ Soluit dictam questionẽ dicẽs: ꝙ quare animalia non reite rantur est: quia eorũ generatio
In q̃b9 non sit gñatio circularis. est ỽm rectũ et non ỽm circuluz. Nam sicut supra dictum est: vbi vterq; terminorum non est tota mã ad alterũ: vt vno motore diuersimode se hñte educat vtrũq; de vtroq;: in his nõ ẽ gñatio circularis sicut inte ⁊ patre tuo q: pater tuus nõ tota mã tua: in elẽntis ỽo vnũ ẽ tota mã ad aliud et vno motu declinis circuli põt educi vnũq̃dq; ab altero et ideo in eis est gñatio circularis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Principiũ aũt intẽtionis rursꝰ hoc vtrũ silr oĩa reite rantur: aut nõ. Sz hoc q̃dez numero: h̃ autez specie soluz.

¶ Ponit aliã q̃stionẽ et p̃mo po nit scd̃o soluit ibi (Quoꝝ quidez igitur.) Q: enĩ probatũ ẽ ꝙ gñatio sit ꝑpetua ꝑ reiterationẽ pos set aliq̃s credere ꝙ oĩa eadẽ rei terãtur: et ideo dic̃ ꝙ p̃ncipiũ in tentiõis in hac vltima ꝑte ẽ q̃re re vtꝝ oĩa silr reiterant aut non sz hec q̃dẽ reiterant eadẽ nũero: aĩa ỽo solũ eadẽ spẽ. Ex q̃ enim oĩuz ẽ gñatio ỽm mãm vr̃ ꝙ oĩa eadem secundũ numerũ debeãt iterari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoꝝ q̃dẽ igit̃ icorruptibilis sb̃a mota. mãifestũ q̃m ⁊ nũero eadẽ erũt. Motꝰ enĩ sequit̃ qd̃ mouetur. Quorũ aũt nõ sz corruptibilis neces se spẽ: nũero ãt nõ reiterari Ideo aqua ex aere. et aer ex aq̃ spẽ idẽ: non ãt nũero. Si aũt ⁊ hec nũero: sz nõ quoruz substantia generatur. ens ta le quale contingit non esse.

¶ Soluit hãc q̃onẽ dicẽs ꝙ ea: quoꝝ sb̃a nõ corrũpitur in muta tiõe manifestũ ẽ ꝙ iterant eadẽ nũero sicut sol reiterat in obliquo circulo quia motus sequitur id quod mouetur: quia non est motꝰ nisi existẽtis i actu (vt ostẽsuz ẽ in 5° phisicorum.) Ea vero quorum sustantia non est incorruptibilis sed est corruptibilis necesse est iterari eadẽ spe. t.c.9.

cie & nõ eadẽ numero: & ideo aq que est ex aere & aer ex aq̃ sunt specie eadem: non eadem numero. corrumpitur enim eorũ substantia in tali transmutatione: sed tamen cum aer sit tota materia aque: & econuerso talia reiterata magis accedunt ad identitatem materialem q̃ animalia & homines reiterati. vnum enim animal generans. puta bos non est tota materia generati alterius bouis: & ideo minus accedunt ad identitatem numeralem q̃ elemẽta in circulari generatione elementorum. vnde & si propter hoc concedatur q elementa aliquo modo reiterentur eadẽ numero: non tamen conceditur q propter hoc simpliciter reiterentur eadem numero: quia eorum substãtia est talis corruptibilis qualem non contingit esse eadẽ in generato & in eo ex quo gñat. ¶ Sed videtur in solutionibus istarum duarum questionum eẽ contradictio. Nam in prima dicit philosophus q animalia nõ reiterantur. In secunda vero dicit q reiterantur eadem specie. ¶ Sed dicendũ q prima dicit q animalia nõ reiterantur eadẽ numero: & sic concordat cum secũda. vel q non ex necessitate est in eis reiteratio in generatione siue scõm numerum siue scõm speciem: & ideo patre tuo generato nõ est necesse te generari: sz te generato necesse est patrem tuum generatum fuisse: & in hoc nõ cõtradicit scõe solutiõi: q̃ dicit q si iterantur: iterant eadem specie non eadem numero.

dubitatio.

Rñsio

FINIS.

Explicit isignis et aurea expositio diui Thome Aquinatis sacre theologie & incliti ordinis p̃dicatorũ celeberrimi pfessoris sup libros Aristotelicos de gñatiõe & corruptione ad vnguẽ recognita & marginalibus annotamẽtis isignita vna cũ regestis tabularib⁹. Impssa Lugduni ipensis honorati viri. Jacobi. q. & Frãcisci de Giunta & sociorum florentini in edibus Jacobi myt; Calcographi Anno edite salutis Millesimo quingentesimo vigesimo ad kalendas februarias:

✠

Tabula.

Tabula.

Tabula.

Finis. tabule.

I F

